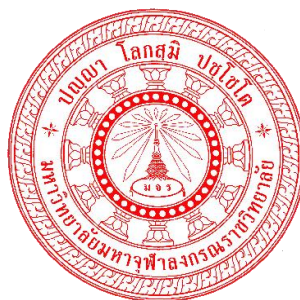

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์
เรื่อง

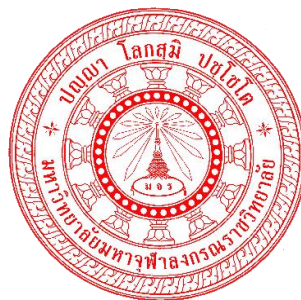
โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา
“Khok Nong Na Model : Homeschooling for Elementary Education

โดย
พระปลัดสรวิชัย อภิพลโณ, ผศ.ดร. (ดวงชัย)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800799039

Research Report (Edit)

Khok Nong Na Model : Homeschooling for Elementary Education

By

Asst.Prof.Dr.Phrapalad Soravit Abhipañño

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. ๒๕๖๖

This research project is supported by National Science Research
and Innovation Fund
MCU RS 800766039

ชื่อรายงานการวิจัย: โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา
 ผู้วิจัย: พระปลัดสรวิชัย อภิพลโณ, ผศ.ดร.
 ส่วนงาน: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ปีงบประมาณ: ๒๕๖๖
 ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ๒) เพื่อสร้างชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School ๓) เพื่อเสนอชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ บ้านเรียนที่จดทะเบียนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา จำนวน ๒ แห่ง และ เครือข่ายโคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๓ แห่ง, กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริหาร การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดทำโคกหนองนา จำนวน ๑๕ รูป/คน และนักเรียน จำนวน ๔๖ คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แผนจัดการเรียนการสอน และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยายและวิเคราะห์สรุปเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

๑. สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชน และทุนทางสังคมของครอบครัว สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนนั้น อย่างน้อยต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. เครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ๒. หลักสูตรการศึกษา ๓. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และ ๔. กระบวนการจัดการศึกษา

๒. ชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ มี ๙ องค์ประกอบได้แก่ ๑.สาระสำคัญ ๒.มาตรฐาน/ตัวชี้วัด ๓.สาระการเรียนรู้ ๔.สาระการเรียนรู้บูรณาการ ๕.จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ ๖.สาระการเรียนรู้ ๗.กิจกรรมการเรียนการสอน ๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ ๙. การวัดผลและประเมินผล มีผลการคำนวณได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ - ๑.๐๐ ซึ่งมีค่ามากกว่า ๐.๕ ถือว่าใช้ได้มีความเหมาะสมทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันนาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา

๓. นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ ทั้ง ๔ ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๔$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = ๔.๔๕$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๔.๓๘$) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๓.๙๒$) และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ($\bar{x} = ๓.๘๓$) ตามลำดับ

Research Title: Khok Nong Na Model : Homeschooling for Elementary Education
Researcher: Asst. Prof. Dr. Phrapalad Soravit Abhipañño
Department: Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Fiscal Year: ๒๕๖๖/ 2023
Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study the conditions and guidelines for organizing Home School learning at the primary level. Using the concept of the Khok Nong Na Model as a learning base, 2) to develop Innovations Home School learning activity by using Khok Nong Na Model - Based learning for primary students and 3) to present Innovations Home School learning activity. It is a mixed methods research. A qualitative and participatory action research method. A sample was selected from 2 Home School registered to provide basic education with the Primary Education Service Area Office and 3 Khok Nong Na Model Networks, A expert with knowledge and experience of Khok Nong Na Model, 15 people, and 46 students. Obtained by purposive random sampling. The research tools were interviews, Teaching and learning plan and questionnaires. Data were analyzed using descriptive statistics and content summary analysis.

The results of the study were as follows:

1) Status of home-school learning management Using the concept of the Khok Nong Na Model as a learning base. It's not very widespread yet. Most will arrange education according to the family's readiness. Community Wisdom and Family Social Capital For the guidelines for organizing home-school learning. At least must There are 4 important elements: 1. A network that supports education 2. An educational curriculum. 3. Things to support learning and 4. Educational management processes.

2) The learning management innovation set has 9 elements: 1. Important points 2. Standards/indicators. 3. Learning content 4. Integrated learning content 5. Competency-based objectives 6. Learning content 7. Teaching and learning activities 8. Media and learning resources and 9. Measurement and evaluation The results of the calculation have an IOC value between 0.80 - 1.00, which is greater than 0.5 and is considered usable and appropriate for every learning management plan. Consisting of 1) This house loves to grow its vegetables. 2) Growing vegetables in the sky. 3) 1 hole, 1 menu. 4) Making compost. 5) Growing lemons in cement pipes. 6) This house is fruitful., We love each other. 7) love Mae Phosop 8) Hua Kanna Thongkham and 9) Khok Nong Na.

3) Most students have an overall level of satisfaction with the learning management innovation package in all 4 areas at a high level ($\bar{x} = 4.14$). When considering each aspect, it was found that Benefits received ($\bar{x} = 4.45$), which had the highest mean, followed by learning atmosphere ($\bar{x} = 4.38$), learning media ($\bar{x} = 3.92$), and learning management processes. which has the lowest mean value ($\bar{x} = 3.83$) respectively

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง โศกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา สำเร็จเรียบร้อย เพราะได้รับการอนุมัติ จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ทำการศึกษาค้นคว้าและสนับสนุนงบประมาณทุนอุดหนุนการวิจัยซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จาก เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งการสัมภาษณ์

ตัวแทนผู้จัดการศึกษาแบบบ้านเรียนที่จดทะเบียนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มเครือข่ายโคก หนอง นา โมเดล และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหาร การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดทำโครงการโศกหนองนา ตลอดจนนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนบ้านหอย ตำบลหัวช้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกท่านเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณ พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และผู้ทรงคุณวุฒิประจำสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้เมตตาชี้แนะและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยจนสำเร็จเป็นรูปเล่มสมบูรณ์ ขอขอบคุณ พระมหาบัณฑิต ปณฺธิตเมธี,ดร.คณบดีคณะครุศาสตร์ และดร.สายหยุด มีฤทธิ์ หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล และสนับสนุนส่งเสริมให้ได้ทำวิจัยเรื่องนี้ด้วยดี จึงขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา,ผศ.ดร.

๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในทศวรรษที่ ๒๑	๘
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก (Alternative Education)	๑๕
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับโคก หนอง นา โมเดล หรือ เศรษฐกิจพอเพียง	๒๐
๒.๕ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home schooling)	๒๓
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง	๖๗
๒.๖ แนวคิดและการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนกับแนวคิดโคก หนอง นา โมเดล	๘๐
๒.๖ สถานศึกษาต้นแบบ โดยใช้แนวคิด โคก หนอง นา เป็นฐานการเรียนรู้	๘๔
๒.๗ บริบทของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย	๑๐๓
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๓๕
๒.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๔๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๔๗
ขั้นตอนที่ ๑	๑๕๐
ขั้นตอนที่ ๒	๑๕๓
ขั้นตอนที่ ๓	๑๕๔
ขั้นตอนที่ ๔	๑๕๕
ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๕๖

บทที่ ๔ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๑๕๘
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๑๕๘
๔.๑ วิเคราะห์สภาพและแนวทางจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา.....	๑๕๘
๔.๒ วิเคราะห์ชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ ระดับประถมศึกษา (ป.๑ - ๖).....	๑๖๒
๔.๓ วิเคราะห์ความเหมาะสมของชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ ระดับประถมศึกษา.....	๑๖๖
๔.๔ วิเคราะห์ผลการใช้ชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักเรียน.....	๑๖๗
๔.๕ การวิเคราะห์ความพึงพอใจของต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ดังนี้.....	๒๐๖
๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๒๑๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๒๑๙
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๒๑๙
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๒๒๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๒๔๑
บรรณานุกรม.....	๒๔๔
ภาคผนวก.....	๒๔๗
ภาคผนวก ก QR Code คู่มือ ชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้.....	๒๔๘
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๒๔๙
ภาคผนวก ค บทความวิจัย.....	๒๖๑
ประวัติผู้วิจัย.....	๓๐๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้เรียนที่มีอายุระหว่าง ๖-๑๒ ถือว่าเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต นับว่าเป็นช่วงที่เด็กเกิดการอยากรู้อยากเห็นชอบแสวงหาความรู้มีพัฒนาการทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นวัยที่ต้องปรับตัวเข้าการเรียนรู้ กฎระเบียบ กติกาและศีลธรรมของชุมชน หากเด็กสามารถปรับตัวได้ดีก็จะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการตามวัยได้อย่างรวดเร็ว สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและสบายใจ แต่หากพัฒนาการของเด็กในวัยนี้ถูก บั่นทอนศักยภาพหรือมีปัญหาไม่ได้รับการช่วยเหลือก็จะส่งผลต่อการเข้าสู่ระยะวัยรุ่น จะกลายเป็นปัญหาสะสมเรื้อรังต่อไปในอนาคต การจัดการเรียนแบบ Home School จึงเป็นการจัดการศึกษาทางเลือกหนึ่ง กึ่งบ้านกึ่งสถานศึกษา เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ซึ่งจากสถานการณ์นี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ครอบครัว ชุมชน และครอบคลุมไปถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจและความยั่งยืนของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะผลกระทบทางการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช ๒๕๕๑^๑ จึงมีวิสัยทัศน์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้และคุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมถึงเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อ ประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ โดยแบ่งระบบการศึกษาออกเป็น ๓ ระบบ คือ การศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์ได้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข

สำหรับระบบการศึกษาแบบโฮมสคูล (Homeschool) เป็นการเรียนหนังสืออยู่ที่บ้าน โดยส่วนใหญ่จะมีพ่อแม่เป็นคนออกแบบจัดการเรียนการสอน โดยเน้นที่ความสนใจของตัวเด็กเป็นสำคัญ สำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล (Homeschool) ในประเทศไทย ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ได้เปิดโอกาสให้สถาบันครอบครัวสามารถจัดการศึกษาเองได้ เรียกว่า "การจัดการศึกษาโดยครอบครัวหรือโฮมสคูล (Home School)" ตามมาตรา ๑๒ ที่ระบุไว้ว่า "...นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง" ขณะที่กฎกระทรวงว่าด้วย "สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ.๒๕๔๗" ได้กำหนดให้ครอบครัวที่ประสงค์จะจัดการศึกษาในรูปแบบนี้

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ,หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช ๒๕๕๑

สามารถยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ โดยมีข้อตกลงร่วมกันกับทางโรงเรียน ในด้านการบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน เป็นบทบาทของครอบครัว ส่วนการวัดประเมินผลเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว โดยทางโรงเรียนจะออกไปรับรองให้กับผู้เรียน พร้อมทั้งอนุญาตให้ใช้สถานที่ ห้องปฏิบัติการ อุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนใช้สถานที่ในการพบปะสังสรรค์ มีกิจกรรมสังคมร่วมกับคณะครูและนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งการจัดการศึกษาแบบนี้ครอบครัวและโรงเรียนได้มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การจัดการเรียนรู้อัตนระดับประถมศึกษา โรงเรียนหรือสถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาวิชา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเอง และพัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เนื้อหาทั้ง ๘ กลุ่มสาระ ตามที่โรงเรียนกำหนด เพื่อตรวจสอบความสนใจและความถนัดของตนเอง ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ผู้เรียนจะได้เลือกเรียนวิชาที่ตนเองถนัดและสนใจเป็นพิเศษ เพิ่มเติมจากเนื้อหาที่โรงเรียนกำหนดให้เพื่อเต็มเต็มศักยภาพของตนเอง นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักเหตุ รู้จักผล สามารถคิดแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ตามหลักและกระบวนการคิดทางวิทยาศาสตร์ และมีทักษะความสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์ ผู้เรียนระดับประถมศึกษา คือ เด็กอายุ ๓-๕ ปี พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนปฐมวัย ถือว่าเป็นส่วนเริ่มต้นที่สำคัญเพราะการวางรากฐานที่มั่นคงย่อมจะส่งผลให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันข้างหน้า การปรับปรุงและเพิ่มเติมหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยเน้นจัดการเรียนการสอนให้ตรงตามตัวชี้วัดและเนื้อหาที่กำหนด มีการปรับโครงสร้างเวลาเรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของแต่ละระดับ

ในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๔) สถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ได้ส่งผลกระทบต่อประชากรโลกเป็นวงกว้าง โดยมีจำนวนผู้ป่วยติดเชื้อและผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในระยะเวลาอันรวดเร็ว โควิด ๑๙ มีผลกระทบทางการศึกษากับการศึกษามาก เพราะเด็กนักเรียนเมื่ออยู่รวมกันในโรงเรียน จะเป็นแหล่งระบาดของไวรัสได้เป็นอย่างดี เพราะเด็กจะมีอาการน้อยหรือบางคนไม่มีอาการ แต่สามารถนำเชื้อกระจายมาที่บ้าน ให้บุคคลในบ้าน คุณพ่อ คุณแม่ ปู่ย่า ตายาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ จึงมีความเสี่ยงสูง ในช่วงการระบาดโควิด เด็กนักเรียนนักศึกษาทั่วโลก มากกว่า ๑, ๕๐๐ ล้านคนต้องหยุดการเรียนการสอนในโรงเรียน และมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นการสอนทางไกล เรียนที่บ้าน ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย หลายคนจะต้องปรับตัวกับระบบการเรียนการสอน

สำหรับเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาที่อยู่ในวัยประถมวัย การเรียนการสอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้ปกครองพ่อแม่ที่อยู่ที่บ้าน ช่วยเรื่องการเรียนการสอนในระยะนี้ และจะเกิดขึ้นอีกหลายเดือนสำหรับในประเทศไทย ในช่วงการระบาดช่วงแรก เป็นช่วงปิดเทอม ซึ่งนับว่าโชคดี แต่ก็มี การเลื่อนเปิดเทอมออกไปได้ระยะเวลานานหนึ่ง ช่วงแรกจึงเป็นช่วงปรับเปลี่ยนวิธีการ ช่วงเวลาที่ทุกคนอยู่บ้าน ผู้ปกครองทุกคน ก็จะมีหน้าที่เป็นครูสำหรับเด็กด้วยในเวลาเดียวกัน เพื่อให้การเรียนการสอนของเด็ก ไม่ติดขัด เพื่อไม่ให้การศึกษาของเด็กไทย ต้องหยุดหรือขาดตอนไป มีการใช้ระบบการศึกษาทางไกลต่าง ๆ เข้ามาช่วย เช่น ระบบ DLTV การเรียนการสอนผ่านทีวี ใช้ระบบออนไลน์ ผ่าน internet เปลี่ยนการเรียนการสอนแบบการผสมตามความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน โดยมีการเตรียมการ และทดลอง เพื่อให้เกิดการปรับตัวก่อนเปิดภาคเรียน

แม้ว่าบางโรงเรียนหรือสถานศึกษาจะสามารถเตรียมตัวรับมือกับการเรียนการสอนออนไลน์ได้ดี แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ เป็นการบังคับให้การศึกษาต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย และเทคโนโลยีในช่วงเวลาสั้น ๆ แต่หากการศึกษาต้องปรับตัวในระบบออนไลน์ ซึ่งอาจทำการเปลี่ยนภาพรวมของระบบการศึกษา การศึกษาที่มีรูปแบบเป็นแพลตฟอร์ม (Education platform) คือ นักเรียนจะเป็นฝ่ายเลือกสิ่งที่เรียนตามความสนใจ เช่น ระบบ MOOC : Massive Open Online Courses หมายถึง การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ที่รองรับผู้จำนวนมาก ไม่จำกัดเพศ วัย การศึกษา โดยให้บริการฟรีและเป็นการเรียนรู้แบบเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลาเวลา ผ่านสมาร์ตโฟน คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โดยเรียนผ่านวิดีโอ บรรยายโดยอาจารย์เจ้าของวิชา มีแบบฝึกหัดหลังบทเรียน ช่วยให้เด็กเรียนเข้าใจความชอบและสิ่งที่ตัวเองเรียน นักเรียนอยากเรียนในวิชาที่เหมาะสมกับตัวเองมากที่สุด ซึ่งแน่นอนว่าจะเกิดความเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ซึ่งแม้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ จะคลี่คลายลงแล้ว แต่ก็ยากที่ระบบการศึกษาจะเปลี่ยนกลับสู่รูปแบบเดิม นิว نرمอล (New normal) คือรูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิถีสื่อสาร วิถีปฏิบัติและการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะอ้างรักษาวิถีดั้งเดิมหรือหวนหาถึงอดีต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในสังกัดได้นำเสนอการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ สอดคล้องกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อให้เกิดผลตามแนวทางการปฏิรูปประเทศและนโยบายของรัฐบาล คือ ปรับรูปแบบการเรียนรู้และการสอน เพื่อพัฒนาทักษะและอาชีพของคนทุกช่วงวัย โดยปรับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาให้ทันสมัย มีการนำเทคโนโลยีและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังได้จัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด สพฐ. ให้สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับบริบทของโลกในปัจจุบันต่อไป

นอกจากผลกระทบทางด้านการศึกษาแล้ว วิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนก็ปรับเปลี่ยนไปมาก การระมัดระวังตนเอง การใส่หน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่าง การล้างมือ การดำเนินชีวิตที่ดูแลตนเองมากขึ้น วิถีชีวิตแบบใหม่นี้ (New normal) น่าจะปรับเปลี่ยนอยู่ต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีคำถามครั้งนี้ว่า สภาพการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา เป็นอย่างไร นวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร และมีอะไรบ้าง และแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ภายใต้แนวคิด “โคก หนอง นา โมเดล” จึงกำหนดเป็นวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑. สภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Home School เป็นอย่างไร?
๒. ชุมนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School ที่เหมาะสมเป็นอย่างไร?
๓. ผลการใช้ชุนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา เป็นอย่างไร?

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้

๒. เพื่อสร้างชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้

๓. เพื่อเสนอชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ ๑.๑ เป็นการศึกษาพหุกรณีเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน ระดับประถมศึกษา มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

๑.๑.๑ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ได้แก่ เป็นบ้านเรียนที่มีการจดทะเบียนจัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐานกับสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา จำนวน ๒ แห่ง และ เครือข่ายการเรียนรู้โคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๒ แห่ง รวมเป็น ๔ แห่ง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

๑.๑.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนฯ

ขั้นที่ ๑.๒ เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน ระดับประถมศึกษา โดยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

๑.๒.๑ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ได้แก่ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ การจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานโดยครอบครัว และบูรณาการแนวคิด โคก หนอง นา โมเดล หรือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนรู้ จำนวน ๕ รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ เป็นผู้กำกับดูแล มีบทบาทและมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐาน โดยครอบครัว ของสำนักคณะกรรมการการศึกษาขึ้นพื้นฐาน จำนวน ๓ คน

กลุ่มที่ ๒ เป็นครอบครัวที่จัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน จำนวน ๒ คน

๑.๒.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนฯ

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิด โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ดังนี้

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลสภาพและแนวทางการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ ๑ มาร่างเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ “โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน ระดับประถมศึกษา” จากนั้นได้ดำเนินการตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ “โคกหนองนาโมเดล :

การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา”โดยการจับสนทนากลุ่ม Focus Group Discussion: FGD) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

๒.๑ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ได้แก่ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับการบริหาร การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว และบูรณาการแนวคิด โคก หนอง นา โมเดล หรือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนรู้ จำนวน ๑๕ รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ เป็นนักวิจัย/อาจารย์ มหาวิทยาลัยที่มีผลงานเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือ มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดทำโคกหนองนาโมเดล จำนวน ๕ รูป/คน

กลุ่มที่ ๒ เป็นผู้กำกับดูแล มีบทบาทและมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบครัวของสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๕ รูป/คน

กลุ่มที่ ๓ เป็นครอบครัวที่จัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนและเครื่องข่ายการเรียนรู้ โคกหนองนา โมเดล จำนวน ๕ รูป/คน

๒.๒ ขอบเขตด้านตัวแปรได้แก่ ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินผลชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา”

๓.๑ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนในโรงเรียนบ้านหอย ตำบลหัวช้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารและครู ๖ คน และ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน ๔๖ คน รวม ๕๒ คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ ประสิทธิภาพของชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” และความพึงพอใจต่อแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูและนักเรียน

ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินผลชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา”

ผู้วิจัยได้นำชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ ๒ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ได้แก่ ผู้วิจัย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน จำนวน ๖๐ คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ และ แบบบันทึก แบบสัมภาษณ์ และกิจกรรมการถอดบทเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ประมวล และสรุปเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ ประสิทธิภาพของชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนและความพึงพอใจของนักวิจัย ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยครอบครัว หมายถึง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยพ่อแม่ เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการวางแผน กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ และทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือผู้อำนวยการ อย่างเป็นระบบ จัดการเรียนรู้ให้แก่บุตรของตนตามศักยภาพความถนัด ความสนใจของผู้เรียนผ่านประสบการณ์ที่ครอบครัวจัดให้ในชีวิต โดยใช้ โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้

โคกหนองนาโมเดล หมายถึง รูปแบบการจัดการพื้นที่ทางการเกษตร ผสมผสานกับทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง (ทฤษฎีใหม่) และภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย ๔ แผนจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) บ้านนี้มีรัก ปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา

ชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ หมายถึง องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ๑.สาระสำคัญ ๒.มาตรฐาน/ตัวชี้วัด ๓.สาระการเรียนรู้ ๔.สาระการเรียนรู้บูรณาการ ๕.จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ ๖.สาระการเรียนรู้ ๗.กิจกรรมการเรียนการสอน ๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ ๙. การวัดผลและประเมินผล

ระดับประถมศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ โรงเรียนบ้านหอย ตำบลหัวช้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวได้

๒.ได้แนวทางการพัฒนาและวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว โดยใช้โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ผู้ปกครองหรือบุคคลทั่วไปทราบถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้ โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญของการวิจัย โดยละเอียด ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจน ตรงประเด็น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้

- ๒.๑ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในทศวรรษที่ ๒๑
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก (Alternative Education)
- ๒.๔ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home schooling)
 - ๒.๔.๑ นิยามและความหมายของการจัดการโดยครอบครัว
 - ๒.๔.๒ แนวคิดและรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
 - ๒.๔.๓ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในประเทศไทย
 - ๒.๔.๔ การบริหารจัดการและแนวทางจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย
 - ๒.๔.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว
 - ๒.๔.๖ แนวคิดเกี่ยวกับโฮมสคูลแบบไฮบริด (Hybrid Homeschooling)
- ๒.๕ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๖ แนวคิดและการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนกับแนวคิดโคก หนอง นา โมเดล
- ๒.๗ บริบทของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย
- ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๙ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑^๒ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ การพัฒนาที่สำคัญ คือ การพัฒนาที่สมดุลอย่างเป็นองค์รวมทุกด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีพื้นฐานทางจริยศาสตร์ความเป็นคนดีทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสร้างองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ ,หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะและเจตคติที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ด้วยเหตุผลดังกล่าว กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ ทักษะจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเองเพื่อเป็นคนที่มีคุณธรรมจริยธรรมมีวินัย และมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงาม เป็นคนมีปัญญาในการใช้ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสารการแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยี และเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงโดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการบูรณาการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑

การเตรียมความพร้อมของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นเรื่องสำคัญ เพราะกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ ๒๑ ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะครูผู้ทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้กับผู้เรียน จำเป็นจะต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลก นั่นคือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กมีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ซึ่ง วิจารย์ พานิช³ (๒๕๕๕: ๑๖-๒๑) ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ ดังนี้

สาระวิชาหลัก (Core Subjects) ประกอบด้วย ภาษาแม่ และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ การปกครองและหน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ โดยวิชาแกนหลักนี้จะนำมาสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อ การจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือหัวข้อสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาวิชาแกนหลัก และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก อันได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economics, Business and Entrepreneurial Literacy) ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) และความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy)

ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ

³ วิจารย์ พานิช. วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๕.

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมาก มาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและ ปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ดังนี้ ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อและความรู้ด้านเทคโนโลยี

ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงาน ในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ คือ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบต่อผู้อื่นได้ (Accountability) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility)

ทักษะของคนในศตวรรษที่ ๒๑ ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ ๓R x ๗C ทักษะการเรียนรู้ ๓R คือ Reading (อ่านออก), (W)riting (เขียนได้), และ (A)rithmetics (คิดเลขเป็น) ส่วนทักษะการเรียนรู้ ๗C ประกอบด้วย Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) และ Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

กระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑

การเรียนรู้ที่แท้จริงอยู่ในโลกจริงหรือชีวิตจริง การเรียนวิชาในห้องเรียนยังเป็นการเรียนแบบสมมติ “ดังนั้นครูเพื่อศิษย์จึงต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์” ได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงที่สุด ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนเป้าหมายการเรียนรู้ของศิษย์จากเน้นเรียนวิชาเพื่อได้ความรู้ ให้เลยไปสู่การพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อชีวิตในยุคใหม่ ย้ำว่าการเรียนรู้ยุคใหม่ ต้องเรียนให้เกิดทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งหน้าที่ของครูเพื่อศิษย์จึงต้องเปลี่ยนจากเน้น “สอน” หรือสั่งสอนไปทำหน้าที่จุดประกายความสนใจใฝ่รู้ (inspire) แก่ศิษย์ ให้ศิษย์ได้เรียนจากการลงมือปฏิบัติ (learning by doing) และศิษย์ออกแบบทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ นี้ จากการลงมือปฏิบัติของตนเป็นทีมร่วมกับเพื่อนนักเรียน เน้นการออกแบบทักษะในการเรียนรู้ และค้นคว้าหาความรู้มากกว่าตัวความรู้ ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนแนวทางการทำงานจากทำโดดเดี่ยว คนเดียว เป็นทำงานและเรียนรู้จากการทำหน้าที่ครูเป็นทีม กระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ มี ๓ ลักษณะ คือ

๑. กระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ
๒. กระบวนการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์
๓. การเรียนรู้แบบขั้นบันได(IS)

๑.กระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ เป็นแนวคิดหรือความเชื่อที่สนับสนุนให้คนเราปฏิบัติสิ่งต่างๆด้วยตนเองตามความสนใจ ตามความถนัดและศักยภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้า ฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะจนถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะเชื่อว่าหากคนเราได้กระทำจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นเป็นแรงจูงใจให้เกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ผู้เรียนจะสนุกสนานที่จะสืบค้นหาความรู้ต่อไป มีความสุขที่จะเรียน มีลักษณะดังนี้

๑.๑ การเรียนรู้ผ่านการทำงาน (Work-based Learning) การเรียนรู้แบบนี้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดพัฒนาการทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เนื้อหาสาระ การฝึกปฏิบัติจริง ฝึกฝนทักษะทางสังคม ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง โดยสถาบันการศึกษามักร่วมมือกับแหล่งงานในชุมชน รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหากิจกรรม และวิธีการประเมิน

๑.๒ การเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project-based Learning) การเรียนรู้ด้วยโครงงานเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญรูปแบบหนึ่ง ที่เป็นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในลักษณะของการศึกษา สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง ประดิษฐ์คิดค้น โดยครูเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้ (teacher) เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) หรือผู้ให้คำแนะนำ (guide) ทำหน้าที่ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม กระตุ้น แนะนำ และให้คำปรึกษา เพื่อให้โครงการสำเร็จ ลุล่วง ประโยชน์ของการเรียนรู้ด้วยโครงงาน สิ่งที่คุณเรียนได้จากการเรียนรู้ด้วย PBL จึงมีใช้ตัวความรู้ (knowledge) หรือวิธีการหาความรู้ (searching) แต่เป็นทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skills) ทักษะชีวิตและประกอบอาชีพ (Life and Career skills) ทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารและเทคโนโลยี (Information Media and Technology Skills) การออกแบบโครงงานที่ดีจะกระตุ้นให้เกิดการค้นคว้าอย่างกระตือรือร้นและผู้เรียนจะได้ฝึกการใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ปัญหา (critical thinking & problem solving) ทักษะการสื่อสาร (communicating) และทักษะการสร้างความร่วมมือ (collaboration) ประโยชน์ที่ได้สำหรับครูที่นอกจากจะเป็นการพัฒนาคุณภาพด้านวิชาชีพแล้ว ยังช่วยให้เกิดการงานแบบร่วมมือกับเพื่อนครูด้วยกัน รวมทั้งโอกาสที่จะได้สร้างสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนด้วย

ขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

STEP ๑ การเตรียมความพร้อม ครูเตรียมมอบหมายโครงงานโดยระบุในแผนการสอน ในชั้นเรียนครูอาจกำหนดขอบเขตของโครงงานอย่างกว้างๆ ให้สอดคล้องกับรายวิชา หรือความถนัดของนักเรียน และเตรียมแหล่งเรียนรู้ ข้อมูลตัวอย่าง เพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมสามารถใช้เว็บไซต์ หรือโปรแกรม moodle ในการ update ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ และการกำหนดนัดหมายต่างๆเกี่ยวกับการดำเนินโครงการได้

STEP ๒ การคิดและเลือกหัวข้อ ให้นักเรียนเป็นผู้สร้างทางเลือกในการออกแบบโครงงานเอง เพื่อเปิดโอกาสให้รู้จักการค้นคว้าและสร้างสรรค์ความรู้เชิงนวัตกรรม ครูอาจให้ผู้เรียนทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกหัวข้อ การทำงานเป็นทีม กระตุ้นให้เกิด brain storm จะทำให้เกิดทักษะ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการสร้างความร่วมมือ

STEP ๓ การเขียนเค้าโครง การเขียนเค้าโครงของโครงงาน เป็นการสร้าง mind map แสดงแนวคิด แผน และขั้นตอนการทำโครงงาน เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมองเห็นภาระงาน บทบาท และระยะเวลาในการดำเนินงาน ทำให้สามารถปฏิบัติโครงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

STEP ๔ การปฏิบัติโครงงาน นักเรียนลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ในเค้าโครงของโครงงาน ถ้ามีการวางแผนเค้าโครงเอาไว้แล้ว นักเรียนจะรู้ได้เองว่าจะต้องทำอะไรในขั้นตอนต่อไป โดยไม่ต้องรอถามครู ในระหว่างการดำเนินการครูผู้สอนอาจมีการให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดหรือร่วมแก้ปัญหาไปพร้อมๆกับนักเรียน

STEP ๕ การนำเสนอโครงงาน นักเรียนสรุปรายงานผล โดยการเขียนรายงาน หรือการนำเสนอในรูปแบบอื่นๆเช่น แผ่นพับ โปสเตอร์จัดนิทรรศการ รายงานหน้าชั้นส่งงานทางเว็บไซต์หรืออีเมล ถ้ามีการประกวดหรือแข่งขันด้วยจะทำให้ให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นมากขึ้น

STEP ๖ การประเมินผลโครงงาน การประเมินโครงงานควรมีการประเมินผลการเรียนรู้โดยหลากหลาย เช่น นักเรียนประเมินตนเอง ประเมินซึ่งกันและกัน ประเมินจากบุคคลภายนอก การประเมินจะไม่วัดเฉพาะความรู้หรือผลงานสุดท้ายเพียงอย่างเดียว แต่จะวัดกระบวนการที่ได้มาซึ่งผลงานด้วย การประเมินโดยครูหลายคนจะเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูด้วยกันอีกด้วย

๑.๓ การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity-based Learning) ในการยึดหลักการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง “Child Centered” การเรียนโดยการปฏิบัติจริง Learning by Doing และปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาได้ Doing by Learning จึงถูกนำมาใช้อย่างจริงจังในการปฏิรูปการศึกษาของไทย การเรียนรู้ชนิดนี้เอง ที่มีผู้ตั้งฉายาว่า “สอนแต่น้อย ให้เรียนมากๆ Teach less..Learn More” การเรียนแบบ Learning by Doing นั้นใช้ “กิจกรรม Activity” เป็นหลักในการเรียนการสอน โดยการ “ปฏิบัติจริง Doing” ในเนื้อหาทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทุกคนในกลุ่มเป็นผู้ปฏิบัติ คุณครูเป็นพี่เลี้ยงและเทรนเนอร์ แต่กิจกรรมที่นำมาใช้นี้ต้องมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้เนื้อหานั้นๆ มีจุดมุ่งหมาย สนุก และน่าสนใจ ไม่ซ้ำซากจนก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้น คุณครูจึงเป็น “นักออกแบบกิจกรรม Activity Designer” มืออาชีพ ที่สามารถ “มองเห็นภาพกิจกรรม” ได้ทันที

๑.๔ การเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหา (Problem-based Learning) เป็นรูปแบบการเรียนอีกรูปแบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีมของผู้เรียน โดยผู้สอนมีส่วนร่วมเล็กน้อยแต่ก็ท้าทายผู้สอนมากที่สุด กระบวนการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จะจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ขนาดประมาณ ๘ -๑๐ คน โดยมีครูหรือผู้สอนประจำกลุ่ม ๑ คน ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้อำนวยการ (facilitator) ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

๑. เมื่อผู้เรียนได้รับโจทย์ปัญหา ผู้เรียนจะทำความเข้าใจหรือทำความเข้าใจความกระจำในคำศัพท์ที่อยู่ในโจทย์ปัญหานั้น เพื่อให้เข้าใจตรงกัน

๒. การจับประเด็นข้อมูลที่สำคัญหรือระบุปัญหาในโจทย์

๓. ระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหา อภิปรายหาคำอธิบาย แต่ละประเด็นปัญหาว่าเป็นอย่างไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ความเป็นมาอย่างไร โดยอาศัยพื้นความรู้เดิมเท่าที่ผู้เรียนมีอยู่

๔. ตั้งสมมติฐานเพื่อหาตอบปัญหาประเด็นต่างๆ พร้อมจัดลำดับความสำคัญของสมมติฐานที่เป็นไปได้อย่างมีเหตุผล

๕. จากสมมติฐานที่ตั้งขึ้น ผู้เรียนจะประเมินว่าเรามีความรู้เรื่องอะไรบ้าง มีเรื่องอะไรที่ยังไม่รู้หรือขาดความรู้ และความรู้อะไรจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อพิสูจน์สมมติฐาน ซึ่งเชื่อมโยงกับโจทย์ปัญหาที่ได้ ขั้นตอนนี้กลุ่มจะกำหนดประเด็นการเรียนรู้ (learning issue) หรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (learning objective) เพื่อจะไปค้นคว้าหาข้อมูลต่อไป

๖. ค้นคว้าหาข้อมูลและศึกษาเพิ่มเติมจากทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ เช่น หนังสือตำรา วารสาร สื่อการเรียนสอนต่างๆ การศึกษาในห้องปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน อินเทอร์เน็ต หรือปรึกษาอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาสาขาเฉพาะ พร้อมทั้งประเมินความถูกต้อง

๗. นำข้อมูลหรือความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์ อธิบาย พิสูจน์สมมติฐานและประยุกต์ให้เหมาะสมกับโจทย์ปัญหา พร้อมสรุปเป็นแนวคิดหรือหลักการทั่วไป

ขั้นตอนที่ ๑-๕ เป็นขั้นตอนภายในกระบวนการกลุ่มในห้องเรียน ขั้นตอนที่ ๖ เป็นกิจกรรมของผู้เรียนรายบุคคลนอกห้องเรียน และขั้นตอนที่ ๗ เป็นกิจกรรมที่กลับมาในกระบวนการกลุ่มอีกครั้ง

๑.๕ การเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือวิธีวิจัย (Research-based Learning) การเรียนรู้ที่เน้นการวิจัยถือได้ว่าเป็นหัวใจของบัณฑิตศึกษา เพราะเป็นการเรียนที่เน้นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนโดยตรง เป็นการพัฒนาระบวนการแสวงหาความรู้ และการทดสอบความสามารถทางการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ซึ่ง สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และทัศนีย์ บุญเต็ม (๒๕๔๐) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานไว้ ๔ รูปแบบ ดังนี้

๑. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย คือการให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทำวิจัยในระดับต่างๆ เช่น การทำการทดลองในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ การศึกษารายกรณี (Case Study) การทำโครงการ การทำวิจัยเอกสาร การทำวิจัยฉบับจุ๋ (Baby Research) การทำวิทยานิพนธ์ เป็นต้น

๒. การสอนโดยให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์หรือเป็นผู้ช่วยในโครงการวิจัย (Under Study Concept) ในกรณีนี้ผู้สอนต้องเตรียมโครงการวิจัยไว้รองรับเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ทำวิจัย เช่น ร่วมเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล อย่างไรก็ตามวิธีนี้จะมีข้อเสียที่ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้กระบวนการทำวิจัยครบถ้วนทุกขั้นตอน

๓. การสอนโดยให้ผู้เรียนศึกษางานวิจัย เพื่อเรียนรู้องค์ความรู้ หลักการและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนั้นๆ วิธีการตั้งโจทย์ปัญหา วิธีการแก้ปัญหา ผลการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้และศึกษาต่อไป ทำให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการทำวิจัยมากขึ้น

๔. การสอนโดยใช้ผลการวิจัยประกอบการสอน เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้ว่า ทฤษฎีข้อความรู้ใหม่ๆ ในศาสตร์ของตนในปัจจุบันเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างศรัทธาต่อผู้สอนรวมทั้งทำให้ผู้สอนไม่เกิดความเบื่อหน่ายที่ต้องสอนเนื้อหาเดิมๆ ทุกปี

๒.กระบวนการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ เพราะการสื่อสารเป็นกระบวนการส่งหรือถ่ายทอดเรื่องราว ข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ เหตุการณ์ ต่าง ๆ จากผู้สอนยังไปผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ดังนี้

๒.๑ การฝึกทักษะในการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) โดยใช้เทคนิค สนทนาสนทนา (Dialogue) เป็นการฝึกทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งทำให้รู้จักตนเองมากขึ้น ฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี ฟังผู้อื่นพูดอย่างตั้งใจ ฟังให้มาก พูดให้น้อยลง ไม่พูดแทรกขณะอีกฝ่ายกำลังพูด ทำให้ฟังและได้ยินมากขึ้น เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการทำงานหรือการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี

๒.๒ การฝึกทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค Communities of Practice หรือ CoP ซึ่งเป็นการดึงความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลออกมา เพื่อแลกเปลี่ยนและทำให้เกิดการเรียนรู้

๒.๓ การฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม, เรียนรู้แบบกลุ่ม ปฏิบัติงานกลุ่ม เป็นวิธีสอนที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร่วมมือกันศึกษาค้นคว้าหาวิธีการแก้ปัญหาหรือปฏิบัติกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด หรือความสนใจ เป็นการฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันตามวิธีแห่งประชาธิปไตย

๒.๔ การฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ใช้เทคโนโลยีเพื่อวิจัย จัดระบบ ประเมิน และสื่อสารสารสนเทศ ใช้เครื่องมือสื่อสาร เชื่อมโยงเครือข่าย (คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นมีเดีย ฯลฯ) และ

social network อย่างถูกต้อง เหมาะสม เพื่อเข้าถึง (access) จัดการ (manage) ผสมผสาน (integrate) ประเมิน (evaluate) และสร้าง(create) สารสนเทศ เพื่อทำหน้าที่ในเศรษฐกิจฐานความรู้ ปฏิบัติตามคุณธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

๓. การเรียนรู้แบบขั้นบันได(IS) กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลตามที่คาดหวังนั้น มีมากมายหลายวิธี กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบขั้นบันได ๕ ขั้นก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่น่าสนใจ ที่ครูสามารถนำไปปรับใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามบริบทและธรรมชาติของวิชา โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้น L๑ การตั้งประเด็นคำถาม/สมมติฐาน (Learning to Question) เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด สังเกต ตั้งข้อสงสัย ตั้งคำถามอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์

ขั้น L๒ การสืบค้นความรู้จากแหล่งเรียนรู้และสารสนเทศ (Learning to Search) เป็นการฝึกแสวงหาความรู้ ข้อมูล และสารสนเทศ จากแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หรือจากการปฏิบัติทดลอง เป็นต้น

ขั้น L๓ การสรุปองค์ความรู้ (Learning to Construct) เป็นการฝึกนำความรู้และสารสนเทศหรือข้อมูลที่ได้จากการอภิปราย การทดลอง มาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นองค์ความรู้

ขั้น L๔ การสื่อสารและการนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ (Learning to Communicate) เป็นการฝึกให้ความรู้ที่ได้มานำเสนอและสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดความเข้าใจ

ขั้น L๕ การบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Learning to Serve) เป็นการนำความรู้สู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความรู้ในบริบทรอบตัวและบริบทโลกตามวุฒิภาวะที่เหมาะสม โดยจะนำองค์ความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสร้างสรรค์

จะเห็นได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูต้องยึดความสมดุลจึงจะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป้าหมายการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ คือ การปูพื้นฐานความรู้และทักษะสำหรับการมีชีวิตที่ดีในภายหน้า ลักษณะของการเรียนรู้จึงเป็นสมดุลระหว่างคุณลักษณะในตารางฝั่งซ้ายและขวา ๑๕ ประการ ดังนี้

ขึ้นกับครู/ครูเป็นตัวตั้ง(Teacher-directed)	เด็กเป็นหลัก (Learner-centered)
สอน	แลกเปลี่ยนเรียนรู้
ความรู้	ทักษะ
เนื้อหา	กระบวนการ
ทักษะพื้นฐาน	ทักษะประยุกต์
ข้อความจริงและหลักการ	คำถามและปัญหา
ทฤษฎี	ปฏิบัติ
หลักสูตร	โครงการ
ช่วงเวลา	ความต้องการ
เหมือนกันทั้งห้อง (One-size-fits-all)	เหมาะสมรายบุคคล (Personalized)
แข่งขัน	ร่วมมือ

ห้องเรียน	ชุมชนทั่วโลก
ขึ้นกับครู/ครูเป็นตัวตั้ง(Teacher-directed)	เด็กเป็นหลัก (Learner-centered)
ตามตำรา	ใช้เว็บ
สอบความรู้	ทดสอบการเรียนรู้
เรียนเพื่อโรงเรียน	เรียนเพื่อชีวิต

จากตารางข้างต้นครูต้องใช้ทั้งแนวทางฝั่งขวาและฝั่งซ้ายอย่างสมดุล คือ ต้องยึดถือแนวทาง both-and (ไม่ใช่ either - or) ซึ่งเป็นแนวทางของระบบที่ซับซ้อนและปรับตัว ยิ่งนับวันสมดุลนี้ จะให้น้ำหนักศึกษามากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปสมองเด็กก็เปลี่ยนด้วย สำหรับพลังการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ ได้แก่ งานที่เน้นความรู้ เครื่องมือดิจิทัล วิถีชีวิต ผลการวิจัยด้านการเรียนรู้ และความต้องการทักษะในการดำรงชีวิตสมัยใหม่ ได้แก่ การแก้ปัญหา ความสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม การสื่อสาร การร่วมมือความยืดหยุ่น และอื่น ๆ พลังเหล่านี้เรียกร้องให้การเรียนรู้ในโรงเรียนต้องให้น้ำหนักศึกษามากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นครูต้องเรียนรู้ทดลองวิธีปฏิบัติหน้าที่อยู่ตลอดเวลา โดยครูกับครูจะต้องมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมกันเป็นชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ เพื่อที่ครูจะได้ไม่เดียวดาย มีเพื่อนร่วมทาง ร่วมอุดมการณ์ ร่วมเรียนรู้และбакัน

จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้แบบใฝ่รู้กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ มีแนวคิดและลักษณะของการจัดการเรียนรู้คล้ายกัน นั่นคือ ต้องมีความสัมพันธ์ มีขั้นตอนและกระบวนการที่เป็นลำดับ ที่ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนได้ เช่น การกำหนดปัญหาที่ผู้เรียนสนใจ การทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และสามารถบูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ ได้ด้วยตนเอง และการสอนที่ถือว่ามีประสิทธิภาพ นั้น ครูต้องมีคุณสมบัติมากกว่าการเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สอน (Instructor) ครูต้องมีลักษณะของผู้ที่สามารถชี้แนะการเรียนรู้ (Learning Coaching) และสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำนักเรียนท่องเที่ยวไปสู่โลกแห่งการเรียนรู้ได้ (Learning Travel Agent) ซึ่งบทบาทของครูจากยุคสมัยก่อนจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อก้าวสู่ยุคแห่งศตวรรษที่ ๒๑ เนื่องจากครูในโลกยุคใหม่ต้องมีความรอบรู้มากกว่าการเป็นผู้ดูแลรายวิชาที่สอนเท่านั้น แต่ครูมีบทบาทของการเพิ่มพูนความรู้แก่นักเรียน เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งไอซีทีได้เข้ามามีบทบาททางการศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคนทั่วโลก ไอซีทีในปัจจุบันจึงไม่ใช่เป็นเพียงแหล่งข้อมูลข่าวสารเท่านั้น ครูจึงต้องคิดว่า จะบูรณาการการจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับไอซีทีได้อย่างไร ซึ่งคุณลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ ๒๑ หรือเรียกว่า e-Teacher จะประกอบด้วย ๔ คุณลักษณะที่ครูพึงปฏิบัติ มีดังนี้

๑. Experience คือ มีประสบการณ์การเรียนรู้แบบใหม่ ใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น Internet , e-Mail การใช้ CD

๒. Extended คือ มีทักษะการค้นหาคำความรู้ได้ตลอดเวลา เพราะ เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสามารถใช้ได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ที่ไหนก็ได้ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการหาความรู้ด้วยเทคโนโลยี

๓. Expanded คือ การขยายผลของความรู้ที่ส่งนักเรียน ประชาชนทั่วไป และชุมชน สามารถถ่ายทอดความรู้ลง CD , VDO โทรทัศน์หรือบน Web เพื่อให้เกิดการเพิ่มความรู้ที่เป็นประโยชน์ของบุคลากรโดยรวม

๔. Exploration คือ สามารถเลือกเนื้อหาที่ทันสมัย เอกสารอ้างอิง ค้นคว้าทั้งสาระและบันเทิง เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำมาออกแบบการเรียนการสอน

๕. Evaluation คือ เป็นนักประเมินที่ดี สามารถใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล

๖. End-User คือ เป็นผู้ใช้ปลายทางที่ดี เช่น สามารถ Browse ไป Web Site ที่มีคุณค่าบนอินเทอร์เน็ตและเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีได้อย่างหลากหลาย

๗. Enabler คือ สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างบทเรียนและเนื้อหาเพิ่มเติมมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอน สามารถใช้ซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์มาสร้างบทเรียน อย่างน้อยที่สุดก็สามารถสร้างการนำเสนอเนื้อหาด้วย Power Point เป็นการจูงใจให้นักเรียนสนใจในการเรียนมากขึ้น หรือการใช้ Authoring tool ต่างๆ มาสร้างบทเรียนในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

๘. Engagement คือ ครูที่ร่วมมือกันแลกเปลี่ยนความเห็น หาแนวร่วม เพื่อให้เกิดชุมชน เช่น การคุยกันบน Web ทำให้มีความคิดใหม่ๆ มีข้อเสนอแนะ เกิดชุมชนครูบน Web

๙. Efficient and Effective คือ ครูที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะต้องเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นผู้ผลิต ผู้กระจาย และผู้ใช้ความรู้

การศึกษาที่ดีสำหรับคนยุคใหม่และมีคุณภาพ จะต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ของศิษย์ไปอย่างสิ้นเชิง และบทบาทของครูอาจารย์ก็ต้องเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ครูที่รักศิษย์ เอาใจใส่ศิษย์ แต่ยังใช้วิธีสอนแบบเดิม ๆ จะไม่ใช่ครูที่ทำประโยชน์แก่ศิษย์อย่างแท้จริง กล่าวคือ ครูที่มีใจแก่ศิษย์ยังไม่พอ ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้นจากการสอน ไปเป็นเน้นที่การเรียนรู้ (ทั้งของศิษย์ และของตนเอง) ต้องเรียนรู้และปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนจัดให้แก่ศิษย์ด้วย ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองจาก “ครูสอน” (Teacher) ไปเป็น “ครูฝึก” (Coach) หรือ “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” (Learning Facilitator) และต้องเรียนรู้ทักษะในการทำหน้าที่นี้ โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องที่เรียกว่า PLC (Professional Learning Community) การจัดการเรียนรู้ผ่านวิถีชีวิตประจำวันโดยการบูรณาการองค์ความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนเข้ากับสาระการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานของหลักสูตรแกนกลางจึงเป็นการจัดการศึกษาผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ เช่นเดียวกัน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก (Alternative Education)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒^๔ ได้เปิดโอกาสให้ทางเลือกสำหรับครอบครัวที่ไม่ต้องการส่งลูกเข้าเรียนในระบบโรงเรียน แต่ต้องการจัดการศึกษาให้กับลูก เรียกว่า "การจัดการศึกษาโดยครอบครัวหรือโฮมสคูล (Home School)" ตามมาตรา ๑๒ ที่ระบุไว้ว่า สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง" พ.ศ.๒๕๔๗ กำหนดให้ครอบครัวซึ่งประสงค์จะจัดการศึกษายื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนา ต้องระบุชื่อ-ชื่อสกุล ลำนาทะเบียนบ้านของครอบครัวและผู้เรียน ที่ตั้ง และแผนผังสถานที่ซึ่งใช้จัดการศึกษา หลักฐานวุฒิการศึกษาของผู้จัดการศึกษาต้องไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าแล้ว แต่ผู้จัดการศึกษาผ่านการประเมินว่าเป็นผู้มีมีความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษาระดับและประเภทการจัดการศึกษา รวมทั้งแผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัวและสำนักงานร่วมกันกำหนดตามความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ครอบครัวจะต้องดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามหลักเกณฑ์และ

^๔กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒

วิธีการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำรายการงานการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดการเรียนการสอน และสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามที่สำนักงานกำหนดอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ให้สำนักงานจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง กรณีที่ผู้เรียนผ่านการวัดและประเมิน ผลก็จะออกหนังสือรับรองหรือหลักฐานการจบการศึกษาแก่ผู้เรียน แต่กรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านก็ให้ครอบครัวจัดให้มีการเรียนซ่อมเสริมและให้มีการวัดผลใหม่ภายในระยะเวลาที่กำหนด

การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่ไม่ประสงค์จะเรียนในระบบการศึกษาตามปกติ ซึ่งมีเหตุผลมาจากพื้นฐานของบุคคล ตามปรัชญาความเชื่อทางการศึกษาและการเรียนรู้ หรือตามปรัชญาความเชื่อทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อทางศาสนาและความศรัทธา หรือเป็นการสนองความต้องการส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะมิใช่การศึกษาที่จัดให้กับบุคคลทั่วไป หรือแม้กระทั่งการสนองตอบของบุคคลที่จะปฏิเสธระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในการศึกษาระบบปกติ จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ตัวอย่างการจัดการศึกษาทางเลือกในปัจจุบันสามารถเห็นได้จากรูปแบบของโรงเรียนวิถีธรรม โรงเรียนวิถีธรรมชาติการสอนแบบ Home-based learning หรือ Home-school เป็นต้น ซึ่งมีจุดเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาหลักสูตร การจัดบรรยากาศให้เข้ากับวิถีของชุมชน และความเชื่อเป็นหลัก

การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) จึงเป็นการจัดการศึกษาที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากการศึกษาตามแนวทางหลักในระบบทั่วไป การศึกษาทางเลือกจัดขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีความแตกต่างหลากหลาย การศึกษาทางเลือกจึงมีหลายรูปแบบแต่ทั้งหมดมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญา และจิตใจ

๒.๓.๑ การจัดการศึกษาทางเลือกในสังคมไทย

เนื่องจากการศึกษาทางเลือกมีรูปแบบที่หลากหลายทั้งด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ โครงการวิจัยการศึกษาทางเลือก : ฐานข้อมูลและการวิเคราะห์ จึงจำแนกการศึกษาทางเลือกออกเป็น ๗ ฐานการเรียนรู้ ดังนี้

๑. การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัว กลุ่ม และเครือข่ายครอบครัว เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พ่อแม่ ผู้ปกครองจัดขึ้นสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกในครอบครัว มีทั้งแบบที่นำเด็กออกจากโรงเรียนมาจัดการศึกษาเอง หรือมีข้อตกลงร่วมกับครอบครัวอื่น ๆ หรือจัดร่วมกับโรงเรียนบางแห่งโดยจัดเป็นชั้นเรียนร่วมเฉพาะบางวิชา เป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระความรู้และกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตราที่ ๒๓ และมาตราที่ ๒๔ โดยออกแบบการศึกษาให้สอดคล้องกับปรัชญา ความเชื่อหรือจุดมุ่งหมายของครอบครัว, ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดหรือธรรมชาติของผู้เรียนและบริบทของครอบครัว บางครอบครัวคำนึงถึงความสามารถทางวิชาการของผู้เรียนแต่ไม่ยึดตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ แต่บางครอบครัวก็ยึดทุกมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด แผนการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัวจึงมีความหลากหลายทั้งด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ ส่วนการประเมินผลใช้วิธีที่หลากหลายตามสภาพจริงอย่างต่อเนื่อง อาทิ การสังเกตของพ่อแม่ แบบบันทึกพัฒนาการ บันทึกการเรียนรู้อะไรของลูก ชิ้นงาน แฟ้มสะสมผลงาน ทดสอบสาระความรู้บางเรื่อง สอบถามจากบุคคลใกล้ชิด เด็กปฐมวัยใช้แบบประเมินพัฒนาการของบ้านเรียนโดยปรับให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัว

ครู และครอบครัวร่วมประเมินกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การเลื่อนระดับการศึกษาสอดคล้องกับแนวทางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

๒. การศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบรัฐ เป็นการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระบบที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยปรัชญาและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพตามความแตกต่างของผู้เรียน เน้นความรู้เชิงประสบการณ์และการปฏิบัตินอกตำราเรียน ส่วนใหญ่ไม่จัดการศึกษาโดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ แต่ปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับปรัชญาในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนทางเลือกมีแนวทางในการจัดการศึกษา ดังนี้ ด้านปรัชญาและจุดมุ่งหมาย โรงเรียนทางเลือกให้คุณค่าต่อความเป็นมนุษย์และความหลากหลาย เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีอิสระทางปัญญา มีความสุขและความสร้างสรรค์ สามารถประสบความสำเร็จได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนด้านหลักสูตร โรงเรียนทางเลือกออกแบบ / ปรับหลักสูตรให้มีความสมดุล ผสมผสาน ครอบคลุมองค์รวมทั้งหมดของชีวิต ทั้งวิชาการและวิถีชีวิต ความรู้และคุณธรรม ภูมิปัญญาตะวันตกและตะวันออก ความเป็นสากลและความเป็นไทย บางโรงเรียนพัฒนาหลักสูตรตามแนวปรัชญาการศึกษาใหม่ เช่น วอลดอร์ฟ นีโอ-ฮิวแมนนิสต์ (Neo-Humanist) แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่ (Constructivism) พุทธธรรมประยุกต์ เรจจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia) ศรีสัตยาไสบาบา ด้านการจัดการเรียนรู้ เน้นวิธีการเรียนรู้มากกว่าความรู้ ให้ผู้เรียนสามารถเลือกใช้และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของความรู้ ผู้เรียนสร้างทางเลือกและวิธีการเรียนรู้ของตนเองได้ เน้นการเรียนรู้จากความเป็นจริง นำไปใช้ในชีวิตจริงได้ มีความสุขในการเรียนจนเกิดความรักที่จะเรียนรู้ทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ เกิดความสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ด้านการวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง ให้เห็นพัฒนาการตามสภาพจริง ผลของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนอย่างตระหนักในความแตกต่างของทักษะ ปัญญา ความถนัด ความสามารถ ความสนใจตามธรรมชาติของผู้เรียน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล/กลุ่ม สร้างโอกาสให้ทุกคนสามารถประสบความสำเร็จทางการศึกษาได้ตามศักยภาพของแต่ละคน

๓. การศึกษาทางเลือกสายครูภูมิปัญญา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยมีพ่อครูแม่ครู ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยอาจเป็นทั้งผู้จัด และผู้ถ่ายทอดความรู้ หรือเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ ความรู้ที่ครูภูมิปัญญาถ่ายทอดมีเนื้อหาที่หลากหลาย มีทั้งที่จัดทำเป็นหลักสูตร เช่น หลักสูตรวิทยากรกระบวนการผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่การพึ่งพาตนเองและการพึ่งพากันเอง หลักสูตรการจัดทำแผนแม่บทชุมชน หลักสูตรการพัฒนาอาชีพหลักและสร้างอาชีพเสริม หลักสูตรการจัดศูนย์เรียนรู้ชุมชน หลักสูตรการพัฒนาศูนย์หลักสูตรวิถีชีวิตชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรการทำการเกษตรและการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง หลักสูตรการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีอาชีพ หลักสูตรเส้นทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ความรู้ที่ถ่ายทอดเฉพาะเรื่อง เช่น ศิลปะการต่อสู้ของล้านนาโบราณ ฟ้อนเจิง ฟ้อนดาบ ดีกลองสะบัดชัย เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องเงิน ลงรัก เขียนชาด ขุดลาย ของเล่นล้านนา ศิลปกรรม สลาล้านนาตามฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ขอฟันเมือง ลาดัด หนังสติ๊ก ทอผ้า ทำกริช การแกะสลัก การทำเกษตรอินทรีย์ การแพทย์พื้นบ้าน การใช้สมุนไพรรักษาโรค การอ่านเขียนอักษรโบราณ การเลี้ยงวัว แพะ แกะครบวงจรโดยไม่กินหญ้า การเลี้ยงเป็ดและไก่ค้ออ่อน การทำไข่เค็มสมุนไพร การทำเตาแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ การเลี้ยงปลาบ่อสามด้าน การทำอาหารปลา การทำปลาเค็มอบดิน การทำจุลินทรีย์หน่อกล้วย การเลี้ยงจุลินทรีย์ การทำปุ๋ยหมัก การเพาะเห็ดอบโอ่ง การทำฮอร์โมนเห็ด การทำน้ำมันใบโอ

ดีเซล การทำน้ำส้มควันไม้ การทำน้ายาล้างจาน เป็นต้น การจัดการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ บอกเล่าและการสาธิตหรือเป็นการจัดการเรียนรู้แบบ “ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เป็นตัวอย่าง”

๔. การศึกษาทางเลือกสายศาสนธรรม เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนักบวชในศาสนา หรือผู้ปฏิบัติธรรม ให้แก่นักบวชหรือฆราวาสในสำนัก-นิกายนั้น ๆ หรือประชาชนที่สนใจทั่วไป โดยยึดหลักทางพุทธธรรมและการพัฒนาคุณลักษณะภายในเพื่อไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เนื้อหาสาระการเรียนรู้มีความแตกต่างกันไปตามจุดเน้นของแต่ละสำนัก-นิกาย มีทั้งที่เคร่งครัดทางศีลและฝึกตนผ่านกิจการทำงานในวิถีชีวิต ได้แก่ สันติอโศก เน้นปรัชญาพุทธและกระบวนการทางปัญญา ได้แก่ สวนโมกขพลาราม ประสมประสานทั้งทางปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธแก่นักบวชหญิง ได้แก่ สาวิกาลิกขาลัย

๕. การศึกษาทางเลือกที่เป็นสถาบันนอกระบบรัฐ เป็นการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มการศึกษาที่จัดตั้งเป็นสถาบัน มีโครงสร้างการบริหาร คณะกรรมการ ระบบการจัดการ มีการพัฒนาองค์ความรู้และยกระดับเป็นหลักสูตร กลุ่มเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้มีทั้งบุคคลกลุ่มและชุมชน ส่วนใหญ่ดำเนินการหรือได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน และบางสถาบันดำเนินการโดย นักวิชาการอิสระหรือครูภูมิปัญญา เนื้อหาและการจัดการเรียนรู้มีความหลากหลาย บางสถาบันพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนรู้เอง บางสถาบันเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปการฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนดูงาน การถ่ายทอดทักษะและประสบการณ์ เช่น สถาบันผ้าทอมือหริ ภุญชัย เป็นสถาบันที่รวบรวมพ่อครูแม่ครูที่มีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้า เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าด้วยมือแก่เยาวชนและผู้สนใจ รวมทั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการออกแบบลวดลายผ้าทอโบราณและการพัฒนาการทอผ้าลวดลายใหม่ ส่วนสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นสถาบันที่จัดกระบวนการเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนและระบบตลาดที่เป็นธรรมโดยการฝึกอบรมที่ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน และสนับสนุนให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมรวมกลุ่มและปฏิบัติจริงในครอบครัว ไร่นา และชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน เสนมสิกขาลัยเป็นสถาบันที่จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีจิตวิญญาณแบบองค์รวม เน้นเนื้อหาการกลับมาหาความสุขและความมั่นคงภายในแห่งชีวิตและสนับสนุนผู้เรียนให้ฝึกฝนตนเองในทุกด้านของชีวิต หลักสูตรการเรียนรู้ประกอบด้วย ๖ หมวดวิชาคือ ชุตติวิชาการ เข้าใจและเปลี่ยนแปลงตัวเอง สร้างสรรค์สัมพันธ์ภาพ เข้าใจธรรมชาติ เข้าใจสังคม เข้าใจความงาม และวิธีการแสวงหาความรู้

๖. การศึกษาทางเลือกกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เป็นการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามบริบทของชุมชน การจัดกิจกรรมมีความต่อเนื่องและมีการรวบรวมองค์ความรู้และยกระดับความรู้เพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อมา ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมด้านการงานอาชีพ เช่น กลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมด้านการเกษตร การเพิ่มผลผลิต การแปรรูป การเลี้ยงสัตว์ เหล้าพื้นบ้าน กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารข้าว กลุ่มฉาบป่นกิจสงเคราะห์ กิจกรรมการฟื้นฟู สืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เช่น การรักษาด้วยสมุนไพร หมอเมือง กิจกรรมการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น กลุ่มป่าชุมชน กลุ่มเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมกระบวนการเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ เพื่อแก้ไขปัญหา ผ่านการปฏิบัติ การสาธิต การทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกอบรม กลุ่มกิจกรรมการเรียนรู้เหล่านี้บางกลุ่มมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือข้ามกลุ่มข้ามชุมชน เช่น เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เครือข่ายหมอเมือง-สมุนไพร เครือข่าย เหล้าพื้นบ้าน

๗. การศึกษาทางเลือกผ่านสื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้ ทั้งที่ผ่านสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่อชุมชน อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สถานที่ท่องเที่ยว หรือแหล่งเรียนรู้ เช่น นิติยสารสารคดี ซึ่งเป็นนิตยสารที่นำเสนอสาระที่มีความหลากหลายครอบคลุมทั้งเรื่องธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ชีวิต ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่ริเริ่มและดำเนินการ โดยบุคคล ชุมชนหรือมูลนิธิ เช่น พิพิธภัณฑ์ชาวบ้านชุมชนวัดเกต จ. เชียงใหม่ พิพิธภัณฑ์ พื้นบ้านจำทวี จ. พิชณุโลก พิพิธภัณฑ์ยี่สาร จ. สมุทรสาคร

วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการศึกษาทางเลือก

๑. เพื่อให้การเรียนรู้ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้าน

๒. เพื่อแก้ปัญหาของระบบการศึกษาในปัจจุบัน เป็นทางเลือกให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสม และเป็นเครื่องมือพัฒนามนุษย์ในระดับปัจเจกบุคคล

๓. เพื่อกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังประชาชน ให้มีสิทธิและเสรีภาพในการจัดการศึกษาด้วยตนเอง

สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาทางเลือกในสังคมไทยนั้น มีรูปแบบที่หลากหลายทั้งด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งจากการจำแนกการศึกษาทางเลือกออกเป็น ๗ ฐานการเรียนรู้ ได้ ๗ ประเภท ได้แก่ ๑. การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัว กลุ่ม และเครือข่ายครอบครัว เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พ่อแม่ ผู้ปกครองจัดขึ้นสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกในครอบครัว มีทั้งแบบที่นำเด็กออกจากโรงเรียนมาจัดการศึกษาเอง หรือมีข้อตกลงร่วมกับครอบครัวอื่น ๆ ๒. การศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบรัฐ เป็นการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระบบที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยปรัชญาและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพตามความแตกต่างของผู้เรียนเน้นความรู้เชิงประสบการณ์และการปฏิบัตินอกตำราเรียน ๓. การศึกษาทางเลือกสายครูภูมิปัญญา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยมีพ่อครูแม่ครู ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยอาจเป็นทั้งผู้จัด และผู้ถ่ายทอดความรู้ หรือเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ ความรู้ที่ครูภูมิปัญญาถ่ายทอดมีเนื้อหาที่หลากหลาย ๔. การศึกษาทางเลือกสายศาสนธรรม เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนักบวชในศาสนา หรือผู้ปฏิบัติธรรม ให้แก่นักบวชหรือฆราวาสในสำนัก-นิกายนั้น ๆ ได้ว่า ๕. การศึกษาทางเลือกที่เป็นสถาบันนอกระบบรัฐ เป็นการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มการศึกษาที่จัดตั้งเป็นสถาบัน ๖. การศึกษาทางเลือกกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เป็นการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามบริบทของชุมชน ๗. การศึกษาทางเลือกผ่านสื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้

สำหรับการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัวระดับประถมศึกษา โดยใช้โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ๆ เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาแบบที่ ๒. กล่าว คือ เป็นการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่อิงกับระบบรัฐ เป็นการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระบบที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยปรัชญาและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพตามความแตกต่างของผู้เรียนเน้นความรู้เชิงประสบการณ์และการปฏิบัตินอกตำราเรียนโดยใช้โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๙ แผนจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับโคก หนอง นา โมเดล หรือ เศรษฐกิจพอเพียง

โคกหนองนา โมเดล ” เป็นการออกแบบพื้นที่ทำเกษตรตามศาสตร์พระราชา ซึ่งสามารถสร้างประโยชน์จากแนวคิดได้อย่างเห็นผล ซึ่ง อุไร จิรมงคลการ⁵ ได้อธิบายหลักของแนวคิดนี้ไว้ในหนังสือ Garden & Farm Vol.๑๒ อยู่อย่างเพียงพอด้วยเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับให้คนที่อยากเริ่มทำเกษตรได้ศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ก่อนที่จะตัดสินใจทำโคกหนองนา อาจารย์ยักษ์ -วิวัฒน์ ศัลยกำธร กล่าวไว้ว่า ต้องศึกษาหลักการให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อน ต้องเตรียมความพร้อมทั้งความรู้ซึ่งไม่ใช่แค่อ่านจากตำรา ต้องค่อย ๆ ฝึกปฏิบัติจนชำนาญ รวมถึงการฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง ขยัน อดทน และมีความเพียรเพื่อไม่ให้เราก้าวพลาดจะทำให้เสียเวลาและงบประมาณ ที่สำคัญคือ ความตั้งใจ โดยเริ่มต้นจากหลักการต่อไปนี้

๑. บริหารจัดการพื้นที่

การบริหารพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดที่รู้จักกันในชื่อว่า “ โคก หนอง นาโมเดล ” ซึ่งเป็นการออกแบบพื้นที่ตามศาสตร์พระราชา ที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ทั้งพื้นที่เล็กหรือใหญ่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงศึกษาข้อมูลและทรงพบว่า เกษตรกรไทยส่วนใหญ่ครอบครองพื้นที่โดยเฉลี่ยครอบครัวละ ๑๐ – ๑๕ ไร่ จึงทรงแนะนำให้จัดสรรโดยมีเป้าหมายว่า ต้องทำให้เรามีข้าวปลาอาหารพอกินตลอดปี เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและมีรายได้เหลือพอสำหรับใช้จ่ายใช้สอยในเรื่องจำเป็น โดยใช้อัตราส่วน ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ เป็นเกณฑ์ปรับใช้ ตัวอย่างเช่นพื้นที่ส่วนแรก ๓๐ เพอร์เซ็นต์ใช้สำหรับขุดสระน้ำ เพื่อเลี้ยงปลา ปลุกพืชน้ำที่กินหรือใช้ประโยชน์อื่น ๆ ได้ รอบ ๆ ขอบสระปลูกไม้ต้นที่ไม่ใช้น้ำมาก และสร้างเล้าไก่บนสระ พื้นที่ส่วนที่สอง ๓๐ เพอร์เซ็นต์ใช้สำหรับทำนา พื้นที่ส่วนที่สาม ๓๐ เพอร์เซ็นต์ใช้ปลูกไม้ผล ไม้ต้น หรือไม้ที่ใช้สอยในครัวเรือน ใช้สร้างบ้านเรือน ทำอุปกรณ์การเกษตร หรือใช้เป็นฟืน พื้นที่ที่เหลืออีก ๑๐ เพอร์เซ็นต์เป็นที่อยู่อาศัยทางเดินคันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ย หมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ หรือปลูกผักสวนครัว สมุนไพร และไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนดังกล่าวเป็นสูตรหรือหลักการโดยประมาณ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ ปริมาณน้ำฝน และสภาพแวดล้อม เช่น ในภาคใต้ที่มีฝนตกชุก หรือพื้นที่ที่อยู่ใกล้เขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ อาจลดขนาดบ่อหรือสระน้ำให้เล็กลง และปรับพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์อื่น ตัวอย่างการปรับพื้นที่ ที่อาจารย์ยักษ์แนะนำไว้ในหนังสือ กลไกกรรมธรรมชาติแบบคนจน มีดังนี้

พื้นที่ ๑๕ ไร่ที่มีฝนตกปานกลาง

บ้านนายแสนยา พื้นที่ ๑๕ ไร่ จังหวัดน่าน มีฝนตกปานกลาง ห่างไกลระบบชลประทาน เขาจัดสรรพื้นที่เฉลี่ยประมาณ ๕ ไร่สำหรับทำนา เขาสามารถผลิตข้าวได้เพียงพอทั้งครอบครัวทั้งปี เหลือจึงขายโดยการรวมกลุ่มสหกรณ์ พื้นที่ ๔ ไร่ขุดสระน้ำลึก ๔ เมตร เพื่อให้มีน้ำเพียงพอต่อการใช้ทั้งปี และเลี้ยงปลา ปลูกผักบุง ผักกระเฉด เพื่อใช้เป็นอาหาร พื้นที่ ๔ ไร่บนพื้นที่ตามคันนา พื้นที่ที่เหลือและบริเวณโดยรอบที่ดินใช้ปลูกไม้ผล ไม้ต้น ไม้ใช้สอยอื่น ๆ และสมุนไพร ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์

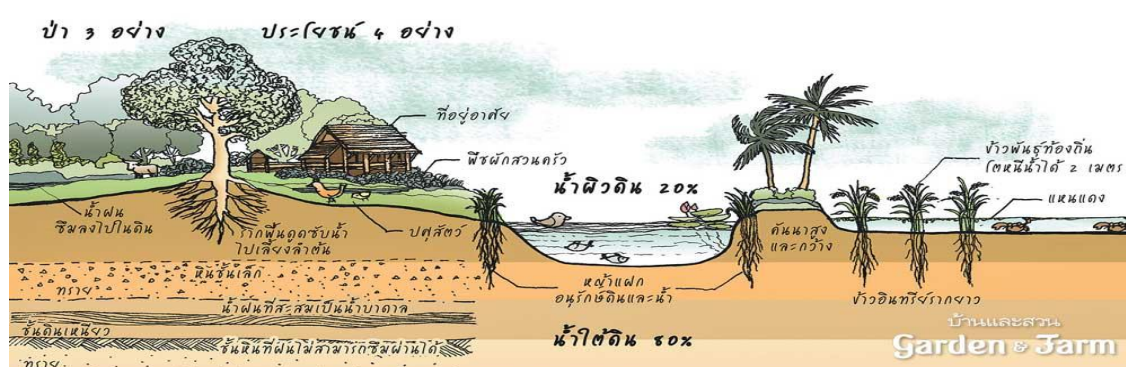
⁵ อุไร จิรมงคลการ. (๒๕๖๐). อยู่อย่างเพียงพอด้วยเศรษฐกิจพอเพียง: Garden and farm vol. ๑๒. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

๔ อย่าง เพื่อทำฟืน ทำบ้าน และอีก ๒ ไร่ใช้สร้างบ้าน โรงเรียนโรงเห็ด ผักสวนครัว ไม้ดอก ไม้ประดับ สร้างรายได้เสริม

พื้นที่ ๑๕ ไร่ที่มีฝนตกชุก

บ้านนายเหมือง พื้นที่ ๑๕ ไร่ มีฝนตกตลอดปี เขาจัดสรรพื้นที่ ๕ ไร่ใช้ทำนาผลิตข้าวพอกินทั้งครอบครัวตลอดปี พื้นที่ ๓ ไร่ขุดสระลึก ๔ เมตร มีน้ำเพียงพอในการใช้ตลอดทั้งปี พื้นที่ ๕ ไร่ตามคันนาและรอบพื้นที่ใช้ปลูกไม้ผล ปลูกไม้ต้น ไม้ใช้สอย สมุนไพร ปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง เพื่อทำฟืน ก่อสร้างบ้านเรือน อีก ๒ ไร่ ใช้สร้างบ้าน โรงเรียน โรงเห็ด ผักสวนครัว ไม้ดอกไม้ประดับ สร้างรายได้เสริม

โคกหนองนาโมเดล

๒. บริหารจัดการน้ำ

ทำอย่างไรให้มีน้ำเพียงพอต่อการเพาะปลูกและใช้ในชีวิตประจำวันตลอดปีและมีสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้งหรือระยะฝนทิ้งช่วง ซึ่งตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่เน้นการคำนวณปริมาณน้ำด้วยหลักวิชาการ น้ำฝนที่ตกลงในแต่ละพื้นที่ ถ้าเป็นบริเวณที่ฝนตกน้อยพื้นที่ค่อนข้างแล้ง น้ำฝนชั้นต่ำมีปริมาณปีละ ๘๐๐ มิลลิเมตร หมายถึง เมื่อฝนตกลงมาถ้าไม่ซึมและระเหยสู่อากาศ ปริมาณน้ำจะสูงจากพื้นดินประมาณ ๘๐ เซนติเมตร ส่วนพื้นที่ที่มีฝนตกชุก ถ้าไม่ซึมและระเหยก็จะมีปริมาณน้ำฝน ๑,๘๐๐ - ๒,๐๐๐ มิลลิเมตรต่อปี หรือสูงจากพื้นดิน ๑.๘๐ - ๒ เมตร

ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ มีพระราชดำริเป็นแนวทางว่า ในพื้นที่ ๑๕ ไร่ เพาะปลูก ๑ ไร่ ต้องมีน้ำสำหรับใช้ในการเกษตรไม่ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ดังนั้น เมื่อทำนา ๕ ไร่ ปลูกพืชไร่หรือไม้ผลอีก ๕ ไร่ รวมเป็น ๑๐ ไร่ ต้องมีน้ำใช้ไม่ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ในแต่ละปี อาจารย์ยักษ์บอกวิธีขุดสระเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้

โดยสรุปว่า หากขุดสระลึก ๔ เมตรบนเนื้อที่ ๓ ไร่ สามารถเก็บน้ำได้เต็มสระ ๑๙,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ถ้าน้ำไม่ระเหยจะพอใช้ทั้งปี หากขุดสระลึก ๔ เมตรบนเนื้อที่ ๓ ไร่ สามารถเก็บน้ำได้เต็มสระ ๑๙,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ถ้าน้ำระเหยวันละ ๑ ชั่วโมง แต่ละปีฝนไม่ตก ๓๐๐ วัน น้ำลดลงไป ๓๐๐ เซนติเมตร เท่ากับ ๓ เมตร เหลือปริมาณ ๑/๔ ของบ่อ หรือเก็บน้ำได้ ๔,๗๕๐ ลูกบาศก์เมตร พอใช้แค่ทำนา ๔.๗๕ ไร่

อย่างไรก็ตาม ขนาดบ่อเก็บน้ำจะเล็กหรือใหญ่ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม คือ ถ้าเป็นพื้นที่การเกษตรที่อาศัยน้ำฝน บ่อต้องลึกเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำระเหยได้มากเกินไป ถ้าพื้นที่การเกษตรอยู่ในเขตชลประทาน ควรขุดบ่อน้ำให้ลึกอย่างน้อย ๓ เมตร ส่วนความกว้างยาวขึ้นกับความเหมาะสมของพื้นที่และการใช้น้ำ เกษตรกรควรทำนาในหน้าฝน และเมื่อถึงฤดูแล้งหรือฝนทิ้งช่วง

ให้เกษตรกรใช้น้ำที่เก็บนั้นให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตรอย่างสูงสุด โดยพิจารณาปลูกพืชให้เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อให้มีผลผลิตอื่นไว้บริโภคและสามารถนำไปขายได้ตลอดปีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงเรียกการขุดบ่อเก็บน้ำเพื่อให้มีน้ำใช้ในพื้นที่ตลอดปีว่า “regulator” ซึ่งหมายถึง การควบคุมให้มีน้ำหมุนเวียนไว้ใช้ทำการเกษตรตลอดเวลา โดยเฉพาะในหน้าแล้งและตอนฝนทิ้งช่วง แต่ไม่ได้หมายความว่าเกษตรกรจะสามารถปลูกข้าวนาปรังได้หากน้ำในสระเก็บน้ำมีเพียงพอ

๓. ปลูกข้าวในนาและพืชผักสมุนไพรบนคันนา

ข้าวเป็นอาหารหลักที่คนไทยบริโภค ถ้าแต่ละครอบครัวทำนา ๕ ไร่ก็จะมีข้าวพอกินตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง และพึ่งตนเองได้อย่างมีอิสระภาพ อาจารย์ยักษ์เล่าถึงเทคนิคการปลูกข้าวอินทรีย์สำหรับเลี้ยงครอบครัวว่า “เราควรยกคันนาให้สูงและกว้าง บางคนไม่เข้าใจว่ายกคันนาสูงแล้วจะปลูกข้าวพันธุ์อะไรในน้ำลึกมากขนาดนั้น แต่เมื่อเราทดลองทำก็รู้ว่า ข้าวทุกพันธุ์สามารถปลูกในน่าน้ำลึกได้ ขอเพียงเรารู้จักพันธุ์ข้าวให้จริง ข้าวที่ปลูกในดินที่บ่มไว้อย่างดีจะมีรากยาวพอที่จะหาอาหารเลี้ยงตัวและทะลึ่งต้นขึ้นสูงหนีน้ำได้ “นอกจากได้ข้าว เรายังได้ผลผลิตอื่นจากนาข้าวก็คือ ปู ปลา กุ้ง กบ เขียด ทำเป็นอาหารที่หลากหลาย ส่วนบนคันนาก็ปลูกพืช ผัก กล้าย อ้อย พริก สร้างรายได้อีกทางหนึ่ง”

๔. ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง บันไดสู่ ๔ พ

การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง คือ การปลูกพืชที่นำมาใช้เป็นอาหาร เป็นที่อยู่อาศัย ทำเครื่องใช้ไม้สอยและเป็นร่มเงา ประกอบด้วยพรรณไม้หลากหลายชนิดสามารถจำแนกตามความสูงเป็น ๕ ระดับ คือ ไม้สูง เป็นไม้เรือนยอดสูงและมีอายุยืน เช่น ตะเคียน ยางนา เต็ง รัง ฯลฯ ไม้กลาง เป็นไม้ต้นที่สูงไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นไม้ผลที่เก็บกินได้ เช่น มะม่วง ขนุน มังคุด กระท้อน ไข่ สะตอ ฯลฯ ไม้เตี้ย เป็นไม้พุ่มเตี้ยที่อยู่ใต้ไม้สูงและไม้กลาง เช่น พริก มะเขือ กะเพรา ผักหวานบ้าน ตำลึง ฯลฯ ไม้เลื้อย เป็นไม้เลื้อยชนิดต่าง ๆ เช่น พริกไทย รางจืด ฯลฯ ไม้หัวใต้ดิน เช่น ขิง ข่า มันมือเสือ บุก กวาวเครือ ฯลฯ

วิธีปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

นำไม้เบิกนำที่โตเร็ว เช่น สะเดา มะรุ้ม แค ไม้ผล กล้าย อ้อย และพืชผักอายุสั้นมาปลูกก่อน เพื่อสร้างแหล่งอาหารให้ครอบครัวหลังจากนั้น ๑ – ๒ ปี เริ่มปลูกไม้ที่ใช้ก่อสร้างที่อยู่อาศัย เมื่อเติบโตจนให้ร่มเงากับพื้นที่จึงเริ่มปลูกพืชสมุนไพร สำหรับพื้นที่ทำนา ควรมีขนาดเหมาะสมและปลูกข้าวได้เพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือนโดยไม่ต้องซื้อขุดบ่อน้ำและร่อนน้ำเล็กให้เชื่อมต่อกับบ่อขนาดใหญ่ เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นกับพื้นดินและต้นไม้ ทั้งยังใช้เลี้ยงปลาไว้เป็นอาหาร ปลูกต้นไม้ให้หลากหลายที่ใช้ประโยชน์ได้เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว

หลังจากปลูกป่า ๓ อย่างสำเร็จแล้ว ก็จะสามารถนำพืชเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ ๔ ประการ คือ หนึ่ง ใช้เป็นอาหารเครื่องดื่ม สมุนไพร และเป็นขนม สอง ใช้ทำที่อยู่อาศัยใช้ทำพื้นบ้าน ฝาบ้าน เสาเรือน สาม ปลูกไว้ใช้สอยอื่นๆ เช่น ทำฟืน เผาถ่าน ทำปุ๋ย สารไล่แมลง ทำเครื่องมือเครื่องใช้หัตถกรรม ใช้ทำสีย้อม และน้ำยาซักล้าง และสุดท้ายคือให้ร่มเงาและความร่มเย็นแก่บ้านและสภาพแวดล้อมประโยชน์ทั้งสี่ประการนี้จะนำพาเรามาสู่ “๔ พ” เป็นพื้นฐาน นั่นคือ **พอกิน พออยู่ พอใช้ พอร่มเย็น** (ศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมได้ที่หนังสือ Garden & Farm Vol.๑๒ อยู่อย่างเพียงพอด้วยเศรษฐกิจพอเพียง)

กล่าวโดยสรุป โคก หนอง นา โมเดล จึงเป็นการทำเกษตรที่เน้นการพึ่งพาตนเอง เป็นการสร้างและพัฒนาพื้นที่ เกษตรกรรมของตนให้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งผลิตอาหารและเตรียมพร้อมที่จะ

รับมือการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอก ไม่ว่าจะเป็นภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ถึงแม้จะไม่มีรายได้จากการจำหน่าย ผลผลิต แต่เกษตรกรก็ยังมีอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภค หรือจะเป็นภาวะความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกตาม ๑๓๙ ฤดูกาล เกษตรกรก็ยังคงมีแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเองที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้ ป่าไม้มีอยู่ยังช่วย สร้างความอุดมสมบูรณ์กลับคืนให้แก่ธรรมชาติ เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ชนิดต่าง ๆ สร้างความสมดุล ให้แก่ธรรมชาติและมนุษย์ ให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างเกื้อกูล (Sisakaew, ๒๐๒๐, p. ๓๙) ขณะเดียวกัน การทำโคกหนองนา ยังสัมพันธ์กับคติความเชื่อ เกี่ยวกับธาตุ ๔ ด้วย ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ อธิบายได้ว่า ดินได้แก่ การปฐมนิคมเพื่อให้ดินเลี้ยงพืช.. น้ำ ได้แก่ น้ำบาดาล น้ำ ธรณี ลม ได้แก่ การดูทิศทางลมสัมพันธ์กับการปลูกที่อยู่อาศัยและประเภทของต้นไม้ และ น้ำฝน ไฟ ได้แก่ ใช้พลังงานจากแสงอาทิตย์ทดแทนพลังงานไฟฟ้า อีกด้วย

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่ใช้โคกหนองนาโมเดลเป็นฐาน หมายถึง รูปแบบการจัดการพื้นที่ทางการเกษตร ผสมผสานกับทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง (ทฤษฎีใหม่) และภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย ๙ แผนจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมล็ด ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันนาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา

๒.๕ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home schooling)

๒.๕.๑ นิยามความหมายของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ครอบครัวถือเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุดและต้องทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกใหม่ เมื่อสังคมก่อเกิดสถาบันการศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ในการ จัดการศึกษาให้แก่เด็กซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัว จึงทำให้การทำหน้าที่ของครอบครัวในบาง ประการต้องขาดหายไป แต่ยังคงมีผู้ปกครองบางส่วนที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนโดยไม่ส่งเด็กเข้าสู่ระบบการศึกษาเหมือนเช่นที่คนส่วนใหญ่ประพฤติปฏิบัติตามกันมา

จากปรากฏการณ์ทางสังคมดังกล่าว นักวิชาการและผู้สนใจได้ให้ความหมายของการจัด สอนโดยครอบครัวไว้อย่างหลากหลาย ทั้งในเชิงกฎหมายและเชิงวิชาการ นิยามว่า เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้ถูกวางแผนขึ้นอย่างตั้งใจสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกของครอบครัว โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบ้าน หรือสภาพการณ์แบบครอบครัว ที่มีผู้ปกครองทำหน้าที่ครูหรือผู้กำกับดูแลกิจกรรมเหล่านั้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒^๖ ให้ความหมายของการศึกษาโดยครอบครัว คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ครอบครัวจัดขึ้นตามสิทธิคุ้มครองของกฎหมายโดยมีรูปแบบ การจัดการศึกษาแบบใดแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย อย่างมีการเทียบโอนผลการศึกษาได้ สอดคล้องกับ ยุทธชัย เณิมชัย^๗ (๒๕๔๓: ๒๘) ที่ให้ความหมายการจัดการศึกษาโดยครอบครัวว่า เป็นการศึกษาที่พ่อแม่หรือผู้ปกครอง เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง แทนการส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน อาจเป็นการจัดการศึกษาเองทั้งหมด หรือโดย

^๖ กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

^๗ ยุทธชัย เณิมชัย และอุทัยวรรณ เณิมชัย. (๒๕๔๓). รูปแบบและพัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

ข้อตกลงร่วมกันระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน พ่อแม่อาจเป็นผู้สอนเองหรืออำนวยการให้ เกิดการเรียนรู้ การสอนขึ้นและอมรวิรัช นาคทรพรพ⁸ (๒๕๕๓. ๑๓) ได้ให้ความหมายของการจัด การศึกษาโดยครอบครัวว่า เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้ถูกวางแผนขึ้นอย่างตั้งใจสำหรับเด็ก ที่เป็นสมาชิกของครอบครัว โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบ้านหรือสภาพการณ์แบบครอบครัว ที่มี ผู้ปกครองทำหน้าที่ครูหรือผู้กำกับดูแลกิจกรรมเหล่านั้นซึ่ง สมจิตร ยิ่งยงดำรงฤทธิ์⁹ (๒๕๕๑. ๕๒) ได้ สรุปถึงนิยามความหมายของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวว่า เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ พ่อแม่หรือผู้ปกครองจัดขึ้นตามสิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย เป็นการจัดการศึกษาที่ได้วางแผนอย่างมี จุดมุ่งหมายให้แก่เด็กที่เป็นสมาชิกของครอบครัวโดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบ้าน ซึ่งพ่อแม่ ผู้ปกครองทำหน้าที่เป็นผู้สอนด้วยตนเองหรือเป็นผู้อำนวยการจัดการเรียนรู้ และน้ำผึ้ง มีศีล¹⁰ (๒๕๕๙ .๓๕) ได้ให้ความหมายของ จัดการศึกษาโดยครอบครัว หมายถึง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นผู้มี ส่วนสำคัญในการวางแผน กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ และทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือผู้อำนวยการ จัดการเรียนรู้ให้แก่บุตรหลานของตน โดยได้รับสิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาโดยครอบครัว หมายถึง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองโดยอยู่ภายใต้ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๕๒ ซึ่งครอบครัวจะเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการวางแผน กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ และทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือผู้อำนวยการ อย่างเป็นระบบ ตรงตามศักยภาพความถนัดของผู้เรียนผ่านประสบการณ์ที่ครอบครัวจัดให้ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และความต้องการ โดยได้รับสิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย โดยมีการออกแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ออกแบบการเรียนรู้ที่ตรงกับความสามารถ ความสนใจ ข้อจำกัดต่าง ๆ ของลูก เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สำหรับการวิจัยครั้งนี้หมายถึงการจัดการศึกษาที่บูรณาการแนวคิดโคกหนองนาโมเดลและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานของการเรียนรู้

๒.๕.๒ แนวคิดและรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวมักมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีปรัชญาและแนวคิดที่นำมาใช้จัดการศึกษาที่หลายหลายตามความเชื่อที่ยึดถือเป็นพื้นฐานของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับนักทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ (สมจิตร ยิ่งยงดำรงฤทธิ์, ๒๕๕๑) ดังนี้

๑. แนวคิดพัฒนาการของเพียเจต์ Piaget

จีน เพียเจต์ (Jean Piaget) นักการศึกษาชาวสวิตเซอร์แลนด์ กล่าวถึงเด็กว่ามีระดับการพัฒนาการของกระบวนการคิดที่แตกต่างกันไปแต่ละช่วงอายุ นั่นคือ เด็กมีความพร้อมที่จะรับการ สอนที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย เช่น เด็กที่มีอายุน้อยกว่า ๒ ขวบมีความพร้อมในการเรียนรู้ที่เน้น ประสบการณ์สัมผัส ในขณะที่เด็กช่วงอายุ ๒-๗ ขวบ จะเริ่มเข้าใจภาษาและจดจำประสบการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิต

⁸ อมรวิรัช นาคทรพรพ. (๒๕๕๓). การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ประสบการณ์ของนานาชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

⁹ สมจิตร ยิ่งยงดำรงฤทธิ์. (๒๕๕๑). การจัดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

¹⁰ น้ำผึ้ง มีศีล. (๒๕๖๐). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประจำวัน ซึ่งพ่อแม่จะต้องสังเกตพฤติกรรมลูกอย่างใส่ใจเพื่อความเข้าใจในความ ต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงวัยเพื่อจัดการการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กใน วัยนั้น ๆ

๒. แนวทางการศึกษาของวอลดอร์ฟ (Waldorf Education)

รูดอล์ฟ สไตเนอร์ (Rudolf Steiner นักปรัชญาชาวออสเตรีย มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่บุคลิกภาพที่สมดุลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ โดยที่เด็กในแต่ละช่วงอายุมี สิ่งเร้าต่อการพัฒนาบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน โดยเด็กอายุ ๐-๗ ปีจะเน้นการเล่นแบบ เด็กอายุ ๗-๑๔ ปี เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพด้วยอารมณ์ ความรู้สึก และเด็กอายุ ๑๔ - ๒๑ ปี เน้นกระบวนการคิด และใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระ การศึกษาในแนวทางนี้มุ่งเน้นการนำศิลปะและดนตรี การเคลื่อนไหว ร่างกาย ตลอดจนการให้เด็กคิดค้นและทำสิ่งต่าง ๆ เป็นสื่อสำคัญในการสร้างความเข้าใจและการ ยอมรับตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาในทุกช่วงอายุ

๓. แนวทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี (Montessori)

แพทย์หญิงมาเรีย มอนเตสซอรี (Maria Montessor) มุ่งเน้นการจัดสภาพแวดล้อมและ สื่อต่าง ๆ ที่เหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้แสดงศักยภาพของตนออกมา การจัดทำสื่อการเรียนและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้เด็กมีความคิดเป็นอิสระ และมีทักษะในการเรียนที่ดี เน้นการใช้สื่อที่เรียบง่าย ใกล้ชีวิตธรรมชาติในตัวเด็ก เช่น ของเล่นที่ทำด้วยไม้ และปฏิเสธให้เด็กใช้สื่อ สมัยใหม่ในการเรียนรู้ เช่น โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

๔. แนวคิดของซัมเมอร์ฮิล (Summer Hil)

เอ.เอ. นีล มุ่งเน้นเสรีภาพในการเรียนรู้ของเด็ก จำกัดการใช้อำนาจของผู้ใหญ่ที่เป็น อุปสรรคต่อการเรียนรู้ของเด็ก แนวคิดนี้มีความเชื่อว่า เด็กเกิดมาพร้อมกับความเฉลียวฉลาดและมี ความคิดที่ตรงกับความเป็นจริง ถ้าปล่อยให้เด็กพัฒนานาตนเองอย่างมีอิสระ ปราศจากการควบคุม ก็จะสามารถพัฒนาตัวเองไปได้มากที่สุดที่จะทำได้ตามศักยภาพและความสนใจ ดังนั้นในการจัด การศึกษาจึงต้องมุ่งที่จะให้เสรีภาพอย่างเต็มที่แก่ผู้เรียน ทั้งในด้านการเรียนและการปกครอง โดยให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่าง การเรียนเป็นเรื่องของการเลือก ไม่บังคับเพราะต้องการให้ เด็กเป็นตัวของตัวเอง

๕. แนวคิดของเรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio)

กลุ่มแม่บ้านในหมู่บ้านวิลลา เซลลา เมืองเรกจิโอ เอมีเลีย ประเทศอิตาลีได้จัดตั้งโรงเรียนปฐมวัยในหมู่บ้านขึ้น บริหารโดยพ่อแม่ผู้ปกครองทั้งในด้านนโยบาย การวางแผนหลักสูตร การเป็นตัวของตัวเอง หลักสูตรเป็นแบบปลายเปิด ไม่กำหนดเนื้อหาแน่นอน เพียงแต่รวบรวมหัวข้อ โครงการที่คาดว่าจะสัมพันธ์กับความสนใจของเด็กไว้ เด็กจะเรียนรู้ผ่านการทำโครงการ

๖. แนวคิดการศึกษาแบบองค์รวม (Holistic Education)

แนวคิดการศึกษาแบบองค์รวมในการจัดการศึกษาโดยครอบคลุมมุ่งเน้นการจัด กระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมตัวเองเข้ากับโลก ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และจิตวิญญาณทำให้เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ที่ตัวเองต้องเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกับโลกภายนอก และโลกภายในของตัวเอง โดยไม่ยึดติดกับเทคนิคหรือหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งอย่างตายตัว ผู้สอน ต้องยอมรับศักยภาพที่แตกต่างของเด็กแต่ละคนและไม่ใช้มาตรฐานเดียวในการตัดสินเด็ก (สมพร พิงอุดม, ๒๕๔๔)¹¹

¹¹ สมพร พิงอุดม. (๒๕๔๓). ทำไมต้อง Home School . กรุงเทพฯ. บริษัทแปลน พับลิชชิ่ง จำกัด.

๗. แนวคิดการศึกษาทางตะวันออก

แนวคิดและนวัตกรรมการศึกษาทางเลือกจะมีความแนบแน่นกับศรัทธาและศาสนาทาง ศาสนา ให้ความสำคัญกับมิติในทางคุณธรรมและชีวิตที่กลมกลืนกับธรรมชาติและ การเข้าถึง จุดมุ่งหมายสูงสุด ของชีวิตอันเป็นอิสรภาพ ตัวอย่างเช่น

๗.๑ แนวคิดการจัดการศึกษาตามวิถีพุทธ ยึดถือปรัชญาการศึกษาตามหลักพุทธ ธรรมในฐานะที่เป็นสัจจะสากล จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ พัฒนาชีวิตที่ดี งามเท่าที่ศักยภาพของแต่ละคนจะไปถึง โดยเด็กสามารถพาชีวิตตนเองไปได้และสร้างสรรค์สังคม อย่างไม่ขัดแย้งกับตนเอง

๗.๒ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (Neo-Humanist โดย พี.อาร์.ซาการ์ แนวคิดนี้เกิดขึ้น ในประเทศ อินเดีย โดยได้นำศาสตร์ทางตะวันออกกับความทันสมัยแบบตะวันตกมาผสมผสานเข้า ด้วยกัน โดยการ ให้เด็กฝึกสมาธิ ทาโยคะ ขณะเดียวกันก็ใช้เสียงเพลงและวิธีการสอนใหม่ๆ รวมเข้าไปด้วย โดยให้ ความสำคัญกับการเรียนการสอนในเด็กเล็กและเชื่อว่าความเก่ง ความฉลาด เป็นศักยภาพที่มีอยู่ในตัว มนุษย์ แต่มนุษย์ดึงศักยภาพดังกล่าวออกมาใช้เพียงเล็กน้อยเท่านั้นและ เชื่อว่าความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดจากศักยภาพที่สำคัญ ๔ ด้าน คือ ๑)ร่างกายจะต้องแข็งแรง ๒) จิตใจต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ๓)จิตวิญญาณ มีความรักให้กับคนอื่น ช่วยเหลือแบ่งปัน มีเมตตาและใจที่เปิดกว้าง ๔) ความรู้ทาง วิชาการ การศึกษาที่ดีต้องจัดให้ครบ ทั้งสี่ด้านเพื่อพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

๗.๓ แนวคิดศานตินิเกตัน โดย รพินทรนาถ ฐากูร ชาวอินเดีย ภายใต้ปรัชญา การศึกษา “โรงเรียนได้ร่มไม้” ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ต้องการหลุดพ้นไปจากห้องเรียนแคบ ๆ ตาราง เรียนและการสอบ ที่เคร่งเครียดที่ทำให้ผู้เรียนไม่สนุกกับการเรียนรู้ แต่เชื่อว่าการเรียนรู้ที่เหมาะสม คือ การเรียนรู้จาก ธรรมชาติ

๗.๔ แนวคิดของกฤษณมูรติ ชาวอินเดีย มีจุดมุ่งเน้นที่ว่าการศึกษาคือธรรมชาติของ ชีวิต การ เรียนรู้คือการเข้าร่วมเป็นหนึ่งในเดียวระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ กฤษณมูรติเห็นว่าหน้าที่อัน แท้จริงของ การศึกษา คือ การได้พบกับความหมายของชีวิตด้วยตนเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นต้องเป็น ความสามารถที่จะ คิดได้เองโดยอิสระ กล่าวที่จะหลุดพ้นจากกรอบประเพณี ความเชื่อหรือสถาบันใด ๆ การศึกษาต้องทำให้ ผู้เรียนพบว่า ต้องการอะไร ซึ่งจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนปราศจากความกลัวรูปแบบการจัดการศึกษาโดย ครอบครั

สรุปได้ว่า แนวคิดการจัดการเรียนรู้ของแต่ละแนวคิดล้วนมุ่งที่ความเป็นธรรมชาติ การการจัด ประสบการณ์เรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน โดยมีความยืดหยุ่น เปิดกว้างและอิสระ ความ สนุกในการเรียนรู้ ช่วยเหลือตนเองได้อย่างมีความสุข มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กให้เป็น มนุษย์ที่บุคลิกภาพที่ สมดุลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ

รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีพัฒนาการของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยเริ่มจาก ครอบครัว เดียวสู่การเป็นกลุ่มครอบครัวและเป็นเครือข่ายโดยครอบครัว สามารถสรุปได้ ดังนี้

๑.ระยะเริ่มแรกมีรูปแบบของความเป็นครอบครัวเดียว" การดำเนินการมีสถานะของความเป็น ปัจเจกเฉพาะในครอบครัวของตน สร้างสรรค์หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพ ครอบครั ทัศนคติความเชื่อความถนัด ความสนใจของลูก ซึ่งยังคงเป็นรูปแบบหลักของการจัด การศึกษา โดยครอบครัวในประเทศไทย สามารถจำแนกตามลักษณะของการจดทะเบียนได้ดังนี้

๑.๑ การจดทะเบียนจัดการศึกษากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมี ภูมิสำเนา ภายหลังการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ที่กำหนด สารการเรียนรู้ หลัก หลักเกณฑ์และตัวชี้วัดการเรียนรู้ ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งใช้เป็นกรอบ แนวทางให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบจัดการศึกษาโดย ครอบครัวใช้เป็นแนวทาง หลักในการประเมินผลการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการแผน เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ประกอบกับความก้าวหน้าของ เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงทำให้ผู้ปกครอง หันแสวงหาทางออกของการจัดการศึกษาที่สามารถ ตอบสนองแนวคิด ปรัชญา วิถีชีวิตตลอดจน เป้าหมายในการพัฒนาบุตรหลาน โดยการพัฒนา รูปแบบของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีความ หลากหลาย ดังนี้

๑.๒ การจดทะเบียนไว้กับโรงเรียนที่มีปรัชญาการศึกษาตรงกับครอบครัว เช่น โรงเรียนหมู่บ้าน เด็ก โรงเรียนรุ่งอรุณ แล้วจัดการเรียนการสอนเองโดยครอบครัว

๑.๓ การจดทะเบียนไว้กับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) แล้วจัดการศึกษาใน แบบที่ ครอบครัวต้องการควบคุมไปด้วย

๑.๔ การจดทะเบียนไว้กับการศึกษาทางไกลแล้วจัดการศึกษาในแบบที่ครอบครัว ต้องการควบคุม ไปด้วย

๑.๕ การจดทะเบียนไว้กับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศแล้วเรียนทางออนไลน์

๒. การมีจำนวนครอบครัวที่จัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้นทำให้มีการรวมตัวในลักษณะ “กลุ่ม ครอบครัว” ทั้งนี้การรวมกลุ่มนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ การเป็นกำลังใจแก่ กัน และการเพิ่มทักษะชีวิตและการทำงานให้แก่ผู้เรียน โดยมีรูปแบบของการรวมกลุ่มเป็น ๓ ลักษณะ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ๒๕๕๒) คือ

๒.๑ กลุ่มครอบครัวที่รวมกันเฉพาะกิจ มีการรวมตัวเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมกันเป็น ครั้งคราว โดยมีครอบครัวที่เป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรมแล้วชักชวนครอบครัวอื่น มาร่วมด้วยตาม สถานที่ที่นัดหมายกันเป็นครั้งคราว โดยที่แต่ละครอบครัวยังจัดการศึกษาให้กับบุตรของตนเองเป็นหลัก

๒.๒ กลุ่มครอบครัวลักษณะข่ายประสานงาน สมาชิกของกลุ่มมีการจัดการศึกษาของ แต่ละคร ोครอบครัวประสานไปกับการจัดกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มตามเวลาที่นัดหมาย โดยมี ข้อตกลงหรือ หลักการที่ยึดถือร่วมกัน มีความต่อเนื่อง สม่่าเสมอในการดำเนินงาน

๒.๓ ลักษณะรวมศูนย์การจัดการ มีการดาเนินการคล้ายเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่ จัดการ ศึกษาให้กับบุตรหลานร่วมกันในสถานที่ตั้งแห่งใหม่ ดาเนินงานโดยคณะผู้บริหารและคณะครูที่มี ค่าตอบแทน มักมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่การเป็น โรงเรียนทางเลือก ศูนย์การเรียนโดยองค์กร เอกชน หรือองค์กรชุมชน

รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในต่างประเทศ มีดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา

พ่อแม่ที่เข้ามาจัดการศึกษาโดยครอบครัวเนื่องจากไม่เชื่อในปรัชญาหรือแนวทางของ โรงเรียน ทั่วไป พ่อแม่เหล่านี้จัดหลักสูตรที่ไม่มีโครงสร้างตายตัว แต่เน้นให้เด็กเรียนรู้คู่ไปกับการ “สัมผัสชีวิต” ที่ พ่อแม่เหล่านี้เชื่อว่าเป็นวิถีทางที่ถูกต้องในการพัฒนาเด็กให้มีความสมบูรณ์ทั้งทาง ร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้ ในครอบครัว home school ส่วนใหญ่มีแม่ทำหน้าที่เป็นผู้สอน โดยใช้เวลา สอนประมาณ ๒๐-๓๐ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือวันละประมาณ ๕ ชั่วโมง และมีวิธีการสอนที่ หลากหลายตั้งแต่แบบประเพณีนิยม

ที่มีตารางสอนและแผนการสอนชัดเจน ไปจนถึงแนวการสอนแบบไม่มีโครงสร้างชัดเจน โดยให้เด็กเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการกำหนดสาระ ทิศทาง และอัตรา ความเร็วในการเรียน (Self directed Learning) นอกจากนี้ ครอบครัวส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรม เสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ลูกของตน เช่น การร่วมกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ลูก ของตน เช่น การร่วมกิจกรรมกับชุมชน โบสถ์ กลุ่มลูกเสือ และเนตรนารี การทัศนศึกษาร่วมกับ ครอบครัว Home School อื่น ๆ การไปพิพิธภัณฑ์ การไปเยี่ยมบ้านคนชรา เป็นต้น ส่วนในด้าน การวัดผลการเรียนนั้น นอกจากการทดสอบความรู้ด้วยแบบทดสอบมาตรฐานของแต่ละประเทศ แล้ว ยังเน้น "การวัดผลทางเลือก" (Allamation AssisTart) เช่น การใช้แฟ้มสะสมงาน การ ประเด็นจากโครงการหรือกิจกรรมพิเศษ การจดบันทึกของพ่อแม่ (Parants Journal) ในภาพรวมของการออกกฎหมายรองรับการจัด Home School ในสหรัฐอเมริกา สรุป ได้ดังนี้

- ใน ๓๗ มลรัฐ มีกฎหมายที่ระบุและอนุญาตให้มีการจัด "โรงเรียนในบ้าน" ได้ ภายใต้ เงื่อนไขข้อกำหนดต่าง ๆ กัน อีก ๑๒ มลรัฐยอมให้จัดได้ในฐานะ "โรงเรียนเอกชน"

- ในมลรัฐเหล่านี้ส่วนใหญ่ยอมให้พ่อแม่ที่มีการศึกษาแกระดับมัธยมปลายสามารถจัด โรงเรียนในบ้านได้ ยกเว้นรัฐ North Dakota ที่กำหนดให้พ่อแม่ต้องสอบวิชาครูด้วย

- ประมาณ ๒ ใน ๓ ของมลรัฐเหล่านี้มีการกำหนดเรื่องการสยบมาตรฐานความรู้ เช่น Calarado และ Smargia กำหนดให้สอบปีเว้นปี กำหนดให้สอบที่ หรือกำหนดให้สอบทุกปีและต้องได้คะแนน ๔๐ ขึ้นไป

- มี ๔ มลรัฐที่กำหนดให้มีการให้ความเห็นชอบจากรัฐและการติดตามตรวจสอบการเรียน ในบ้านจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

- บางรัฐ เช่น Wangtan ผม มีการกำหนดให้โรงเรียนของรัฐ ขึ้นทะเบียนเด็ก home school เป็นนักเรียนบางเวลา เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้และการประเมินผล

อย่างไรก็ตาม ในท่ามกลางความหลากหลายของการออกกฎหมายและระเบียบรองรับ เรื่อง home school นี้ สิ่งที่เป็นแนวโน้มร่วมในสหรัฐก็คือ แนวโน้มการผ่อนคลายการควบคุมจากรัฐ โดยผ่อนคลายจากการคุม pracass มาเป็นการคุมที่ product แทน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เกี่ยวกับหลักสูตรที่ดี คุณสมบัติของพ่อแม่ในฐานะครูที่ดี มีแนวโน้มที่จะค่อย ๆ ถูกผ่อนคลายลงโดยมลรัฐส่วนใหญ่จะมีแนวโน้มที่จะใช้เรื่อง standard tarring เข้ามาเป็น เครื่องมือในการประกันคุณภาพเป็นสำคัญ (Chulka, AIS, Van Saen, ๔. and Fitman)

ลักษณะของกลุ่มพ่อแม่ home school ในสหรัฐอเมริกา (Rinsaberg, RL, P. March, ๑๙๔๗) ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวคนผิวดำ, เป็นครอบครัวที่อยู่ครบทั้งพ่อและแม่ มีลูกสองคนขึ้นไปนับถือศาสนา นิกายโปรเตสแตนต์ มีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาเฉลี่ยของคนทั่วไป ขมีระดับรายได้สูงกว่าระดับรายได้ เฉลี่ยของคนทั่วไป, ส่วนใหญ่มีเหตุผลทางศาสนาเป็นมูลเหตุจูงใจสำคัญที่ไม่ส่งลูกไปโรงเรียนตามด้วยเหตุผลอื่น ๆ เช่น เพื่อดูแลคุณภาพการเรียนรู้ของลูกด้วยตนเอง เพื่อปกป้องลูกจาก อิทธิพลกลุ่มเพื่อน เพื่อให้มีเวลาอยู่กับลูกมากขึ้น เป็นต้น

พ่อแม่ home school ในสหรัฐส่วนใหญ่จึงต้องเป็น "นักค้นคว้า" ไปด้วยในตัวเพื่อเสาะหาข้อมูล มาสร้างหลักสูตรให้ลูกๆ ผลการสำรวจพบว่าพ่อแม่เหล่านี้กว่าร้อยละ ๕๐ ไปห้องสมุดเดือนละ ๓-๕ ครั้ง

นอกจากนี้ในบางพื้นที่หรือบางมลรัฐพ่อแม่ที่ประสงค์จะจัด home school ยังสามารถ สมัครเป็นสมาชิก "โรงเรียนแม่ข่าย" ที่ให้บริการวางแผนหลักสูตร และการสนับสนุนทางวิชาการ แก่พ่อแม่ที่ยังอาจไม่ทราบจะเริ่ม "หลักสูตร" อย่างไร ก็สามารถใช้บริการจาก โรงเรียนลักษณะพิเศษเช่นนี้ได้ โดย

หลักสูตรของโรงเรียนแม่ข่าย Home School ประเภทนี้ก็จะนำเอากรอบหลักสูตรของทางการของมลรัฐนั้น ๆ มาดัดแปลงปรับปรุงให้เหมาะสมกับความต้องการ และปรัชญาแนวคิดแบบ Home School มากขึ้นตัวอย่างหนึ่ง ได้แก่ School of home ในมลรัฐ Alberta ประเทศแคนาดา ซึ่งเป็นกลุ่ม โรงเรียน แครอลิกที่จัดโปรแกรมพิเศษขึ้นเพื่อให้บริการแก่กลุ่มพ่อแม่ Home School ในเขต Abara โดยเริ่มงาน มาตั้งแต่ปี ๑๙๘๘ และจนถึงปัจจุบันปี ๑๙๙๐ ครอบครัว Home School เข้ามา เป็นสมาชิกกว่า ๑,๕๐๐ ครอบครัว คิดเป็นจำนวนเด็กถึง ๒,๓๒๗ คน

ทั้งนี้ตามกฎหมายของมลรัฐ Aparta พ่อแม่มีสิทธิจัดการศึกษาให้แก่บุตรของตนได้เอง ภายใต้ การกำกับดูแลของคณะกรรมการโรงเรียนแห่งใดแห่งหนึ่งที่พ่อแม่เลือกให้บุตรของตนสังกัด ซึ่งอาจอยู่นอกแขวงหรือเขตที่ตนอาศัยอยู่ก็ได้ภายในมลรัฐ Apartm

ในการนี้ครอบครัวใด ๆ ในมลรัฐ Abata จึงสามารถลงทะเบียนบุตรของตน กับ School of home ได้ทั้งสิ้น โดยทางโรงเรียนมีบริการต่าง ๆ ให้ ได้แก่ บริการช่วยจัดวางแผนและจัด หลักสูตรตั้งแต่ ระดับอนุบาลถึงมัธยมปลาย (K-๑๒) การมีทีมงานที่ปรึกษาซึ่งประกอบด้วยครูที่มี ใบอนุญาตประกอบ วิชาชีพของทางมลรัฐ การมีกิจกรรมสนับสนุน เช่น จัดหมายข่าว การประชุม กลุ่มพ่อแม่ในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้นสำหรับแนวทางการจัดหลักสูตรhome School ให้แก่พ่อแม่แต่ละครอบครัวนั้น ทาง School of Home มีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๑. หลักสูตร ขอบเขตเนื้อหาหลักสูตรแต่ละระดับจึงตามกรอบมาตรฐานหลักสูตรของรัฐ Alpata (wberta Program at Studies) โดยทางคณะครูและผู้ปกครองแต่ละครอบครัวจะใช้หลักสูตรดังกล่าวมา พัฒนาเป็น "แผนการศึกษารายบุคคล" (Forsars Education Plan - FE) เพื่อให้เหมาะสมกับ home school เป็นรายบุคคล

๒. ทรัพยากรการเรียน คณะครูและผู้ปกครองจะคัดสรรทรัพยากรการเรียน หลักสูตร ได้แก่ ตำรา สอนหนังสืออ่านประกอบต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาที่ ช่วยกันทำขึ้น โดยเน้น ความหลากหลายของทรัพยากรการเรียนจากแหล่งต่าง ๆ

๓. การวัดผล ทางโรงเรียนเน้นการวัดผลที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเจริญเติบโตของ เด็ก ลักษณะการวัดผลจึงใช้รูปแบบของ "แฟ้มสะสมงาน" ที่ประกอบด้วยตัวอย่างงาน ของเด็ก บันทึก แบบฝึกหัด ฯลฯ ที่จะสะท้อนพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กได้ดีกว่า วิธีการวัดผลแบบอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม มีการจัดบริการทดสอบความรู้พื้นฐานระดับเกรด ๓. ๖ และ ๙ โดยใช้แบบทดสอบ Alberta Achievement Tester ทั้งนี้ เจือใจสำคัญของ School of home ก็คือ คณะครู ผู้ปกครอง และเด็ก จะต้องมีการ ติดต่อสื่อสารและพบปะกันสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อเป็นหลักในการจัดหลักสูตร และวัดผล ความก้าวหน้าในการศึกษาของเด็กแต่ละคนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ประเทศอังกฤษและประเทศในแถบยุโรป

ในทวีปยุโรปนั้น มีการจัดทำข้อตกลงร่วมระหว่างประเทศต่าง ๆ ในปี ๑๙๕๒ ว่าด้วยการ ปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยในมาตรา ๒ ได้กล่าวถึงสิทธิ ทาง การศึกษาว่า "บุคคลใด ๆ ต้องไม่ถูกจำกัดสิทธิที่จะได้รับการศึกษา ในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐใด จึงให้ความเคารพต่อสิทธิของผู้ปกครองที่จะเข้ามามีส่วนทำการใด ๆ ให้แน่ใจว่าการศึกษาอบรมนั้น สอดคล้องกับค่านิยมความเชื่อทางศาสนาและปรัชญาของตน" (Hand Educations and the Law within Europa)

โดยกระแสสากลที่ส่งเสริมสิทธิของพ่อแม่ผู้ปกครองรายงานการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดังกล่าว จึงทำให้หลายประเทศในยุโรปมีความเคลื่อนไหวในการออกกฎหมายรองรับสิทธิการจัดการศึกษาทางเลือกของพ่อแม่ผู้ปกครองอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ทั้งนี้กฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัด home school ในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตก แบ่งได้ออกเป็น ๔ กลุ่มด้วยกัน โดยมีประเทศที่แยกออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้ (Hams Educators and the Law within Europe) (๑) ประเทศที่มีกฎหมายเอื้อต่อการจัด Home School (เบลเยียม, เดนมาร์ก, ไอร์แลนด์, ฝรั่งเศส, อิตาลี, ลักเซมเบิร์ก, นอร์เวย์, โปรตุเกส, สวิตเซอร์แลนด์ ส่วนใหญ่, อังกฤษ) (๒) ประเทศที่ในอดีตไม่อนุญาต home school แต่ปัจจุบันอนุญาตแล้ว (ออสเตรีย) (๓) ประเทศที่ปัจจุบันตามตัวบทกฎหมายไม่อนุญาต Home School แต่สามารถให้การ อนุญาตได้เป็นรายกรณีไป (สเปน, กรีน, ๒ ของสวิตเซอร์แลนด์, เนเธอร์แลนด์) (๓) ประเทศที่มีการบังคับเรียนในระบบแต่อย่างเดียว (เยอรมัน)

ในประเทศนอร์เวย์ กฎหมายระบุว่า เยาวชนมีสิทธิและหน้าที่ในการเข้าเรียนในโรงเรียนที่ ได้มาตรฐาน ได้รับการศึกษาที่เท่าเทียมกันจากแหล่งอื่น” (Education Otherwise-Norway) ในปี ๑๙๐๐ มีการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมให้เด็กผู้ซึ่งได้รับการศึกษาจาก “ที่อื่น” นอกจากโรงเรียนจะต้อง ได้รับการสอนตามสัดส่วนเนื้อหาที่มีการระบุในคู่มือหลักสูตร

ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในมณฑลส่วนใหญ่มีกฎหมายอนุญาตให้จัด home school ได้โดยมีความหลากหลายของการตีความกฎหมาย ในระดับท้องถิ่นโดยมีแค่ ๒ คือ ซอฟท์ เลเชน และ ที่ชีโน เท่านั้นที่ไม่อนุญาตให้มีการจัด home school โดยทั้ง ๒ มณฑล home school จะเป็นที่ยอมรับได้ในกรณีเด็กที่มีความจำเป็นทางการศึกษารายตัวเท่านั้น ส่วนใน ๑๑ มณฑล จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานการศึกษาในขณะที่ยัง ๖ เพียงแค่แจ้งไว้ เจ้าพนักงานทราบก็เป็นการเพียงพอแล้ว (Home Educators and the Law within Europe)

ในออสเตรีย โปรตุเกสและฝรั่งเศส การจัด home school เป็นเรื่องถูกต้องตามกฎหมายเช่นกัน หากมีการติดตามตรวจสอบการศึกษาที่แต่ละครอบครัวจัด เพื่อเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาเฉพาะในโปรตุเกส เด็กต้องลงทะเบียนที่โรงเรียนในท้องถิ่นด้วย (Harmin Educators and the Law within Europe)

ในประเทศอิตาลี กฎหมายอนุญาตให้จัด home school ได้โดยระบุในกฎหมายว่า “ปัสคา "เราชาว “เสียนมีความรับผิดชอบพระเจ้าในการทำไว้แน่ใจว่า บุตรของเขาได้รับ main (Famiglia Cristiana (Christian Family) ๕ March ๑๙๙๗

ประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์

กรณีการจัด home school ในประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ที่มีความหลากหลาย เช่นกัน โดยเฉพาะในกรณีประเทศออสเตรเลียนั้น มีการปกครองในลักษณะมลรัฐที่มีกฎหมาย การศึกษาของตนคล้ายกับกรณีสหรัฐอเมริกา และโดยจารีตประเพณีการปกครองที่ผ่านมา แต่ละ มลรัฐก็มีวิถีทางในการจัดการศึกษาตามแบบฉบับของตนเอง เช่น กรณีรัฐ Quansland มี กฎหมาย Education Act ๑๙๘๘ มีข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพ่อแม่ในการจัด home school (Spark, E. Queensland Legal Information)

มาตรา ๑๑๔ กำหนดให้นักเรียนที่อยู่ในช่วงอายุการศึกษาภาคบังคับ (๕-๑๖ ปี) สามารถ ได้รับความรู้จากทั้งโรงเรียนของรัฐ และที่ไม่ใช่ของรัฐ (State or Non-State School) และเด็ก ซึ่งได้รับการศึกษาจากโรงเรียนศึกษาพิเศษ นอกเสียจากได้รับการพิจารณาข้อยกเว้นตามมาตรา ๑๑๕

มาตรา ๑๑๕ รัฐมนตรีการศึกษาของรัฐ มีอำนาจอนุมัติให้ผู้ปกครองของเด็กในวัย การศึกษาภาคบังคับไม่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการศึกษาภาคบังคับตามที่ระบุในกฎหมาย

การอนุมัติตามวรรคแรก ให้อยู่ในดุลยพินิจของรัฐมนตรี โดยเหตุผลที่สมควรดังนี้

๑) เด็กผู้นั้นสามารถได้รับการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ๆ เด็กผู้นั้นสามารถได้รับการสอนในขอบเขตเนื้อหาสาระที่เหมาะสมและสม่ำเสมอ

โดยกฎหมายนี้ ผู้ปกครองในรัฐ Qumansland ที่ประสงค์จะเปิด home school จะต้อง กรอกแบบฟอร์มขออนุมัติจัดตั้ง home school เสนอต่อกระทรวงการศึกษาของรัฐ เพื่อเสนอให้ รัฐมนตรีพิจารณาต่อไป โดยทางกระทรวงมีกลไกคณะกรรมการ home schooling Stats Review Common ทำหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็นเบื้องต้นให้แก่รัฐมนตรี นอกจากนี้รัฐมนตรียังสามารถขอข้อมูลเพิ่มเติมประกอบการพิจารณาได้อีก โดยอาศัยหน่วยงานภายในของกระทรวงศึกษา Community Relation Unit รับผิดชอบการประสานงานเรื่อง home school เป็นการเฉพาะด้วย (Spark, E. Queensland Legal Information) สำหรับ Guidelines หรือแนวปฏิบัติในการจัด homeschool นั้น มีหลักเกณฑ์ที่น่าสนใจ (Spark. E. Queensland Legal Information)

ผู้ปกครองจึงทำหน้าที่รับผิดชอบการสอนในบ้านภายใต้เงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งดังนี้ ๑) ผู้ปกครองคนใดคนหนึ่งที่มีคุณวุฒิ และได้ขึ้นทะเบียนเป็นครูในมลรัฐทำหน้าที่ ๒) ผู้ปกครองไม่ได้สอนแต่มอบหมายหรือว่าจ้างให้บุคคลที่มีคุณวุฒิและได้ขึ้นทะเบียนเป็นครูในมลรัฐทำหน้าที่สอน ๓) ผู้ปกครองคนใดคนหนึ่งสอนเองโดยไม่มีคุณวุฒิและไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นครูของมลรัฐ โดยในกรณีนี้ให้ผู้ปกครองขึ้นทะเบียนเด็กไว้กับโรงเรียนใกล้เคียง - หลักสูตรที่จัดจึงมีความเหมาะสมในประการต่าง ๆ ได้แก่ ๑) เหมาะสมกับระดับอายุ ความสามารถ และพัฒนาการของเด็กส่งเสริมประสบการณ์เรียนรู้อย่างต่อเนื่องของเด็ก ๓) สนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของเด็ก ๔) สะท้อนให้เห็นความคิดที่สอดคล้องกับสาระสำคัญทางการศึกษาและการพัฒนาของเด็ก หากได้รับการร้องขอจากรัฐมนตรี ผู้ปกครองต้องให้ความร่วมมือในการมีเจ้าหน้าที่ ตัวแทนรัฐมนตรี ไปประเมินหรือตรวจสอบสภาพการจัดการเรียนการสอนที่บ้าน เพื่อประกอบการ พิจารณาการขอเปิด Home School รัฐมนตรีมีอำนาจส่งคนไปตรวจสอบการจัด home school แต่ละรายหากได้รับการ ร้องเรียนว่าผู้ปกครองจัดการศึกษาไม่เหมาะสม หรือมีเหตุปัจจัยที่สื่อว่าจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาของตน และสามารถส่งให้ผู้ปกครองส่งเด็กกลับไปเข้าโรงเรียนได้ ซึ่งหากฝ่าฝืนก็ จะมีค่าปรับประมาณ ๒๐๐ เหรียญออสเตรเลีย (ประมาณ ๘,๐๐๐ บาท)

ในภาพรวมจะกล่าวได้ว่าการจัด home school เป็นเรื่องถูกต้องตาม กฎหมาย หากแนวปฏิบัติที่เป็นอยู่ในแต่ละมลรัฐที่มีการกำกับดูแลกันตามสมควร เช่นในรัฐ New South Wales หรือรัฐ Western Australian ก็มีแนวทางการกำกับโดยรัฐคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม บางรัฐเช่น Micharia ก็มีแนวทางที่ยืดหยุ่นกว่า (home school, Australia) โดยผู้ปกครองไม่ต้อง มีการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐมากนักเหมือนกรณีรัฐ Quesdard ที่กล่าวมา ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับ ปรัชญาแนวคิดทางการศึกษาของแต่ละรัฐนั่นเอง

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวมีพัฒนาการของรูปแบบการจัดการศึกษาเป็นปัจเจกเฉพาะในครอบครัวของตน สร้างสรรค์หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพ ครอบครัว

ทัศนคติความเชื่อความถนัด ความสนใจของลูก ซึ่งยังคงเป็นรูปแบบหลักของการจัด การศึกษาโดย ครอบครัวในประเทศไทย สามารถจำแนกตามลักษณะของการจดทะเบียนได้ดังนี้

๑. การจดทะเบียนจัดการศึกษากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่
๒. การจดทะเบียนไว้กับโรงเรียนที่มีปรัชญาการศึกษาตรงกับครอบครัว เช่น โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียนรุ่งอรุณ แล้วจัดการเรียนการสอนเองโดยครอบครัว
๓. การจดทะเบียนไว้กับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)แล้วจัดการศึกษาใน แบบที่ครอบครัวต้องการควบคุมไปด้วย
๔. การจดทะเบียนไว้กับการศึกษาทางไกลแล้วจัดการศึกษาในแบบที่ครอบครัว ต้องการควบคุมไปด้วย
๕. การจดทะเบียนไว้กับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศแล้วเรียนทางออนไลน์

และเนื่องจากการขยายตัวของจำนวนครอบครัวที่จัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้นทำให้มีการรวมตัวใน ลักษณะ “กลุ่ม ครอบครัว” ทั้งนี้การรวมกลุ่มนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ การเป็น กำลังใจแก่ กันและการเพิ่มทักษะชีวิตและการทำงานให้แก่ผู้เรียน ทั้ง ๑. กลุ่มครอบครัวที่รวมกันเฉพาะ กิจ มีการรวมตัวเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมกันเป็นครั้งคราว โดยมีครอบครัวที่เป็นแกนหลักใน การจัดกิจกรรมแล้วชักชวนครอบครัวอื่น มาร่วมด้วยตามสถานที่ที่นัดหมายกันเป็นครั้งคราว โดยที่แต่ละ ครอบครัวยังจัดการศึกษาให้กับบุตร ของตนเองเป็นหลัก ๒. กลุ่มครอบครัวลักษณะข่ายประสานงาน สมาชิกของกลุ่มมีการจัดการศึกษาของ แต่ละครอบครัวประสานไปกับการจัดกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันของ กลุ่มตามเวลาที่นัดหมาย โดยมี ข้อตกลงหรือหลักการที่ยึดถือร่วมกัน มีความต่อเนื่อง สม่ำเสมอในการดําเนินงาน และ ๓. ลักษณะรวมศูนย์การจัดการ มีการดำเนินการคล้ายเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่ จัดการ ศึกษาให้กับบุตรหลานร่วมกันในสถานที่ตั้งแห่งใหม่ ดำเนินงานโดยคณะผู้บริหารและคณะครูที่มี ค่าตอบแทน มักมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่การเป็น โรงเรียนทางเลือก ศูนย์การเรียนรู้โดยองค์กร เอกชน หรือองค์กรชุมชน

จากรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในประเทศไทยนั้นมีการจัดแบบครอบครัวเดี่ยวสู่การเป็นกลุ่มครอบครัวและเป็น เครือข่ายโดยครอบครัว โดยมีรูปแบบ ดังนี้ ๑.การจดทะเบียนจัดการศึกษากับสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาที่ครอบครัวมี ภูมิลำเนา ๒.การจดทะเบียนไว้กับโรงเรียนที่มีปรัชญาการศึกษาตรงกับครอบครัว ๓.การจดทะเบียนไว้กับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) แล้วจัดการศึกษาใน แบบที่ครอบครัว ต้องการควบคุมไปด้วย ๔.การจดทะเบียนไว้กับการศึกษาทางไกลแล้วจัดการศึกษาในแบบที่ครอบครัว ต้องการควบคุมไปด้วย ๕.การจดทะเบียนไว้กับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศแล้วเรียนทางออนไลน์ ซึ่ง ในประเทศไทยนั้น ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดต้องยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ ซึ่งมีความส อดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของต่างประเทศ ที่ถูกรับรองโดยกฎหมาย แต่ก็มีส่วน ที่แตกต่างกับต่างประเทศ ที่ค่อยข้างที่จะเปิดกว้างในด้านของการใช้หลักสูตร และรูปแบบการจัดการ เรียนรู้ โยจะมีการแบ่งและรวมตัวเป็นรัฐต่าง ๆ และให้อิสระกับ พ่อแม่ ครอบครัว ที่จัด ค่อนข้างมากทั้ง ในด้านของ การออกแบบการเรียนรู้ของลูก การจัดประสบการณ์เรียนรู้ รวมไปถึงการวัดผลประเมินผล

๒.๔.๓ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย เริ่มต้นจาก พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. ๒๔๖๔ ซึ่งได้ให้สิทธิครอบครัวในการจัดการศึกษา โดยรัฐมนตรี อาจ ยกเว้นให้เด็กไม่ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาได้ ถ้าพิการ ไร้ความสามารถหรือ ผู้ปกครองให้ เด็ก ได้ศึกษาในครอบครัว ต่อมาได้มีการออกพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งยังคงให้ สิทธิ ครอบครัวในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลาน จวบจนกระทั่งพระราชบัญญัติ ประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๓ จึงกำหนดให้เด็กที่มีอายุตั้งแต่ ๗-๑๖ ปีต้องเรียนในโรงเรียนและมี บทลงโทษผู้ปกครองที่ขัดขึ้น การคืนสิทธิในการจัดการศึกษาให้แก่ครอบครัว ปรากฏขึ้นเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติ การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในมาตรา ๑๒ ที่ระบุว่า “นอกเหนือจากรัฐ เอกชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรมหาชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน ประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง”

ต่อมาได้มีการออกกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว พ.ศ. ๒๕๔๗ โดย กำหนดให้ครอบครัวที่ประสงค์จะจัดการศึกษาต้องยื่นแผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัวจัดทำขึ้น ไปยังสำ นักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนาตั้งอยู่เพื่อขออนุมัติต่อคณะกรรมการเขต พื้นที่ การศึกษาพิจารณา ทั้งนี้ให้ครอบครัวดำเนินการจัดการศึกษา และจัดทำรายงานการวัดและการ ประเมินผลการศึกษาตามเกณฑ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดส่งให้สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาปีละหนึ่งครั้ง และให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดให้มีการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ปีละ หนึ่งครั้งเช่นกัน ทั้งนี้กำหนดให้บุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากครอบครัวให้จัด การศึกษา ต้องมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้ยังได้มีการออก กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันอื่นที่ไม่ใช่รัฐอีก ๕ ฉบับ คือ กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิของสถาน ประกอบการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ. ๒๕๔๗ กฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิใน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๘, กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิของบุคคล ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ. ๒๕๔๙, กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิขององค์กรวิชาชีพ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ. ๒๕๔๙ , กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิขององค์กรชุมชน และองค์กรเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน ศูนย์การเรียนรู้พ.ศ. ๒๕๔๙ กฎกระทรวงเหล่านี้ได้ เปิดโอกาสให้ครอบครัวสามารถรวมกลุ่มเพื่อจัด การศึกษาให้แก่บุตรหลานได้แทบทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีกฎหมายรองรับการให้สิทธิในการจัดการศึกษาแก่ครอบครัว แต่ภาค สังคมยัง ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ตลอดจนเกิดปัญหาในการ ประสานงานระหว่างครอบครัวและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่รับจะทะเบียน (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา ๒๕๕๑: ๗๗) จึงทำให้เกิดรูปแบบของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเพื่อ หลีกเลี่ยงปัญหา ดังกล่าว เช่น การจดทะเบียนกับโรงเรียนที่มีปรัชญาการศึกษาตรงกันแล้วจัด การศึกษาด้วยตนเอง เช่น โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียนรุ่งอรุณ เป็นต้น ตลอดจนการจดทะเบียน กับศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) การจดทะเบียนเรียนแบบการศึกษาทางไกล และการ ลงทะเบียนเรียนออนไลน์กับ สถาบันการศึกษาในต่างประเทศ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ ว่า ครอบครัวมีสิทธิตามธรรมชาติในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของ ตน ตามกฎหมายซึ่งเป็นกฎระเบียบของสังคมเกิดขึ้นจึงมีการจำกัดสิทธิของครอบครัวด้าน การศึกษา

และได้มีการคืนสิทธิให้แก่ครอบครัวอีกครั้งเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และได้มีการออกกฎหมายลูก คือ กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการ การศึกษาโดยครอบครัว พ.ศ. ๒๕๔๗ ทำให้สิทธิการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีความสมบูรณ์มาก ยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีอัตราที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในปัจจุบัน แต่ก็ยังประสบปัญหาในการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบทั้งใน ด้านของ การจัดทำหลักสูตรหรือแผนการจัดการศึกษาและการประเมินผลการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จึง ทำให้เกิดพัฒนาการของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยการจดทะเบียนกับโรงเรียนที่มีปรัชญาแนวคิด ตรงกับครอบครัว หรือจดทะเบียนกับ กศน. หรือการเรียนในระบบการศึกษาทางไกล รวมไปถึงการจัด แบบผสมผสาน แล้วจัดการศึกษาด้วยครอบครัวเอง

๒.๔.๔ การบริหารจัดการและแนวทางจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย

กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนและให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว โดยได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ ภายใต้หลักหรือกรอบในการดำเนินการ ๕ ประการ คือ ๑)ส่งเสริม การมีส่วนร่วมของครอบครัว ๒)พ่อแม่จะต้องมีอิสระในการดำเนินการมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ๓)มี ความสอดคล้องกับหลักการและแนวทางในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๔)มีคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาชาติ และ ๕) มีความเป็นสากลเทียบเคียงกับต่างประเทศได้ นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ประกาศใช้ “หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑” และ “หลักเกณฑ์และวิธีการปรับใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ” เพื่อให้หน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษามีความ เข้าใจที่ชัดเจนตรงกัน และเห็นแนวทางในการนำสิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐานไปสู่การปฏิบัติ ให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพและคุณภาพ

บทบาทอำนาจหน้าที่การศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนและให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว โดยได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๓ และที่ แก้ไขเพิ่มเติม ภายใต้หลักหรือกรอบในการดำเนินการ ๕ ประการ คือ

- ๑) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัว
- ๒) พ่อแม่จะต้องมีอิสระในการดำเนินการมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ
- ๓) มีความสอดคล้องกับหลักการและแนวทางในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
- ๔) มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติและ
- ๕) มีความเป็นสากลเทียบเคียงกับต่างประเทศได้

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ประกาศใช้ “หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑” และ “หลักเกณฑ์และวิธีการปรับใช้ หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๕๑ สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ” เพื่อให้หน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการศึกษามีความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกัน และเห็นแนวทางในการนำสิ่งที่กำ หนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับบริบทและความ ต้องการของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้อย่างมีคุณภาพ

หลักเกณฑ์และวิธีการปรับใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำหรับ กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เป็นการจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างในด้านเป้าหมาย การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน รวมทั้งการบริหารจัดการต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามปรัชญา จุดเน้นหรือศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน ที่แตกต่างกัน การศึกษาจะต้องจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ ความต้องการและความจำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขและเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ปัจจุบัน การศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะมีความแตกต่าง ในมิติที่สำคัญ ดังนี้

๑. การศึกษาเฉพาะทางที่มีจุดเน้นพิเศษ เช่น กีฬา นาฏศิลป์ ปรัชญา เป็นต้น

๒. การศึกษาที่มีแนวคิด ปรัชญา จุดมุ่งหมายต่างไปจากการศึกษาในระบบต้องการการศึกษาพอก้าวหน้า (Progressive) การศึกษาทางเลือก (Alternative Education)

๓. การศึกษาที่สนองต่อผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางธรรมชาติ ศักยภาพ ฐานะความเป็นอยู่ ภูมิลำเนาที่มีความสามารถพิเศษ มีความถนัดเฉพาะทาง เด็กพิการเด็กในภาวะยากลำบาก เด็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร เด็กไร้สัญชาติ เป็นต้น

ลักษณะการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะตามหลักเกณฑ์และวิธีการปรับใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ใน ปัจจุบันการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ มีหลากหลายลักษณะ สามารถจัดกลุ่มได้ดังนี้

๑. กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่เป็นการศึกษาในระบบ

๑.๑ โรงเรียนในระบบที่มีรูปแบบการจัดการศึกษาหรือการจัดกระบวนการเรียนรู้แตกต่างจาก โรงเรียนส่วนใหญ่ทั่วไป เช่น โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนสัตยาไส การศึกษาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กพิการ ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

๑.๒ โรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะทางหรือมีจุดเน้นเป็นพิเศษ เช่น โรงเรียนเตรียมทหาร โรงเรียน กีฬา โรงเรียนนายสิบทหารบก โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนไปรษณีย์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นต้น

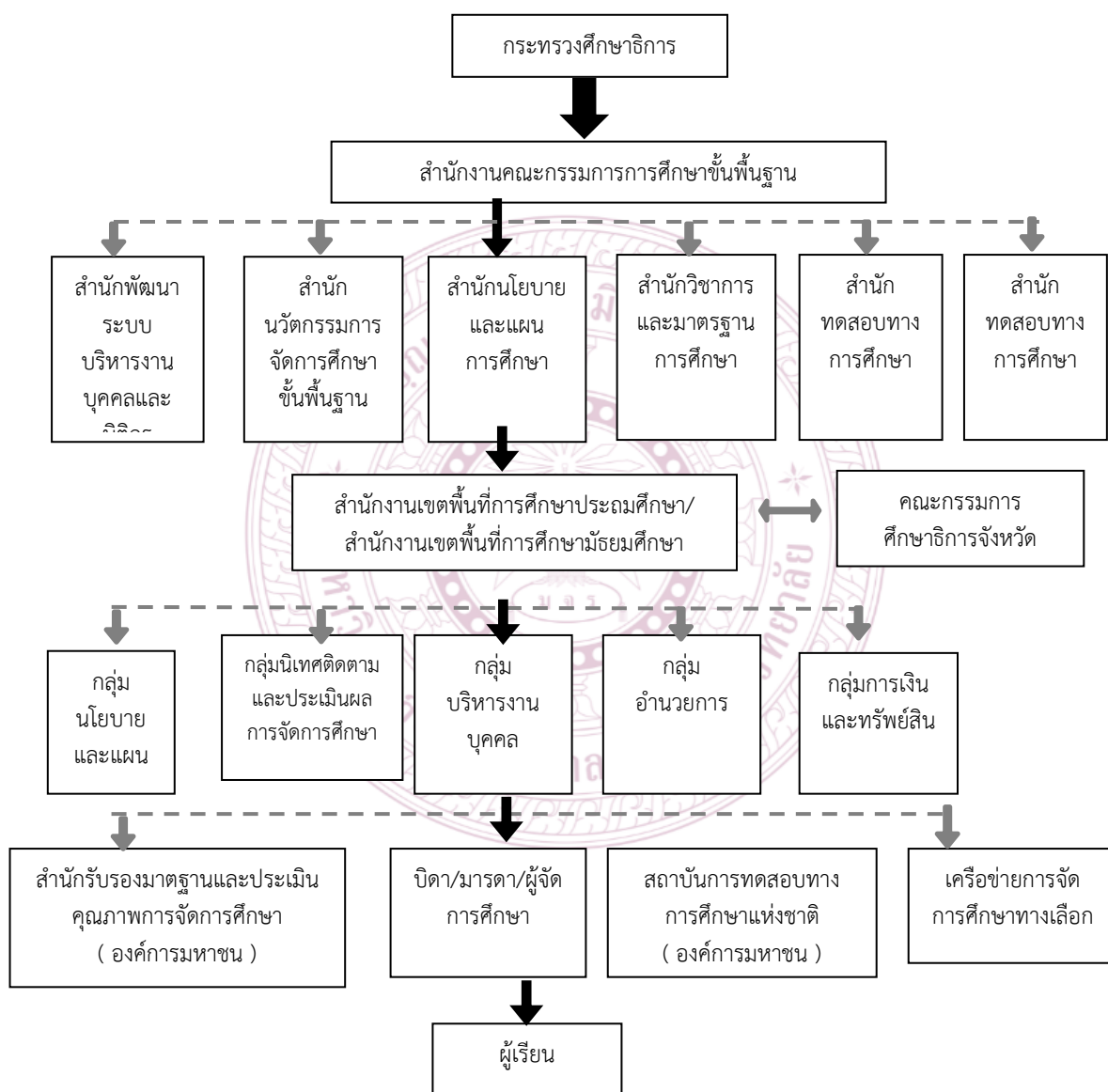
๒. กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่เป็นศึกษานอกระบบหรือตามอัธยาศัย

๒.๑ มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นหลากหลาย สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา ธรรมชาติ และความต้องการของผู้เรียนหรืออาจจัดการเรียนรู้ตามวิถีธรรมชาติ วิถีธรรม วิถีของชุมชน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ การศึกษาโดยครอบครัว การศึกษาสายตาครูภูมิปัญญา เป็นต้น

๒.๒ เป็นการศึกษาทางเลือกเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่ไม่ประสงค์จะเรียนในระบบการศึกษาปกติ ซึ่งมีเหตุผลมาจากพื้นฐานของบุคคลตามปรัชญาความเชื่อทางการศึกษา และการเรียนรู้ หรือด้านอื่น

โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดกรอบโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ตามขอบข่ายภารกิจที่รับผิดชอบโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ดังแผนภูมิ

อ้างอิง แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การอนุญาตจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การสร้างความสำเร็จเบื้องต้นร่วมกัน ควรเริ่มจากเหตุผลที่ครอบครัวสนใจหรือตัดสินใจที่จะจัดการศึกษาโดยครอบครัว นำไปสู่เรื่องปรัชญา ทศนะ แนวคิด ความคาดหวัง เป้าหมายคุณภาพ และแนวทางการจัดการศึกษาแก่บุตรหรือผู้เรียน ซึ่งครอบครัวผู้จัดการศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรพิจารณาร่วมกันถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน โดยเน้นลักษณะเฉพาะตัว เช่น ความสนใจ ความถนัด ความสามารถพิเศษ ฯลฯ หากผู้เรียนมีความต้องการพิเศษ ทั้งในด้านความบกพร่อง พิการ หรือมีแนวโน้มปัญญาเลิศ จำเป็นต้องมีรูปแบบวิธีการเรียนรู้ต่างจากเด็กทั่วไป ต้องพิจารณาให้ได้รับโอกาสเป็นพิเศษ ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายการศึกษาแห่งชาติกำหนดให้ภาครัฐจะต้องให้การดูแลช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแก่เด็กกลุ่มนี้อย่างเหมาะสม และสิ่งสำคัญเรื่องหนึ่งคือ ความรู้และทักษะที่จำเป็นของผู้ทำหน้าที่ “ผู้จัดการศึกษา” ที่อาจเป็นบุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากครอบครัว รวมถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต อาชีพของครอบครัว การใช้เวลา และสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหรือผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้กฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ ๒ และ ข้อ ๓ กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเสนอคำขออนุญาตจัดการศึกษาโดยครอบครัว ให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาโดยเร็วและแจ้งผลการพิจารณาคำขออนุญาตจัดการศึกษา แก่ครอบครัวที่ยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษา ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำขออนุญาต

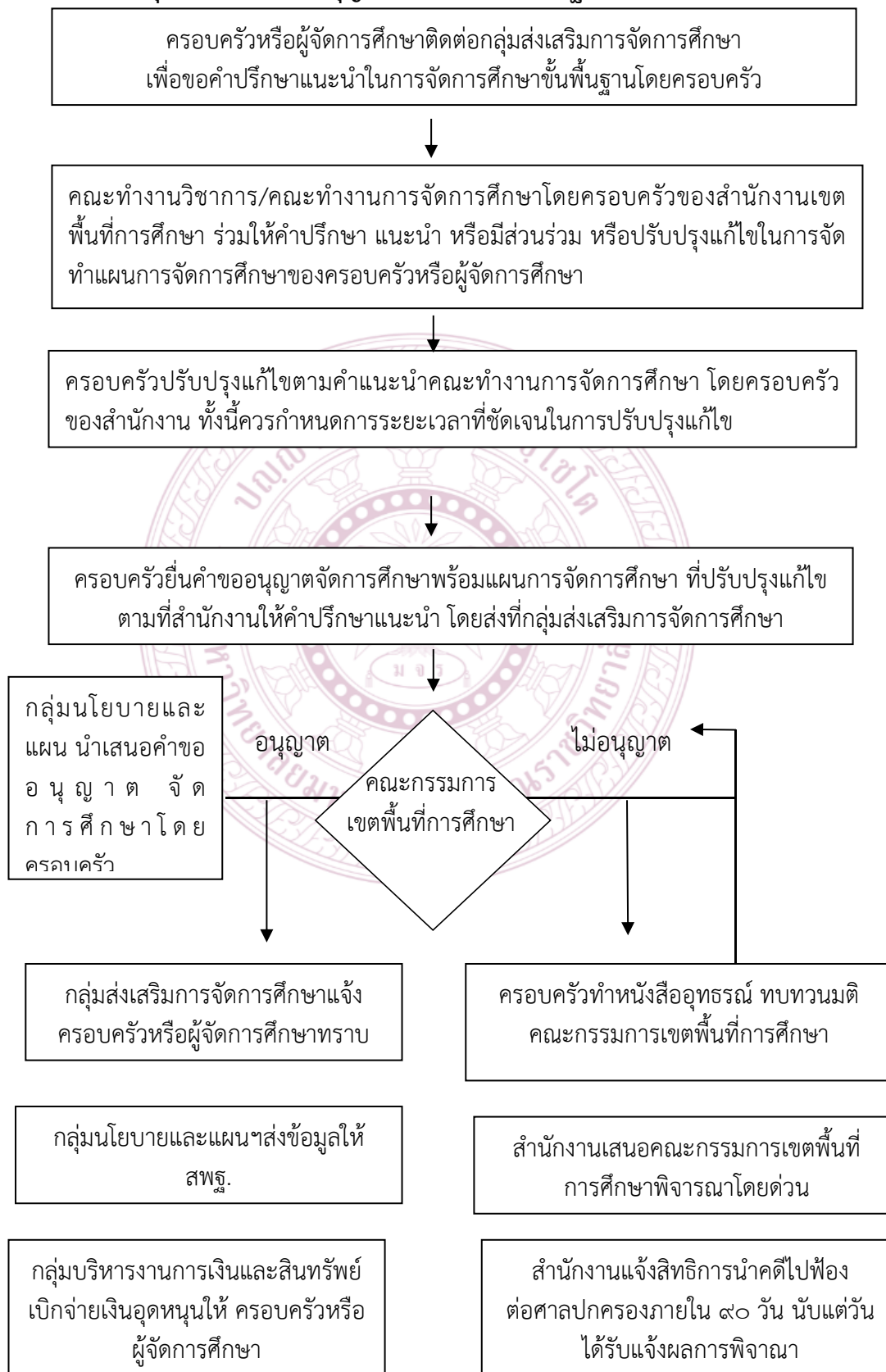
จัดการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามกฎกระทรวงดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนด แนวทางการขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นประกอบด้วย ๔ ขั้นตอนคือ ๑.) การเตรียมการเพื่อขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ๒.) การยื่นแบบแสดงความประสงค์ขอจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ๓.) การยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาโดยครอบครัว ๔.) การพิจารณาของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งนี้การดำเนินงานตาม ๔ ขั้นตอนดังกล่าวสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรพิจารณาและดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว เช่นภายใน ๓๐-๔๕ วัน

ขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว	การดำเนินการ
๑.การเตรียมการเพื่อขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว	ผู้รับผิดชอบหรือคณะทำงานการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ร่วมกันกับครอบครัวที่มีความพร้อม ความสนใจ และตัดสินใจที่จะจัดการศึกษาซึ่งอาจจัดในลักษณะการพูดคุย การประชุม ปรีกษา หรือ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ ✓ บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ✓ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวการดำเนินการ

ขออนุญาตจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว	การดำเนินการ
๒.การยื่นแบบแสดงความ ประสงค์จะขอจัดการ การศึกษาขั้นพื้นฐานโดย ครอบครัว	ในการยื่นแบบแสดงความประสงค์ขอจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้จัดการศึกษา/ครอบครัว ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ ๑.ครอบครัวหรือผู้จัดการศึกษา แสดงความประสงค์ตามแบบแจ้งความประสงค์จะขอจัดการศึกษา เสนอต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนาอยู่ ๒.สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน วิชาการ/คณะนิเทศ ติดตามวัดและประเมินผลการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนรู้ ซึ่งอาจประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาานิเทศก์ นักวิชาการศึกษา ครู ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญหรือเครือข่ายการศึกษาทางเลือกเพื่อร่วมเป็นคณะทำงาน วิชาการ
๓.การยื่นคำขออนุญาตจัด การศึกษาโดยครอบครัว	ครอบครัวหรือผู้จัดการศึกษายื่นแบบคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามอบหมายผู้รับผิดชอบตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้องของเอกสารคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ซึ่งต้องมีรายละเอียดตามกฎหมายกระทรวง ว่าด้วย สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. ๒๕๔๗ ดังนี้ ๑) ชื่อ ชื่อสกุลของครอบครัว ๒) ชื่อ ชื่อสกุลของผู้เรียน ๓) สำเนาหรือภาพถ่ายทะเบียนบ้านของครอบครัวและผู้เรียน ๔) ที่ตั้งและแผนผังของสถานที่ซึ่งใช้จัดการศึกษา ๕) สำเนาหลักฐานวุฒิการศึกษาของผู้จัดการศึกษา ไม่ต่ำกว่า มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า เว้นแต่ผู้จัดการศึกษาผ่านการ ประเมินโดยสำนักงานว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ ในการจัดการศึกษา ๖) ระดับและประเภทการจัดการศึกษา ๗) แผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัวและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร่วมกันกำหนดตามความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการ ศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

ขออนุญาตจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว	การดำเนินการ
๔. การพิจารณาของ คณะกรรมการเขตพื้นที่ การศึกษา	การพิจารณาขอคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ในการพิจารณาคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว หรือผู้จัดการศึกษาดำเนินการได้ดังนี้ ๑) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดการประชุมคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งผลการพิจารณาของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาแก่ครอบครัวที่ยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาภายในกำหนดสามสิบวันตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวพ.ศ. ๒๕๔๗
	๒) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ประชุมเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ อนุญาต หรือไม่อนุญาตจัดการศึกษา ในกรณีที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาไม่อนุญาตให้จัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องแจ้งเหตุผล และแนะนำให้ผู้อยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบครัวทราบภายในเวลา ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในกรณีผู้อยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน อาจทำหนังสือขอทบทวนมติของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าว โดยให้ยื่นต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิของผู้อยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบครัวที่จะฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา

สรุปขั้นตอนการขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

แนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

๑.๑ การเตรียมการเพื่อขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในการเตรียมการเพื่อขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ผู้รับผิดชอบหรือ คณะทำงานการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ร่วมกันกับครอบครัวที่มีความพร้อม ความสนใจ และตัดสินใจที่จะจัดการศึกษา ซึ่งอาจจัดในลักษณะการพูดคุย การประชุม ปรีกษา หรือ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑.๑.๑ บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ดังนี้

- ๑) บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- ๒) บทบาทของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา
- ๓) บทบาทของครอบครัว/ผู้จัดการศึกษา

๑.๑.๒ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ได้แก่

- ๑) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑
- ๒) หลักเกณฑ์และวิธีการปรับใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ
- ๓) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๕๖ (สำหรับครอบครัวที่จะจัดการศึกษา ระดับปฐมวัย)
- ๔) หลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑.๑.๓ ชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ ในการยื่นความประสงค์จะขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แก่

๑.๒ การยื่นแบบแสดงความประสงค์ขอจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในการยื่นแบบแสดงความประสงค์ขอจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา และผู้จัดการศึกษา/ครอบครัว ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑.๒.๑ ครอบครัวหรือผู้จัดการศึกษา แสดงความประสงค์ตามแบบแจ้งความประสงค์จะขอ จัดการศึกษา เสนอต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนาอยู่

๑.๒.๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงานวิชาการ/คณะ นิเทศ ติดตาม วัดและประเมินผลการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนรู้ ซึ่งอาจประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ นักวิชาการศึกษา ครู ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ หรือเครือข่ายการศึกษาทางเลือก เพื่อร่วมเป็นคณะทำงานวิชาการ โดยอาจกำหนดจำนวน สัดส่วน และการเห็นพร้อมร่วมกันของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและครอบครัว เพื่อร่วมให้คำปรึกษาแนะนำที่ เหมาะสม การส่งเสริมคุณภาพ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล รวมทั้งร่วมกับ ครอบครัวจัดทำแผนการจัดการศึกษาของครอบครัว ให้เป็นไปตาม กฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ ๒ (๗) ที่ระบุให้แผนการจัดการ ศึกษามาจาก ครอบครัวและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาร่วมกันกำหนดตามความมุ่งหมาย หลักการ และ แนวทางการจัดการศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในการจัดทำแผนการจัด

การศึกษา ของครอบครัว ให้ครอบครัวหรือผู้จัดการศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณา ร่วมกัน เพื่อให้ เป็นแผนการจัดการศึกษาที่ครบถ้วน สมบูรณ์ ควรกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ทั้งนี้แผนการจัดการศึกษา อาจทำความเข้าใจเพิ่มเติม ในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ และการปรับใช้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำหรับกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะ ซึ่งกำหนดให้ครอบครัว สามารถนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปรับใช้ให้สอดคล้อง กับบริบทและความแตกต่างของผู้เรียน โดยผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาให้บรรลุคุณภาพตามเป้าหมายด้วย กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ที่แตกต่างกันได้ หรือสามารถปรับปรุงเพิ่มเติมส่วนที่ ต้องการเน้น หรือความรู้ทักษะเฉพาะทางได้ตามความเหมาะสม สามารถจัดเวลาเรียนเป็นรายภาค รายปี หรือช่วงชั้น สามารถจัดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือบูรณาการเป็น กลุ่มประสบการณ์ แต่ยังคงไว้ซึ่ง คุณภาพของผู้เรียน ทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ เวลาเรียนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้/ กลุ่ม ประสบการณ์ สามารถปรับยืดหยุ่น ตามบริบท จุดเน้น ปรัชญาของการจัดการศึกษาของครอบครัว โดย ให้มี เวลาเรียนเหมาะสมที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณภาพ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ปรับใช้ ทั้งนี้ แผนการจัดการศึกษา โดยครอบครัว ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

- ๑) ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว
- ๒) ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน
- ๓) ระดับการศึกษาที่จัด
- ๔) จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา
- ๕) รูปแบบการจัดการศึกษา
- ๖) การจัดสาระการเรียนรู้
- ๗) การจัดกระบวนการเรียนรู้
- ๘) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- ๙) เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

๑.๓ การยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในการยื่นคำขออนุญาตจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว สามารถดำเนินการได้ดังนี้

๑.๓.๑ ครอบครัวหรือผู้จัดการศึกษายื่นแบบคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดย ครอบครัว ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามอบหมาย ผู้รับผิดชอบ ตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้องของเอกสารคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ซึ่งต้อง มีรายละเอียดตามกฎหมายกระทรวง ว่าด้วย สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. ๒๕๔๗ ดังนี้

- ๑) ชื่อชื่อสกุลของครอบครัว
- ๒) ชื่อชื่อสกุลของผู้เรียน
- ๓) สำเนาหรือภาพถ่ายทะเบียนบ้านของครอบครัวและผู้เรียน
- ๔) ที่ตั้งและแผนผังของสถานที่ซึ่งใช้จัดการศึกษา
- ๕) สำเนาหลักฐานวุฒิการศึกษาของผู้จัดการศึกษา ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอน ปลาย หรือเทียบเท่า เว้นแต่ผู้จัดการศึกษาผ่านการประเมินโดยสำนักงานว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ หรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษา
- ๖) ระดับและประเภทการจัดการศึกษา

๗) แผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัวและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร่วมกันกำหนด ตามความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

๑.๓.๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ดังนี้

๑) กรณีผู้เรียนลาออกจากการศึกษาในระบบ ให้นำหลักฐานการศึกษา (ปพ.๑) เอกสาร การขอย้ายสถานที่เรียนจากสถานศึกษาเดิม ชื่อ-สกุลครอบครัว ชื่อ-สกุลผู้เรียน สำเนาภาพถ่ายทะเบียนบ้าน ของครอบครัวและผู้เรียน แผนผังที่ตั้งสถานที่ซึ่งใช้จัดการศึกษา สำเนาหลักฐาน วุฒิการศึกษาของผู้จัดการศึกษา ระดับและประเภทการจัดการศึกษา แผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัวและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร่วมกัน กำหนดความมุ่งหมาย หลักการและแนวทางการจัดการศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ พร้อมทั้งให้แจ้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเดิมดำเนินการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่ยังอยู่ในการศึกษาภาคบังคับ

๒) กรณีผู้เรียน ที่เรียนรู้จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หรือจากการ ศึกษา โดยครอบครัวจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาค้น ให้นำหลักฐานการเรียนรู้เดิมเท่าที่มี ชื่อ-สกุล ครอบครัว ชื่อ-สกุลผู้เรียน สำเนาภาพถ่ายทะเบียนบ้านของครอบครัวและผู้เรียน ที่ตั้งและแผนผัง สถานที่ซึ่งใช้จัดการศึกษา สำเนาหลักฐานวุฒิการศึกษาของผู้จัดการศึกษา ระดับและประเภท การจัดการศึกษา แผนการจัดการศึกษา ที่ครอบครัวและสำนักงานร่วมกันกำหนดความมุ่งหมาย หลักการและแนวทางการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ มาประกอบการขออนุญาต เพื่อใช้ในการประเมินเทียบโอนภายหลังการได้รับอนุญาตต่อไป

๑.๓.๓ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดการศึกษา ในกรณีที่ เกี่ยวข้องกับวุฒิการศึกษา และผู้จัดการศึกษาที่มีได้มีสัญชาติไทย ดังนี้

๑) กรณีวุฒิการศึกษาของผู้จัดการศึกษา ตามกฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการจัดการ ศึกษา ขึ้น พื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ ๒(๕) กำหนดคุณสมบัติของผู้จัดการศึกษา ต้องมีวุฒิการศึกษาไม่ ต่ำ กว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า เว้นแต่ผู้จัดการศึกษาผ่านการประเมินโดยสำนักงานว่าเป็นผู้ มีความรู้ ความสามารถหรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษา กรณีผู้จัดการศึกษาซึ่งเป็นบุคคลใน ครอบครัวหรือผู้ที่ได้รับ มอบหมายจากครอบครัวนั้น ให้จัดการศึกษา ขาดคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎ กระทรวงดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดแนวทางการประเมิน ความรู้ ความสามารถหรือประสบการณ์ของผู้จัดการศึกษา เพื่อเป็นการเปิดโอกาสในการนำความรู้ ความสามารถ หรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ขอรับการประเมินเพื่อขออนุญาตเป็นผู้จัดการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบครัว ซึ่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดย ครอบครัวต่อไป

แนวทางการประเมินความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษา

การประเมินความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษา เป็นกระบวนการ ตรวจสอบว่าผู้จัดการศึกษามีคุณสมบัติผ่านการประเมินโดยสำนักงานว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ ที่เกิดจากการผ่านการศึกษา การฝึกอบรม การแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ การ ประกอบอาชีพ หรือประสบการณ์การจัดการศึกษา ที่สามารถสะท้อนถึงกระบวนการในการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ที่มุ่งเน้นเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการดังต่อไปนี้

๑) แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินความรู้ ความสามารถหรือประสบการณ์ ซึ่งประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ นักวิชาการศึกษา ข้าราชการครู ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ ผู้แทนเครือข่ายการศึกษาทางเลือก ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะทาง รวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ๓ คน

๒) จัดทำเครื่องมือการประเมิน เกณฑ์การประเมิน และเกณฑ์การตัดสินผลการประเมิน ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการตามข้อ ๑

๓) กำหนดวิธีการประเมินความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษา เช่น การตรวจสอบร่องรอยหลักฐาน สัมภาษณ์ สังเกต หรืออาจใช้แบบทดสอบ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการประเมิน

๔) ขอบข่ายเนื้อหาสาระของการประเมินความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ ควรสอดคล้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

๑.๔ การพิจารณาของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

การพิจารณาของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ในการพิจารณาคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว หรือผู้จัดการศึกษา ดำเนินการได้ดังนี้

๑) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดการประชุมคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และ แจ้งผลการพิจารณาของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาแก่ครอบครัวที่ยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาภายใน กำหนดสามสิบวันตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. ๒๕๔๗

๒) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ประชุมเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ อนุญาตหรือไม่ อนุญาตจัดการศึกษา ในกรณีที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาไม่อนุญาตให้จัดการศึกษา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาต้องแจ้งเหตุผล และแนะนำให้ผู้นยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบครัวทราบ ภายในเวลา ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

ในกรณีที่ผู้นยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณา ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน อาจทำหนังสือขอทบทวนมติของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าว ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิของผู้นยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบครัว ที่จะฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา

แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้

แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครอบครัวบ้านเรียนส่วนใหญ่ จะยึดหลักให้เป็นธรรมชาติ อยู่ในวิถีประจำ วันมากที่สุด โดยผสมผสานกับการใช้สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าช่วย หลายครอบครัวมีการจัดตารางเรียนอยู่บ้างแต่ไม่ได้เคร่งครัดตายตัวนักโดยที่ วิธีการเรียนรู้ของบุตรโดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ คือ เรียนรู้จากประสบการณ์แวดล้อมที่พ่อแม่จัดให้ และลูกค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตัวเองเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังเรียนรู้จากการมีครูพิเศษมาสอนเป็นบางสาระ รวมทั้งการไปเรียนกับองค์กร/สถาบันที่จัดการสอนต่าง ๆ ด้วย เช่น การเรียนภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ ศิลปะ ดนตรี กีฬา เป็นต้น สำหรับสาระที่พ่อแม่เป็นผู้สอนเองเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กเล็ก คือ ภาษาไทยและคณิตศาสตร์

แนวทางการจัด ได้แก่ ความเป็นธรรมชาติอยู่ในวิถีประจำวันมากที่สุด ใช้สื่อและอุปกรณ์เรียนรู้อย่างช่วย มีการจัดตารางเรียนเป็นบางสาระวิชา เรียนร่วมกับโปรแกรมของโรงเรียนนานาชาติและอื่น ๆ

ซึ่งวิธีการเรียนรู้ของลูก จะเรียนรู้จากประสบการณ์แวดล้อมที่พ่อแม่จัดให้ ค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก มีครูพิเศษมาช่วยสอนหรือเข้าเรียนกับสถานที่จัดสอนบางสาระวิชา

แนวทางการการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

๑. ครอบครัวที่ลูกยังอยู่ในการศึกษาภาคบังคับ จะนำชื่อลูกไปฝากไว้เป็นนักเรียน โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก กาญจนบุรี มีการวัดผลประเมินผลการสอบเลื่อนระดับชั้น ร่วมกับนักเรียน ของโรงเรียนหมู่บ้านเด็กและสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จากการสอบไล่พร้อมกันและ ด้วยข้อสอบเดียวกันของกลุ่มโรงเรียนเขตอำเภอเมืองกาญจนบุรี

๒. ครอบครัวที่ลูกโตกว่าระดับการศึกษาภาคบังคับ ใช้วิธีเข้ากลุ่มเรียนเสริมและสอบเทียบ กับ การศึกษานอกระบบโรงเรียน (กศน.)

แนวทาง/วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องยึดหลักการสำคัญคือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และเพื่อตัดสินระดับความก้าวหน้าทางการเรียน การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้จัดการศึกษา/ครอบครัวจำเป็นต้องพัฒนาและประเมินผลผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายของหลักสูตร และเป็น เป้าหมายของการวัดประเมินผลการเรียนรู้ทุกระดับชั้นเรียน การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผล สำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาให้บรรลุตามเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนที่มุ่งหวัง ซึ่งเชื่อมโยงกับความรู้ สมรรถนะ ทักษะ และคุณลักษณะสำคัญที่ระบุไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ครอบครัวปรับใช้ ให้เหมาะสม กับ ลักษณะเฉพาะธรรมชาติการเรียนรู้ ความถนัดความสนใจ และศักยภาพของตัวผู้เรียน ซึ่งเป็นคุณภาพที่ต้องการ ให้เกิดแก่เยาวชนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสิ่งสำคัญที่มีผลอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของการวัดและประเมินผล ได้แก่ วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ควรให้ความสำคัญต่อการประเมินตามสภาพจริงและใช้วิธีการ ที่หลากหลาย เช่น การให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมที่ได้มีโอวาทวางแผนการทำงานเอง ปฏิบัติจริง ภายใต้อำนาจแนะนำ และการอำนวยความสะดวกจากผู้ปกครอง ทั้งนี้ในการวัดและประเมินผลจึงควรใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย รอบด้าน เพื่อให้ผลการประเมินมีความตรง (Valid) คือผลการประเมินสอดคล้องกับศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน ซึ่งอาจดำเนินการได้โดยการสังเกตพฤติกรรมขณะทำงาน สนทนา ตั้งคำถาม ตรวจสอบผลงานนอกจากนี้ยังสามารถ ประเมินความสามารถของผู้เรียนในมิติของพัฒนาการได้อีกด้วย โดยอาศัยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ทั้งนี้ ครอบครัวหรือผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวต้องให้ความร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการ กำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ เครื่องมือ และการจัดเก็บหลักฐาน/ร่องรอยการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการ ปรับปรุงการเรียนการสอน และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของผู้เรียนตลอดเวลา ที่จัดกิจกรรม เพื่อให้การวัดและ ประเมินผลเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามแนวทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ออกเป็น ๒ ประการ ดังนี้

๑. เพื่อพัฒนาผู้เรียน (Formative Assessment) เป็นการดำเนินการประเมินผู้เรียน เป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนนั้น มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือการปรับปรุง พัฒนา และแก้ปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยมุ่งหวังผลในด้านการบรรลุตามเป้าหมายการเรียนรู้หรือมาตรฐาน การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ครอบครัวและผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการ

ประเมิน จึงควรดำเนินการประเมินอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ไปพัฒนาผู้เรียน ครอบครัวจึงต้องเลือกใช้วิธีการ

๒. เพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินสรุปผลการเรียนรู้ (Summative Assessment) ซึ่งมีหลายระดับ ได้แก่ เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้ จบรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือกลุ่มประสบการณ์นั้น เพื่อตัดสินให้คะแนน หรือให้ระดับผลการเรียน ให้การรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าผ่านกลุ่มสาระ การเรียนรู้/กลุ่มประสบการณ์หรือไม่ ควรได้รับการเลื่อนชั้นหรือไม่ หรือสามารถจบหลักสูตรหรือไม่ ผู้เรียนมีการพัฒนา อันเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ และใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนรู้ต่อไป ในการประเมิน เพื่อตัดสินผลการเรียนที่ดีต้องให้โอกาสผู้เรียนแสดงความรู้ความสามารถ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และพิจารณา ตัดสินบนพื้นฐาน ของเกณฑ์ผลการปฏิบัติมากกว่าใช้เปรียบเทียบระหว่างผู้เรียนข้อควรคำนึงในการวัดและประเมินผลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยความแตกต่างของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนที่มีความพิการอาจต้องมีการปรับการประเมินผลที่เอื้อต่อสภาพผู้เรียน ทั้งวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ หรือกลุ่มผู้เรียน ที่มีจุดเน้นเฉพาะด้าน เช่น เน้นด้านอาชีพ นาฏศิลป์ พลศึกษา ฯลฯ อาจกำหนดสัดส่วนน้ำหนักคะแนนและวิธีการ ประเมินที่ให้ความสำคัญแก่ทักษะปฏิบัติ นั้น ๆ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันนอกจากจัดอย่างทั่วถึงแล้วยังมุ่งเน้นคุณภาพ ด้านสังคม และรัฐต้องการเห็นหลักฐานอันเป็นผลมาจากการจัดการศึกษา นั่นคือ คุณภาพของผู้เรียนที่เป็นไปตาม มาตรฐานของหลักสูตร หน่วยงานที่รับผิดชอบนับตั้งแต่สถานศึกษา ต้นสังกัด หน่วยงานระดับชาติ ที่ได้รับ มอบหมาย จึงมีบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนตามความคาดหวังของหลักสูตร ดังนั้น หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ จึงกำหนดให้มีการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ใน ๔ ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ทุกระดับมีเจตนารมณ์เช่นเดียวกัน คือ ตรวจสอบ ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำผลการประเมินมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ครอบครัว/ผู้จัดการศึกษา ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด ตลอดจนจัดทำรายงานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้ง การจัดการเรียนการสอน และสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนด อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างน้อย ปีละ ๑ ครั้ง เช่นเดียวกัน โดยการประเมินจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะเป็นการประเมินที่สอดคล้องกับ เป้าหมายในการจัดการศึกษา ที่ร่วมกันวางแผนกับครอบครัว ซึ่งอาจจะดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การให้ผู้เรียน แสดงการทำงาน ที่สะท้อนถึงศักยภาพของผู้เรียนตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา (เช่น การปฏิบัติการ ประกอบอาหาร การเล่นเกม การทดลองทางวิทยาศาสตร์ การจัดทำชิ้นงาน การวาดภาพ การทำโครงการ ฯลฯ) ทั้งนี้การประเมินดังกล่าวจึงเป็นการประเมินในลักษณะของการเป็นกรรมกรร่วมกันระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา กับผู้จัดการศึกษา /ครอบครัว เป็นการประเมินอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ผลการประเมินตรงตามสภาพ (Concurrent validity) และศักยภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง ในกรณีที่ผู้เรียนมีผลการวัดและประเมิน จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในระดับไม่ผ่าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องแจ้งให้ครอบครัวทราบและ ร่วมกันหาแนวทางแก้ไข โดยให้ผู้จัดการศึกษา/ครอบครัว จัดการเรียนรู้เพื่อซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียน และดำเนินการ จัดให้มีการประเมินผลใหม่ตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

แนวทางการวัดประเมินผล

เพื่อที่จะตระหนักว่าบุตรเกิดการเรียนรู้หรือไม่ ครอบครัวบ้านเรียนส่วนใหญ่มีแนวทางของการวัดและประเมินผล โดยการใช้การสังเกตและบันทึกพัฒนาการ เป็นหลัก ประกอบกับจัดให้มีการทดสอบด้วยเครื่องมือ(ส่วนใหญ่คือแบบฝึกหัด)ในระยะเวลาตามความเหมาะสม และการเข้าร่วมในการทดสอบของสถานศึกษา (แม้จะมีผู้ระบุตัวเลือกนี้มาเพียง ๔ ครอบครัว แต่ในข้อเท็จจริงครอบครัวบ้านเรียนในขณะนี้ต้องลงทะเบียนอยู่กับสถานศึกษา จึงทุกครอบครัวจะต้องไปร่วมในการทดสอบกับสถานศึกษาที่ลงทะเบียนด้วย ซึ่งได้แก่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียนประถมศึกษาธรรมศาสตร์ และ กศน.รายละเอียดเพิ่มเติมที่สำคัญ ได้แก่ การสังเกตที่เป็นแนวทางสำคัญของการประเมินผลเกิดขึ้นอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน ปกติ , จากการพูดคุย จากคำ พูด คำ ถาม จากพฤติกรรม การเล่น การตอบรับกับสถานการณ์ที่เผชิญ รับฟังเสียงสะท้อนจากเพื่อนของลูก , ประกอบกับการติดตามดูผลงานจากการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่เด็กทำ ขึ้น ประเภทภาพวาด บันทึก แบบฝึกหัด , มีหนึ่งครอบครัวบอกว่าลูกชอบที่จะชวนแม่ให้ สร้างแบบฝึกหัดทดสอบตัวเขาเสมอๆ และอีกหนึ่งครอบครัวขอให้เพื่อนที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยมาช่วยสังเกตและประเมินในบางกิจกรรมที่จัดให้กับลูกด้วยเมื่อขอให้พิจารณาว่า โดยรวมแล้วผลของการจัดการศึกษาของครอบครัวที่ผ่านมาเป็นอย่างไรครอบครัวโดยส่วนใหญ่กว่า ๓๐ ครอบครัวตอบว่า ลูกมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ , มีจำนวน ๘ ครอบครัว ที่เชื่อมั่นว่าเห็นถึงผลสำเร็จอย่างชัดเจน , จำนวน ๓ ครอบครัว ยังไม่ขอประเมินเนื่องจากเพิ่งเริ่มต้นได้ไม่นานและจำนวน ๑ ครอบครัวตอบว่า ไม่แน่ใจ

ในส่วนเป้าหมายความตั้งใจที่จะจัดการศึกษาบ้านเรียนไปถึงในระดับการศึกษาใด ครอบครัวบ้านเรียนโดยส่วนใหญ่ตั้งเป้าหมายจะจัดให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำ ได้ ขึ้นกับพัฒนาการและความต้องการของตัวลูกเป็นสำคัญ จำนวนรองลงมาตั้งใจจะจัดจนถึงระดับประถมปลายเท่านั้น และมีจำนวนไม่มากนักที่จะจัดจนถึงระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย โดยเหตุผลประกอบที่สำคัญ ได้แก่ เมื่อลูกเข้าสู่วัยรุ่นความต้องการกลุ่มเพื่อนเป็นเรื่องสำคัญ , ในจังหวัดที่อยู่ไม่มีครอบครัวบ้านเรียนอื่นที่จะประสานกัน , คิดว่าตนเองมีศักยภาพที่จะจัดการศึกษาให้กับลูกได้เพียงถึงแค่นั้น , หลังจากจบมัธยมต้นแล้วอยากให้ลูกบวชเรียนไปในพระพุทธศาสนา และความคิดเห็นของพ่อแม่ยังไม่ตรงกัน เป็นต้น

ยุทธชัย เถลิ้มชัย และคณะ¹² (๒๕๔๓) ได้กล่าว ถึงแนวทางการประเมินผลที่ดำเนินอยู่ ภายในครอบครัวซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑. มุ่งให้เป็น “พัฒนาการ ของลูกอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพื่อการ “คัดเลือก
๒. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเป็นรายบุคคล เพื่อให้เด็กได้ค้นพบวิถีทางพัฒนาตนเอง
๓. เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการประเมินตัวเองด้วย
๔. ให้ความสำคัญในการประเมินตามสภาพจริงมากกว่าการสอบการใช้แบบทดสอบ
๕. ความต่อเนื่องเป็นตลอดทั้งกระบวนการ”มากกว่าเพียงชิ้นงานที่เป็น “ผลลัพธ์”ในขั้นสุดท้าย
๖. มีความหลากหลายในการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
๗. การสังเกตลูกอย่างใกล้ชิดและมีสัมผัสของความเป็นพ่อแม่ เป็นวิธีการที่เป็นธรรมชาติเกิดขึ้นจริงและได้ผลมากที่สุด ของการประเมินพัฒนาการของลูก

¹² ยุทธชัย เถลิ้มชัย และอุทัยวรรณ เถลิ้มชัยและคนอื่นๆ. (๒๕๔๓ก). รายงานการวิจัยรูปแบบและพัฒนาการจัดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย. กรุงเทพฯ ฯ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ชมรวิษฐ์ นาครทรรพ¹³ (๒๕๔๓) ได้รวบรวมเทคนิคและวิธีการที่ใช้ในการวัดและประเมินผลในการจัด HerT & Schod มาจากเอกสารต่างประเทศ ซึ่งกล่าวถึงการวัดและประเมินผลไว้ ๔ ลักษณะ ดังนี้คือ

๑. การสอบอัตนัย โดยเชื่อว่าการสอบโดยการให้เด็กเขียนอธิบายสิ่งต่างนั้น นอกจาก จะวัดความรู้ได้เหมือนแบบทดสอบปรนัยทั่วๆ ไปแล้ว ยังเป็นการวัดถึงการใช้ภาษา ตลอดจน ระบบการคิดของเด็กได้อีกด้วย

๒. การประเมินผลในรูปโครงการ ได้แก่ การให้เด็กแสดงออกถึงการเรียนรู้เนื้อหา โดย การนำเสนอโครงการสิ่งประดิษฐ์งาน หรือการสาธิตกระบวนการบางจากสิ่งที่เด็กได้ไป เห็นหรือเรียนรู้มา โดยตรง หัวใจของเทคนิคนี้คือการให้เด็กมีประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งจากเนื้อหา และทฤษฎีและจากประสบการณ์ตรงที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกถึงการกลั่นกรองประยุกต์ ความรู้นั้นมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม

๓. การเขียนอนุทินประเมินผล (Narrative Report) เป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่นักวิชาการ หลายคนพยายามส่งเสริมให้พ่อแม่ให้มากขึ้น โดยเชื่อว่าการบันทึกความทรงจำเกี่ยวกับการเรียนรู้ของลูกรายวัน หรือรายสัปดาห์จะทำให้ได้ภาพที่ละเอียดลุ่มลึกเกี่ยวกับการเรียนรู้และพัฒนาการ ของเด็กผู้นั้น ทั้งนี้ การเขียนประเภทนี้อาจทำได้ตั้งแต่การเขียนง่ายๆ เชิงบรรยาย (Description) ไปจนถึงการบันทึกเชิงประเมินผล (value cr) ซึ่งเจาะจงกับหัวข้อการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็น การเฉพาะก็ได้

๔. แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เป็นการบันทึกหลักฐานการสอนและการเรียนรู้ไว้ให้ ครบถ้วน สมบูรณ์ทุกแง่มุมให้มากที่สุด

โดยสรุปแล้ว การประเมินผลของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นวิธีการเพื่อให้ทราบ คุณลักษณะของผู้เรียนว่าได้เป็นไปตามที่ครอบครัวต้องการ หรือคาดหวังมากน้อยเพียงใดทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานการประเมินผลจากสภาพจริง โดยใช้กระบวนการสังเกต การบันทึก และการรวบรวมข้อมูล ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของตนเอง ให้มีความสำคัญกับพัฒนาการและกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ เทคนิคการวัดประเมินผลจึงมีค่อนข้างหลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน และวิธีการจัดการเรียนการสอนของครอบครัวซึ่งผู้ประเมินที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะเป็นคุณพ่อ คุณแม่ ผู้ปกครอง รวมถึงตัวผู้เรียนเองด้วยเช่นกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบ้านเรียนต้นแบบที่มีแนวปฏิบัติที่ดี

ผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบ้านเรียนต้นแบบที่มีแนวปฏิบัติที่ดี ไว้ดังนี้

(อ้างอิงจาก แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว สำนัก
นวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

๑. จัดทะเบียนคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขต
ภูมิอำนา
- คุณสมบัติด้านวุฒิการศึกษาของผู้จัดการศึกษา
- การประเมินความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ของผู้จัดการศึกษา

¹³ ชมรวิษฐ์ นาครทรรพ. (๒๕๔๔). การสอนแบบเน้นวิจัยโดยใช้ สัญญาแห่งการเรียนรู้. ใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (บรรณาธิการ). การเรียนการสอนที่มีวิจัยเป็นฐาน : ประมวลบทความ. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ด้านความรู้ความสามารถ	ด้านประสบการณ์
๑. ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ๑.๑ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑.๒ กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ๑.๓ แนวทางการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว - การจัดทำแผนการสอน - การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย - การวัดผลประเมินผล - การจัดทำรายงานผลการศึกษา	๑. การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องหรือเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ๒. การเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ๓. ได้รับประกาศจากกระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานของรัฐในระดับกระทรวง เป็นครูภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้าน ๔. การเข้าอบรม ศึกษาดูงานหรือแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษา

๒. จุดประสงค์และเป้าหมาย ของการดำเนินการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

- มีจุดประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินงานอย่างชัดเจน สอดคล้องกับปัญหา

ความต้องการของผู้เรียน

๓. ผลการดำเนินการ/ผลสัมฤทธิ์/ประโยชน์ที่ได้รับ

- มีผลสำเร็จของการดำเนินงานที่เกิดจากการนำไปใช้ คุณค่าของผลงาน/นวัตกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน และประโยชน์ที่ได้รับจากผลงาน/นวัตกรรม

๔. การเผยแพร่/การได้รับการยอมรับ/รางวัลที่ได้รับ

- เห็นร่องรอยหลักฐานการเผยแพร่ผลงาน/ นวัตกรรม การยกย่องชมเชย จากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวที่ ประสบความสำเร็จ หรือมีผลงานในการจัดการศึกษาเชิงประจักษ์

บ้านเรียนต้นแบบที่มีแนวปฏิบัติที่ดี Best Practice

๑) ครอบครัวนายธวัชชัย สุรัตน์ (บ้านดินภูเขาไฟ)

อาจารย์ธวัชชัย ชัยสวัสดิ์

บ้านเรียนดินภูเขาไฟ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๓

- จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ที่ลาออกจากอาชีพครู มาทำเกษตรอินทรีย์ คั้นป่าให้แผ่นดิน
- เกษตรกรรุ่นใหม่ ศึกษาเรียนรู้ ต่อยอด ลงมือทำปรับใช้ในพื้นที่ตนเอง เพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตร มองหาความยั่งยืนและพึ่งตนเอง ณ บ้านดินภูเขาไฟ บ.ไต้พัฒนา ต.ถนนหัก อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์
- รายการสามอาชีพ เพื่อมนุษยชาติเยี่ยมบ้านดินภูเขาไฟ "ชุดคลองไส้ไก่" นุคนิก(ธวัชชัย สุรัตน์) ปลุกป่าในเนื้อที่ ๕ ไร่ ใช้แหล่งน้ำจากใต้ดิน ทำธนาคารใต้ดิน ระบบน้ำอัตโนมัติ คลองไส้ไก่ เป็นครอบครัวของการพึ่งตน ตัวอย่างการสู่ภัยแล้งปัจจุบันและอนาคตวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๒

- การศึกษาทางเลือก "โฮมสคูล (Homeschool)" นุญนิก-ธวัชชัย สุรัตน์ การจัดการศึกษาอยู่ที่บ้าน โดยมีพ่อ แม่ เป็นครู เรียนรู้แบบวิถีชีวิตครอบครัว สังคม วัดผลจากการใช้ทักษะชีวิต จะมีการประเมินจากโดยหน่วยงานของกระทรวง

๒) บ้านเรียนนอแกนิกฟาร์ม

ครอบครัวนายสิทธิชัย ฅมปัทม์ ตำบลจารพัด อำเภอสักรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต ๓

- จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มากกว่า ๕ ปี
- ต้นแบบของการเรียนรู้วิถีชีวิตธรรมชาติ
- การฝึกทักษะชีวิตตามประสบการณ์และความถนัดของผู้เรียน
- ปรับปรุงพื้นที่ใช้เป็นประโยชน์และแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

๓) “โคกหนองนาสันติศึกษาโมเดล” จังหวัดศรีสะเกษ

พระครูปลัดปัญญาวรรณ ,ศ.ดร. วัดท่าคอยนาง จังหวัดสระเกษ

- ต้นแบบการทำพุทธกรรม
- แหล่งเรียนรู้วิถีพอเพียงของชุมชน
- พื้นที่การวิจัยนิตยสารหลักสูตรสันติศึกษา

๔) สถานศึกษา “บูรณาการศาสตร์พระราชากับสาระการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา”

ดร.บุญฟ้า ลีมวัฒนา ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังอ้อ (ยอดสังขวิทยา)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑

สำหรับพื้นที่การทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกเจาะจงแหล่งเรียนรู้ที่เป็นการศึกษาทางเลือกและ
ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาแบบบ้านเรียนที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการใช้แนวคิดโคกหนองนาโมเดลและการ
จัดการเรียนรู้ตามวิถีธรรมชาติเป็นพื้นที่ในการถอดบทเรียน จำนวน ๔ พื้นที่ เป็นพื้นที่การศึกษาแบบบ้าน
เรียน ๒ และ แบบบ้านเรียน ๒ ดังนี้ ๑.ครอบครัวนายธวัชชัย สุรัตน์ (บ้านดินภูเขาไฟ) ๒.บ้านเรียนนอแกนิกฟาร์ม ครอบครัวนายสิทธิชัย ฅมปัทม์ ๓.โคกหนองนาสันติศึกษาโมเดล”อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ และ ๔. บูรณาการศาสตร์พระราชากับสาระการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา

๒.๔.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว

การจัดกระบวนการเรียนรู้ถือเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงการศึกษาที่แท้จริง ซึ่งเป็นธรรมชาติจริง
ของมนุษย์เราจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติในการเรียนรู้ของมนุษย์เช่นกัน
ดังนั้นต้องตระหนักว่ากระบวนการเรียนรู้ของการศึกษาโดยครอบครัวนั้นออกมาจากการศึกษาในระบบ
เพื่อเข้าไปสู่การเรียนรู้สร้างสรรค์และตอบสนองความต้องการของเด็กได้มากกว่า (ยุทธชัย เฉลิมชัยและ
คณะ, ๒๕๔๓)¹⁴ โดยมีประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายและความคาดหวัง

ครอบครัวบ้านเรียนจำนวนมาก ระบุว่าจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาความ
เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และขยายความถึง “ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์” ว่าหมายถึง การเป็นผู้สมบูรณ์ทั้ง

¹⁴ ยุทธชัย เฉลิมชัย และอุทัยวรรณ เฉลิมชัยและคนอื่นๆ. (๒๕๔๓ก). รายงานการวิจัยรูปแบบและพัฒนากิจการ
การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย. กรุงเทพฯ ฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ร่างกายและจิตใจ เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม ไม่เห็นแก่ตัว มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ไม่เป็นเหยื่อของสังคม มีจุดยืนและความมั่นใจในตัวเอง มีความสุขจากความพอดีรู้จักตัวเอง รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมได้มีโอกาสเรียนรู้ในสิ่งที่มีความถนัด ความสนใจ สามารถสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจากความเป็นจริงท่ามกลางกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีครอบครัวเป็นพื้นฐานคอยประคับประคองและภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคมและหลักศาสนา สำหรับจุดมุ่งหมายมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ และก้าวทันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการของโลก ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายในลำดับถัดไป มีประเด็นที่น่าสนใจ ได้แก่การให้ความสำคัญกับเรื่องงานอาชีพ ภาษาต่างประเทศ และคอมพิวเตอร์, ทักษะไม่ปฏิเสธการแข่งขัน แต่โดยไม่มุ่งเอาเปรียบกัน และการคำนึงถึงศักยภาพที่เป็นจริงของเด็ก ตามความเร็ว/ความเฉื่อย (SPEED) ของแต่ละคน เป็นต้น เมื่อถามย้ำลงไปถึงคุณลักษณะของบุตรที่คาดหวัง ได้รับคำตอบที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันกับจุดมุ่งหมายคือ อยากเห็นลูกมีชีวิตที่ดีงามและมีความสุข มีความรู้และทักษะอันเป็นสากล ประสบความสำเร็จในชีวิตสูงสุด ให้ความสำคัญลดหลั่นกันไปเรียงตามลำดับโดยที่คุณลักษณะที่คาดหวังนั้นยังคงให้น้ำหนักอยู่ที่การเป็นคนดีมีความสุข มีสติรู้เท่าทัน มีชีวิตตามหลักธรรมทางศาสนา พึ่งตนเองและเป็นที่พึ่งของคนอื่น ได้ข้อที่น่าสังเกต คือ ไม่พบทักษะความคาดหวังอย่างสมบูรณ์แบบ ความสำเร็จสูงสุดในชีวิตเกิดขึ้นในฐานะที่เป็นคนธรรมดาคนหนึ่งก็ได้บนความมั่นใจอย่างน้อยได้ทำดีที่สุดแล้ว

หลักสูตร

เมื่อกล่าวถึงประเด็นนี้จึงระลึกถึงการจัดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการศึกษาทางเลือก เป็นกระบวนการเรียนรู้จากเนื้อหาที่ไม่ใช่ระดับปฐมวัยหรือระดับขั้นพื้นฐานมากแล้วอ้างหากแต่เป็นเนื้อหาที่เอาปัญหาเป็นตัวตั้งไม่ใช่เอาหลักสูตรเป็นตัวตั้ง (สุชาติ จักรพิสุทธิ์, ๒๕๕๓) แต่ทั้งนี้ยังต้องพิจารณาเทียบกับรูปแบบการจัดการศึกษาในประเทศไทย คือ การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับครอบครัวที่ตัดสินใจจัดการศึกษาโดยครอบครัวด้วยตนเอง อาจทำเป็น ครอบครัวเดียว หรือสามารถจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งมีฐานะเป็นสถานศึกษาแห่งหนึ่ง หากเลือกที่จะจัดการศึกษาในระบบจะต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษาการวัดประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน แต่หากจัดแบบนอกระบบก็จัดการศึกษาก็คล้ายคลึงกับในระบบแต่ทุกขั้นตอน มีความยืดหยุ่น สอดรับกับความต้องการของเด็กหรือกลุ่ม และยิ่งถ้าเป็นแบบการศึกษาตามอัธยาศัย ความยืดหยุ่นก็จะยิ่งมีอิสระมากขึ้น เป็นไปตามความสนใจ ความพร้อมและโอกาสโดยศึกษาเรียนรู้ได้จากทุกสภาพการณ์และทุกแหล่งข้อมูลครอบครัวส่วนใหญ่เชื่อว่าการประเมินค่าความสำเร็จนั้นไม่จำเป็นต้องอยู่บนมาตรฐานหนึ่งเดียวแนวทางการวางหลักสูตรการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียนส่วนใหญ่ จะยึดหลักยืดหยุ่นไปตามความถนัดความสนใจของลูกมากที่สุด รองลงไป คือ ใช้การผสมผสานแนวทางหรือหลักสูตรจากหลายที่สำหรับการยึดถือตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการมีจำนวนไม่มากนักในรายละเอียดของความยืดหยุ่นที่สำคัญ ได้แก่จะเอาความสนใจของลูกเป็นตัวตั้ง ดูตามความเหมาะสมความชอบ, ให้เป็นไปตามธรรมชาติมีการวางกรอบวางแนวทางหลัก ๆ ไว้แล้วปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์, กำหนดเป้าหมายระยะสั้นระยะยาวที่สามารถปรับเปลี่ยนรายละเอียดได้วิชาไหนที่ลูกสนใจเป็นพิเศษก็เรียนมากกว่าวิชาอื่น เน้นความรู้ที่จะช่วยให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมปัจจุบัน, ซักถาม สนทนา กระตุ้น และแนะนำในบางครั้ง จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้าน เตรียมสื่อ อุปกรณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้เด็กเลือกเรียนรู้ได้เอง, เพิ่มเติมสิ่งที่พ่อแม่เห็นว่าลูก

ควรได้รู้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตภายใต้ภาวะกดดัน มีการสังเกตแล้วหากิจกรรมมาให้เรียนรู้เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมที่ควรจะต้องแก้ไข เป็นต้น

ในการผสมผสานหลักสูตรจากหลายที่ จะเป็นการดึงเอาหลักสูตรจากต่างประเทศที่เห็นว่าเหมาะสมมาประยุกต์ใช้ส่วนหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการนั้น จะใช้ในส่วนที่เป็นวิชาหลักวิชาบังคับ โดยมีการปรับให้เหมาะสมกับวัยและตัวเด็ก ด้วยประสงค์ให้ลูกมีพื้นฐานความพร้อมหากต้องกลับเข้าสู่การศึกษาในระบบเมื่อใดก็สามารถทำได้เมื่อกล่าวถึงลักษณะการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบ้านเรียนในต่างประเทศ ค่อนข้างจะมีพื้นฐานแนวคิดที่ต่างจากการสอนในระบบ “โรงเรียน” ทั่วไปอยู่ไม่น้อย นับตั้งแต่วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่มุ่งสร้าง “นักเรียนตลอดชีวิต - นักคิดอิสระ” ไปจนถึงรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง (independent study) ค่อนข้างมาก ซึ่งมักจะต่างจากโรงเรียนทั่วไปที่ดูจะเน้นแต่การสร้าง “ผู้รู้” ตามเนื้อหาวิชาหรือทักษะที่กำหนดกับการสอนแบบบอกหนังสือที่เน้นบทบาทครูเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบแนวคิดการสอนแบบโฮมสคูลกับโรงเรียนทั่วไป ตามตาราง ๑ ดังต่อไปนี้ (อมรวิรัช นาคทรพรพ, ๒๕๕๓)¹⁵

การเปรียบเทียบแนวคิดการสอนแบบโฮมสคูลกับโรงเรียนทั่วไป

องค์ประกอบการสอน	เปรียบเทียบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับโรงเรียน	
	โรงเรียน	โฮมสคูล
๑. ลักษณะวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	สร้าง “ผู้รู้” ให้มีความรู้หรือคุณลักษณะบางอย่างที่พึงประสงค์ของสังคม	สร้าง “นักเรียนรู้” ให้มีไฟและทักษะในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองด้วยตนเองตลอดชีวิต
๒. ลักษณะการสอน	เน้นการ “บอกหนังสือ” บทบาทหลักในฐานะผู้ “ให้” ความรู้ เน้นหนักในการเรียนรู้เกิดขึ้นในสถานการณ์ห้องเรียนเป็นหลัก	เน้นการหาความรู้ด้วยตนเองของเด็ก โดยการจัดสภาพการณ์ให้เด็กค้นคว้าและแก้ปัญหาด้วยตนเองการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย
๓. ลักษณะการจัดทรัพยากรการเรียนรู้	เน้นทรัพยากรในรูปหนังสือ ตำรา สื่อทัศนูปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นหลัก	เน้นหนังสือ ตำรา สื่อทัศนูปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ควบคู่ไปกับการให้ “ชีวิตจริงประจำวัน” เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ไปด้วย
๔. ลักษณะการวัดผลประเมินผล	เน้นการให้เด็ก “ถูกสอน” ด้วยแบบทดสอบ หรือเครื่องมือ ทดสอบความรู้แบบต่าง ๆ ที่ครู หรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นผู้จัดขึ้น แรงจูงใจของเด็กในการเรียนรู้ เกิดจากความรู้สึกไม่อยาก “แพ้คนอื่น” มากกว่าความรู้สึก “อยากชนะคนอื่น”	เน้นการ “สอนตนเอง” ด้วยการให้เด็กมีส่วนร่วมสำคัญในการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้และเกณฑ์บ่งชี้ความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กบังเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้จาก “ข้างใน” มากกว่า “ข้างนอก”

¹⁵ อมรวิรัช นาคทรพรพ. (๒๕๕๕). การสอนแบบเน้นวิจัยโดยใช้ สัญญาแห่งการเรียนรู้. ใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (บรรณาธิการ). การเรียนการสอนที่มีวิจัยเป็นฐาน : ประมวลบทความ. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาจกล่าวได้ว่า บทบาทของพ่อแม่ในการเป็นครูของลูกในรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว นั้นค่อนข้างเป็นบทบาทของนักจัดการเรียนรู้ (Learner manager) มากกว่าเป็นนักสอนเหมือนครูทั่ว ๆ ไป เพราะหัวใจสำคัญ คือ การจัดสภาพการณ์ให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างมีความสุขตามความถนัดและความสนใจของตน เพื่อให้เขาเติบโตเป็นผู้ที่รักเรียนไปตลอดชีวิต

โดยสรุปแล้ว หลักสูตรที่นำมาใช้จัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้น เป็นหลักสูตรที่ครอบครัวนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลาน นั้นให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของเนื้อหาเป็น ตัวตั้ง เน้นการความยืดหยุ่นเพื่อสามารถตอบสนองธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ตามสมรรถภาพของ ผู้เรียนแต่ละคนที่มีความสนใจและความถนัดแตกต่างกันไป ทั้งอาจเริ่มต้นการนำหลักสูตรจากแหล่งต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้หรือปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของครอบครัว จน กลายเป็นหลักสูตรที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของครอบครัวได้ในที่สุด

วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้

แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครอบครัวบ้านเรียนส่วนใหญ่ จะยึดหลักให้เป็นธรรมชาติ อยู่ในวิถีประจำวันมากที่สุด โดยผสมผสานกับการใช้สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าช่วยหลายครอบครัวมีการ จัดตารางเรียนอยู่บ้าง แต่ไม่ได้เคร่งครัดตายตัวนักโดยที่ วิธีการเรียนรู้ของบุตรโดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะ สำคัญ ๒ ประการ คือ เรียนรู้จากประสบการณ์แวดล้อมที่พ่อแม่จัดให้และลูกค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตัวเอง เป็นหลัก นอกจากนี้ยังเรียนรู้จากการมีครูพิเศษมาสอนเป็นบางสาระรวมทั้งการไปเรียนกับองค์กร/ สถาบันที่จัดการสอนต่าง ๆ ด้วยเช่น การเรียน ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ ศิลปะ ดนตรีกีฬา เป็นต้น สำหรับสาระที่พ่อแม่เป็นผู้สอนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กเล็กคือ ภาษาไทย และ คณิตศาสตร์ในที่นี้จะขอกล่าวอ้างถึงกระบวนการเรียนรู้แบบบ้านเรียนที่มาจากประสบการณ์ ๑๐ ปีของ ครอบครัวสไบใจอันมีคุณค่า ที่ใช้ความพร้อมของปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่เหมาะสมพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความถนัด ความสามารถ เป็นผลต่อการสร้างสรรค์พัฒนาการตามศักยภาพที่เกิดประโยชน์ จริงได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๑)¹⁶ ดังนี้

๑. หลักวิธีปฏิบัติของการศึกษาโดยครอบครัวที่สำคัญ คือ “การใช้จิตวิญญาณของความรักและความปรารถนาดีระหว่างพ่อแม่ลูกตามธรรมชาติสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้ของลูกให้เติบโตไปด้วย ศรัทธาแห่งคุณงามความดีของการอยู่ร่วมกันในวิถีชีวิตครอบครัว” อันเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่สุดของ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว น ำไปสู่การเตรียมความพร้อมและการปรับสร้างคุณค่าในกระบวนการ เรียนรู้ทุกเรื่องราวของชีวิตตามความเชื่อ ความศรัทธาที่เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตครอบครัวและเป็น ปัจจัยสำคัญที่ดำเนินไปโดยความสอดคล้องกับศักยภาพและความพร้อมที่แตกต่างกันของลูกหลานและ สภาพแวดล้อมของครอบครัวที่หลากหลาย

๒. กระบวนการศึกษาของครอบครัวที่เริ่มต้นเชื่อมโยงทักษะการเรียนรู้ตามความสนใจภายใน ตัวเด็กและสร้างสัมพันธ์ภาพกับวิถีชีวิตของครอบครัวอย่างต่อเนื่อง คือ พลังสร้างสรรค์ศรัทธาให้เกิด ความรักในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

¹⁶ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๑. กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๙): ฉบับสรุป. กรุงเทพฯ: สกศ.

๓. เด็ก ๆ เป็นผู้สร้างสรรค์พัฒนาการทางวุฒิภาวะทางปัญญาให้เกิดขึ้น สืบเนื่องจากแต่ละกระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยมีครอบครัวและสังคมเป็นสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลการเรียนรู้ตามเหตุปัจจัยที่เหมาะสม

๔. เมื่อกระบวนการเรียนรู้สามารถสร้างสรรค์ได้ตามเหตุปัจจัยของชีวิตที่แตกต่างการบ่มเพาะสร้างฐานการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้จัก เข้าใจและค่อย ๆ พัฒนาศักยภาพของตนเอง จึงเป็นโอกาสของการสร้างกระบวนการ เตรียมความพร้อมไปสู่การเรียนรู้ที่เกิดประสิทธิผลบนพื้นฐานทางศักยภาพที่เป็นจริงของตนเอง

๕. กระบวนการฝึกพัฒนาชีวิตอย่างมีคุณภาพ ได้รับการพัฒนาจากกระบวนการศึกษาเรียนรู้ทั้งสองด้านต่อเนื่อง คือ เกิดความรู้ด้วยกระบวนการพัฒนาปัญญาด้วยความเข้าใจ พร้อมกับการปรับสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้เชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทักษะการเรียนรู้ตามศักยภาพ สร้างพัฒนาการที่เป็นเอกลักษณ์และบุคลิกภาพเฉพาะบุคคล

๖. การค้นพบเป้าหมายการเรียนรู้แต่ละขั้นตอนแต่ละช่วงเวลา ได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาจนเกิดศักยภาพเต็มพร้อมแต่ละเรื่องราวไปตามลำดับวันเวลาของวิถีทางที่สมดุลของครอบครัวสร้างคุณค่าของการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้กับกระบวนการพัฒนาชีวิต

๗. การมีโอกาสนำประสบการณ์เรียนรู้ไปศึกษาทำความเข้าใจต่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์โดยตรงต่อแนวทางการศึกษาที่เด็ก ๆ สนใจ เป็นการร่วมค้นหาเจตนารมณ์ที่ชัดเจน หรือใช้โอกาสของวันเวลาสานต่อกระบวนการของการเรียนรู้ทักษะพิเศษ หรือร่วมสร้างประสบการณ์เฉพาะทางนั้น ๆ ให้พัฒนาต่อเนื่อง

๘. กระบวนการพัฒนาตนเองจากฐานการเรียนรู้ภายในใจ เป็นกระบวนการของการค้นหาวิถีการศึกษา ความถนัด ความสามารถตามศักยภาพของตนเอง เป็นพลังสำคัญของการนำความรู้ความเข้าใจความสามารถตามศักยภาพไปเชื่อมต่อการพัฒนาคุณประโยชน์ของการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม เป็นกระบวนการสร้างพัฒนาการไปสู่การเข้าใจตนเอง การค้นพบความต้องการพัฒนาทักษะเฉพาะทางที่ตนสนใจ หรือเลือกการพัฒนาการศึกษาไปสู่วิชาชีพในอนาคตที่สอดคล้องกับศักยภาพหรือความสนใจเฉพาะบุคคล

๙. ครอบครัวและสังคมมีหน้าที่ร่วมกันในการให้โอกาสพัฒนาต่อยอดกระบวนการเรียนรู้ไปตามแนวทางที่เอื้อประโยชน์ต่อความสำเร็จในเป้าหมายเฉพาะทางของบุคคลในแต่ละช่วงเวลาอย่างเหมาะสม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็ก ๆ ใช้วันเวลาให้เป็นประโยชน์ต่อการเตรียมความพร้อม มีโอกาสปรับพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาประสบการณ์เฉพาะบุคคล หรือการศึกษาต่อเฉพาะทางต่อไป

๙.๑ การตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระบบนั้นหมายถึง ทางเลือกที่เกิดการยอมรับแนววิธีการศึกษาต่อในระบบโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาเฉพาะทาง เพื่อประโยชน์ของการเลือกศึกษาให้สอดคล้องกับความสนใจและศักยภาพของลูกหลานที่ได้รับการพัฒนามาแล้วระดับหนึ่ง หรือเป็นหนทางมุ่งไปสู่การศึกษาเฉพาะทางที่เป็นประโยชน์ทางตรงต่อการดำรงชีวิตและวิชาชีพในอนาคต

๙.๒ การเลือกใช้วิธีพัฒนาระบบการเรียนรู้จากการเข้าร่วมฝึกฝนประสบการณ์ตรงจากวิชาชีพเฉพาะทางที่สนใจ เพื่อเตรียมความพร้อมสู่กระบวนการพัฒนาตนเองเพื่อเป้าหมายเฉพาะทางมากขึ้น เป็นแนววิธีการฝึกวิชาชีพหรือพัฒนาทักษะเฉพาะทางจากประสบการณ์ตรงและสร้างกระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ก็ย่อมเกิดกระบวนการสร้างองค์ความรู้

ภายในตัวตนได้อย่างต่อเนื่องตามศักยภาพการเรียนรู้ที่มากขึ้น จนเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ตรงในวิชาชีพนั้น ๆ ได้โดยไม่จำเป็นต้องเข้าศึกษาต่อในระบบ หรือใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมา กำหนดการเรียนรู้ที่ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาเฉพาะทางนั้น ลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครอบครัวผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยให้มีความสำคัญ และดำเนินการอยู่ ตั้งอยู่บนแนวคิดสำคัญ ๖ ประการ (อมรวิรัช นาคทรพร, ๒๕๔๓) ดังนี้

๑. ความเคารพและเชื่อมั่นในศักยภาพการเรียนรู้ของเด็ก

๒. การศึกษาในครอบครัวเป็นการเรียนรู้ร่วมกันทั้งครอบครัว

๓. เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ในความหมายที่ว่า การเรียนรู้เกิดจากเด็ก และพัฒนาไปสู่การค้นพบตัวตนที่แท้จริงตามธรรมชาติของเด็ก โดยเด็กจะพัฒนาไปตามความสนใจและความถนัดที่มีอยู่อย่างมีความสมดุลกับพัฒนาการในด้านอื่น ๆ

๔. การเรียนรู้เป็นระบบของการบูรณาการ เป็นการเชื่อมโยงวิชาต่าง ๆ ให้กลมกลืนไปกับทักษะและวิถีชีวิตของเด็ก

๕. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ในทุกวิถีทาง

๖. การเรียนรู้ที่แท้จริงสามารถนำไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางของชีวิตสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครอบครัวในสังคมไทยนั้น มีความหลากหลายกันไปตามวิถีทางของแต่ละครอบครัว ส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน และสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น กิจกรรมงานบ้าน กิจกรรมอาสาสมัครกิจกรรมเสริมทักษะ กิจกรรมเสริมพื้นฐานอาชีพ กิจกรรมพัฒนาสติและสมาธิการเรียนรู้ในรูปแบบโครงงานตามความสนใจของลูกหรือของครอบครัว โครงงานศึกษาร่วมกันเป็นการเรียนรู้ในรูปแบบโครงงานตามความสนใจของลูกหรือของครอบครัว โครงงานศึกษาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งอาจเป็นเด็กจากครอบครัวเดียวกัน หรือจากกลุ่มครอบครัวที่มีการจัดการศึกษาร่วมกันสอดคล้องกับรายงานการวิจัยสภาพการณ์และฐานข้อมูลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยโดย (ยุทธชัย เฉลิมชัย และคณะ, ๒๕๔๓) ว่าครอบครัวบ้านเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินการอยู่เฉพาะในครอบครัวของตน ประสานไปกับการมีกิจกรรมร่วมกับครอบครัวบ้านเรียนอื่น ๆ เป็นครั้งคราว ในส่วนที่มีการรวมกลุ่มแบบมีการบริหารจัดการอย่างเป็นแบบแผนในสถานที่หนึ่งทราบ ว่าในข้อเท็จจริงมีจำนวนอยู่มากทีเดียว แต่เนื่องจากเกือบทั้งหมดจะไม่ได้ถือว่าตนเป็นครอบครัวบ้านเรียน

กระบวนการในการจัดการเรียนรู้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว พอจะสรุปได้ ๓ แนวคิด คือ วิธีการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการเรียนการสอนโดยการชี้นำตนเอง วิธีการเรียนการสอนตามแนวคิดแบบพหุปัญญา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วิธีการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเกิดขึ้นจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่สุด คือ การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนานตนเองสูงสุดตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน แต่เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และยังมีทักษะพื้นฐานอันเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ในการเรียนรู้อันได้แก่ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ความสามารถทางสมอง ระดับสติปัญญาและการแสดงผลของการเรียนรู้ออกมาในลักษณะที่ต่างกัน จึงควรมีการจัดการที่เหมาะสมในลักษณะที่แตกต่างกัน ตามเหตุปัจจัยของผู้เรียนแต่ละคนสำหรับความหมายของสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน

พิมพันธ์ เดชะคุปต์และเพียววินดีสุข¹⁷ (๒๕๔๘) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ โดยการใช้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการกลุ่ม และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ซึ่งครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน เน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ใช้หลากหลายวิธีการสอน หลากหลายแหล่งความรู้พัฒนาปัญญาได้อย่างหลากหลาย รวมทั้งเน้นการใช้วิธีการวัดผลอย่างหลากหลายสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๔) ที่ได้กำหนดลักษณะ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเป็นสำคัญไว้ ๙ ประการ คือ

๑. มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน
 ๒. กระตุ้นให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดวิเคราะห์สังเคราะห์และคิดสร้างสรรค์
 ๓. กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
 ๔. นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 ๕. ฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน
 ๖. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรีศิลปะกีฬา
 ๗. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกันกับผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
 ๘. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนเองและมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้
 ๙. ประเมินพัฒนาการผู้เรียนด้วยวิธีการหลากหลายและต่อเนื่อง
- วิธีการเรียนการสอนโดยการชี้นำตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งมีความสำคัญสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันที่บุคคลควรพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์คิดอย่างมีวิจารณญาณ การรู้จักเชื่อมโยงความรู้กับการทำงาน และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ตามสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดตลอดเวลาและทวีความรวดเร็วมากขึ้น ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพิ่งมีการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบเมื่อสามสิบกว่าปีแนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วางบนรากฐานความเชื่อทางมนุษยนิยม (Humanistic philosophy) ที่กำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไว้ที่การพัฒนาตนเอง (ชัยฤทธิ์, ๒๕๔๔)

ดังนั้น การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นแนวคิดของการเรียนรู้ชนิดหนึ่งที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life - long learning) ของประชาชนทุกคนการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (Self - directed learning: SDL) หมายความว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

สมคิด อิศระวัฒน์¹⁸ (๒๕๓๘) ให้ความหมายการเรียนรู้ด้วยตนเองว่าเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเองโดยอาศัยความช่วยเหลือหรือไม่ก็ได้ ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ของตน กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้แยกแยะ เจาะจง แหล่งข้อมูลในการเรียนรู้ คัดเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้นั้น ๆ

¹⁷ พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (๒๕๔๘). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แบนเนจเม้นท์.

¹⁸ สมคิด อิศระวัฒน์. ๒๕๓๘. รายงานการวิจัยเรื่อง ลักษณะการเรียนรู้ด้วย ตัวเองของคนไทย. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล.

Knowles¹⁹ (๑๙๗๕) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเอง สรุปได้ว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนคิดริเริ่มการเรียนรู้เอง โดยวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของตนเองกำหนดเป้าหมาย และสื่อการเรียนรู้ ติดต่อกับบุคคลอื่น หาแหล่งความรู้ เลือกใช้ยุทธวิธีการเรียนรู้เสริมแผนการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนของตน ซึ่งอาจจะได้รับหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นก็ตาม

Skager²⁰ (๑๙๗๗) ให้ความหมายการเรียนรู้ด้วยตนเองว่าเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ส่วนบุคคล ผู้เรียนมีเป้าหมายในการพัฒนาทักษะ ความสามารถในการวางแผน การบริหารจัดการ และการประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง และในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้ที่มีร่วมกัน

Griffin²¹ (๑๙๘๓) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เฉพาะของบุคคล โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาการเรียนรู้ความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลการเรียนรู้ของตน

Brookfield²² (๑๙๘๔) สรุปการเรียนรู้ด้วยตนเองว่า เป็นการแสวงหาความรู้โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน ควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตนในด้านเนื้อหาและวิธีการเรียน ซึ่งอาจขอความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การกำหนด และใช้หนังสือประกอบการเรียน หรือบทความต่าง ๆ จากบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเลือกวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุปการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความต้องการ และความถนัดมีเป้าหมาย รู้จักแสวงหาแหล่งทรัพยากรของการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้จนถึงการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง โดยจะดำเนินการด้วยตนเองหรือร่วมมือช่วยเหลือกับผู้อื่นหรือไม่ก็ได้วัตถุประสงค์การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาในปัจจุบันที่ต้องมีส่งเสริมให้บุคคลมีคุณลักษณะของการชี้นำตนเองในการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลมีประสบการณ์และมีศักยภาพในการแสวงหาความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาตลอดชีวิตต่อไป

รูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

วัฒนาพร ระเบียบทุกซ์ (๒๕๔๕) ได้เสนอหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ดังนี้คือ

๑. ศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล

เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสามารถในการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ เจตคติ ฯลฯ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความสามารถในการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้โดยจัดการเรียนรู้ เนื้อหาและสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้รายบุคคล รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำเอาประสบการณ์ของตนเองมาใช้ในการเรียนรู้ด้วย

¹⁹ Knowles, M.S. ๑๙๗๕. Self-Directed Learning: A Guide for Learner and Teacher. New York : Association Press.

²⁰ Skager, R. ๑๙๗๗. Curriculum Evaluation for Lifelong Education. Toronto : Pergamon Press.

²¹ Griffin, C. ๑๙๘๓. Curriculum Theory in Adult Lifelong Education. London : Crom Helm.

²² Brookfield, S.D. ๑๙๘๔. "Self-Directed Adult Learning: A Critical Paradigm". Adult Education Quarterly. ๓๕(๒) : ๕๙-๗๑.

๒. จัดให้ผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบในการเรียน

การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทตั้งแต่การวางแผน กำหนดเป้าหมาย การเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของตนหรือกลุ่มการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้สื่อการเรียนรู้ การเลือกใช้วิธีการเรียนรู้การใช้แหล่งข้อมูลตลอดจนถึงการประเมินผลการเรียนของตน

๓. พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกให้มีทักษะและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การบันทึกข้อความ การจัดประเภทหมวดหมู่การสังเกต การแสวงหา และใช้แหล่งความรู้ เทคโนโลยีและสื่อที่สนับสนุนการเรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาคำหนดแนวทางการเรียนรู้และเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง

๔. พัฒนาทักษะการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น

การเรียนรู้ด้วยตนเองไม่ได้หมายความว่าผู้เรียนต้องเรียนคนเดียว โดยไม่มีชั้นเรียนหรือเพื่อนเรียน ยกเว้นการเรียนแบบรายบุคคล โดยทั่วไปแล้วในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะได้ทำงานร่วมกับเพื่อน กับครูและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นให้กับผู้เรียนเพื่อให้รู้จักการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะเจตคติที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้

๕. พัฒนาทักษะการประเมินตนเอง และการร่วมมือกันประเมิน

ในการเรียนรู้ด้วยตนเองผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการประเมินการเรียนรู้ ดังนั้นจึงต้องพัฒนาทักษะการประเมินให้แก่ผู้เรียน และสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนว่า การประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบประเมินผลรวมทั้งยอมรับผลการประเมินจากผู้อื่นด้วย นอกจากนี้ต้องจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การประเมินผลหลาย ๆ รูปแบบ

๖. จัดปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นบริเวณในโรงเรียนจึงต้องจัดให้เป็นแหล่งความรู้ที่นักเรียนจะค้นคว้าด้วยตนเองได้เช่น ศูนย์วิทยากร บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน ฯลฯ รวมทั้งบุคลากร เช่น ครูประจำศูนย์วิทยบริการ ที่ช่วยอำนวยความสะดวก และแนะนำเมื่อผู้เรียนต้องการ

ดังนั้น หลักการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองผู้จัดกิจกรรมต้องศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล จัดให้ผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบในการเรียน พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน พัฒนาทักษะการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น พัฒนาทักษะการประเมินตนเอง และการร่วมมือกันประเมินและจัดปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

จากหลักการรูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง มีหลักสำคัญคือเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง ประกอบด้วย หลักการในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองดังนี้ ดังนี้ ๑. ศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ๒. จัดให้ผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบในการเรียน ๓. ๓ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของ

ผู้เรียน ๔. พัฒนาทักษะการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ๕. พัฒนาทักษะการประเมินตนเอง และการร่วมมือกัน ประเมิน ๖. จัดปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

ทฤษฎีพหุปัญญา

ผู้บุกเบิกแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา คือ การ์ดเนอร์ (Gardner) จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard university) ในปี ค.ศ. ๑๙๘๓ เขาได้เขียนหนังสือชื่อ “Frames of mind: The theory of multiple intelligences” ซึ่งได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง แนวคิดของการ์ดเนอร์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดเกี่ยวกับ “เชาว์ปัญญา” และกลายเป็นทฤษฎีที่กำลังมีอิทธิพลอย่างกว้างขวาง ต่อการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับเชาว์ปัญญา (Intelligences) ที่มีมาตั้งแต่เดิมนั้นจำกัดอยู่ที่ความสามารถทางด้านภาษา ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ และการคิดเชิงตรรกะ หรือเชิงเหตุผลเป็นหลักการวัดเชาว์ปัญญาของผู้เรียนจะวัดจากคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบทางสติปัญญาซึ่งประกอบด้วย การทดสอบความสามารถทั้ง ๒ ด้าน ดังกล่าว คะแนนจากการวัดเชาว์ปัญญาจะเป็นตัวกำหนดเชาว์ปัญญาของบุคคลนั้นตลอดไป เพราะมีความเชื่อว่า องค์ประกอบ ของเชาว์ปัญญาจะไม่เปลี่ยนแปลงไปตามวัยหรือประสบการณ์มากนัก แต่เป็นคุณลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิด การ์ดเนอร์ได้นิยามคำว่า “เชาว์ปัญญา” ไว้ว่าหมายถึงความสามารถในการแก้ปัญหาในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ หรือการสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรมในแต่ละแห่งรวมทั้งความสามารถในการตั้งปัญหาเพื่อจะหาคำตอบและเพิ่มพูนความรู้(ทศนา แคมณี, ๒๕๔๗) โดยเชาว์ปัญญา ๘ ด้าน ตามแนวคิดของการ์ดเนอร์ มีดังนี้ (Gardner, ๑๙๙๓)

๑. เชาว์ปัญญาด้านภาษา (Linguistic intelligence)

เชาว์ปัญญาด้านนี้ถูกควบคุมโดยสมองส่วนที่เรียกว่า “Broca’s Area” เป็นความสามารถระดับสูงของบุคคลในการใช้ภาษาเดิมของตน และอาจจะสามารถใช้ภาษาอื่นได้ด้วยเพื่อแสดงความคิดเห็น รู้สึกของตน สติปัญญาด้านนี้แสดงออกทางความสามารถในการอ่าน การเขียนการพูดอภิปราย การสื่อสารกับผู้อื่น การใช้คำศัพท์ การแสดงออกของความคิด การประพันธ์การแต่งเรื่อง การเล่าเรื่อง เป็นต้น เชาว์ปัญญาด้านนี้เป็นศักยภาพที่พบมากในนักพูด นักเล่าเรื่องนิทาน กวี นักการเมือง บรรณาธิการ นักเขียนบทละคร นักหนังสือพิมพ์ นักโต้วาที ทนายความซึ่งหมายถึงบุคคลที่ใช้ภาษาในการประกอบ และสามารถแสดงถึงควมมีเชาว์ปัญญาด้านภาษาอย่างชัดเจน

๒. เชาว์ปัญญาด้านคณิตศาสตร์หรือการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ (Logical-mathematical intelligence)

เชาว์ปัญญาด้านนี้เป็นความสามารถระดับสูงของบุคคลในการเข้าใจหลักการของเหตุและผล รวมทั้งการใช้ตัวเลข ปริมาณ และการปฏิบัติการทางคณิตศาสตร์รวมถึงความไวในการเห็นความสัมพันธ์แบบแผน ตรรกวิทยา การคิดเชิงนามธรรม และการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล (Cause effect) และการคิดคาดการณ์ (If - then) วิธีการที่ใช้ได้แก่ การจำแนกประเภทการจัดหมวดหมู่ การสันนิษฐาน สรุป คิดคำนวณ การตั้งสมมติฐาน เป็นต้น เป็นศักยภาพที่พบมากในนักคณิตศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์ นักจิตวิทยา โปรแกรมคอมพิวเตอร์ นักบัญชี นักสถิติ นักตรรกศาสตร์

๓. เชาว์ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial intelligence)

เชาว์ปัญญาด้านนี้ถูกควบคุมโดยสมองส่วนขวา และแสดงออกมาทางความสามารถระดับสูงในการสร้างภาพ ๓ มิติของโลกภายนอกขึ้นในจิตใจของตนเอง สามารถมองเห็นพื้นที่ และสามารถปรับปรุงและคิดวิธีการใช้พื้นที่ได้ดี รวมถึงความไวต่อสี เส้น รูปร่าง เนื้อที่และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเหล่านี้ และ

สามารถแสดงออกเป็นรูปร่างถึงสิ่งที่เห็นและคิดเกี่ยวกับพื้นที่เป็นศักยภาพที่พบมากใน ผู้นำทาง นักเดินเรือ นักบิน นายพราน นักเล่นหมากรุก ช่างแกะสลักมอญภาพ ๓ มิติ สถาปนิกศิลปิน มัณฑนากร และนักประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์

๔. เซอร์วิปัญญาด้านดนตรี (Musical intelligence)

เซอร์วิปัญญาด้านนี้ถูกควบคุมโดยสมองซีกขวา แต่ยังไม่สามารถระบุตำแหน่งที่แน่นอนได้ บุคคลที่มีสติปัญญาด้านนี้ จะแสดงออกทางความสามารถระดับสูงในด้านจังหวะ การร้องเพลง การฟังเพลง และดนตรี การแต่งเพลง การเต้น และมีความไวต่อการรับรู้เสียงและจังหวะ ต่างสามารถคิดเป็นดนตรีตลอด จนความสามารถในการเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ทำนอง รูปแบบ แต่งเพลงเรียนรู้จังหวะดนตรีได้ดี จำดนตรีได้ง่าย ฝึใจในดนตรีได้อย่างไม่มีวันลืมนเป็นศักยภาพ ที่พบในนักดนตรี นักแต่งเพลง นักวิจารณ์ดนตรีและเพลง

๕. เซอร์วิปัญญาด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ (Bodily -kinesthetic intelligence)

เซอร์วิปัญญาด้านนี้ถูกควบคุมโดยสมองส่วนที่เรียกว่าคอร์เท็กซ์โดยด้านซ้ายควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายซีกขวา และด้านขวาควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายซีกซ้ายบุคคลที่มีสติปัญญาด้านนี้ จะแสดงออกทางความสามารถระดับสูงในการใช้ร่างกายทั้งหมดหรือบางส่วนของตนแสดงความคิดความรู้สึก ทักษะทางกาย เช่น ความคล่องแคล่ว ความแข็งแรง ความรวดเร็วความยืดหยุ่น ความประณีต และความไวทางประสาทสัมผัส เป็นศักยภาพที่พบมาก ในนักแสดง นักกีฬา นักแสดงทำใบ้ นานุกร นักฟ้อนรำ รวมถึงผู้ใช้ ความสามารถในการใช้มือประดิษฐ์ เช่น ช่างปั้นช่างแกะรถยนต์ และศัลยแพทย์

๖. เซอร์วิปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal intelligence)

เซอร์วิปัญญาด้านนี้ถูกควบคุมโดยสมองส่วนหน้า ความสามารถที่แสดงออกทางด้านนี้เห็นได้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การท างานกับผู้อื่น การเข้าใจและเคารพผู้อื่น การแก้ปัญหาความขัดแย้ง และการจัดระเบียบ ผู้มีความสามารถทางด้านนี้มักเป็นผู้มีความไวต่อความรู้สึกสามารถเข้าใจอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและเจตนาของผู้อื่น ชอบการสังเกตน้ำเสียง ใบหน้าท่าทาง และสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ให้ความสำคัญกับบุคคลอื่น มีความเป็นมิตร ชอบช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่น สามารถสื่อสาร ลดการขัดแย้ง ทำให้บุคคลอื่น หรือกลุ่มปฏิบัติตามเป็นศักยภาพที่พบมากในนักประชาสัมพันธ์ โฆษก พิธีกร นักสื่อนวชน ผู้สอน แพทย์ พยาบาลนักการตลาด

๗. เซอร์วิปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal intelligence)

เซอร์วิปัญญาที่มีความสามารถระดับสูงในการรู้จักตนเอง เข้าใจในอารมณ์ความรู้สึก นึกคิดของตนได้ดี รู้จักตนเองตามความเป็นจริงเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็งในเรื่องใด ๆ มีความรู้เท่าทันอารมณ์ ความคิด ความปรารถนาของตน สามารถฝึกฝนตนเองได้ สนใจติดตามสิ่งที่ตนเองสนใจเป็นพิเศษ ชอบทำงานคนเดียว ชอบคิดฝันหมกมุ่นกับความรู้สึก ความคิดของตนมีแรงบันดาลใจที่จะแสวงหาความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตนเองสนใจอย่างสร้างสรรค์ สติปัญญาด้านนี้มักเกิดร่วมกับสติปัญญาด้านอื่น มีลักษณะเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างเซอร์วิปัญญา อย่างน้อย ๒ ด้านขึ้นไป เป็นศักยภาพที่พบมากในผู้นำทางศาสนา นักจิตวิทยา

๘. เซอร์วิปัญญาด้านความเข้าใจสภาพธรรมชาติ (Naturalist intelligence)

เซอร์วิปัญญาด้านนี้เป็นความสามารถในการรู้จักธรรมชาติของพืชและสัตว์สามารถแยกแยะจัดจำแนกประเภทพืชและสัตว์มีความไวในการเข้าใจลักษณะอื่น ๆ ของธรรมชาติสภาพของสิ่งแวดล้อม

ก่อนเมฆ ความสมดุลระหว่างธรรมชาติสัตว์และสิ่งแวดล้อมอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต รักธรรมชาติ ชอบศึกษาชีวิตสัตว์ ฟังและแยกเสียงสัตว์ได้ เป็นศักยภาพที่พบมากใน นักพฤกษศาสตร์ นักสิ่งแวดล้อมทางสังคมและทางวิทยาศาสตร์เนื่องจากเขาวัวปัญญาแต่ละด้านถูกควบคุมโดยสมองส่วนต่าง ๆ กัน ดังนั้นหากสมองส่วนใดถูกทำลาย ความสามารถในด้านที่สมองส่วนนั้นควบคุมก็จะได้รับความกระทบกระเทือนหรือเสียไปด้วย สำหรับสมองส่วนที่ไม่ถูกทำลาย ความสามารถในส่วนที่สมองนั้นควบคุมก็จะเป็นปกติ อย่างไรก็ตามเขาวัวปัญญาแต่ละด้านไม่ได้ทำงานแยกจากกัน แต่มักจะทำงานในลักษณะผสมผสานกันไป แล้วแต่กิจกรรมที่ทำอยู่ว่าต้องการสติปัญญาด้านหนึ่งด้านใดบ้าง การคิดเนอร์เชื่อว่าในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง แม้จะดูเหมือนว่าใช้เขาวัวปัญญาด้านหนึ่งด้านใดอย่างชัดเจนแต่แท้จริงแล้วต้องอาศัยเขาวัวปัญญาหลาย ๆ ด้านผสมผสานกัน เช่น นักร้องนักดนตรีที่ประสบความสำเร็จ แม้จะดูเหมือนว่าต้องอาศัยเขาวัวปัญญาด้านดนตรีแต่จริง ๆ แล้ว การประสบความสำเร็จยังอาจต้องอาศัยเขาวัวปัญญาด้านการสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านภาษา และด้านการเข้าใจตนเองด้วย เป็นต้น

จากแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา เขาวัวปัญญา ๘ ด้าน ตามแนวคิดของการคิดเนอร์ ประกอบด้วย ๑. เขาวัวปัญญาด้านภาษา (Linguistic intelligence) ๒. เขาวัวปัญญาด้านคณิตศาสตร์หรือการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ (Logical -mathematical intelligence) ๓. เขาวัวปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial intelligence) ๔. เขาวัวปัญญาด้านดนตรี (Musical intelligence) ๕. เขาวัวปัญญาด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ (Bodily -kinesthetic intelligence) ๖. เขาวัวปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal intelligence) ๗. เขาวัวปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal intelligence) ๘. เขาวัวปัญญาด้านความเข้าใจสภาพธรรมชาติ (Naturalist intelligence)

๒.๔.๖ แนวคิดเกี่ยวกับโฮมสคูลแบบไฮบริด (Hybrid Homeschooling)

โรงเรียนทางเลือกและการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือ โฮมสคูล (Home School) จึงเกิดขึ้นมา และยิ่งนับวัน ยิ่งได้รับความสนใจมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่บ้านเราเริ่มหันมาสนใจการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูลให้ลูก สหรัฐอเมริกา ที่ขึ้นชื่อว่าเป็นประเทศที่มีการทำโฮมสคูลอย่างแพร่หลาย เริ่มมองหาทางเลือกใหม่ ที่เชื่อว่าดีกว่า และน่าจะเป็นอนาคตข้างหน้า ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน นั่นคือระบบโฮมสคูลแบบไฮบริด (Hybrid Homeschooling) (Atlanta Parent Editorial,๒๐๒๐)²³

โฮมสคูลแบบไฮบริด คืออะไร

Hybrid Homeschooling คือการศึกษาแบบลูกผสมระหว่างการเรียนกับครอบครัวที่บ้าน และเรียนในโรงเรียน ใน ๑ สัปดาห์ เด็กจะมาโรงเรียนเพียง ๒ – ๓ วัน แล้วแต่หลักสูตรที่พ่อแม่เลือก ที่เหลือคือการเรียนกับพ่อแม่ที่บ้าน ซึ่งในสหรัฐอเมริกา มีจำนวนโรงเรียนที่เปิดระบบไฮบริดมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา ระบบโฮมสคูลแบบไฮบริด เป็นที่พูดถึงอย่างมากในแวดวงการศึกษาของสหรัฐอเมริกา ว่านี่อาจจะเป็นอนาคตใหม่ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ถึงแม้ผลการสำรวจพ่อแม่ในสหรัฐอเมริกากล่าวว่า มีพ่อแม่ถึง ๗% ที่ต้องการให้ลูกเรียนแบบโฮมสคูล ถ้ามีโอกาส แต่ก็มีปัจจัยหลายอย่าง ที่สร้างความกังวล จนพ่อแม่หลายคนไม่มั่นใจที่จะจัดการเรียนแบบโฮมสคูลให้ลูก เช่น ค่าใช้จ่ายเรื่องสื่อการเรียนการสอนที่สูงพอสมควร ไม่มั่นใจในความสามารถของตัวเองว่าจะสอนทุกอย่างให้กับลูกได้ รวมถึงการอุทิศตัวให้กับลูกแบบเต็มเวลาก็ไม่ใช่เรื่องที่พ่อแม่ทุก

²³ <https://becommon.co/world/hybrid-homeschooling/> สืบค้นเมื่อ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗

คนจะทำได้สุดท้ายคือความกังวลใจเรื่องทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นของลูก ว่าเขาจะสามารถเข้าสังคมได้ไหมหากไม่เข้าโรงเรียน โมเดลของโฮมสคูลแบบไฮบริดจึงเกิดขึ้นมา เพื่อกำจัดจุดอ่อนของทั้งโฮมสคูลและระบบโรงเรียนหนึ่งในสถาบันที่ประสบความสำเร็จในการจัดหลักสูตรโฮมสคูลแบบไฮบริดอย่าง The King's Academy ในรัฐจอร์เจีย ให้ความเห็นว่า“มันคือการรวมสิ่งที่ดีที่สุดของทั้ง ๒ ระบบมาไว้ในระบบเดียว พ่อแม่ยังคงเป็นคนสำคัญในการกำหนดแนวทางและสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้เหมาะกับลูก ในขณะเดียวกัน เด็กก็มีโอกาสได้สัมผัสการเรียนในชั้นเรียน และร่วมกิจกรรมบางอย่างที่พ่อแม่ทำให้ลูกไม่ได้ เช่น การเข้าชมรมดนตรี ร้องประสานเสียง เป็นสมาชิกบู้คลับ หรือการเล่นกีฬาแบบทีมกับเพื่อนๆ” และด้วยหลักสูตรอันหลากหลาย ที่แต่ละโรงเรียนจัดเตรียมไว้ จึงง่ายสำหรับพ่อแม่ ที่จะมองหาโรงเรียนไฮบริดที่เหมาะสมกับลูกของตัวเอง โดยไม่ต้องคลำทางจัดเตรียมด้วยตัวเองและยังง่ายต่อการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองของเด็กที่เรียนโฮมสคูลในหลักสูตรที่ใกล้เคียงกันอีกด้วย

จากข้อดีของระบบที่มีความยืดหยุ่น พ่อแม่มีผู้เชี่ยวชาญมาช่วยเหลือ โดยบทบาทของพ่อแม่ก็ยังคงสำคัญที่สุด และขจัดข้อกังวลใจหลายอย่างออกไปได้ จึงทำให้ปัจจุบันนี้ มีเด็กที่เรียนโฮมสคูลในสหรัฐอเมริกา เปลี่ยนมาเรียนโฮมสคูลแบบไฮบริดมากถึง ๒๐% ไมค์ แมคเชน (Mike McShane) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา เคยยกตัวอย่างโรงเรียนที่มีโปรแกรมไฮบริด ว่าด้วยความหลากหลายและยืดหยุ่นตามความต้องการนี้แหละ จึงทำให้ระบบนี้ได้รับความนิยม เช่น Regina Caeli schools ที่มีวิทยาเขตกระจายอยู่ใน ๑๑ รัฐของสหรัฐอเมริกา จัดโปรแกรมแบบเรียนโฮมสคูลที่บ้าน ๓ วันต่อสัปดาห์ และแต่งตัวด้วยชุดเครื่องแบบมาโรงเรียน ๒ วัน โดยโรงเรียนจะเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการอภิปรายทางปัญญาแบบโสเครตีส (Socratic seminar) และศึกษาดาราศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิถีของคาทอลิก ฉะนั้นครอบครัวคาทอลิกจึงไม่ลังเลที่จะให้ลูกเรียนแบบไฮบริดที่นี้หรือโรงเรียนอย่าง UMSI schools ซึ่งเป็นโรงเรียนเด็กโต ก็เน้นหลักสูตรของโรงเรียนมากกว่าบ้าน เนื่องจากเนื้อหาที่ซับซ้อนขึ้น บทบาทของพ่อแม่จะไม่ใช่ครูโดยตรงของเด็ก แต่จะเป็นผู้ชี้แนะ หรือเมนเทอร์ของเด็กๆ แทน แล้วมอบภาระการสอนเนื้อหาไปที่โรงเรียน โดยรูปแบบของโฮมสคูลแบบไฮบริดนั้น มีตั้งแต่เด็กเล็กชั้นอนุบาล หรืออนุบาลถึงจบชั้นประถม เฉพาะชั้นมัธยม หรือตั้งแต่อนุบาลจนจบชั้นมัธยมเลยก็มี ถึงแม้ค่าใช้จ่ายจะสูงกว่าการเรียนแบบปกติ แต่พ่อแม่ส่วนใหญ่ยอมจ่าย เพราะเห็นวาระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นแบบนี้ เป็นผลดีทั้งกับลูกและพ่อแม่ ลูกมีโอกาสฝึกทักษะเข้าสังคม และเรียนรู้ในบางสิ่งที่พ่อแม่ไม่สามารถเตรียมให้ที่บ้านได้ ในขณะที่พ่อแม่ก็ตัดกังวลไปได้หลายเรื่อง ทั้งยังมีเวลาส่วนตัวในบางวัน

ไฮบริดโฮมสคูลเป็นคลื่นของอนาคต

โฮมสคูลกำลังเพิ่มขึ้นในอเมริกา จากสถิติของศูนย์การศึกษาแห่งชาติระบุว่าในปี ๑๙๙๙-๒๐๑๒ จำนวนเด็กที่เรียนหนังสือในบ้านมากกว่าสองเท่าจาก ๘๕๐,๐๐๐ เป็น ๑.๘ ล้านคน จากการสำรวจของ EdChoice's Schooling in America ในปี ๒๐๑๗ ขณะที่นักเรียนราว ๓% ในบ้านกำลังเรียนอยู่ที่บ้าน แต่ประมาณ ๗ เปอร์เซ็นต์ของครอบครัวจะเรียนหนังสือที่บ้านสำหรับหลายครอบครัวค่าใช้จ่ายและภาระผูกพันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้นเป็นภาระหนักเกินไป ผู้ปกครองบางคนไม่มีความมั่นใจในความสามารถของตนเองในการสอนทุกเรื่องให้กับลูก ๆ คนอื่นไม่สามารถอุทิศตนเพื่อโฮมสคูลเต็มเวลา บางทีที่สำคัญที่สุดคือครอบครัวโฮมสคูลหลายคนต้องการให้ลูกของพวกเขาเข้าสังคมกับเด็กคนอื่น ๆ เพื่อเรียนรู้วิธีการแบ่งปันร่วมมือและเข้ากับผู้อื่นเข้าสู่โฮมสคูลไฮบริดซึ่งเป็นแบบจำลองที่เด็กแบ่งเวลาระหว่างโฮมสคูลกับสภาพแวดล้อมการศึกษาแบบดั้งเดิมมากขึ้น นี่อาจเป็นสามวันที่บ้านและสองวันที่โรงเรียนสองวันที่บ้านและสามวันที่โรงเรียนส่วนหนึ่งของวันที่บ้านและส่วนหนึ่งของวันที่โรงเรียนหรือ

ตัวเลือกอื่น ๆ ที่หลากหลายองค์กรหลายแห่งที่ให้การศึกษแก่เด็กนอกบ้านนั้นรวดเร็วที่จะแย้งว่าพวกเขาไม่ควรจัดว่าเป็น “โรงเรียน” ส่วนหนึ่งของข้อนี้เป็นข้อบังคับเนื่องจากพวกเขามักจะไม่นั่งตามจำนวนวันหรือตามที่รัฐกำหนด การปฏิบัติของโรงเรียนเต็มเวลา แต่ส่วนหนึ่งของเรื่องนี้ก็เพื่อรักษาความเป็นอันดับหนึ่งที่ผู้ปกครองมีในการสร้างการศึกษาของลูก ๆ ของพวกเขา “โรงเรียน” เป็นรอง บ้านมาก่อน ตัวอย่างหนึ่งของรูปแบบนี้คือโรงเรียน Regina Caeli ซึ่งปัจจุบันเปิดดำเนินการใน ๑๒ เมืองและ ๑๑ รัฐ ซึ่งให้บริการเด็ก ๆ ๑,๑๐๐ คน ฉันได้พูดคุยกับผู้ก่อตั้ง Keri Beckman เกี่ยวกับพหุศาสตร์ของ Cool Schools เมื่อเร็ว ๆ นี้ เด็ก ๆ ในโปรแกรมนี้เรียนหนังสือจากที่บ้านสามวันต่อสัปดาห์ แต่อีกสองวันพวกเขาแต่งกายด้วยชุดนักเรียนและเข้าชั้นเรียน ชั้นเรียนมีการสอนเป็นส่วนใหญ่ผ่านการสัมมนา Socratic และมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้งกับหนังสือที่ดีและข้อความคลาสสิก มันเป็นรูปแบบของคาธอลิกพร้อมกับเครื่องประดับแบบดั้งเดิมหลายอย่างของโรงเรียนคาทอลิกที่ครอบครัวอาจคุ้นเคยอยู่แล้ว Regina Caeli ไม่ได้เป็นเพียงแบบจำลอง homeschool ไฮบริดออกมี Toco Hills Home Tutoring ช่วยครอบครัวในการเสริมสิ่งที่พวกเขาทำที่บ้านด้วยการผสมผสานระหว่างวันเรียนหลังเลิกเรียนและบริการสอนตัวต่อตัว โรงเรียนของ USMI นั้นเป็นแบบอย่างอีกแบบหนึ่ง แต่แบบที่โน้มเอียงไปที่โรงเรียนมากขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนโดยตรง ผู้ปกครองมีบทบาทที่แข็งแกร่ง แต่เปลี่ยนจาก “ผู้สอนส่วนตัว” เป็น “ผู้แนะนำ” เป็น “ผู้สอนหลักสูตร” เนื่องจากอายุและเนื้อหาของเด็กซับซ้อนขึ้น Eric Wearne จาก Holy Spirit College มีบทความเกี่ยวกับโฮมสกูลไฮบริดหลายรุ่นที่นี่ ในแง่ของค่าใช้จ่ายแบบจำลองของ Regina Caeli นั้นมีค่าใช้จ่าย \$ ๔,๐๐๐ ต่อปีสำหรับโรงเรียนมัธยมและ \$ ๓,๒๕๐ สำหรับโรงเรียนประถม ค่าเล่าเรียนของ USMI แตกต่างกันไป แต่ที่ Augustine Academy โรงเรียนเครือข่าย USMI ในเขตชานเมือง Milwaukee ค่าเล่าเรียน ๔,๘๐๐ เหรียญสหรัฐสำหรับ ๓ วันที่โรงเรียนและ ๒ วันที่บ้านในโปรแกรม K-๕ และ \$ ๕,๙๐๐ สำหรับ ๔ วันที่โรงเรียนและ ๑ วัน ที่บ้านในโปรแกรม ๖-๘ ครอบครัวจำนวนมากขึ้นยินดีที่จะจ่ายสำหรับรุ่นไฮบริดนี้เพราะให้ความยืดหยุ่นในการทำงานนอกเวลาและให้ลูก ๆ อยู่กับนักเรียนคนอื่น ๆ และในรัฐที่มีโปรแกรมทางเลือกโรงเรียนเอกชน - เช่นบัญชีออมทรัพย์เพื่อการศึกษาหรือบัตรกำนัลที่ยืดหยุ่นค่าใช้จ่ายเหล่านี้สามารถครอบคลุมได้อย่างเต็มที่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของนักเรียน

ไฮบริดสกูลโฮมสกูลมีความน่าสนใจเป็นพิเศษด้วยเหตุผลสองประการ ก่อนอื่นพวกเขาทำสิ่งที่ไม่ชัดเจนในสิ่งที่เราพิจารณาว่าเป็น “โรงเรียน” ด้วยการเพิ่มจำนวนของเทคโนโลยีและทรัพยากรใหม่ ๆ มันเป็นเรื่องง่ายสำหรับครอบครัวที่จะได้รับวัสดุคุณภาพสูงและการสอนสำหรับเด็ก ๆ ในวิชาที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังเป็นเรื่องง่ายสำหรับครอบครัวที่จะสร้างเครือข่ายซึ่งกันและกันและหาโอกาสในการทำงานร่วมกัน ในเวลาเดียวกันหลายครอบครัวยังคงต้องการบางสิ่งบางอย่างที่คล้ายกับประสบการณ์การเรียนแบบดั้งเดิม Hybrid homeschools ใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมใหม่ในขณะที่สนองความต้องการของผู้ปกครอง ยิ่งกว่าสิ่งใดพวกเขาทำให้เราถามคำถามเกี่ยวกับโรงเรียนที่จัดขึ้นตามธรรมเนียม (ทั้งภาครัฐและเอกชน): ซึ่งจะสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลภายนอกได้ดีกว่าเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เด็ก ๆ จะได้รับ? ผู้ปกครองควรมีบทบาทอย่างไรในการสร้างสิ่งที่เด็กเรียนรู้ ไฮบริดสกูลโฮมสกูลยังมีความหมายสำหรับนโยบายการศึกษา หากโรงเรียนมากขึ้นดูเหมือนว่าพวกเขาในอนาคตการวัดประสิทธิภาพของโรงเรียนร่างกฎและข้อบังคับและการสนับสนุนนวัตกรรมเหล่านี้ทั้งหมดจะเป็นจุดวาบไฟสำหรับการอภิปรายและการอภิปราย นโยบายความรับผิดชอบของโรงเรียนแม้สำหรับโรงเรียนเอกชนที่เข้าร่วมโครงการบัตรกำนัลหรือโปรแกรมการเครดิตภาษีเครดิตมักจะถือว่าโรงเรียนหนึ่ง

แห่งที่มี “ความเป็นเจ้าของ” ของเด็กเพื่อวัตถุประสงค์ด้านการบัญชี อะไรที่ดูเหมือนในระบบการกระจายอำนาจเช่นนี้ หากครอบครัวสามารถการเงินได้

ไฮบริดสคูลโฮมสคูลเป็นการผสมผสานกันระหว่างเวลาเรียนกับโฮมสคูลและห้องเรียน มีรูปแบบที่แตกต่างกันมากมาย แต่โดยทั่วไปเด็ก ๆ จะไปโรงเรียนสองสามวันต่อสัปดาห์และจากนั้นไปทำงานที่บ้านในวัน เด็ก ๆ ไปโรงเรียนสองครั้งต่อสัปดาห์และจากนั้นพวกเขาก็กลับบ้าน สำหรับงานที่เหลือของสัปดาห์ ไฮบริดสคูลโฮมสคูลของเราไม่ได้ใช้ร่วมกับโรงเรียนของรัฐ นี่เป็นประสบการณ์ส่วนตัวของโรงเรียน + homeschool เด็ก ๆ ของได้เข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนที่แตกต่างกันดังนั้นการศึกษาแบบหลักสูตรและอื่น ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไม่มาก

ดังนั้นสำหรับแบบจำลองของเราโรงเรียนเลือกสิ่งต่าง ๆ เช่นหลักสูตรและการเว้นจังหวะและจากนั้น เด็กจะถูกส่งกลับบ้านพร้อมงานโรงเรียนที่สอดคล้องและวางแผนล่วงหน้า เมื่อพิจารณาโฮมสคูลเต็มเวลาเราไม่มีประสบการณ์หรือที่ปรึกษาที่จะช่วยนำทางเราดังนั้นเราจึงไม่มั่นใจในความสามารถในการเลือกหลักสูตรและเรารู้สึกไม่สบายใจที่จะออกไปทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการเว้นจังหวะเวลาและอื่น ๆ เราชอบที่ครูและผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านนี้และสามารถวางแผนสำหรับเรา เราเพียงแค่นำงานบ้านของพวกเขาไปทำที่บ้าน! ครูและผู้ปกครองทำงานร่วมกันเพื่อสอนเด็ก ๆ และหากมีบางสิ่งที่เราไม่เข้าใจพวกเขาจะช่วยเหลือและนำทางอย่างรวดเร็ว

ทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับโฮมสคูลและการศึกษาไฮบริด ดังนี้ (๑) การจัดการแนวการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัว (๒) แหล่งข้อมูลสำหรับผู้ปกครองครอบครัวและเด็ก ๆ ตามทางเลือกของโฮมสคูลเพื่อการศึกษา (๓) นิทรรศการ (๔) สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่น่าสนใจและให้ความรู้สำหรับทุกวัย ด้วยกระบวนการที่เป็นนวัตกรรมนิทรรศการ (๕) พิธีภัณฑ์และห้องสมุด (๖) Homeschool online ช่วยให้นักเรียนของคุณเริ่มต้นและประหยัดเงินในการเรียนด้วยการเรียนวิชาแกนออนไลน์ขณะที่ยังอยู่ในโรงเรียนมัธยม หลักสูตร eCore นำเสนอการสอนออนไลน์ฟรีและได้รับการสนับสนุนโดยโค้ชที่ประสบความสำเร็จของนักเรียนทุกคนผ่านโรงเรียน (๗) ศูนย์วิทยาศาสตร์ (๘) เมืองประวัติศาสตร์ (๙) สถาบันศิลปะและวิชาการของมหาวิทยาลัย (๑๐) สนามกีฬา (๑๑) ร่วมมือกับ Big Thought เพื่อสร้างหลักสูตรที่ใช้ได้น้ำสำหรับเกรด ๓-๑๒ ซึ่งเป็นไปตาม Georgia Standards of Excellence (GSE) ทัวร์ STEAM เพื่อการศึกษา ๙๐ นาทีให้นักเรียนได้เห็นทั้งสี่ระดับของสิ่งอำนวยความสะดวกอันทันสมัยและเรียนรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมวิศวกรรมและเทคโนโลยี โปรแกรมการศึกษาจัดให้มีหลักสูตรที่จะรวมอยู่ในแผนการสอน

เช่นเดียวกับตัวเลือกโฮมสคูลมีข้อดีและข้อเสียของตัวเลือกไฮบริด หนึ่งในผลประโยชน์ที่ใหญ่ที่สุดคุณสามารถทำงานบ้านแบบไฮบริดให้กับคุณ ถึงการเรียนรู้หนังสือแบบบ้านแบบผสมผสานคือผู้ปกครองไม่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของเด็ก ๑๐๐% มีความช่วยเหลือแบบสดๆจริง ๆ ในรูปแบบของครูผู้ดูแลระบบและอื่น ๆ ที่ดูแลโรงเรียนไฮบริด สำหรับผู้ปกครองจำนวนมาก ข้อดีอีกอย่างของไฮบริดสคูลโฮมสคูลคือด้านสังคม Homeschoolers มักถูกถามเกี่ยวกับแผนการของพวกเขาในการเข้าสังคมของนักเรียน ด้วยตัวเลือก homeschool ไฮบริดนักเรียนสามารถที่จะเข้าสังคมกับเพื่อนร่วมงานเป็นประจำ หากการขัดเกลาทางสังคมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคุณนี่อาจเป็นสิ่งที่ดีสำหรับครอบครัวของคุณ สำหรับหลักสูตรที่เกิดขึ้นจริงโรงเรียนไฮบริดมักจะให้ความสามารถในการเลือกวิชาเป็นรายบุคคล ซึ่งหมายความว่านักเรียนสามารถเรียนหลักสูตรในระดับชั้นต่าง ๆ ได้ถ้าต้องการ โรงเรียนไฮบริดส่วนใหญ่จ้างครูที่ผ่านการรับรองมาสอนหลักสูตรซึ่งหมายความว่าไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับเรื่องที่คุณ

อาจพบได้ยาก นอกจากนี้โรงเรียนลูกผสมหลายแห่งยังให้การเข้าถึงชั้นเรียนนอกหลักสูตรและทัศนศึกษา นอกสถานที่สำหรับนักเรียน

แน่นอนว่ายังมีข้อเสียสำหรับวิธีการเรียนนี้ เช่นเดียวกับตัวเลือกการศึกษานอกบ้านคุณอาจไม่สามารถควบคุมหลักสูตรที่โรงเรียนใช้ นอกจากนี้โรงเรียนมักจะถูกผูกมัดตามมาตรฐานของรัฐบาลและจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านั้น (โดยปกติจะเป็นเช่นนี้เพื่อให้โรงเรียนสามารถรับเงินจากรัฐบาลได้) ดังกล่าวโรงเรียนโฮบริดอาจต้องการให้นักเรียนของคุณทำการทดสอบที่ได้มาตรฐานในแต่ละปีและอาจทำให้คุณต้องบันทึกวันชั่วโมงและอื่น ๆ สำหรับวันที่นักเรียนของคุณเข้าเรียนที่บ้าน ข้อเสียอีกประการหนึ่งของตัวเลือกโฮบริดคือคุณถูกล็อคเข้าสู่บ้านในเวลาที่กำหนดในแต่ละวัน โดยพื้นฐานแล้วคุณจะต้องปรับตารางเวลาให้สอดคล้องกับตารางเรียนของโรงเรียน สิ่งนี้อาจไม่สะดวกเป็นพิเศษหากคุณมีเด็กเล็กที่ต้องงีบหลับในช่วงเวลาหนึ่ง เนื่องจากโรงเรียนโฮบริดส่วนใหญ่ (ถ้าไม่ใช่ทั้งหมด) เป็นโรงเรียนเอกชนคุณจะเป็นคนเดียวที่ให้บริการรถรับส่งสำหรับนักเรียนของคุณดังนั้นนั่นหมายถึงการพาเด็กทุกคนไปด้วยโดยไม่คำนึงถึงเวลาของวัน

โปรแกรม Homeschool Network เป็นซอฟต์แวร์ของ homeschoolnetwork.org เปิดเป็นโอเพ่นซอร์ส พัฒนาด้วย OctoberCMS บน Laravel PHP Framework นั้นหมายความว่าเรามีซอร์สโค้ดแจกเป็นสาธารณะไม่มีใครเป็นเจ้าของ อยู่บน GitHub ทุกคนสามารถเข้าร่วมพัฒนาหรือนำซอร์สโค้ดไปดัดแปลงใช้งานได้ที่ Homeschool Network on GitHub

เครือข่ายบ้านเรียน" เว็บกลางสำหรับสมาชิกบ้านเรียนหรือโฮมสคูลในเมืองไทย เว็บไซต์นี้มีการเก็บฐานข้อมูลสมาชิกเพื่อสร้างเครือข่ายบ้านเรียน, ร่องรับการเขียนแผนการศึกษา, การเขียนแบบประเมินและการเก็บร่องรอยการเรียนรู้ พร้อมทั้งยังเขียนเนื้อหาเข้าร่วมในเว็บไซต์ให้กับบุคคลที่สนใจได้เข้ามาศึกษา เพื่อทำความรู้จักและสร้างกลุ่มบ้านเรียนให้ใหญ่ขึ้นได้ต่อไป

ถึงแม้จะมีผู้ทำโฮมสคูลในเมืองไทยมาเป็นสิบปี แต่ก็ยังเป็นเรื่องใหม่มา ๆ สำหรับสังคมไทย การทำโฮมสคูลในเมืองไทยยังมีปัญหามาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการรวมตัวกัน จากที่เคยได้มีการพูดคุยกันหลวมๆ ผ่านทาง Facebook และมีผู้เข้าร่วมอยู่มากพอสมควร จึงสบโอกาสสร้างช่องทางให้กับสมาชิกและผู้สนใจได้มีข้อมูลเบื้องต้นที่เพียงพอ จากเดิมที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายและหาข้อมูลได้อย่างลำบาก

เว็บไซต์ต่อเนื่องจากกลุ่ม Homeschool Network ใน Facebook Group ถูกสร้างขึ้นด้วยจุดประสงค์ที่หลากหลาย แต่หลักๆ คือ เพื่อสร้างสังคมบ้านเรียนในเมืองไทยให้ก้าวหน้าและใหญ่กว่าคำว่า "บ้านเรียน" กระทั่งเป็น "มหาวิทยาลัยบ้านเรียน" ในที่สุด

โฮมสคูลในหมู่เมฆ (Cloud Homeschooling) เป็นฐานจัดเก็บข้อมูลสมาชิกบ้านเรียนอย่างเป็นระบบ กระจายอยู่บนแผนที่ประเทศไทย เพื่อให้การค้นหามหาวิทยาลัยบ้านเรียนใกล้บ้านทำได้สะดวกและช่วยดึงดูดสมาชิกหน้าใหม่ ให้กล้าออกมาทำบ้านเรียนกันมากขึ้น ชุมชนก็ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ

มหาวิทยาลัยบ้านเรียน (Home University) สมาชิกช่วยกันสร้าง portfolio ร่วมกัน เก็บร่องรอยการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน มาสะสมรวมกัน จนเป็นห้องสมุดวิทยานิพนธ์บ้านเรียนที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวนักเรียนเองและเป็นการสร้างชุมชนให้ทรงพลัง สามารถนำไปใช้สำหรับการออกกฎหมายเพื่อชาวบ้านเรียนหรือผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงวิทยานิพนธ์ของชาวบ้านเรียนได้โดยตรง

ไร้กระดาษ (Paperless) จากแนวคิดของการนำทุกอย่างไปอยู่บนอินเทอร์เน็ต (IOT) ตัวแอปพลิเคชันจะช่วยให้เราจัดหน้ากระดาษ ไม่ต้องหัดโปรแกรมเอกสาร ไม่ต้องซื้อซอฟต์แวร์หรือใช้ของผิดลิขสิทธิ์ และที่สำคัญคือไม่ต้องพิมพ์ออกมาในรูปของกระดาษอีกต่อไป

เอกสารออนไลน์ (Online Documentation) คือการเขียนแผนการศึกษาและรายงานประเมินผล ที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา สมาชิกสามารถส่งให้กับสมาชิกบ้านเรียนท่านอื่นๆ ช่วยกันดูแล ตรวจสอบ โดยที่ไม่ต้องหาทางส่งไฟล์ไปมา มีต้นทางอยู่แหล่งเดียวสามารถส่ง URL ให้กับทางเขตได้ทันที เครือข่ายจะได้แผนการศึกษาที่จัดเก็บเป็นระบบที่เดียว สมาชิกสามารถเรียกใช้อ้างอิงได้เสมอ

ร่องรอยการเรียนรู้ขนาดใหญ่ (Super Portfolio) คือ Portfolio คือสิ่งที่สำคัญที่สุดของบ้านเรียนเพราะจะเป็นตัวบอกว่าเด็กทำอะไรมาบ้าง เก็บร่องรอยได้ตลอดทั้งปี ทำได้ทุกที่ ที่มีอินเทอร์เน็ต ไม่ต้องป้อนรายงานตอนสิ้นเทอม ไม่ต้องจัดเรียงหน้ากระดาษ ในเด็กโต ผู้ปกครองไม่ต้องทำรายงานอีกต่อไป เด็กได้ฝึกทักษะการอ่านเขียนและการพิมพ์ โปรแกรมจะจัดหมวดหมู่เรียงให้เป็นรายงานโดยอัตโนมัติ อีกทั้งยังสามารถนำมาฟรีเซนต์ได้หลากหลายตามความต้องการในอนาคต สมาชิกบ้านเรียนร่วมกันเขียน จนกลายมาเป็น Super Portfolio Online ได้ข้อมูลมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการหรือสอบเข้ามหาวิทยาลัย

ฐานข้อมูลบ้านเรียน (Knowledge Based) เป็นบันทึกความรู้ที่มีประโยชน์สำหรับบ้านเรียน สมาชิกสามารถช่วยกันเขียน แบ่งปัน เรื่องเล่า ประสบการณ์ ของการทำบ้านเรียนแต่ละบ้าน เพื่อชาวบ้านเรียนรุ่นหลังต่อไป

จากแนวคิดระบบโฮมสคูลแบบไฮบริด (Hybrid Homeschooling) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โฮมสคูลแบบไฮบริด หรือ ไฮบริดโฮมสคูลนั้น เป็นการศึกษาแบบลูกผสม ระหว่างการเรียนกับครอบครัวที่บ้าน และเรียนในโรงเรียน โดยมีการแบ่งตารางเวลา และสัดส่วนอย่างชัดเจน ซึ่งมีการตกลงร่วมกับโรงเรียน เช่น ใน ๑ สัปดาห์ เด็กจะมาโรงเรียนเพียง ๒ – ๓ วัน แล้วแต่หลักสูตรที่พ่อแม่เลือก ที่เหลือคือการเรียนรู้กับพ่อแม่ที่บ้าน ซึ่งในช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา ระบบโฮมสคูลแบบไฮบริด เป็นที่พูดถึงอย่างมากในแวดวงการศึกษาของสหรัฐอเมริกา มีครอบครัวโฮมสคูลกว่า ๒๐% ที่เรียนโฮมสคูลแบบไฮบริด ไฮบริดสคูลโฮมสคูลมีความน่าสนใจเป็นพิเศษ คือ การที่ผู้เรียนได้เทคโนโลยีและทรัพยากรใหม่ ๆ วัสดุคุณภาพสูงและการสอนสำหรับเด็ก ๆ ในวิชาที่หลากหลายในโรงเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญ และก็สามารถเรียนที่บ้านได้อย่างอิสระ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างเครือข่ายซึ่งกันและกัน ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีแนวทางที่แน่นอน แต่ก็มีการสร้างเครือข่ายที่คล้ายๆกันร่วมกันโรงเรียน เครือข่ายบ้านเรียน รวมไปถึงการให้ลูกลงเรียนในคอร์สเรียนของสถาบันทางการศึกษาต่าง ๆ เช่น โฮมสคูลในหมู่เมฆ (Cloud Homeschooling) , มหาวิทยาลัยบ้านเรียน (Home University) เป็นต้น ฉะนั้นรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนโดยใช้แนวคิดโคกหนองนาโมเดลและแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจในสถานการณ์ปัจจุบัน

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๕.๑ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พระสงฆ์ชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิต ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี²⁴

๒.๕.๒ หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้

๑. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมี พื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็น การมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

๒. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

๓. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะ พร้อม ๆ กันดังนี้

๓.๑ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่นการผลิต และการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

๓.๒ ความมีเหตุผลหมายถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้อง

²⁴ เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี ๒๕๔๒ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง. วันที่ ๑๘- ๑๙ ธันวาคม ๒๕๔๒ ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ซิตี จอมเทียนชลบุรี

เป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

๓.๓ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล

๔. เจื่อนใจ การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

๔.๑ เจื่อนใจความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

๔.๒ เจื่อนใจคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๕. แนวทางปฏิบัติ / ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี (สุเมธ ตันติเวชกุล)²⁵

๒.๕.๓ เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเอง ในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ โดยอาศัยความพอประมาณ และความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียร และความอดทน สติ และปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี

เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกหลักการ และแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ในขณะที่ แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาการเกษตรอย่างเป็นขั้นตอนนั้น เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติ ที่เป็นรูปธรรม เฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ อาจเปรียบเทียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอยู่ ๒ แบบ คือ แบบพื้นฐาน กับ แบบก้าวหน้า ได้ดังนี้

ความพอเพียงในระดับบุคคล และครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑ ที่มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งน้ำฝน และประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่พอเพียง แม้กระทั่งสำหรับการปลูกข้าวเพื่อบริโภค และมีข้อสมมติว่า มีที่ดินพอเพียงในการขุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องดังกล่าว จากการแก้ปัญหาความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรสามารถมีข้าวเพื่อการบริโภคยังชีพในระดับหนึ่ง และใช้ที่ดินส่วนอื่น ๆ สนองความต้องการ

²⁵ สุเมธ ตันติเวชกุล. การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน วันเสาร์ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๑.

พื้นฐานของครอบครัว รวมทั้งชายในส่วนที่เหลือเพื่อมีรายได้ที่จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ทั้งหมดนี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว²⁶

อย่างไรก็ตาม แม้กระทั่ง ในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑ ก็จำเป็นที่เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนราชการ มูลนิธิ และภาคเอกชน ตามความเหมาะสม ความพอเพียงในระดับชุมชน และระดับองค์กรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๒ เป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ กล่าวคือ เมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัว หรือองค์กรต่าง ๆ มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้วก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่ม และส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามกำลังและความสามารถของตน ซึ่งจะสามารถทำให้ ชุมชนโดยรวม หรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้น ๆ เกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติอย่างแท้จริง

ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๓ ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชน หรือเครือข่ายวิสาหกิจ สร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้ จะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา หรือร่วมมือกันพัฒนา ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่อันประกอบด้วยชุมชน องค์กร และธุรกิจต่าง ๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงกลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ในที่สุด²⁷

๒.๕.๔ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับพระราชดำรัสแรกนั้น พระองค์ท่านรับสั่งไว้ว่า "คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียงหมายความว่าพอประมาณไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็จะอยู่เป็นสุข"

สำหรับพระราชดำรัสที่สองที่อยากนำอัญเชิญมาเพื่อนำมาให้ทราบ พระองค์ท่านรับสั่งไว้ว่า²⁸ "เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็ม ที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมาก มองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป"²⁹

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมี

²⁶ ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ตามหนังสือที่ รล.๐๐๐๓/๑๘๘๘๘ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ สำนักราชเลขาธิการ พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร.

²⁷ เรื่องเดียวกัน (๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒)

²⁸ <http://www.thairath.co.th/thairath๑/images/freebanner/thesis๔๓/thesis.php> ๒๐๐๖ ๑๙:๓๙:

²⁹ เรื่องเดียวกัน (๒๕๔๒)

ผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ความรอบครอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลเหมาะสม และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี สมัยก่อน เกษตรกรจะทำการผลิตเพื่อการบริโภค โดยอาศัยธรรมชาติตามสภาพแวดล้อมมีการปลูกพืชหลากหลายชนิดคละกัน ทั้งพืชผัก ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชสมุนไพร พืชใช้สอย ในลักษณะของสวนผสม พืชเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์ทางนิเวศวิทยา ซึ่งกันและกัน มีความต้องการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม กับการเจริญเติบโตแตกต่างกันไป เกี่ยวกับแสงแดด อุณหภูมิ ความชื้น ดิน เป็นต้น

เศรษฐกิจพอเพียงอาจจะขยายความได้ว่าเป็นการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตของคนไทยให้อยู่อย่างพอประมาณตน เดินทางสายกลาง มีความพอดีและพอเพียง กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ สิ่งสำคัญต้องรู้จักการพึ่งพาตนเองโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และรู้จักการนำทรัพยากรที่เรามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันเช่น รู้จักการนำปัจจัยพื้นฐานมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขความสบาย และพอเพียงกับตนเอง³⁰

ระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริสามารถแบ่งเป็น ๒ ระดับคือ

- ๑.เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลทั่วไป
๒. เศรษฐกิจพอเพียงระดับเกษตรกร

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล เป็นความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างพอประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพและที่สำคัญไม่หลงใหลตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพในการประกอบอาชีพเดินทางสายกลาง ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง และสามารถพึ่งพาตนเองได้

เศรษฐกิจพอเพียงระดับเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจเพื่อการเกษตรที่เน้นการพึ่งพาตนเอง เกษตรกรจะใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการที่ดินโดยเฉพาะแหล่งน้ำ และกิจกรรมการเกษตรได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และความต้องการของเกษตรกรเอง ด้วยการนำเรื่องทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง : ฐานการผลิตความพอเพียง มาใช้ในไร่นาของตนเอง โดยเริ่มจากการผลิต จะต้องทำในลักษณะพึ่งพาอาศัยทรัพยากรในไร่นาและทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ให้มีความหลากหลายของกิจกรรมการเกษตรในไร่นา มีกิจกรรมเกื้อกูลกัน กิจกรรมเสริมรายได้ ใช้แรงงานในครอบครัวทำงานอย่างเต็มที่ลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนการผสมผสานกิจกรรมการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมง ในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การประกอบอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง สามารถทำได้ดังนี้

- ๑.ทำไร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสาน เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.ปลูกผักสวนครัวลดรายจ่ายด้านอาหารในครอบครัว

³⁰ สำนักพระราชวัง ที่ รล ๐๐๐๓/๑๘๘๘๘ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ สำนักพระราชเลขานุการ พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร.

๓. ใช้ปุ๋ยคอกและทำปุ๋ยหมักใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อลดรายจ่ายและช่วยปรับปรุงบำรุงดิน
 ๔. เพาะเห็ดฟางจากฟางข้าวและเศษวัสดุเหลือใช้ในไรนา
 ๕. ปลุกไม้ผลสวนหลังบ้านและไม่ใช้สอย
 ๖. ปลุกพืชสมุนไพรช่วยส่งเสริมสุขภาพอนามัย
 ๗. เลี้ยงปลาในร่องสวน ในนาข้าวและสระน้ำ เพื่อเป็นอาหารโปรตีนและรายได้เสริม
 ๘. เลี้ยงไก่พื้นเมืองและไก่ไข่ประมาณ ๑๐-๑๕ ตัว เพื่อเป็นอาหารต่อครอบครัว โดยใช้ข้าวเปลือก รำปลายข้าวจากการทำนา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากการปลูก พืชไร่ เศษพืชผัก จากการปลูกพืชผัก

๙. การทำก๊าซชีวภาพจากมูลสุกร หรือวัว เพื่อใช้เป็นพลังงาน ในครัวเรือน

๑๐. ทำสารสกัดชีวภาพ จากเศษพืชผักผลไม้ และพืชสมุนไพร ใช้ในไรนา

การดำเนินชีวิตในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการประกอบอาชีพตามทรัพยากรที่มีอยู่โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ เพื่อให้เกิดความพอเพียงในลักษณะพออยู่พอกิน ก่อให้เกิดความสุขความสบายภายในครอบครัว หากเหลือจากการดำรงชีพสามารถนำไปขายเพื่อเป็นรายได้และเก็บออมเป็นเงินทุนสำรองต่อไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานกระแสพระราชดำรัสต่อคณะบุคคลที่เข้าเฝ้าฯ มีใจความเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ดังนี้

“..... มาใหม่ ๆ นี้ โครงการต่าง ๆ ก็เกิดขึ้น โรงงานก็เกิดขึ้นมาก จนกระทั่งคนเขานิยามว่าประเทศไทยเป็นเสือตัวเล็ก ๆ และเป็นเสือตัวโตขึ้น เราถือว่าเป็นเสือความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การจะเป็นเสือนั้นมันไม่สำคัญ สำคัญที่เราพออยู่พอกิน และมีกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกินพอมีพอกินหมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ให้มีพอกเพียงพอเพียงกับตัวเอง

อันที่เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเองจะต้องทอผ้าใส่ให้ตัวเองสำหรับครอบครัว อย่างนั้นมันมากเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตให้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก.....”

แนวการดำเนินงานได้ยึดพระราชดำรัสยึดถือกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทาง ในการดำเนินงานรวมทั้งได้ยึดหลักกลยุทธ์ ๗ ประการ เพื่อส่งเสริมและนำไปสู่การปฏิบัติทั้ง ๑๓ กิจกรรมดังนี้³¹

หลักกลยุทธ์ ๗ ประการ ดังนี้

๑. ยึดครอบครัวและชุมชนเป็นหลัก ตามแนวพระราชดำริ (ทฤษฎีใหม่) โดยเริ่มจาก จากการส่งเสริมการผลิตขั้นพื้นฐานตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ ๑ เป็นการทำการเกษตรผสมผสานและเป็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนเป็นหลัก (ลดต้นทุนการผลิต)

๒. ยึดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจโดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือ โดยเริ่มที่กองทุนชุมชน และนำทุนไปใช้ในกิจกรรมการแปรรูปผลผลิตหรือกลุ่มอาชีพและมีร้านค้าชุมชนหรือสหกรณ์ดำเนินการด้านการซื้อและขาย

³¹ ฝ่ายท้องถิ่น ที่ทำการปกครองจังหวัดพะเยา, ๒๕๔๓ : ๑-๒)

๓. ยึดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย โดยส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายของกลุ่มชาวบ้านขึ้นและจัดทำผังองค์กรเครือข่ายและส่งเสริมการเรียนรู้กระบวนการที่ประสบผลสำเร็จ

๔. ยึดการส่งเสริมการตลาดชุมชนโดยจัดให้มีตลาดนัดชุมชน หรือลานค้าชุมชนในทุกอำเภอ เพื่อให้เกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพนำผลผลิตออกจำหน่าย

๕. ยึดการจัดเวทีชาวบ้านเป็นหลักแบบ “คิดเอง ทำเอง” โดยจัดให้มีการประชุม ประชามติ เศรษฐกิจหรือเวทีประชาคมอำเภอ เป็นฐานชุมชนระดับอำเภอ ในทุกอำเภอ เพื่อเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรัชญาหรือ “คิดเอง ทำเอง” ระหว่าง “เพื่อน” ด้วยกัน

๖. ยึดหลักการพัฒนาคูณธรรมและจริยธรรม

๗. ยึดท้องถิ่นเป็นฐาน ชุมชนเป็นทุน พหุภาคีเป็นพลัง

แนวทางปฏิบัติ ๑๓ มาตราการ ดังนี้

๑. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการเกษตรผสมผสาน (ทฤษฎีใหม่) และการเกษตรยั่งยืน
 ๒. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน
 ๓. สนับสนุนการดำเนินการระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน และพัฒนาไปสู่องค์กรการเงินในที่สุด
 ๔. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนากลุ่มอาชีพการปลูกพืชสมุนไพรและแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรและการพัฒนาชุมชนโบราณ เพื่อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจชุมชนและอนุรักษ์ด้านประวัติศาสตร์/ โบราณคดี
 ๕. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการทำผังเครือข่ายขององค์กรชุมชน
 ๖. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการจัดสานค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชน
 ๗. สนับสนุนดำเนินการเรื่องการพัฒนาเครือข่ายร้านค้าชุมชน
 ๘. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องประชาคมอำเภอ
 ๙. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร
 ๑๐. การปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการทำงานของภาครัฐ
 ๑๑. การปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาตามแนวทางอุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง
 ๑๒. การขยายบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
 ๑๓. การสนับสนุนกิจกรรมเศรษฐกิจแบบพอเพียงอื่น ๆ ที่กลุ่มหรือชุมชนมีความต้องการ
- เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตทางสายกลางยึดหลักการพึ่งพาตนเองดังนี้
๑. **ด้านจิตใจ** ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตใจสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวมคำนึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
 ๒. **ด้านสังคมและชุมชน** ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง
 ๓. **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** การจัดการอย่างชาญฉลาด รู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งอยู่บนพื้นฐานการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
 ๔. **ด้านเทคโนโลยี** ใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง
 ๕. **ด้านเศรษฐกิจ** เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย การออม สะสมเป็นเงินทุน

๒.๕.๕ แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่

“...หลักมีว่าแบ่งที่ดินเป็นสามส่วน ส่วนที่หนึ่งเป็นสำหรับปลูกข้าว อีกส่วนหนึ่งสำหรับปลูกพืชไร่พืชสวน และก็มีที่สำหรับขุดสระน้ำดำเนินการไปแล้ว ทำอย่างธรรมดาอย่างชาวบ้าน ในที่สุดได้ข้าวได้ผักขาย...” พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๗ ณ ศาลาดุสิตาลัย สวนจิตรลดา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อปวงชนชาวไทย ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน ด้วยทรงมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่น ในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศ ฝนตกไม่สม่ำเสมอ ฝนทิ้งช่วง น้ำไหลป่าเมื่อฝนตกหนักอันเกิดจากสภาพป่าถูกทำลาย และเกิดภาวะแห้งแล้งทั่วไป พระองค์ทรงมีพระราชดำริที่จะแก้ไขปัญหาภัยแล้ง และยกระดับการพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎรในภาคเกษตรกรรมให้เกิดความ “พออยู่พอกิน” พระองค์ทรงมีพระราชวินิจฉัย ค้นคว้า สืบค้น รวบรวมข้อมูล และทดสอบเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ที่ดิน พันธุ์พืชสำหรับการบริโภคและอุปโภค เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในพื้นที่ของตนเอง โดยตั้งเป็น “ทฤษฎีใหม่” ซึ่งผ่านการสรุปผลจากการทดลองของมูลนิธิชัยพัฒนาในพระองค์ที่วัดมงคลชัยพัฒนา ตำบลห้วยบง และตำบลเขาดินพัฒนา อำเภอเมือง (ปัจจุบันคืออำเภอเฉลิมพระเกียรติ) จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาการเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง โดยการผสมผสานกิจกรรมพืช สัตว์ และประมงให้มีความหลากหลายนานาพันธุ์ เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยทำการเกษตรในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิด “พออยู่พอกิน” ในระยะแรกๆ

ฐานการผลิตความพอเพียง เน้นถึงการผลิตที่พึ่งพาตนเอง สร้างความเข้มแข็งของตนเอง ให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ในพื้นที่ของตนเอง กล่าวคือ “พออยู่พอกิน” ไม่อดอยาก ซึ่งในขั้นตอนนี้เป็นเรื่องของการจัดการพื้นที่การเกษตรออกเป็น ๔ ส่วน สัดส่วนการใช้พื้นที่ทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ เพื่อให้ตัวเล่ง่ายต่อการจดจำในพื้นที่ ๑๕ ไร่ ดังนี้ ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ (พื้นที่ทำนา สระน้ำ พื้นที่ปลูกพืชแบบผสมผสาน และที่อยู่อาศัย) ๑) สระน้ำ ๓ ไร่ ลึก ๔ เมตร (ประมาณ ๓๐% ของพื้นที่) ๒) นาข้าว ๕ ไร่ (ประมาณ ๓๐% ของพื้นที่) ๓) พื้นที่ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น พืชไร่ พืชผัก ๕ ไร่ (ประมาณ ๓๐% ของพื้นที่) ๔) ที่อยู่อาศัย และอื่นๆ ๒ ไร่ (ประมาณ ๓๐% ของพื้นที่)

ข้าว พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง คือพื้นที่ทำนาในการปลูกข้าวเพื่อการบริโภค ข้าวเป็นพืชที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจระดับประเทศและระดับครอบครัว ในระดับประเทศถือว่าสามารถนำเงินตราสู่ประเทศอย่างมากมายในแต่ละปี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ข้าวเป็นวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทยในแง่ของงานบุญงานประเพณีต่าง ๆ และข้าวเป็นพืชที่ปลูกไว้สำหรับคนไทยทั่วประเทศเพื่อการบริโภค ในระดับครอบครัว ปลูกไว้บริโภคและหากผลผลิตเหลือจึงจำหน่ายเป็นรายได้ ข้าวยังแสดงถึงฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรและทรัพย์สินในแต่ละครอบครัว ข้าวเป็นสินค้าที่เกษตรกรสามารถเก็บไว้ได้นาน ขึ้นอยู่กับความต้องการว่าต้องการบริโภคเมื่อไร ต้องการเปลี่ยนจากผลผลิต (ข้าวเปลือก) เป็นเงินตราไว้สำหรับใช้จ่ายในครัวเรือนเมื่อไรก็ได้ ซึ่งจะต่างจากสินค้าเกษตรอื่นๆ โดยทั่วไป คนไทยบริโภคข้าวเฉลี่ยคนละ ๒๐๐ กิโลกรัม ข้าวเปลือกต่อ ปี เกษตรกรมีครอบครัวละ ๓-๔ คน ดังนั้นควรปลูกข้าว ๕ ไร่ ผลผลิตประมาณ ๓๐ ถัง ซึ่งเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี

สระน้ำ พื้นที่ส่วนที่สอง คือ สระน้ำในไร่นา มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการเกษตรกรรมเป็นหลัก ดังนั้นหากเกษตรกรรมมีสระน้ำก็เปรียบเสมือนมีตมเก็บกักน้ำในฤดูฝน ช่วยป้องกันน้ำไหลหลากท่วมไร่นาของเกษตรกร ตลอดจนช่วยมีให้น้ำไหลหลากลงสู่แม่น้ำลำคลอง สามารถนำน้ำจากสระน้ำมาใช้ในการฤดูฝนกรณีเกิดขาดแคลนน้ำหรือฝนทิ้งช่วง สำหรับฤดูแล้ง หากมีน้ำในสระเหลือสามารถนำมาใช้ในการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ การที่เกษตรกรรมมีสระน้ำในไร่นา ยังแสดงถึงการมีหลักประกันความเสี่ยงในการผลิตทางการเกษตร ถ้าเกิดการขาดแคลนน้ำขึ้นในการเพาะปลูก นอกจากนี้ สระน้ำยังเป็นทรัพยากรในการสนับสนุนการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ในไร่นา ให้ความชุ่มชื้น และสร้างระบบนิเวศเกษตรที่เหมาะสมในบริเวณพื้นที่ขอบสระน้ำ การคำนวณว่าต้องมีน้ำ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อการเพาะปลูก ๑ ไร่ โดยประมาณ และบนสระน้ำอาจสร้างเล้าไก่ เล้าหมูไว้ด้วย เพราะฉะนั้นพื้นที่ ๑๐ ไร่ ต้องใช้น้ำอย่างน้อย ๑๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร

ปลูกพืชแบบผสมผสาน พื้นที่ส่วนที่สาม ไม้พื้เพาะปลูกพืชแบบผสมผสานทั้งไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชไร่ พืชผัก พืชสมุนไพร และไม้ดอกไม้ประดับ เป็นแหล่งอาหาร ไม้ใช้สอยและเพิ่มรายได้ การปลูกพืชหลาย ๆ ชนิดจะช่วยรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจน ช่วยกระจายความเสี่ยงจากความแปรปรวน ของระบบตลาดและภัยทางธรรมชาติ การปลูกพืชผสมผสานยังสามารถช่วยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตภายนอกไร่นา และตัดวงจรศัตรูพืชบางชนิดได้อีกด้วย ตัวอย่างของพืชที่ควรปลูก ได้แก่ พืชสวน (ไม้ผล) : เช่น มะม่วง มะพร้าว มะขาม ขนุน ละมุด ส้มมะม่วง กล้วย น้อยหน่า มะละกอ และกระถ่อน เป็นต้น พืชสวน (ผักไม้ยืนต้น) : เช่น แคบ้าน มะรุม สะเดา เหลียงเนียง ชะอม ผักหวาน ขจร ขี้เหล็ก และกระถิน เป็นต้น พืชสวน (พืชผัก) : เช่น พริก กระเพรา โหระพา ตะไคร้ ชিং ข่า แมงลัก สะระแหน่ มันเทศ เผือก ถั่วฝักยาว ถั่วพู และ มะเขือ เป็นต้น พืชสวน (ไม้ดอกไม้ประดับ) : เช่น มะลิ ดาวเรือง บานไม่รู้โรย กุหลาบ รักและช่อนกลั่น เป็นต้น เห็ด : เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดฟาง เห็ดเป่าฮื้อ เป็นต้น สมุนไพร และเครื่องเทศ : เช่น หอม พริกไทย บุก บัวบก มะเกลือ ขมิ้น เห็ด กล้วยาเผก กระเพรา สะระแหน่ แมงลัก และตะไคร้ เป็นต้น ไม้ยืนต้น (ใช้สอยและเชื้อเพลิง) : เช่น ไม้ มะพร้าว ตาล มะขามเทศ สะแกทองกลาง จามจุรี กระถิน ยูคาลิปตัส สะเดา ขี้เหล็ก ประดู่ ชิงชัน และยางนา เป็นต้น พืชไร่ : เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง อ้อย มันสำปะหลัง ละหุ่ง เป็นต้น พืชไร่บางชนิดอาจ เก็บเกี่ยวเมื่อผลผลิตยังสดอยู่ จำหน่ายได้ พืชบำรุงดิน และพืชคลุมดิน : เช่น ทองหลวง ขี้เหล็ก กระถิน ถั่วเขียว ถั่วแดง ถั่วพรี ถั่วมะแฮะ ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ถั่วพุ่ม โสน ถั่วฮามาต้า เป็นพืชที่ควรปลูกแซม ไม้ผลไม้ยืนต้นขณะที่ยังเล็กอยู่ ปลูกหมุนเวียนกับข้าว หรือปลูกตามหัวไร่ปลายนา พืชเหล่านี้บางชนิดใช้กินใบและดอกได้ด้วย

ที่อยู่อาศัย พื้นที่ส่วนที่สี่ เป็นที่อยู่อาศัยหรือบ้านไว้ดูแลเรือกสวนไร่นา และบริเวณบ้าน ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น มีไม้ผลหลังบ้านไว้บริโภคปลูกผักสวนครัว พืชสมุนไพร นำเศษวัสดุเหลือใช้มาทำปุ๋ยหมัก เพาะเห็ดฟาง การเลี้ยงสัตว์เพื่อสร้างคุณค่าอาหารและโภชนาการ ตลอดจนเสริมรายได้ นอกจากนี้มูลสัตว์ยังเป็นปุ๋ยคอก สำหรับพืชในลักษณะเกษตรผสมผสาน มีการหมุนเวียนทรัพยากรในไร่นาให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้ การจัดการพื้นที่ส่วนที่สี่ให้มีที่อยู่อาศัยนั้นยังหมายถึง การสร้างจิตสำนึก และนิสัยให้มีความผูกพันกับอาชีพการเกษตรของตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้โดยไม่มีจิตพึ่งเพื่อหลงใหลในวัตถุนิยม ดังเช่นสังคมเมือง สามารถใช้ประโยชน์จากบริเวณบ้านและที่อยู่อาศัย มีเวลามากพอในการทำการเกษตร ดูแลเรือกสวนไร่นาของตนเอง มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนิน

ชีวิตพื้นฐานอย่างเพียงพอ ได้อาหารจากพืช สัตว์ และประมง มียารักษาโรคจากพืชธรรมชาติและพืชสมุนไพร มีผลไม้ไว้บริโภค และมีไม้ใช้สอยในครอบครัว (วิทยา อธิปอนันต์)³²

โดยสรุปแล้ว ความสัมพันธ์ของทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่หนึ่ง คือเน้นการผลิตที่พึ่งพาตนเอง โดยทำกิจกรรมหลากหลาย เช่น ข้าว ข้าวโพด ไม้ผลไม้อื่นๆ พืชไร่ พืชผัก มีแหล่งน้ำในไร่นา มีที่อยู่อาศัย มีผลผลิตและอาหารพืช การบริโภค มีการใช้แรงงาน ในครอบครัวสม่ำเสมอ และมีงานทำในพื้นที่ตลอดปี มีรายได้จากกิจกรรมการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก โดยมีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรในไร่นาอย่างเต็มที่ เพื่อลดความเสี่ยง จากภัยธรรมชาติ และความแปรปรวนของราคาผลผลิต ลดรายจ่ายในครอบครัว ลดการใช้สารเคมี ทำให้คุณภาพของดิน และระบบนิเวศเกษตรของไร่นาและชุมชนดีขึ้น สมาชิกมีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น ครอบครัวมีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นครอบครัวที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

ในการรวมพลังเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกษตรกรรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสร้างความพอเพียงในขั้นที่หนึ่ง ทำให้เกิดความเข้มแข็งในแต่ละคนแต่ละครอบครัว จนเกิดกลุ่มกิจกรรมที่เข้มแข็งและเกิดพลัง ในขั้นที่สอง การรวมกลุ่ม จึงร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มิใช่มาขอความช่วยเหลือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว การรวมกลุ่มให้เกิดพลังในการดำรงชีพ และดำเนินกิจกรรมการเกษตร โดยการร่วมแรงร่วมมือในการผลิต จัดระบบการผลิต การตลาด ร่วมคิดร่วมวางแผน และระดมทรัพยากรในการผลิตร่วมกัน สร้างสวัสดิการความเป็นอยู่ ด้านการศึกษาและอนามัย ร่วมกันในชุมชนและกลุ่มเป็นอันดับแรก ทำให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มมีความเข้มแข็งช่วยเหลือตนเองได้ เกิดความสามัคคีปรองดองกัน สามารถร่วมดำเนินธุรกิจด้วยกันโดยการร่วมกันซื้อขาย ซึ่งจะช่วยให้ลดค่าขนส่ง ทำให้เกิดการเรียนรู้แหล่งผลิต ซื้อขายปัจจัยการผลิตและผลผลิต นอกจากนี้แล้ว การรวมกลุ่มและแปรรูปแบบสหกรณ์ ทำให้มีผลผลิตในปริมาณที่มากพอสามารถเพิ่มอำนาจในการรวมกลุ่ม และรูปแบบสหกรณ์ทำให้มีผลผลิตในปริมาณที่มากพอ สามารถเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคาในการจำหน่ายพืชผลทางการเกษตร³³

การร่วมค้าขายสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ในขั้นตอนที่สอง เมื่อองค์กรหรือกลุ่มหรือสหกรณ์ เกิดความเข้มแข็ง สามารถช่วยเหลือกันเองได้แล้ว จึงร่วมกับคนภายนอกค้าขาย ร่วมประสานประโยชน์ร่วมกัน โดยร่วมมือกับแหล่งเงินทุน (ธนาคาร) และกับแหล่งพลังงาน ในขั้นตอนที่สาม โดยยึดหลักฐานการผลิตเดิม ระบบและรูปแบบการรวมกลุ่มการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และประสานผลประโยชน์ร่วมกัน การจัดตั้งและบริหารโรงสี ร้านค้าสหกรณ์ ในลักษณะบริษัทร่วมทุน ช่วยกันลงทุนในรูปแบบทรัพยากรการผลิต ทรัพยากรมนุษย์ (ตัวบุคคลช่วยกันทำงาน) เงินทุน และ อุปกรณ์การผลิตการก่อสร้าง เป็นต้น ในการร่วมมือร่วมใจกับบุคคลภายนอก ในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้เกิดหน่วยเศรษฐกิจชุมชน และเศรษฐกิจท้องถิ่น จะตั้งอยู่บนพื้นฐานผลประโยชน์ร่วมกัน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัด เช่น หน่วยการผลิต หน่วยขนส่ง หน่วยการจัดการ หน่วยติดต่อหาตลาด หน่วยการจำหน่าย หน่วยการลงทุน เป็นต้น แต่ทุกหน่วยจะต้องทำงานเหมือนบริษัทเดียวกัน ทำงานเป็นทีมประสานงานร่วมกัน ทำให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการ การดำเนินธุรกิจ เกิดขบวนการ

³² วิทยา อธิปอนันต์. ไร่นาสวนผสมตามแนวทฤษฎีใหม่ : ในงานส่งเสริมการเกษตร. หน้า ๑- ๑๓ กรมส่งเสริมการเกษตร. (๒๕๔๒:๑-๕) (อัสสำเนา)

³³ www.chaipat.or.th/journal/decoo/thai/t_economy.html - ๔๔k : ๒๘ ม.ค. ๒๐๐๖ ๑๓:๕๔:๕๐.

เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ทราบความต้องการทั้งชนิด ปริมาณ คุณภาพ และราคาสินค้า นิสัยการบริโภค และอุปโภคของลูกค้า สิ่งสำคัญ จะต้องมีการกลไก กฎระเบียบข้อบังคับร่วมกัน การจัดสรรปันส่วนผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นต้องยุติธรรมและมีคุณธรรม จากแนวพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งพระราชทานไว้แก่พสกนิกรชาวไทย เกี่ยวกับทฤษฎีใหม่เพื่อการเกษตร โดยการแบ่งพื้นที่ทำการเกษตรออกเป็น ๔ ส่วน คือ สระน้ำ พื้นที่ทำนา พื้นที่ทำไร่ ทำสวนและ พื้นที่ที่อยู่อาศัย ในอัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ และสามารถนำไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ และสังคมเกษตรกร โดยพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการเกษตร มีระบบ และสัดส่วนที่เหมาะสมในแต่ละสภาพพื้นที่ ดังนี้³⁴

๑. **กิจกรรมด้านแหล่งน้ำ** น้ำมีความสำคัญ ในระบบการผลิตของเกษตรกร เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงอาศัยน้ำฝน และบางพื้นที่ถึงแม้ว่าเป็นที่ราบและที่ลุ่ม สามารถเก็บกักน้ำได้เพียงไม่กี่เดือน ในฤดูแล้งน้ำจึงมีความสำคัญยิ่งยวดต่อระบบการผลิตการเกษตร ในทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง หรือขนาดเล็ก ดังนั้น สระน้ำเพื่อการเกษตรตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงเป็นแนวพระราชดำริที่เหมาะสมที่สุดในสังคมเกษตรกรไทย อย่างไรก็ตาม สระน้ำในที่นี้ ยังหมายถึง แหล่งน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคในครอบครัวเกษตรกร นอกจากนี้แหล่งน้ำยังสามารถเลี้ยงปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ เพื่อการบริโภคและจำหน่าย ตลอดจนนำน้ำจากแหล่งดังกล่าว มาใช้ในการเพาะปลูกพืชผลในเรือนสวนไร่นาและกิจกรรมการผลิตอื่น ๆ เช่นการเพาะเห็ด การเลี้ยงสัตว์ และพืชผักสวนครัว ไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น ในสภาพพื้นที่ที่มีคูคลองธรรมชาติหรือแหล่งน้ำจากร่องน้ำในสวนไม้ผลและพืชผัก เกษตรกรสามารถนำน้ำมาใช้ในระบบการผลิตในไร่นาได้ อนึ่ง ในฤดูแล้งน้ำในบริเวณสระน้ำ ร่องสวน และคูคลองธรรมชาติอาจจะแห้งหรือมีน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ และใช้บริโภคและอุปโภคในครอบครัว เกษตรกร ควรมีการเติมน้ำจากแหล่งน้ำขนาดใหญ่เหมือน ฝายทดน้ำ ห้วย คลอง บึง ตามธรรมชาติ เป็นต้น

๒. **กิจกรรมด้านอาหาร** ซึ่งเป็นกิจกรรมการที่มนุษย์ใช้บริโภคในครอบครัว ตลอดจนเป็นอาหารสัตว์เพื่อให้สัตว์เจริญเติบโต สามารถนำมาเป็นอาหารของมนุษย์ได้ เช่น ข้าว พืชไร่ (ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง ทานตะวัน งา ละหุ่ง) พืชผักสวนครัว (แตงกวา ถั่วฝักยาว พริกชี้ฟ้า) พืชสมุนไพร (กระเพรา โหระพา สะระแหน่) ไม้ผล ไม้ยืนต้น บางชนิด (มะพร้าว กล้วย มะละกอ ฝรั่ง) สัตว์น้ำ (กบ ปู ปลา กุ้ง หอย) การเลี้ยงสัตว์ปีก (เป็ด ไก่ นก) และสัตว์ใหญ่ (สุกร โค กระบือ) เป็นต้น

๓. **กิจกรรมที่ทำรายได้** (ด้านเศรษฐกิจ) โดยพยายามเน้นด้านการเพิ่มรายได้เป็นหลัก และก่อให้เกิดรายได้ต่อเนื่อง รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี รายได้รายวัน ได้แก่ กิจกรรมพืชผัก (ผักบุ้ง ผักกระเฉด ตะไคร้ ชিং ข่า กระเพรา เป็นต้น) กิจกรรมด้านสัตว์ สัตว์ปีกให้ผลผลิตไข่ (ไก่ เป็ด นกกระทา) และการเลี้ยงโคนม รายได้รายสัปดาห์ ได้แก่ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชผักบางชนิด เช่น ชะอม กระถิน และผักกินใบ รายได้รายเดือน หรือตามฤดูกาลผลิต ๒-๔ เดือน ได้แก่ การทำนา การทำพืชไร่ การปลูกพืชผัก การเลี้ยงสัตว์ (การเลี้ยงสัตว์ปีก เพื่อผลิตเนื้อ การเลี้ยงสุกร แม่พันธุ์ผลิตลูก การเลี้ยงโคนม และสุกรขุนและการเลี้ยงสัตว์น้ำ (ปลา กบ เป็นต้น) รายได้รายปี ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมไม้ผลไม้ยืนต้น พืชไร่ อายุยาว เช่น มันสำปะหลัง สับปะรด อ้อย การเลี้ยงสัตว์ใหญ่ เช่น โคเนื้อ โคขุน สุกร เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว ในระยะยาวสามารถสร้างความสมดุลทางธรรมชาติให้เกิดระบบนิเวศเกษตรชุมชนที่ดีขึ้น

³⁴ www.chaipat.or.th/journal/decoo/thai/t_economy.html - ๔๔k : ๒๘ ม.ค. ๒๐๐๖ ๑๓:๕๔:๕๐.

เนื่องจากระบบการผลิตที่มีไม้ผลไม้ยืนต้น ตลอดจนมีพืชแซมและพืชคลุมดิน จะช่วยสร้างสภาพระบบนิเวศเกษตรด้านบรรยากาศ และป้องกันการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งในระบบการผลิตดังกล่าวจะมีความหลากหลายของพืชยืนต้นและพืชล้มลุก

๔. กิจกรรมพื้นที่บริเวณบ้าน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ มีทั้งการปลูกพืชผักสวนครัว พืชสมุนไพร ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ผลไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์และการเพาะเห็ดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในบริเวณบ้าน จะช่วยประหยัดรายจ่าย และเหลือขายเป็นรายได้ เสริมสร้างการใช้ที่ดินและแรงงานครอบครัวให้เกิดประโยชน์ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น³⁵

๒.๕.๖ การนำทฤษฎีใหม่มาใช้ในไร่นา

หลักการนำทฤษฎีใหม่มาใช้ ซึ่งทำให้เกษตรกรมีน้ำมีท่ามีกินมีใช้และครอบครัวอยู่สุขสบายมีน้ำมีท่า มีแหล่งน้ำในไร่นา เช่น น้ำในร่องสวนไม้ผล และพืชผัก บ่อเลี้ยงปลาบ่อบาดาล สระน้ำ เพื่อมีไว้ใช้ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ในฤดูแล้ง มีกิน มีกิจกรรมพืชอาหารโดยเฉพาะ การทำนาสามารถมีข้าวไว้บริโภคตลอดทั้งปีในครอบครัว หากเหลือจึงจำหน่าย ทั้งนี้ ยังสามารถปลูกพืชที่เป็นอาหารแทรกในกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ โดยการปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกพืชแซมในสวนไม้ผล ในพื้นที่ในไร่นา เช่น พืชตระกูลถั่ว ถั่วเหลือง ถั่วเขียว งา ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ตลอดจนพืชผัก และการเลี้ยงสัตว์บก สัตว์น้ำ มีใช้ มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจรายได้ และลดต้นทุนการผลิต โดยการส่งเสริมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น การปลูกพืชแซมในสวนไม้ผลและไม้ยืนต้น ได้แก่ กิจกรรมพืชไร่ พืชผัก และไม้ดอกไม้ประดับ นอกจากนี้แล้ว ยังสามารถปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นเป็นไม้ใช้สอย และใช้ประโยชน์อย่างอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น เป็นแนวรั้วและขอบเขตเป็นพืชบังลม เป็นพืชที่สร้างความชุ่มชื้นให้กับระบบการผลิต การเกษตร ทำให้ระบบนิเวศเกษตรดีขึ้น ครอบครัว อยู่สุขสบาย เกษตรกรมีบ้านเรือน โดยอยู่อาศัยในพื้นที่ทำการเกษตรทำให้สามารถดูแลเรือสวนไร่นา และกิจกรรมการเกษตรได้เต็มที่ นอกจากนี้ยังสามารถทำกิจกรรมการเกษตรรอบๆ บริเวณที่อยู่อาศัย เพื่อใช้ในการบริโภค และใช้สอยอื่นๆ เช่น ปลูกไม้ผลสวนหลังบ้าน พืชผักสวนครัว ไม้ดอกไม้ประดับ พืชสมุนไพร และใช้วัสดุที่มีอยู่ในไร่นา และถ่อถินให้เกิดประโยชน์ เช่น การเพาะเห็ด การทำปุ๋ยหมักและการเลี้ยงสัตว์ ทำให้ลดรายจ่ายด้านอาหารและยานอกจากนี้ ยังมีรายได้เสริมจากการขายผลผลิตที่เหลือจากการบริโภค³⁶

แนวทางการประยุกต์ทฤษฎีใหม่สำหรับเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย :-

๑. ความรู้และความเข้าใจ

๑.๑ ทฤษฎีใหม่ ไม่ใช่วิธีการหรือเทคนิคเดียวเท่านั้นในการที่จะแก้ไขปัญหาของเกษตรกรได้ทุกกรณีทุกพื้นที่

๑.๒ ทฤษฎีใหม่เป็นทางเลือกทางหนึ่งที่มีหวังแก้ไขปัญหา ให้สามารถอยู่ได้ในระดับพอเพียง (พออยู่ พอกิน)

๑.๓ ทฤษฎีใหม่เป็นการจัดการหรือวิธีการจัดการทรัพยากร หรือการจัดการพื้นที่

³⁵ www.chaipat.or.th/journal/decoo/thai/t_economy.html - ๔๔ก : ๒๘ ม.ค. ๒๐๐๖ ๑๓:๕๔:๕๐

³⁶ <http://www.chaipat.or.th/journal/aug๕๕/thai/self.html> ๒๙ เม.ย. ๒๐๐๖ ๐๐:๕๒:๐๗

เกี่ยวกับดินและน้ำ การปลูกพืชและพันธุ์ไม้ ให้สามารถดำรงชีพ และประกอบอาชีพการเกษตรอย่างเหมาะสม อยู่ได้ในพื้นที่ของตนเอง อย่างพออยู่พอกินในเบื้องต้น

๑.๔ ทฤษฎีใหม่ในขั้นที่หนึ่ง เป็นระบบการทำฟาร์ม ที่มีระบบย่อยอยู่ในระบบใหญ่ได้แก่ ระบบการทำนา ระบบการปลูกพืช (ผสมผสาน) ระบบการจัดการน้ำ และระบบครัวเรือนเกษตรกร

๑.๕ ทฤษฎีใหม่ในขั้นที่หนึ่ง เป็นการจัดการพื้นที่ในสัดส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ ตามทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติใช้สูตรตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

๑.๖ ทฤษฎีใหม่มุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะการบริหาร การจัดการ และการใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพ

๑.๗ ทฤษฎีใหม่สร้างความเข้มแข็งจากการพึ่งพาตนเอง

๑.๘ ทฤษฎีใหม่ต้องอาศัยความขยันหมั่นเพียร ความอดทน การประหยัด

๑.๙ ทฤษฎีใหม่สอนให้คนรู้จักความสามัคคีรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๑.๑๐ ทฤษฎีใหม่สอนให้คนรู้จักการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ทั้งใกล้ชิดและห่างไกลโดย

อาศัยความยุติธรรมและคุณธรรม

๒. ความพร้อมและการจัดการ

๒.๑ สภาพพื้นที่ เช่น ที่ดินและแหล่งน้ำในไร่นา เป็นต้น บางสภาพพื้นที่ทำได้ ดินเหมาะสม ดินสามารถปลูกพืชได้ และเก็บกักน้ำได้

๒.๒ เทคโนโลยีการผลิต การจัดการ และการตลาด

๒.๓ เงินลงทุน และเงินทุนหมุนเวียนเล็กน้อยหากมีความเพียร

๒.๔ ในการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร เช่น เคยปลูกพืชอย่างเดียว กลับมาปลูกหลายชนิด ทำงานในไร่นาบางฤดูกาล กลับต้องทำตลอดปีอย่างมีความสุข และมีความอบอุ่นกับครอบครัว

๒.๕ มีทักษะความขยันหมั่นเพียร อดทน ทดลอง ศึกษา เรียนรู้จริง จากการปฏิบัติ และรอคอยความสำเร็จ

๓. ความร่วมมือและความสามัคคี

๓.๑ ร่วมมือกับภาคราชการ เอกชน และประชาชน

๓.๒ ความร่วมมือของคนในกลุ่ม ชุมชน และท้องถิ่น

๓.๓ ความสามัคคีร่วมกัน เอื้ออาทรต่อกัน

๓.๔ ระดมทุน ทรัพยากรการผลิต คน และอื่นๆ ในการดำเนินงาน³⁷

สรุป หลักการประยุกต์ทฤษฎีใหม่สำหรับเศรษฐกิจพอเพียง

๑. ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ ๑๐-๑๕ ไร่

๒. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง หรือขั้นแรก ทำการผลิตกิจกรรมการเกษตร พืช สัตว์ และประมงในไร่นา ให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ อย่าง "พออยู่ พอกิน" หรือสามารถพึ่งตนเองได้

๓. มีข้าวพอเพียงในการบริโภคในครัวเรือน

๔. ปัจจัยสำคัญคือการจัดการที่ดิน แหล่งน้ำ พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ แรงงานและการลงทุนในไร่นา

๕. กิจกรรมการเกษตรหลายชนิดเพื่อลดความเสี่ยงและมีรายได้ต่อเนื่อง

³⁷ <http://www.chaipat.or.th/journal/aug๔๔/thai/self.html> ๒๑ พ.ค. ๒๕๖๗ ๐๐:๕๒:๐๗

๖. ควรมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ หรือการชลประทานมาเติมสระน้ำในไร่นา ในกรณีที่ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

๗. ในขั้นที่หนึ่งการแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ในอัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ เป็นการจัดการพื้นที่ ตามทฤษฎีใหม่ สามารถประยุกต์เปลี่ยนแปลงสัดส่วนตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ได้

๘. ในขั้นที่สอง เกษตรกรรวมกลุ่มมุ่งเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยแต่ละครอบครัวต้องมีความพอเพียง "พออยู่ พอกิน" และเข้มแข็งก่อนขอความช่วยเหลือจากรัฐและเอกชน

๙. ในขั้นที่สาม เมื่อชุมชนหรือกลุ่มเข้มแข็งจึงร่วมกับคนภายนอกค้าขายและสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจ

๑๐. สร้างประโยชน์ร่วมกัน โดยร่วมพลังการผลิต การจัดการ และการค้าขาย

๑๑. ด้วยหลักของทฤษฎีใหม่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน³⁸

สรุป การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๑. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสว่า “ ความเป็นอยู่ที่ดีไม่พึงเพ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง ”

๒. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า “ ความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดมาจาก การประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพ ของตนเป็นหลักสำคัญ ”

๓. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในการการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสเรื่องนี้ว่า

“ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนา และการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น ”

๔. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางในชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ พระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ให้ความชัดเจนว่า “ การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไป ก็คือให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตัวเอง ”

๕. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ศีลละสิ่งชั่วกิเลสให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลจำนวนมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากละเอียดอ่อนต่อแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราโชวาทว่า “ พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลด พยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษา และเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้น ให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น ” ทรงย้ำเน้นว่าคำสำคัญที่สุดคือ คำว่า "พอ" ต้องสร้างความพอที่สมเหตุสมผลให้กับตัวเองให้ได้และเราก็จะพบกับความสุข

³⁸ <http://www.chaipat.or.th/journal/aug๙๙/thai/self.html> ๒๑ พ.ค. ๒๕๖๗ ๐๐:๕๒:๐๗

๒.๖ แนวคิดและการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนกับแนวคิดโคก หนอง นา โมเดล

๒.๕.๑ แนวคิดเกี่ยวกับโคก หนอง นา โมเดล

โคก หนองนา โมเดล คือการจัดการพื้นที่ซึ่งเหมาะกับพื้นที่การเกษตร ซึ่งเป็นการผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ากับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้น ๆ โคก หนอง นา โมเดล เป็นการที่ให้ธรรมชาติจัดการตัวมันเอง โดยมีมนุษย์เป็นส่วนส่งเสริมให้สำเร็จเร็วขึ้นอย่างเป็นระบบ มีหลักการในการจัดการพื้นที่ ดังนี้ (Provincial Community Development Office of Muang Sukhothai, ๒๐๒๐, p.๑)

๑. **โคก** หรือพื้นที่สูง โดยดินที่ขุดทำหนองน้ำนั้นให้นำมาทำโคก บนโคกปลูก “ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง” ตามแนวทางพระราชดำริ ปลูกพืช ผัก สวนครัว เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ทำให้พออยู่ พอกิน พอใช้ พอร่มเย็น เป็นเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน ก่อนเข้าสู่ขั้นก้าวหน้า คือ ทำบุญ ทำทาน เก็บ รักษา ค้ำขาย และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย หรือปลูกที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ และ ภูมิอากาศ

๒. **หนอง** หนองน้ำหรือแหล่งน้ำ โดยขุดหนองเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้งหรือจำเป็น และเป็นที่รับน้ำยามน้ำท่วม (หลุมขนมครก) ขุด “คลองไส้ไก่” หรือคลองระบายน้ำรอบพื้นที่ ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยขุดให้คดเคี้ยวไปตามพื้นที่ เพื่อให้น้ำกระจายเต็มพื้นที่เพิ่มความชุ่มชื้น ลดพลังงานในการรดน้ำ ต้นไม้ทำฝายทดน้ำเพื่อเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ให้มากที่สุด โดยเฉพาะเมื่อพื้นที่โดยรอบไม่มีการกักเก็บน้ำ น้ำ จะไหลลงมายังหนองน้ำและคลองไส้ไก่ ให้ทำฝายทดน้ำเก็บไว้ใช้ยามหน้าแล้ง หรือพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ ทั้งการขุดลอก หนอง คู คลอง เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้ง และเพิ่มการระบายน้ำยามน้ำหลาก

๓. **นา**

สามารถบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์โดยพื้นที่นานั้นให้ปลูกข้าวอินทรีย์พื้นบ้าน เริ่ม จากการฟื้นฟูดิน ด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ยั่งยืน คั้นชีวิตเล็ก ๆ หรือจุลินทรีย์กลับคืนแผ่นดินใช้การ ควบคุมปริมาณน้ำในนาเพื่อคุมหญ้า ทำให้ปลอดสารเคมีได้ ปลอดภัยทั้งคนปลูก คนกิน โดยยกคันนาให้มี ความสูงและกว้าง เพื่อใช้เป็นที่ยับน้ำยามน้ำท่วม และปลูกพืชอาหารตามคันนา

กล่าวโดยสรุป **โคก หนอง นา โมเดล** จึงเป็นการทำเกษตรที่เน้นการพึ่งพาตนเอง เป็นการสร้างและพัฒนาพื้นที่ เกษตรกรรมของตนให้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งผลิตอาหารและเตรียมพร้อมที่จะรับมือการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอก ไม่ว่าจะเป็นภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ถึงแม้จะไม่มีรายได้จากการจำหน่าย ผลผลิต แต่เกษตรกรก็ยังมีอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภค หรือจะเป็นภาวะความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกตาม ๑๓๙ ฤดูกาล เกษตรกรก็ยังคงมีแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนที่สามารถใช้ประโยชน์ได้นอกจากนี้ป่าไม้มีอยู่ยังช่วย สร้างความอุดมสมบูรณ์กลับคืนให้แก่ธรรมชาติ เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ชนิดต่าง ๆ สร้างความสมดุล ให้แก่ธรรมชาติและมนุษย์ ให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างเกื้อกูล (Sisakaew, ๒๐๒๐, p. ๓๙)

๒.๕.๒ การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา

ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้จัดการศึกษาแบบบ้านเรียนพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน (Home School) โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของครอบครัวที่จัดการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีความพร้อม ดังนี้

๑. ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา

๑ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดทำข้อมูลและจัดทำเอกสารต่างๆ เช่น บัตรประจำตัวผู้เรียน ทะเบียนผู้เรียน ทะเบียนแสดงผลการเรียนรู้ และเอกสารหลักฐานทางการศึกษา อื่นๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สนับสนุน ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ทั้งในด้านของสื่อการเรียน การสอนและการจัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

๓ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุน ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ในการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

๔ ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน เช่น ชมรม หรือเยาวชนได้ทำร่วมกัน

๕ มีการใช้เครือข่ายทางสังคมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินและการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้

๖ มีการใช้เครือข่ายทางสังคมออนไลน์ เพื่อเป็นแหล่งพบปะ หรือเพื่อสร้างองค์ความรู้ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ไลน์ ฯลฯ

๗ มีการใช้สถานประกอบการ เป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เกิดองค์ความรู้ เช่น ร้านกาแฟ ร้านเสื้อผ้าของทำมือ ร้านเบเกอรี่ ร้านดอกไม้ ฯลฯ

๘ มีการใช้สถานประกอบการในการพัฒนาทักษะทางอาชีพโดยให้ผู้เรียนไปปฏิบัติงานจริง

๙ สถาบันศาสนาจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในวิชาแกนที่เกี่ยวกับศาสนาฝึกปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

๑๐ เครือข่ายบ้านเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันเป็นครั้งคราว โดยมีครอบครัวที่เป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรมแล้วชักชวนครอบครัวอื่น

๑๑ เครือข่ายบ้านเรียนเสวนาทางวิชาการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และออกแบบกิจกรรมเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน

๑๒ เครือข่ายบ้านเรียนร่วมจัดนิทรรศการและกิจกรรมต่างๆ ในการสะท้อนแนวคิดและจำลองวิธีการเรียนรู้ของเด็กบ้านเรียนแต่ละครอบครัว เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้และมุมมอง สร้างเสริมความเข้าใจ ทั้งในระหว่างครอบครัวบ้านเรียน

๑๓ มีการสอนโดยการใช้ศูนย์การเรียนรู้เป็นเทคนิคการสอนที่เน้นการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย ให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน

๑๔ มีการใช้พื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วถึง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสหาคำตอบโดยตนเองและสามารถร่วมงานกับเพื่อนๆ

๒. ด้านหลักสูตร

๑. มีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะทางที่สอดคล้องมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑

๒. มีการจัดทำหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นสูงและโยงเข้ากับมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ เพื่อรองรับการวัดผลประเมินผลจากหน่วยงานต้นสังกัด

๓. มีการปรับใช้หลักสูตรตามความสนใจของผู้เรียนในแต่ละชั้นปี

๔. มีการนำหลักสูตรของบ้านเรียนอื่นๆ มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน

๕. มีการใช้หลักสูตรของต่างประเทศร่วมกับหลักสูตรของสาระแกนกลางการเรียนรู้ของไทย
๖. มีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติตามเป้าหมายกำหนดไว้
๗. มีการกำหนดการประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้ทราบผลสัมฤทธิ์ของแผนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ อันจำเป็นต่อการพัฒนาในครั้งต่อไป

๓. ด้านทรัพยากรการศึกษา

๑. มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจและระดับของผู้เรียน
๒. มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรของบ้านเรียน
๓. มีเทคนิควิธีการที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน เนื้อหา จุดประสงค์ และหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมาย
๔. มีเทคนิควิธีการเรียนตามเอกัตถภาพเน้นกิจกรรมเพื่อสร้างสถานการณ์ให้เกิดการเรียนรู้
๕. มีการใช้บทเรียนสำเร็จรูป โปรแกรมช่วยสอน แอปพลิเคชัน ต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้
๖. มีการใช้แอปพลิเคชันช่วยสอนเพื่อเป็นการฝึกทักษะด้านต่างๆ โดยผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง
๗. จัดให้ผู้เรียนได้เรียนคอร์สออนไลน์ เฉพาะทางที่ผู้เรียนสนใจการศึกษาต่างๆ
๘. มีครูพิเศษ มาช่วยสอนในวิชาหลักหรือวิชาเสริมอื่นๆ
๙. ประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่น ชุมชน ให้ความรู้เฉพาะทาง ที่ผู้เรียนสนใจ
๑๐. มีการสร้างสื่อจำลอง หรือสื่อของจริงในการนำมาจัดประสบการณ์เรียนรู้
๑๑. มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว เมืองประวัติศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างทักษะประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
๑๒. มีการสอดแทรกประสบการณ์การเรียนรู้เป็นธรรมชาติในวิถีประจำวันมากที่สุด
๑๓. มีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา แม่น้ำ ทะเล น้ำพุร้อน ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฝนตก แดดออก น้ำท่วม ความแห้งแล้ง
๑๔. มีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง พ่อแม่ พระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพแขนง

๔. ด้านการดำเนินการ

๔.๑ ขั้นการเตรียมการจัดการศึกษา

๔.๑.๑ การเตรียมความพร้อมเพื่อขออนุญาตจัด

๑. มีการศึกษากฎหมาย พรบ.การศึกษา กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑
๒. มีการศึกษา หาข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการหรือขั้นตอนในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
๓. มีการศึกษา การจัดทำหลักสูตร ทั้งในประเทศ หรือ ต่างประเทศ สำนวความสนใจของผู้เรียนในแต่ละปีกว่าผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้อะไร รวมไปถึงการศึกษาหลักสูตรการเรียนรู้ใหม่ๆ

๔. มีการสำรวจความพร้อมของผู้เรียน เข้าใจพัฒนาการตามวัยของผู้เรียนระดับ พัฒนาการของผู้เรียน และค้นหาความสนใจพิเศษ

๕. มีการจัดเตรียมสถานที่ จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านและนอกบ้าน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อรับการประเมินการจดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

๔.๑.๒ การยื่นแบบแสดงความประสงค์

๑. ผู้จัดการศึกษาแสดงความประสงค์ตามแบบแจ้งความประสงค์จะขอจัดการศึกษาเสนอต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนาอยู่

๒. ผู้จัดการศึกษารับการประเมินความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษาจากคณะกรรมการประเมินความรู้ เช่น การตรวจสอบร่องรอยหลักฐาน สัมภาษณ์ สังเกต อาจใช้แบบทดสอบ หรือวิธีการอื่นๆ

๓. ผู้จัดการศึกษา ยื่นแสดง หลักสูตรการจัดการศึกษา แผนการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการประเมินความรู้

๔. คณะกรรมการประเมินความรู้และผู้จัดการศึกษา ร่วมให้คำปรึกษาแนะนำที่เหมาะสม ในการส่งเสริมคุณภาพ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล

๔.๒ ขั้นการวางแผนการจัดการศึกษา

๑. มีการวิเคราะห์ตัวผู้เรียน ให้มีการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคลและมีความสุขในการเรียน

๒. มีการศึกษาแนวการสอน เทคนิคการจัดการเรียนรู้จากเอกสารสื่อออนไลน์ ต่างๆ

๓. มีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาและจุดประสงค์ เชิงพฤติกรรมของผู้เรียน

๔. มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองในด้านต่างๆ เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

๕. มีการสำรวจทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น งบประมาณ อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน สถานที่ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

๖. มีการจัดทำตารางสอน กำหนดตารางเวลาที่ชัดเจนในแต่ละกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน

๔.๓ ขั้นตอนจัดการเรียนรู้

๑. มีวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแบบพหุปัญญา จัดการศึกษาเฉพาะทางที่มีจุดเน้นพิเศษ เช่น กีฬา นาฏศิลป์ ปริยัติธรรม ศิลปะ ธรรมชาติ เกษตรทฤษฎี ฯลฯ

๒. มีการจัดการเรียนรู้เป็นไปตามแผนการจัดการศึกษา ที่ได้ตั้งไว้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน

๓. มีการพาผู้เรียนออกไปทำกิจกรรมที่เอื้อให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้เกิดการสร้างทักษะทางสังคม

๔. มีการให้ผู้เรียนได้สร้างผลงาน, ชิ้นงาน ที่ต่อยอดหรือการคิดค้นชิ้นงานใหม่ๆ โดยการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน

๕. มีการให้ผู้เรียนใช้คอมพิวเตอร์อย่างเป็นประโยชน์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้ตลอดจน การออกแบบและผลิตเชิงนวัตกรรม

๖. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นในเวลาและโอกาสที่เหมาะสม

๔.๔ ขั้นวัดผลประเมินผล

๑. มีการวัดและประเมินผล โดยใช้การสังเกตผู้เรียนอย่างใกล้ชิดและมีสัมผัสของความเป็นพ่อแม่ โดยวิธีการที่เป็นธรรมชาติ และบันทึกพัฒนาการ

๒. มีการประเมินความรู้ความเข้าใจตามเนื้อหาในบทเรียน โดยการซักถามและสรุปประเด็นต่างๆ

๓. มีการสอบแบบอัตนัย โดยการให้ผู้เรียนเขียนอธิบาย สิ่งต่าง ๆ นั้น หรือในกรณีระดับชั้นเล็ก รวมไปถึงการเขียนคำจากรูปภาพ เพื่อการวัดการใช้ภาษา ตลอดจนระบบการคิด

๔. มีการประเมินผลในรูปโครงการ หรือการทำสิ่งประดิษฐ์

๕. มีการประเมินผลผู้เรียนโดยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เป็นการบันทึกหลักฐานการสอนและร่องรอยการเรียนรู้

๔.๕ ขั้นปรับปรุงการเรียนรู้

๑. มีการปรับหลักสูตรการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ในทุกชั้นปี

๒. มีการนำผลการประเมินที่ครอบคลุมประเมินมาวิเคราะห์และออกแบบการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่

๓. มีการนำเทคนิคการสอนจากแหล่งต่างๆ ทั้งสื่อสังคมออนไลน์ งานวิจัย หนังสือเทคนิคการสอน ศาสตร์การสอน ฯลฯ มาปรับการจัดการเรียนรู้

๔. มีการผลิตสื่อ ใบงาน การออกแบบการเรียนรู้ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

๒.๖ สถานศึกษาต้นแบบ โดยใช้แนวคิด โคก หนอง นา เป็นฐานการเรียนรู้

โรงเรียนบ้านวังอ้อ (ยอดสังขวิทยา) อยู่ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑ เป็นสถานศึกษาที่นำ “ศาสตร์พระราชา” หรือศาสตร์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ซึ่งเมื่อนำมาปฏิบัติแล้วจะเกิดผลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต จนเป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนชาวไทยตลอดจนนานาประเทศได้ให้การยอมรับ โดยมีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน ศาสตร์พระราชา คือ การลงไปศึกษาเรียนรู้จากชุมชน ให้ชุมชน บอกว่าปัญหาคืออะไร ความต้องการของชาวบ้าน โดยรัฐบาลได้น้อมนำศาสตร์พระราชามาบริหารประเทศ เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประชาชนทุกคนร่วมมือกันสานต่อพระราชปณิธาน ขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ศาสตร์พระราชา หมายถึง ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานผ่านวิธีการต่างๆ ด้วยความมุ่งหมายที่จะพัฒนา ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาเพื่อประโยชน์สุขแก่เหล่าพสกนิกรและส่งผลถึงมนุษยชาติทั้งปวง ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง สันติสุข และยั่งยืน ลักษณะที่ทรงดำเนินการเพื่อให้พสกนิกรของพระองค์มีความเป็นอยู่ที่ดี อาจแบ่งได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ การสอนหรือชี้แนะ การแก้ปัญหา การให้ความยั่งยืน ศาสตร์พระราชา เป็นเสมือนองค์ความรู้ที่อยู่คู่แผ่นดินไทย เพื่อให้ประชาชนชาวไทยนำไป เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและครอบครัว ให้มีภูมิคุ้มกันที่มั่นคงในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งล้วนมุ่งให้ประชาชนทุกคนปฏิบัติตนเป็น “คนดี” ทั้งคิดดี พูดดี ทำดี ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม สุจริต มีวินัย และมีความสามัคคีซึ่งกันและกัน เพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นปึกแผ่นมั่นคงตลอดไป

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ๑.ความสามารถในการสื่อสาร
- ๓.ความสามารถในการแก้ปัญหา

- ๒.ความสามารถในการคิด
- ๔.ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
๓. อยู่อย่างพอเพียง
๕. รักความเป็นไทย

๒. ซื่อสัตย์สุจริต
๔. มุ่งมั่นในการทำงาน

สาระการเรียนรู้

๑. ศาสตร์พระราชา การอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่า
๒. ทฤษฎีบันได ๔ ขั้น คือ
 - ๔ พ (พอกิน พอใช้ พออยู่ พอร่มเย็น)
 - ๕ ม (มีบุญ มีทาน มีเก็บ มีขาย มีเครือข่าย)
๓. ทฤษฎีใหม่

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

รวมเวลาเรียนทั้งหมด ๑๑ ชั่วโมง (นอก : ในห้องเรียน) ๔ : ๗ ชั่วโมง

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระงาน	เวลาเรียน (นอก : ในห้องเรียน)
กลุ่มสาระฯ หลัก สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ ตัวชี้วัด ป.๑/๒ ยกตัวอย่างการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่เกินตัวและเห็นประโยชน์ของการออม	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างภูมิคุ้มกัน ระดับบุคคล -การใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวัน - ประโยชน์ของการใช้จ่ายเงินที่ไม่เกินตัว - ประโยชน์ของการออม -โทษของการใช้จ่ายเงินเกินตัว - วางแผนการใช้จ่าย	- แผนผังการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวัน - วาดภาพสื่อเรื่องราวประโยชน์ของการออม (กระปุกออมสิน)	๑๑ (๐:๒)

	ตัวชี้วัด ป.๑/๓ ยกตัวอย่างการใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด	- ทรัพยากรที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ดินสอ กระดาษ เสื้อผ้า - ทรัพยากรส่วนรวม เช่น โต๊ะ เก้าอี้ นักเรียน สาธารณูปโภค - การใช้ทรัพยากรส่วนตัวและส่วนรวมอย่างถูกต้อง และประหยัดและคุ้มค่า เช่น การประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ	- ใบบาง เรื่อง ทรัพยากร ส่วนรวม/ส่วนตัว	๑๑ (๐:๑)
กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระงาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
	สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ตัวชี้วัด ป.๑/๓ มีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมที่บ้านและห้องเรียน	- การปฏิบัติตนในการรักษาสิ่งแวดล้อมในบ้าน และห้องเรียน	- ดูแลรักษา ความสะอาด ห้องเรียน และของใช้ส่วนรวม	๑๑ (๑:๑)

กลุ่มสาระฯ บูรณาการ วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี	สาระที่ ๑ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ มาตรฐาน ว ๑.๑ เข้าใจความ หลากหลายของระบบนิเวศ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งไม่มีชีวิต กับสิ่งมีชีวิต และความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ ตัวชี้วัด ป.๑/๒ บอกสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของ สัตว์ในบริเวณที่อาศัยอยู่	ความหลากหลายของ ระบบนิเวศ ในการทำ เกษตรทฤษฎีใหม่ - บริเวณต่างๆใน ท้องถิ่นอาจพบพืชและ สัตว์หลายชนิดอาศัยอยู่ - บริเวณที่แตกต่างกัน อาจพบพืชและสัตว์ แตกต่างกัน เพราะ สภาพแวดล้อมของแต่ละ บริเวณจะมีความ เหมาะสมต่อการ ดำรงชีวิตของพืชและ สัตว์ที่ - ถ้าสภาพแวดล้อมใน บริเวณที่พืชและสัตว์ อาศัยอยู่มีการ เปลี่ยนแปลงจะมีผลต่อ การดำรงชีวิตของพืช และสัตว์	- สำรวจ ทรัพยากร บริเวณโรงเรียน แล้วบันทึกลงใน สมุด - เล่า ประสบการณ์ เกี่ยวกับ สภาพแวดล้อม ที่เหมาะสมกับ การดำเนินชีวิต ของสัตว์	๑๑ (๑:๑)

กลุ่มสาระ การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการ เรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระ งาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
	มาตรฐาน ว ๑.๒ เข้าใจสมบัติของสิ่งมีชีวิต หน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต การลำเลียงสารเข้าและออกจากเซลล์ ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ของสัตว์และมนุษย์ที่ทำงานสัมพันธ์กัน ตัวชี้วัด ป.๑/๑ ระบุชื่อ บรรยายลักษณะ และบอกหน้าที่ของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมนุษย์ สัตว์ และพืช	- พืชมีส่วนต่าง ๆ ที่มีลักษณะและหน้าที่แตกต่างกันเพื่อให้เหมาะสมในการดำรงชีวิต	- สำรวจพืชในบริเวณโรงเรียน - ใ้ทำงาน เรื่อง ส่วนต่างๆ ของร่างกายมนุษย์/พืช	๑๑ (๑:๑)
กลุ่มสาระฯ บูรณาการ ศิลปะ	สาระที่ ๑ ทศศิลป์ มาตรฐาน ศ ๑.๑ สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ ตัวชี้วัด ป.๑/๒ บอกความรู้สึกที่มีต่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ป.๑/๕ วาดภาพระบายสีภาพธรรมชาติตามความรู้สึกของตนเอง	- การวาดภาพระบายสีตามความรู้สึกของตนเอง และ ความรู้สึกที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้	- วาดภาพระบายสีสิ่งแวดล้อมรอบตัว	๑๑ (๑:๑)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

รวมเวลาเรียนทั้งหมด ๑๔ ชั่วโมง (นอก : ในห้องเรียน) ๖ : ๘ ชั่วโมง

กลุ่มสาระ การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการ เรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระ งาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
กลุ่มสาระฯ หลัก สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและ สามารถบริหารจัดการทรัพยากร ในการผลิตและการบริโภค การ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่าง มีประสิทธิภาพและคุ้มค่า ตัวชี้วัด ป.๒/๓ บันทึกรายรับรายจ่ายของ ตนเอง	หลักการเศรษฐกิจ พอเพียง นำไปสู่ความ พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน - วิธีการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของตนเอง อย่างง่าย ๆ - รายการของรายรับที่ เป็นรายได้ที่เหมาะสม และไม่เหมาะสม - รายการของรายจ่ายที่ เหมาะสมและไม่ เหมาะสม	- บัญชีรายรับ - รายจ่าย	๑๔ (๐:๑)
	ป.๒/๔ สรุปผลดีของการใช้จ่ายที่ เหมาะสมกับรายได้และการออม	ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงกับหลักธรรม การใช้ชีวิต - ที่มาของรายได้ที่ สุจริต - การใช้จ่ายที่เหมาะสม - ผลดีของการใช้จ่ายที่ เหมาะสมกับรายได้ - การออมและผลดีของ การออม - การนำเงินที่เหลือมา ใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือ สาธารณกุศล ตาม ทฤษฎี บัณฑิต ๙ ชั้น (ขั้นที่ ๕-๖ บุญและ ทาน)	- แผนภาพ การวางแผนการ ใช้เงิน	๑๔ (๐:๑)

กลุ่มสาระ การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการ เรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระ งาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
	สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ ตัวชี้วัด ป.๒/๑อธิบายความสำคัญของ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่ มนุษย์สร้างขึ้น	- ความสำคัญของ สิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์ สร้างขึ้นในการดำเนิน ชีวิต เช่น ประโยชน์ ของดิน ป่าไม้ และน้ำ	- นำเสนอ สิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติและที่ มนุษย์สร้างขึ้น	๑๔ (๑:๑)
	ป.๒/๒ จำแนกและใช้ ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่ หมดไป ที่ใช้แล้วหมดไปและ สร้างทดแทนขึ้นใหม่ได้อย่าง คุ้มค่า	การนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติที่มี อยู่อย่างจำกัดให้คุ้มค่า ๑. ประเภทของ ทรัพยากรธรรมชาติ คือ ใช้แล้วไม่หมด ใช้ แล้วหมดไป สร้าง ทดแทนขึ้นใหม่ได้ ๒. การใช้ทรัพยากร อย่างคุ้มค่า	- ใบงาน เรื่อง ประเภทของ ทรัพยากรธรรมชา ติ	๑๔ (๑:๑)
	ป.๒/๔ มีส่วนร่วมในการจัดการ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	การอนุรักษ์ดิน - ผลกระทบของการ เปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมที่มีต่อ โรงเรียน - การรักษาและฟื้นฟู สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	- มอบหมายให้ นักเรียนเตรียม ดินก่อนที่จะทำ การเพาะปลูก	๑๔ (๑:๐)

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระงาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
กลุ่มสาระฯ บูรณาการ วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี	สาระที่ ๑ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ มาตรฐาน ว ๑.๒ เข้าใจสมบัติของสิ่งมีชีวิต หน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต การลำเลียงสารเข้าและออกจากเซลล์ ป.๒/๑ ระบุว่าพืชต้องการแสงและน้ำ เพื่อการเจริญเติบโต ป.๒/๒ ตระหนักถึงความจำเป็นที่พืชต้องได้รับน้ำและแสงเพื่อการเจริญเติบโต	เกษตรทฤษฎีใหม่ กับ การจัดสรรที่ดิน เพื่อการอยู่อาศัย และมีชีวิตยั่งยืน โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น ส่วน ๆ ได้แก่ พื้นที่น้ำ พื้นที่ดิน เป็นพื้นที่นาเพื่อปลูกข้าว พื้นที่ดินสำหรับปลูกพืชไร่ นานาพันธุ์ และที่สำหรับอยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์ ในอัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ - พืชต้องการน้ำ แสง เพื่อการเจริญเติบโต	- สังเกตการเจริญเติบโตของพืชที่นักเรียนปลูก และดูแลพืชให้ได้รับแสงและน้ำอย่างเหมาะสม	๑๔ (๑:๑)
	สาระที่ ๓ วิทยาศาสตร์โลกและอวกาศ มาตรฐาน ว๓.๒ เข้าใจองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของระบบโลก กระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในโลกและบนผิวโลก ตัวชี้วัด ป.๒/๑ ระบุส่วนประกอบของดิน และจำแนกชนิดของดิน ป.๒/๒ อธิบายประโยชน์จากดิน	พื้นฐานของการทำการเกษตร คือ การมีความรู้เรื่อง ดิน - ส่วนประกอบของดิน - ลักษณะเนื้อดิน - ดินแต่ละชนิดนำไปใช้ประโยชน์แตกต่างกัน ตามลักษณะสมบัติของดิน	- บันทึกผลการทดลอง เรื่อง การจำแนกประเภทของดิน - แผนผังความคิด เรื่อง การใช้ประโยชน์จากดิน - นำเสนอ เรื่อง การใช้ประโยชน์จากดิน	๑๔ (๑:๒)

กลุ่มสาระ การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการ เรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระ งาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
<u>กลุ่มสาระฯ</u> <u>บูรณาการ</u> ศิลปะ	สาระที่ ๑ ทักษะศิลป์ มาตรฐาน ศ ๑.๑ สร้างสรรค์งาน ทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และ ความคิดสร้างสรรค์ ตัวชี้วัด ป.๒/๑ บรรยายรูปร่าง รูปทรงที่พบ ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ป.๒/๒ ระบุทัศนธาตุที่อยู่ใน สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ โดยเน้นเรื่องเส้น สี รูปร่าง และ รูปทรง	- รูปร่าง รูปทรงใน ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม เช่น รูป กลม วงรี สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม และกระบอก - เส้น สี รูปร่าง รูปทรง ในสิ่งแวดล้อมและงาน ทัศนศิลป์ประเภทต่าง ๆ เช่น ต้นไม้ พืช ผัก แหล่งน้ำ	- วาดภาพ ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ให้ อยู่ในรูปทรง เรขาคณิต	๑๔ (๑:๑)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

รวมเวลาเรียนทั้งหมด ๑๐ ชั่วโมง (นอก : ในห้องเรียน) ๕ : ๕ ชั่วโมง

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระงาน	เวลาเรียน (นอก : ในห้องเรียน)
กลุ่มสาระฯ หลัก สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า ตัวชี้วัด ป.๓/๒วิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเอง	เกษตรทฤษฎีใหม่ มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบเพื่อให้เพียงพอต่อตนเองและเพื่อเป็นรายได้ - ใช้บัญชีรับจ่าย - วางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเอง - วางแผนการแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม - วางแผนการนำเงินที่เหลือจ่ายมาใช้อย่างเหมาะสม	- บัญชีรายรับ – รายจ่าย - แผนภาพการแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม	๑๐ (๒:๒)
	สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต มี ตัวชี้วัด ป.๓/๒ อธิบายการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ	การใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในการดำเนินของมนุษย์ หลักทฤษฎีบันได ๙ ขั้น - บันไดขั้นที่ ๑-๔ ขั้นพื้นฐาน คือ การทำการเกษตร เพื่อสนองความต้องการในด้านปัจจัย ๔ - บันไดขั้นที่ ๕-๙ ขั้นก้าวหน้า มนุษย์เข้าใจปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพมากขึ้น	- ใบงาน เรื่อง การใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ	๑๐ (๑:๑)

	ป.๓/๖ มีส่วนร่วมในการจัดการ สิ่งแวดล้อมในชุมชน	- ผลกระทบของการ เปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมที่มีต่อชุมชน - การจัดการ สิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ปัญหาดิน น้ำ เป็น ต้น	- นักเรียนแยก ประเภทขยะ ภายในโรงเรียน/ ชุมชน	(๑:๑)
<u>กลุ่มสาระฯ</u> <u>บูรณาการ</u> ศิลปะ	สาระที่ ๑ ทักษะศิลป์ มาตรฐาน ศ ๑.๑ สร้างสรรค์งาน ทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และ ความคิดสร้างสรรค์ ตัวชี้วัด ป.๓/๑ บรรยาย รูปร่าง รูปทรง ในธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และงาน ทัศนศิลป์ ป.๓/๓ จำแนกทัศนธาตุของสิ่ง ต่าง ๆ ในธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและ งานทัศนศิลป์ โดยเน้นเรื่อง เส้น สี รูปร่าง รูปทรง และพื้นผิว	- รูปร่าง รูปทรงใน ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์ จาก การสำรวจสิ่งแวดล้อม รอบตัวเรา ในบริเวณ โรงเรียนและชุมชน - เส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและงาน ทัศนศิลป์	- วาดภาพ ระบายสี ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	๑๐ (๑:๑)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

รวมเวลาเรียนทั้งหมด ๑๐ ชั่วโมง (นอก : ในห้องเรียน) ๔ : ๖ ชั่วโมง

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระงาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
กลุ่มสาระฯ หลัก สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและ สามารถบริหารจัดการทรัพยากรใน การผลิตและการบริโภค การใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมี ประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้ง เข้าใจหลักการของเศรษฐกิจ พอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมี คุณภาพ ตัวชี้วัด ป.๔/๓ อธิบายหลักการของ เศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของตนเอง	- หลักการของ เศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์ใช้ เศรษฐกิจพอเพียงใน การดำรงชีวิต - เกษตรทฤษฎีใหม่ กับการจัดสรรที่ดิน เพื่อการอยู่อาศัยและ มีชีวิตยั่งยืน โดยแบ่ง พื้นที่ออกเป็นส่วนๆ ได้แก่ พื้นที่น้ำ พื้นที่ ดินเป็นพื้นที่นาเพื่อ ปลูกข้าว พื้นที่ดิน สำหรับปลูกพืชไร่ นานาพันธุ์ และที่ สำหรับอยู่อาศัยและ เลี้ยงสัตว์ ใน อัตราส่วน ๓๐:๓๐: ๓๐:๑๐	- นำเสนอความรู้ เกี่ยวกับเกษตร ทฤษฎีใหม่ และ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ของตนเอง	๑๐ (๑:๒)
	สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ตัวชี้วัด ป.๔/๓ นำเสนอแนวทางการจัดการ สิ่งแวดล้อม ในจังหวัด	- สภาพแวดล้อมทาง กายภาพของชุมชน เช่น น้ำ ที่ส่งผลต่อ การดำเนินชีวิตของ คนในจังหวัด	- นำเสนอแนวทาง การจัดการ สิ่งแวดล้อมของ ชุมชนที่ส่งผลต่อ การดำเนินชีวิต ของคนในจังหวัด	๑๐ (๑:๑)

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระงาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
กลุ่มสาระฯ บูรณาการ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	สาระที่ ๑ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ มาตรฐาน ว ๑.๑ เข้าใจความ หลากหลายของระบบนิเวศ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งไม่มีชีวิต กับสิ่งมีชีวิต ตัวชี้วัด ป.๔/๑ บรรยายหน้าที่ของราก ลำ ต้น ใบ และดอกของพืชดอก	เศรษฐกิจพอเพียง กับการนำความรู้ เรื่องส่วนต่างๆ ของ พืช ไปใช้ในการทำ เกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่ง ส่วนประกอบแต่ละ ส่วนของดอกทำ หน้าที่แตกต่างกัน	- บันทึกการ ทดลอง การดูต้น ของพืช - สำรวจดอกไม้ใน บริเวณโรงเรียน แหล่งการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง เขียนบันทึก นำเสนอหน้าชั้น เรียน	๑๐ (๑:๒)
กลุ่มสาระฯ บูรณาการ ศิลปะ	สาระที่ ๑ ทักษะศิลป์ มาตรฐาน ศ ๑.๑ สร้างสรรค์งาน ทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และ ความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่างาน ทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน ตัวชี้วัด ป.๔/๑ เปรียบเทียบรูปลักษณะของ รูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์	- รูปร่าง รูปทรงใน ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและงาน ทัศนศิลป์ เช่น ต้นไม้ ใบไม้ แหล่งน้ำ	- ออกแบบ และ นำเสนอ รูปลักษณะของ รูปร่าง รูปทรงใน ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม	๑๐ (๑:๑)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

รวมเวลาเรียนทั้งหมด ๑๔ ชั่วโมง (นอก : ในห้องเรียน) ๔ : ๑๐ ชั่วโมง

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระงาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
กลุ่มสาระฯ หลัก สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและ สามารถบริหารจัดการทรัพยากรใน การผลิตและการบริโภคการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมี ประสิทธิภาพและคุ้มค่า ตัวชี้วัด ป.๕/๒ ประยุกต์ใช้แนวคิดของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน การทำกิจกรรมต่างๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน	หลักการปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง - ทฤษฎีบันได ๙ ขั้น (ขั้นที่ ๑- ๔ ขั้น พื้นฐาน) บริหาร จัดการทรัพยากรใน การผลิตและการ บริโภค การใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่ จำกัดได้อย่างมี ประสิทธิภาพและ คุ้มค่า - บันไดขั้นที่ ๕-๙ เศรษฐกิจพอเพียง ขึ้นก้าวหน้า มนุษย์ เข้าใจภูมิสัมพันธ์ ทางกายภาพมากขึ้น	-ออกแบบ ผลิตภัณฑ์สินค้า ในชุมชน	๑๔ (๑:๒)
	สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจ ภูมิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการ ดำเนินชีวิต ตัวชี้วัด ป.๕/๓ นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อน ให้เห็นผลจากการรักษาและทำลาย สภาพแวดล้อม และเสนอแนวทาง ในการจัดการสิ่งแวดล้อม	- เกษตรทฤษฎีใหม่ กับการจัดการ สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพ ส่งผลต่อ การตั้งถิ่นฐาน การ ย้ายถิ่นฐานของ ประชากร - แนวทางการ จัดการสิ่งแวดล้อม ในภูมิภาคของตน	จัดทำแผนผัง ความคิด และ นำเสนอตัวอย่าง ที่สะท้อนให้เห็น ผล จากการ รักษาและ ทำลาย สภาพแวดล้อม และเสนอ แนวทางในการ จัดการ สิ่งแวดล้อม ใน ภูมิภาคของตน	๑๔ (๐:๒)

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระงาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
กลุ่มสาระฯ บูรณาการ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	สาระที่ ๑ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ มาตรฐาน ว ๑.๑ เข้าใจความ หลากหลายของระบบนิเวศ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งไม่มีชีวิต กับสิ่งมีชีวิต ตัวชี้วัด ป.๕/๔ ตระหนักในคุณค่าของ สิ่งแวดล้อมที่มีต่อการดำรงชีวิต ของสิ่งมีชีวิตโดยมีส่วนร่วมในการ ดูแลรักษาสีเขียว	เกษตรทฤษฎีใหม่ การจัดสรรที่ดิน ออกเป็นส่วนๆ ใน อัตรา ๓๐:๓๐:๓๐: ๑๐	นักเรียนสำรวจ ความสัมพันธ์ ของสิ่งมีชีวิต บริเวณโรงเรียน แล้วทำใบงาน ดังนี้ - ใบงาน เรื่อง ความสัมพันธ์ ของของ สิ่งมีชีวิต - ใบงาน เรื่อง ห่วงโซ่อาหาร	๑๔ (๑:๒)
	ป.๕/๒ ตระหนักถึงคุณค่าของน้ำ โดยนำเสนอแนวทางการใช้น้ำ อย่างประหยัดและการอนุรักษ์น้ำ	ทรัพยากรน้ำ - น้ำจืดที่มนุษย์ นำมาใช้ได้มีปริมาณ น้อยมากจึงควรใช้น้ำ อย่างประหยัดและ ร่วมกันอนุรักษ์น้ำ	- แผนผัง ความคิด เรื่อง การใช้น้ำอย่าง ประหยัด	๑๔ (๐:๑)
กลุ่มสาระฯ บูรณาการ การงานอาชีพ	สาระที่ ๑ การดำรงชีวิตและ ครอบครัว มาตรฐาน ง ๑.๑ เข้าใจการ ทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มี ทักษะกระบวนการทำงาน ตัวชี้วัด ป.๕/๑ อธิบายเหตุผลการทำงาน แต่ละขั้นตอนถูกต้องตาม กระบวนการทำงาน	ขั้นตอนการทำงาน ตามทฤษฎีบันได ๙ ขั้นสู่ความพอเพียง เป็นแนวทางลำดับ ขั้นเพื่อเดินตามไปที ละขั้น ค่อยๆก้าวไป แบบมั่นคง และ ยั่งยืน	-การปลูกพืชผัก สวนครัวของ นักเรียน -การทำบัญชี ครัวเรือน	๑๔ (๑:๑)

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระงาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
<u>กลุ่มสาระฯ</u> <u>บูรณาการ</u> ศิลปะ	สาระที่ ๑ ทักษะศิลป์ มาตรฐาน ศ ๑.๑ สร้างสรรค์งาน ทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และ ความคิดสร้างสรรค์ ตัวชี้วัด ป.๕/๑บรรยายเกี่ยวกับจังหวะ ตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏใน สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์	- จังหวะ ตำแหน่ง ของสิ่งต่าง ๆ ใน สิ่งแวดล้อมและงาน ทัศนศิลป์ เช่น แหล่งการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียน	- วาดภาพแหล่ง เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง ตาม จินตนาการของ นักเรียน แล้ว นำเสนอเกี่ยวกับ ภาพวาดของ ตนเอง	๑๔ (๑:๒)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

รวมเวลาเรียนทั้งหมด ๑๒ ชั่วโมง (นอก : ในห้องเรียน) ๔ : ๘ ชั่วโมง

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระงาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
กลุ่มสาระฯ หลัก สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและ สามารถบริหารจัดการทรัพยากรใน การผลิตและการบริโภค การใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมี ประสิทธิภาพและคุ้มค่า ตัวชี้วัด ป.๖/๓ บอกวิธีและประโยชน์ของ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	เกษตรทฤษฎีใหม่กับการ การบริหารจัดการ ทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง จำกัด -ความหมาย และ ความจำเป็นของ ทรัพยากร -หลักการและวิธีใช้ ทรัพยากรให้เกิด ประโยชน์สูงสุด -วิธีการสร้างจิตสำนึก ให้คนในชาติรู้คุณค่า ของทรัพยากรที่มีอยู่ จำกัด -วางแผนการใช้ ทรัพยากร โดย ประยุกต์เทคนิคและ วิธีการใหม่ ๆ ให้เกิด ประโยชน์แก่สังคม และประเทศชาติ และ ท้นกับสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคม เช่น การทำปุ๋ยหมัก รสจี๊ด	- สำรวจโรงเรียน แล้วนำเสนอ วิธี และประโยชน์ ของการใช้ ทรัพยากรอย่าง ยั่งยืน เช่น บ่อ ขยะ นักเรียนมี วิธีการกำจัด อย่างไร สามารถ นำไปใช้ ประโยชน์อะไร ได้บ้าง	๑๒ (๑:๒)

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระงาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
	สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต ตัวชี้วัด ป.๖/๓ นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมและเสนอแนวทางในการจัดการที่ยั่งยืนในประเทศไทยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมในประเทศ	-ผลจากการรักษาและทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย เช่น การทิ้งขยะลงสู่แม่น้ำ การใช้สารเคมีในการปราบศัตรูพืช -แนวทางในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยมีจิตสำนึกรู้คุณค่า เช่น การทำเกษตรทฤษฎีใหม่	- แผนผังความคิด เรื่องการทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ - นำเสนอแนวทางในการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	๑๒ (๑:๒)
กลุ่มสาระฯ บูรณาการ คณิตศาสตร์	สาระที่ ๑ จำนวนและพีชคณิต มาตรฐาน ค ๑.๑ เข้าใจความหลากหลายของการแสดงจำนวนระบบจำนวน การดำเนินการของจำนวนผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ สมบัติของการดำเนินการ และนำไปใช้ ป.๖/๒ เขียนอัตราส่วนแสดงการเปรียบเทียบปริมาณ ๒ ปริมาณ จากข้อความหรือสถานการณ์ โดยที่ปริมาณ แต่ละปริมาณเป็นจำนวนนับ ป.๖/๓ หาอัตราส่วนที่เท่ากับอัตราส่วนที่กำหนดให้	อัตราส่วน - อัตราส่วน - อัตราส่วนที่เท่ากัน และมาตราส่วน -เปรียบเทียบผลผลิตทางการเกษตร เช่น ปริมาณการออกไข่ของไก่ ในแต่ละสัปดาห์/ เดือนที่ผ่านมา เพื่อจัดเก็บข้อมูล	- เก็บข้อมูลผลผลิตที่ได้แล้ว ทำแผนภูมิรูปแท่ง แสดงปริมาณผลผลิตการออกไข่ของไก่ ในช่วงสัปดาห์/เดือนที่ผ่านมา	๑๒ (๑:๒)

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้	ชิ้นงาน/ภาระงาน	เวลาเรียน (นอก : ใน ห้องเรียน)
<u>กลุ่มสาระฯ</u> <u>บูรณาการ</u> ภาระงานอาชีพ	สาระที่ ๑ การดำรงชีวิตและครอบครัว มาตรฐาน ง ๑.๑ เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ตัวชี้วัด ป.๖/๑ อภิปรายแนวทางในการทำงานและปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอน	บันได ๙ ขั้น ๔ พอ ๕ มอ กับการทำงานและการปรับปรุงการทำงาน เช่น -การดูแลรักษาสมบัติภายในบ้าน -การปลูกไม้ดอกหรือ ไม้ประดับ หรือ ปลูกผัก หรือเลี้ยงปลาเพื่อประกอบอาหาร หรือ สร้างอาชีพ -การบันทึกรายรับ-รายจ่ายของห้องเรียน -การจัดเก็บเอกสารการเงิน	- การปลูกพืชผักของนักเรียน - บันทึกรายรับ-รายจ่ายของห้องเรียน	๑๒ (๑:๒)

๒.๗ บริบทของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย

ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา³⁹

ชื่อโรงเรียน โรงเรียนบ้านหอยที่อยู่บ้านหอยหมู่ที่ ๑๐ ตำบลหัวช้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

ชื่อผู้บริหารโรงเรียน นายชัยวัฒน์ ศาลา เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๒-๕๓๙๖๔๕๑

E-mail : chaiwat.boy๖๔๖๔@gmail.com

จำนวนครูทั้งหมด ๙ คน จำแนกเป็น ข้าราชการครู ๕ คน ครูอัตราจ้าง ๒ คน ผู้ช่วยครู ๑ คน
ครูธุรการ ๑ คน

จำนวนนักเรียน รวม ๖๔ คน จำแนกเป็น ระดับปฐมวัย ๑๘ คน ระดับประถมศึกษา ๔๖ คน

สีประจำโรงเรียน คือ สีเขียว – สีเหลือง

วิสัยทัศน์โรงเรียน

โรงเรียนบ้านหอย มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งพร้อมประสานความร่วมมือจากชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

อัตลักษณ์โรงเรียน ยิ้มสวย รวยน้ำใจ

พันธกิจ

๑. จัดกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
๒. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
๓. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้
๔. ปรับปรุงสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ ห้องเรียนให้น่าดู น่าอยู่ น่าเรียน
๕. ชุมชนให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน

๑.๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อสถานศึกษา : โรงเรียนบ้านหอย

ที่อยู่: หมู่ที่ ๑๐ บ้านหอย ตำบลหัวช้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ รหัสไปรษณีย์

๓๓๑๒๐

สังกัด: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๒

โทรศัพท์: ๐๘๒-๕๓๙๖๔๕๑ โทรสาร : - E-Mail : -

เปิดสอน: ระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๒ ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

³⁹ เอกสาร รายงานประเมินตนเอง (SAR) โรงเรียนบ้านหอย ตำบลหัวช้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ๒๕๖๕

๑.๒ ข้อมูลบุคลากรของสถานศึกษา

๑) จำนวนบุคลากร

บุคลากร	ผู้บริหาร	ข้าราชการครู	พนักงานราชการ	ครูอัตราจ้าง	เจ้าหน้าที่อื่นๆ	รวมทั้งหมด
จำนวน	๑	๕	๐	๒	๒	๙

๒) วุฒิการศึกษาสูงสุดของบุคลากร

บุคลากร	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	รวมทั้งหมด
จำนวน	๑	๖	๒	๐	๙

สาขาวิชา	จำนวน (คน)	ภาระงานสอนเฉลี่ยของครู ๑ คน ในแต่ละสาขาวิชา(ชม./สัปดาห์)
๑. บริหารการศึกษา	๒	
๒. คณิตศาสตร์	๑	
๓. วิทยาศาสตร์	๐	
๔. ภาษาไทย	๐	
๕. ภาษาอังกฤษ		เฉลี่ยสอนคนละ ๒๕ ชั่วโมงต่อสัปดาห์
๖. สังคมศึกษา	๑	
๗. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๐	
๘. ปฐมวัย	๐	
๙. การประถมศึกษา	๐	
๑๐. พลศึกษา	๑	
๑๑. การสอนศิลปะ	๑	
๑๒. อื่นต่ำกว่า ป.ตรี	๑	
รวม	๙	

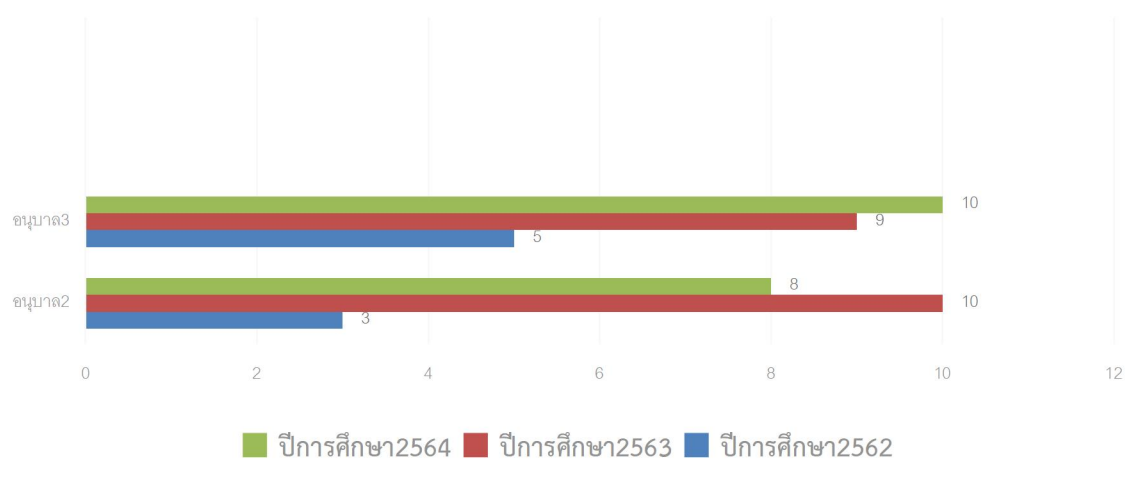
๓) สาขาวิชาที่จบการศึกษาและภาระงานสอน

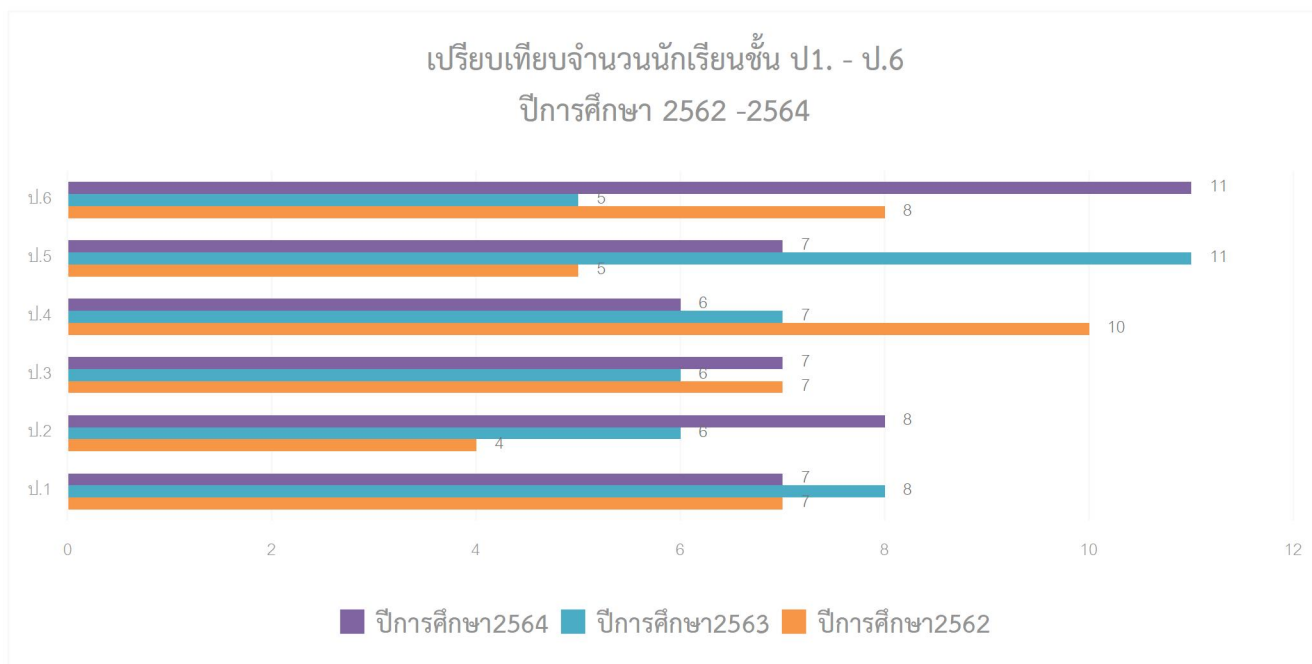
๑.๓ ข้อมูลนักเรียน

จำนวนนักเรียน ปีการศึกษา ๒๕๖๔ รวม ๖๔ คน

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อนุบาลปีที่ ๒	๑	๓	๕	๘	๑:๘
อนุบาลปีที่ ๓	๑	๔	๖	๑๐	๑:๑๐
รวม		๗	๑๑	๑๘	๒:๑๘
ประถมศึกษาปีที่ ๑	๑	๓	๔	๗	๑:๗
ประถมศึกษาปีที่ ๒	๑	๗	๑	๘	๑:๘
ประถมศึกษาปีที่ ๓	๑	๔	๓	๗	๑:๗
ประถมศึกษาปีที่ ๔	๑	๕	๑	๖	๑:๖
ประถมศึกษาปีที่ ๕	๑	๓	๔	๗	๑:๗
ประถมศึกษาปีที่ ๖	๑	๖	๕	๑๑	๑:๑๑
รวม	๖	๒๘	๑๘	๔๖	๖:๔๖
รวมทั้งหมด	๘	๓๕	๒๙	๖๔	๘:๖๔

เปรียบเทียบจำนวนนักเรียนระดับอนุบาล 1และ2
ปีการศึกษา 2562 - 2564

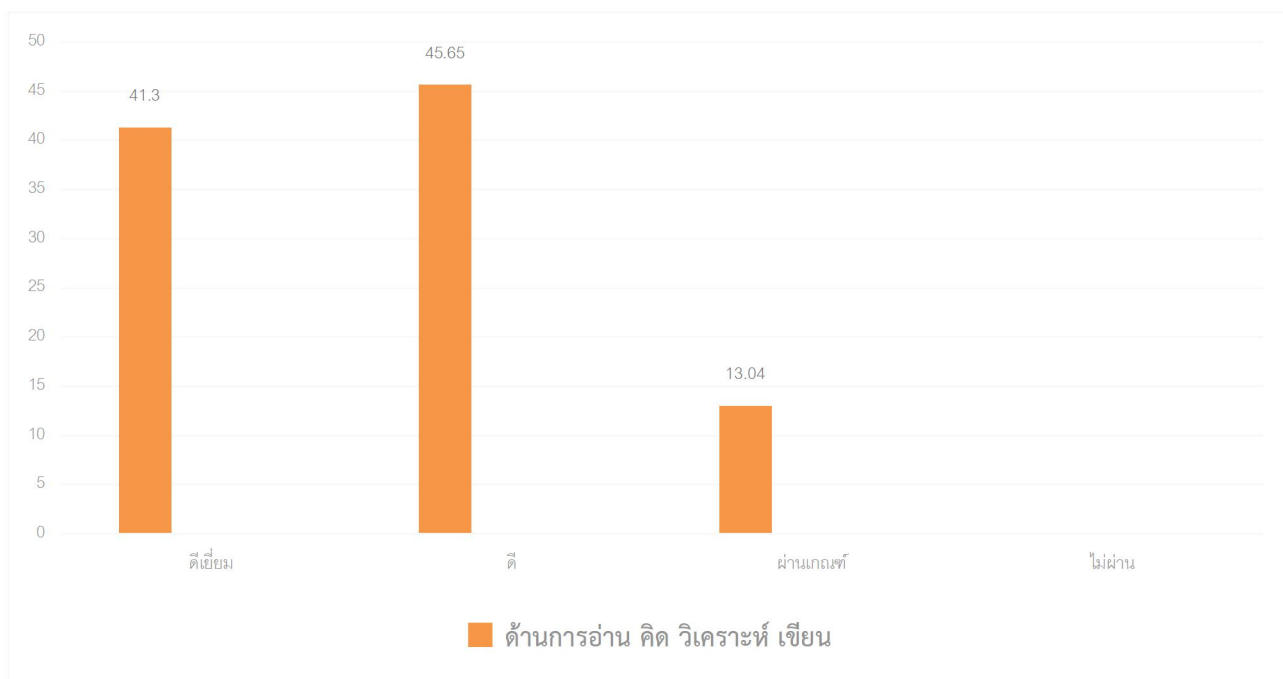

๑.๔ ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสถานศึกษา

ตารางแสดง ร้อยละผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา/ตามระดับชั้น
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น ป. ๑ - ๖ จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

ชั้น	นักเรียนเข้าสอบ	(๑) ภาษาไทย	(๒) คณิตศาสตร์	(๓) วิทยาศาสตร์	(๔) สังคมศึกษาฯ	(๕) ประวัติศาสตร์	(๖) สุขศึกษาฯ	(๗) ศิลปะ	(๘) การงานอาชีพฯ	(๙) ภาษาอังกฤษ	วิชาเพิ่มเติม หน้าที่ พลเมือง (๑๐)	รวมเฉลี่ย (%)
ป. ๑	๗	๘๗.๐๐	๘๕.๔๓	๘๕.๒๙	๘๖.๐๐	๘๖.๐๐	๘๖.๒๙	๙๒.๔๓	๘๔.๕๗	๘๓.๔๓	๘๑.๔๓	๖๐๐.๕๐
ป. ๒	๘	๗๕.๗๕	๗๘.๒๕	๗๙.๗๕	๘๑.๖๓	๘๒.๓๘	๘๕.๗๘	๘๗.๕๐	๘๖.๓๘	๗๗.๖๓	๘๕.๕๐	๖๕๖.๔๐
ป. ๓	๗	๗๗.๕๗	๗๙.๐๐	๗๘.๕๗	๘๐.๗๑	๗๙.๗๑	๘๘.๐๐	๘๗.๘๖	๘๖.๔๓	๗๓.๐๐	๘๔.๗๑	๕๗๐.๙๐
ป. ๔	๖	๘๙.๖๗	๘๐.๖๗	๘๓.๕๐	๙๐.๐๐	๘๗.๘๓	๙๒.๕๐	๙๑.๑๗	๘๖.๑๗	๗๘.๓๓	๘๙.๑๗	๕๒๑.๔๐
ป. ๕	๗	๘๘.๕๗	๗๗.๐๐	๗๖.๑๔	๘๐.๘๖	๘๓.๗๑	๘๒.๒๙	๘๓.๔๓	๘๔.๑๔	๗๒.๐๐	๙๑.๐๐	๕๗๔.๑๐
ป. ๖	๑๑	๗๘.๐๐	๗๔.๒๗	๗๗.๘๑	๘๐.๕๕	๘๐.๖๔	๘๑.๗๓	๘๑.๒๗	๘๒.๙๑	๗๓.๔๕	๘๐.๗๓	๘๗๐.๕๐

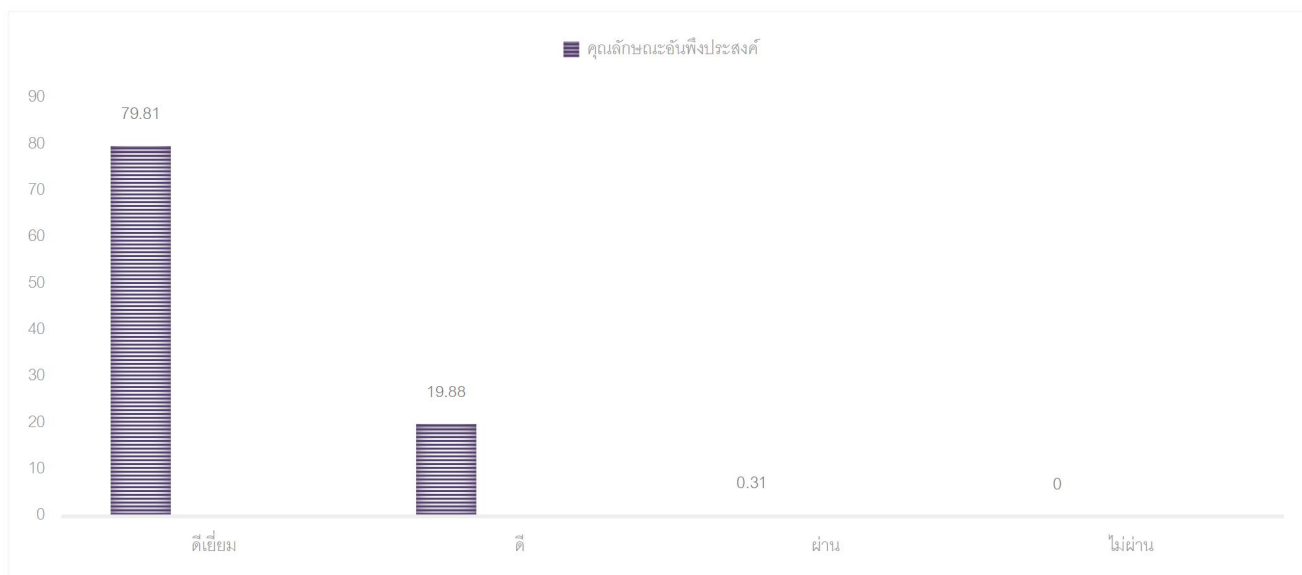
ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน ด้านการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ปีการศึกษา ๒๕๖๔

ตารางแสดงผลการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์เขียน ปีการศึกษา ๒๕๖๔

ชั้น	จำนวนนักเรียน	ดีเยี่ยม	ดี	ผ่านเกณฑ์	ไม่ผ่าน
ป.๑	๗	๑	๖	๐	๐
ป.๒	๘	๕	๓	๐	๐
ป.๓	๗	๐	๕	๒	๐
ป.๔	๖	๖	๐	๐	๐
ป.๕	๗	๗	๐	๐	๐
ป.๖	๑๑	๐	๗	๔	๐
รวม	๔๖	๑๙	๒๑	๖	๐
ร้อยละ		๔๑.๓๐	๔๕.๖๕	๑๓.๐๔	๐

ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทุกระดับชั้น ปีการศึกษา ๒๕๖๔

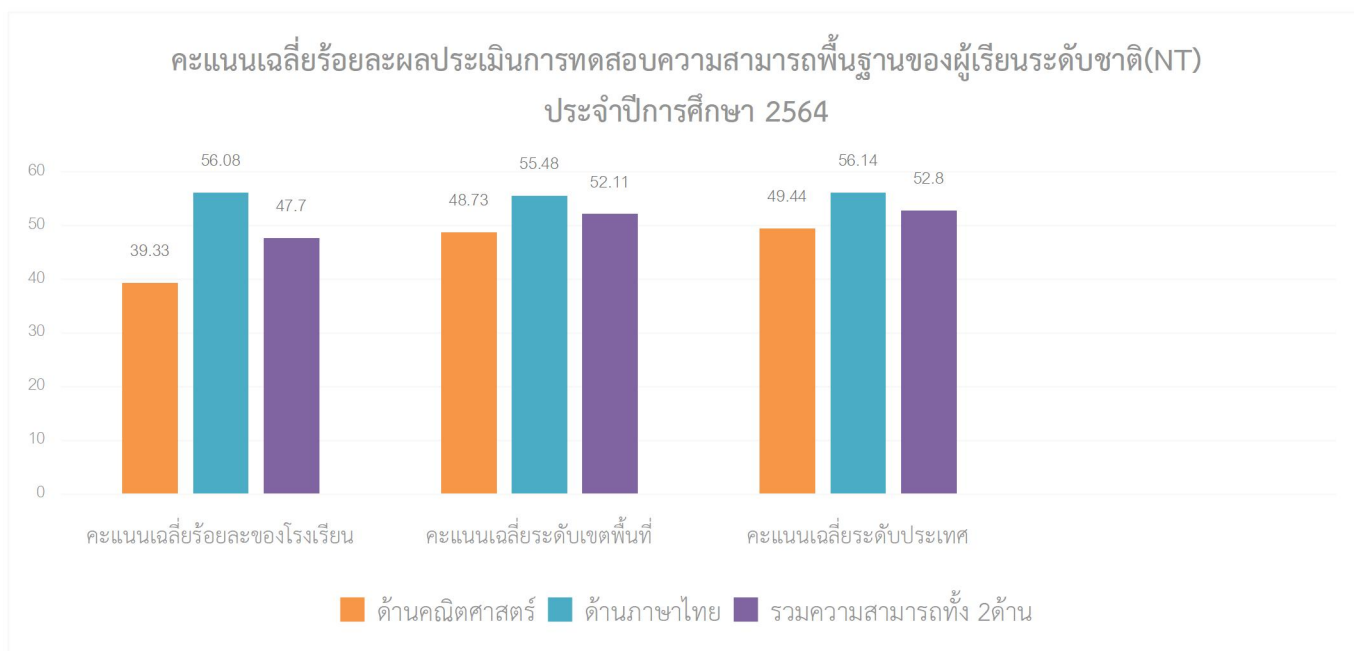

ตารางแสดงผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทุกระดับชั้น ปีการศึกษา ๒๕๖๔

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	จำนวน	ดีเยี่ยม	ดี	ผ่าน เกณฑ์	ไม่ผ่าน เกณฑ์
	นักเรียน				
รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	๔๖	๔๖	๐	๐	๐
ซื่อสัตย์ สุจริต	๔๖	๔๖	๐	๐	๐
มีวินัย	๔๖	๓๔	๑๒	๐	๐
ใฝ่เรียนรู้	๔๖	๒๗	๑๙	๐	๐
อยู่อย่างพอเพียง	๔๖	๓๓	๑๓	๐	๐
มุ่งมั่นในการทำงาน	๔๖	๓๔	๑๑	๑	๐
รักความเป็นไทย	๔๖	๔๖	๐	๐	๐
มีจิตสาธารณะ	๔๖	๓๗	๙	๐	๐
รวม		๒๕๗	๖๔	๑	๐
ร้อยละ		๗๙.๘๑	๑๙.๘๘	๐.๓๑	๐

๑.๕ ผลการประเมินการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

๑. ผลการประเมินการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๔

๒. ผลการประเมินการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๓ – ๒๕๖๔

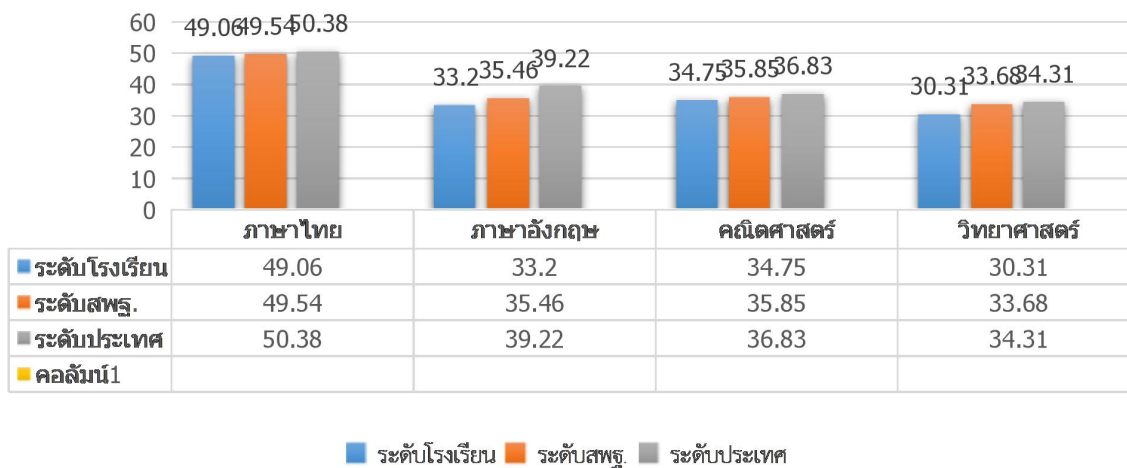
๒.๑ เปรียบเทียบภาพรวมผลการประเมินการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ และร้อยละของผลต่างระหว่างปีการศึกษา ๒๕๖๓ – ๒๕๖๔

ความสามารถ	ปีการศึกษา ๒๕๖๓	ปีการศึกษา ๒๕๖๔	ร้อยละผลต่างระหว่างปีการศึกษา
ด้านคณิตศาสตร์	๒๓.๐๐	๓๙.๓๓	๑๖.๓๓
ด้านภาษาไทย	๔๔.๐๘	๕๖.๐๘	๑๒
รวมทั้ง ๒ ด้าน	๓๓.๕๔	๔๗.๗๐	๑๔.๑๖

๑.๖ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

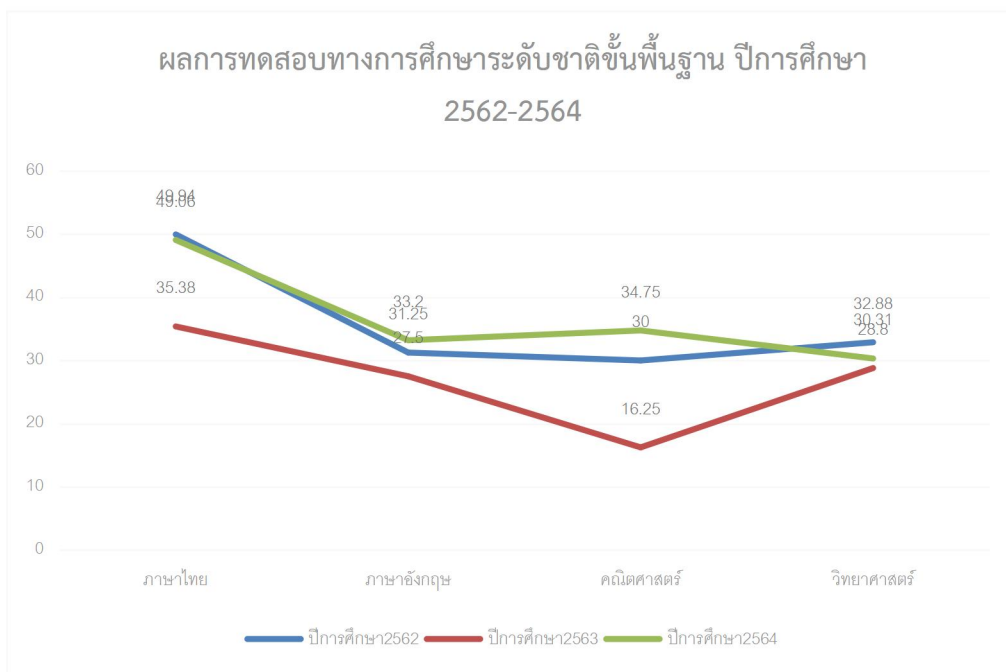
๑. ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๔

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2564

๒. เปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานประจำปีการศึกษา ๒๕๖๒ – ๒๕๖๔ B

ความสามารถ	ปีการศึกษา ๒๕๖๒	ปีการศึกษา ๒๕๖๓	ปีการศึกษา ๒๕๖๔
ด้านภาษาไทย	๔๙.๙๔	๓๕.๓๘	๔๙.๐๖
ด้านภาษาอังกฤษ	๓๑.๒๕	๒๗.๕๐	๓๓.๒๐
ด้านคณิตศาสตร์	๓๐.๐๐	๑๖.๒๕	๓๔.๗๕
ด้านวิทยาศาสตร์	๓๒.๘๘	๒๘.๘๐	๓๐.๓๑

ส่วนที่ ๒ ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา

โรงเรียนบ้านหอยจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา มีนักเรียนระดับชั้นปฐมวัย ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๖๔ คน ครูผู้สอน ๙ คน จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพของตนเอง (SAR) ปีการศึกษา ๒๕๖๔ เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานอื่น ๆ ผลการประเมินตนเองในภาพรวม อยู่ในระดับ ดี มีผลการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

โรงเรียนกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียนจำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ๒) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิดคำนวณ รวมทั้งการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา มีความสามารถในการวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน เจตคติที่ดีต่องานอาชีพ สำหรับด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด และมีสุขภาวะทางร่างกายและสังคม ความภูมิใจในท้องถิ่น และความเป็นไทยการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย

ประเด็นภาพความสำเร็จด้านคุณภาพผู้เรียนสถานศึกษามีการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและได้กำหนดเป็นเป้าหมายทางการเรียนโดยใช้ข้อมูลฐาน ๓ ปีย้อนหลังเป็นเป้าหมายคุณภาพนักเรียนให้พัฒนาสูงขึ้น จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติ เน้นทักษะในการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ ส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาเต็มศักยภาพ จัดแหล่งเรียนรู้ภายในให้เหมาะสม มีสื่อด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี มีความกล้าแสดงออก และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เน้นทักษะการ

ทำงานร่วมกัน ทำให้นักเรียนมีทักษะในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณเป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดในแต่ละระดับชั้น

จากการประเมินนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ ผลการอ่านออกเขียนได้อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๓๐ ระดับ ดี จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๖๕ และผ่านเกณฑ์ จำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๔ นักเรียนมีความสามารถในการคิดจำแนก แยกแยะ ใคร่ครวญไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบโดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีความสามารถในการรวบรวมความรู้ได้ทั้งด้วยตนเองและการทำงานเป็นทีม เชื่อมโยงองค์ความรู้ และประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ จากการเรียนรู้โดย โครงการ/ กิจกรรมพัฒนาการอ่านเขียน ภาษาไทย การคัดลายมือ นักเรียนมีความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยรวมทั้งภูมิปัญญาไทยเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ร้อยละ ๑๐๐ มีผลการอ่านคิด วิเคราะห์ และเขียนผ่านเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ร้อยละ ๖๕.๙๕ กำหนดมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนตามที่ว่า

“การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

โรงเรียนบ้านหอย จึงกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียนจำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ๒) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิด คำนวณ รวมทั้งการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา มีความสามารถในการวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และความรู้ ทักษะพื้นฐาน เจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตาม ที่สถานศึกษากำหนด และ มีสุขภาวะทางร่างกายและสังคม ความภูมิใจในท้องถิ่น และความเป็นไทย การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลายโดยมีประเด็นภาพความสำเร็จด้านคุณภาพผู้เรียน ดังนี้ นักเรียนมีทักษะในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณเป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดในแต่ละระดับชั้น มีความสามารถในการคิดจำแนก แยกแยะ ใคร่ครวญไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบโดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีความสามารถในการรวบรวมความรู้ได้ทั้งด้วยตนเองและการทำงานเป็นทีม เชื่อมโยงองค์ความรู้ และประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อาจเป็นแนวความคิด โครงการ โครงการงาน ชิ้นงาน ผลผลิตความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน อย่างสร้างสรรค์ และมีคุณธรรมมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาจากพื้นฐานเดิมในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการต่าง ๆ รวมทั้งมีความก้าวหน้าในผลการทดสอบระดับชาติ หรือผลการทดสอบอื่น ๆ มีความรู้ ทักษะพื้นฐานในการจัดการ เจตคติที่ดีพร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น การทำงานหรืองานอาชีพมีพฤติกรรมเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพในกฎกติกา มีค่านิยมและจิตสำนึกตามที่สถานศึกษา

กำหนดโดยไม่ขัดกับกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีของสังคมมีความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยรวมทั้งภูมิปัญญา ผู้เรียนยอมรับการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้าน เพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาวัฒนธรรม ประเพณี มีการรักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิต อารมณ์ และสังคม แสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัยสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข เข้าใจผู้อื่น ไม่มีความขัดแย้งกับผู้อื่น

ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ เพื่อให้บรรลุตามกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ในโรงเรียนบ้านหอย การดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหา

ผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา โดยใช้ข้อมูลฐานในการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจอย่างชัดเจน ในดำเนินการพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน ตามหลักสูตรสถานศึกษาทุกกลุ่มเป้าหมาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริง จัดทำแผนพัฒนา คุณภาพจัดการศึกษา ดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ ทางด้านวิชาชีพ ตามความต้องการของครูและสถานศึกษา

จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนบ้านหอย โดยประเมินภาพความสำเร็จดังนี้

โรงเรียนมีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่โรงเรียนกำหนดชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาลและของต้นสังกัด รวมทั้งทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมมีระบบการบริหารจัดการคุณภาพอย่างเป็นระบบ วางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยนำแผนไปปฏิบัติ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุง พัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารอัตรากำลัง ทรัพยากรทางการศึกษา และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการนิเทศภายใน นำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาบุคลากร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนาและร่วมกันรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษามีการบริหารจัดการเกี่ยวกับงานวิชาการ พัฒนาหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน เชื่อมโยงวิถีชีวิตจริงและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มที่เรียนแบบคवรวมและกลุ่มเรียนร่วมด้วย มีการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาครูและบุคลากรตรงตามความต้องการและจัดให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ในการพัฒนางานและการเรียนรู้ของผู้เรียนจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ภายในและภายนอกห้องเรียน และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ มีความปลอดภัยจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน จัดหา พัฒนาและบริการด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ จัดให้มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม

ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมอย่างหลากหลาย มุ่งส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติ (Active Learning) ให้ผู้เรียนผ่านกระบวนการคิด ปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและคงทน ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา ให้นักเรียนมีส่วนร่วม ครูรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ดำเนินการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่าง

เป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำผลที่ได้มาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ครูมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมได้จริง ครูใช้สื่อ และแหล่งเรียนรู้ มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก เพื่อให้ได้รักการเรียนรู้และเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข ครูร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำข้อมูลมาร่วมพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และสอนตามแผน ครูผลิตนวัตกรรม แผนการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งปรับโครงสร้างรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ สัดส่วนคะแนนแต่ละหน่วย กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ สนับสนุนให้ครูจัดการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม ได้ลงมือปฏิบัติจริงจนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง จัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิด เช่น จัดการเรียนรู้ด้วยโครงงาน ครูมีการมอบหมายหน้าที่ให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศ และบรรยากาศตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ครูใช้สื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของสื่อการสอนที่ใช้ครูทุกคนทำงานวิจัยในชั้นเรียน ปีการศึกษาละ ๑ เรื่อง โดยกำหนดประเด็นภาพความสำเร็จด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้ ครูจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง ให้นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีแผนการจัดการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ ได้แสดงความคิดเห็น ได้แสดงออก เป็นผู้สามารถสรุปองค์ความรู้ นำเสนอผลงาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ ครูใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อที่หลากหลาย ครูมีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างเด็ก กับครู ครูกับเด็ก เด็กกับเด็ก เด็กรักการเรียนรู้ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ครูร่วมกันออกแบบการวัดผลประเมินผลเพื่อตรวจสอบ และประเมินผู้เรียนอย่างมีขั้นตอน ใช้เครื่องมือ วิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม พร้อมทั้งนำผลไปใช้พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ (PLC) เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และนำไปปรับปรุง /พัฒนาการจัดการเรียนรู้

ผลการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพผู้เรียน

๑. ระดับคุณภาพ ดี

๒. วิธีการพัฒนา/ผลที่เกิดจากการพัฒนา ข้อมูล หลักฐาน เอกสารเชิงประจักษ์ ที่สนับสนุนผลการประเมินตนเอง

๒.๑ วิธีการพัฒนา/ผลที่เกิดจากการพัฒนา

โรงเรียนบ้านหอยสังเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการดำเนินงาน/กิจกรรมอย่างหลากหลาย ได้แก่ งานหลักสูตรมีการประชุมปฏิบัติการ ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ(ฉบับปรับปรุงพ.ศ.๒๕๖๐) เพื่อให้ครูใช้เป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่ได้มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ดังนั้นโรงเรียนบ้านหอยจึงกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียนจำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ๒) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิดคำนวณ รวมทั้งการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา มีความสามารถในการวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน เจตคติที่ดีต่องานอาชีพ สำหรับด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด และ มีสุขภาวะทางร่างกายและสังคม ความภูมิใจในท้องถิ่น และความเป็นไทยการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย

๒.๒ ข้อมูล หลักฐาน เอกสารเชิงประจักษ์ ที่สนับสนุนผลการประเมินตนเอง

ประเด็นภาพความสำเร็จด้านคุณภาพผู้เรียนที่สนับสนุนผลการประเมินตนเอง ได้แก่

๑)โครงการพัฒนาการอ่านการเขียนภาษาไทย กิจกรรมพัฒนาการอ่านออก เขียนได้ กิจกรรมอ่านคล่อง เขียนคล่อง การคัดลายมือกิจกรรมส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิชาการ กิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

๒)โครงการส่งเสริมสุขภาพและสุนทรียภาพผู้เรียน กิจกรรมสุขกายสบายชีวี กิจกรรมสายใยรักครอบครัวอบอุ่น (วันแม่แห่งชาติ)

๓)โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ กิจกรรมออมทรัพย์ กิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา กิจกรรมส่งเสริมค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ

๔)โครงการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการค้นคว้าและคิดอย่างเป็นระบบ กิจกรรมOne student One product กิจกรรมเรียนรู้ด้วยโครงงาน กิจกรรมนิทรรศการผลงานการเรียนรู้ กิจกรรมใช้ห้องสมุดทุกวัน สร้างสรรค์ปัญญา

๕)โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กิจกรรมแข่งขันทักษะทางวิชาการ กิจกรรมพิชิตNT กิจกรรมพิชิต O-NET กิจกรรมศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ภายนอก กิจกรรมคลินิกนักเรียนเรียนรวม

๓. จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา แผนพัฒนาคุณภาพเพื่อยกระดับให้สูงขึ้น

จุดเด่น	จุดที่ควรพัฒนา
สถานศึกษามีการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและได้กำหนดเป็นเป้าหมายทางการเรียนโดยใช้ข้อมูลฐาน ๓ ปีย้อนหลังเป็นเป้าหมายคุณภาพนักเรียนให้พัฒนาสูงขึ้น จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติ เน้นทักษะในการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ ส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในได้อย่างเหมาะสม มีสื่อด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ผู้เรียนมี สุขภาพกาย สุขภาพจิต ดี กล้าแสดงออก และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข	การจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นยกระดับผลสัมฤทธิ์ ยังขาดการปฏิบัติที่ต่อเนื่อง จริยจรรยาบรรณระดับผลสัมฤทธิ์แต่ละกลุ่มสาระประสพผลสำเร็จในระดับหนึ่ง นักเรียนส่วนใหญ่ยังต้องได้รับการพัฒนาต่อไป ผลสัมฤทธิ์ระดับชาติของนักเรียนมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงพัฒนาขึ้นโดยรวมแต่ไม่ผ่านเกณฑ์ในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ จึงต้องมุ่งเน้นพัฒนาต่อจัดกิจกรรมด้านการอ่าน การเขียน คำนวณให้กับนักเรียนเรียนร่วม เปรียบเทียบความก้าวหน้าและการพัฒนาของนักเรียนเป็นรายบุคคล

แผนพัฒนาคุณภาพเพื่อยกระดับให้สูงขึ้น

- ๑) พัฒนาให้นักเรียนมีทักษะในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณเป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดในแต่ละระดับชั้น
- ๒) พัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดจำแนก แยกแยะ ใคร่ครวญไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบโดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล
- ๓) พัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการรวบรวมความรู้ได้ทั้งด้วยตนเองและการทำงานเป็นทีม เชื่อมโยงองค์ความรู้ และประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ
- ๔) พัฒนาให้นักเรียน มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน อย่างสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม
- ๕) พัฒนาให้นักเรียน มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาจากพื้นฐานเดิมในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการต่าง ๆ รวมทั้ง
- ๖) พัฒนาให้นักเรียนมีความก้าวหน้าในผลการทดสอบระดับชาติ มีความรู้ ทักษะพื้นฐานในการจัดการเจตคติที่ดีพร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น มีพฤติกรรมเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพในกฎกติกา
- ๗) พัฒนาให้นักเรียนมีค่านิยมและจิตสำนึกตามที่สถานศึกษามีความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยรวมทั้งภูมิปัญญาไทย
- ๘) พัฒนาให้นักเรียน มีการรักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิต อารมณ์ และสังคม แสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย

มาตรฐานที่ ๒ กระบวนการบริหารและการจัดการ

๑. ระดับคุณภาพ ดี

๒. วิธีการพัฒนา/ผลที่เกิดจากการพัฒนา ข้อมูล หลักฐาน เอกสารเชิงประจักษ์ ที่สนับสนุนผลการประเมินตนเอง

๒.๑ วิธีการพัฒนา/ผลที่เกิดจากการพัฒนา

เพื่อให้บรรลุตามกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ในโรงเรียนบ้านหอย การดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหา ผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา โดยใช้ข้อมูลฐานในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และพันธกิจอย่างชัดเจน

ในดำเนินการพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน ตามหลักสูตรสถานศึกษาทุกกลุ่มเป้าหมาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริง จัดทำแผนพัฒนา คุณภาพจัดการศึกษา ดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ ทางด้านวิชาชีพ ตามความต้องการของครูและสถานศึกษา จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนบ้านหอย

๒.๒ ข้อมูล หลักฐาน เอกสารเชิงประจักษ์ ที่สนับสนุนผลการประเมินตนเอง

ประเด็นภาพความสำเร็จด้านกระบวนการบริหารและการจัดการได้แก่ โรงเรียนมีเป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่โรงเรียนกำหนดชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ความต้องการของชุมชน มีระบบการบริหารจัดการคุณภาพอย่างเป็นระบบ วางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยนำแผนไปปฏิบัติ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุง พัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารอัตรากำลัง ทรัพยากรทางการศึกษา และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการนิเทศภายใน นำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาบุคลากร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนาและร่วมกันรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับงานวิชาการ รวมถึงการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มเรียนร่วมด้วย มีการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาครูและบุคลากรตรงตามความต้องการและจัดให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มาใช้ในการพัฒนางานและการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ภายในและภายนอกห้องเรียน และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัย จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน พัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม

๓. จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา แผนพัฒนาคุณภาพเพื่อยกระดับให้สูงขึ้น

จุดเด่น	จุดที่ควรพัฒนา
โรงเรียนมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่กำหนดไว้ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนตามความต้องการของชุมชน วัตถุประสงค์ของแผนการจัดการศึกษาของชาติ นโยบายของรัฐบาลและต้นสังกัด หันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม พัฒนางานวิชาการ เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน ตามหลักสูตรสถานศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญตรงตามความต้องการ ให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มาใช้ในการพัฒนางานและการเรียนรู้ของผู้เรียน	โรงเรียนควรจัดให้มีอาคารและห้องปฏิบัติการที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้มีการนิเทศติดตาม ที่ชัดเจน

แผนพัฒนาคุณภาพเพื่อยกระดับให้สูงขึ้น

- ๑) มีโครงการการบริหารจัดการเกี่ยวกับงานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร
- ๒) กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน
- ๓) โครงการจัดการเรียนการสอนนักเรียนเรียนรวม
- ๔) โครงการพัฒนาครูพัฒนาครูสู่ครูมืออาชีพ
- ๕) โครงการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้

มาตรฐานที่ ๓ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๑. ระดับคุณภาพ ดี

๒. วิธีการพัฒนา/ผลที่เกิดจากการพัฒนา ข้อมูล หลักฐาน เอกสารเชิงประจักษ์ ที่สนับสนุนผลการประเมินตนเอง

๒.๑ วิธีการพัฒนา/ผลที่เกิดจากการพัฒนา

โรงเรียนบ้านหอย ส่งเสริมให้ครูจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการทำกิจกรรมอย่างหลากหลาย ได้แก่

งานหลักสูตรมีการประชุมปฏิบัติการ ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ(ฉบับปรับปรุงพ.ศ.๒๕๖๑)

ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติ (Active learning) ให้ผู้เรียนผ่านกระบวนการคิดปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและคงทน ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา ให้นักเรียนมีส่วนร่วม ครูจัดผู้เรียนเป็นรายบุคคล ดำเนินการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำผลที่ได้มาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

ครูมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมได้จริง ครูใช้สื่อ และแหล่งเรียนรู้ มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก เพื่อให้ได้รักการเรียนรู้และเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข ครูร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำข้อมูลมาร่วมพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และสอนตามแผน

ครูผลิตนวัตกรรม แผนการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งปรับโครงสร้างรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ สัดส่วนคะแนนแต่ละหน่วย กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้

สนับสนุนให้ครูจัดการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม ได้ลงมือปฏิบัติจริงจนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง จัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิด เช่น จัดการเรียนรู้ด้วยโครงงาน ครูมีการมอบหมายหน้าที่ให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศ และบรรยายภาคตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ครูใช้สื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของสื่อการสอนที่ใช้ครูทุกคนทำงานวิจัยในชั้นเรียน ปีการศึกษาละ ๑ เรื่อง

๒.๒ ข้อมูล หลักฐาน เอกสารเชิงประจักษ์ ที่สนับสนุนผลการประเมินตนเอง

ประเด็นภาพความสำเร็จด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่สนับสนุนผลการประเมินตนเอง ได้แก่หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมชุมนุม ให้นักเรียนเลือกตามความถนัดและความสนใจผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง การบันทึกการใช้สื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ เอกสารการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียนมีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก โดยครูมีวิจัยชั้นเรียนและนำไปแก้ไขข้อบกพร่องจริง ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้โดยจัดกิจกรรม Open house ให้นักเรียนนำเสนอผลงาน และครูจัดนิทรรศการแสดงผลงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาในเครือข่าย

๓. จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา แผนพัฒนาคุณภาพเพื่อยกระดับให้สูงขึ้น

จุดเด่น	จุดที่ควรพัฒนา
ครูมีความตั้งใจ มุ่งมั่นในการพัฒนาการสอน โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด ได้ปฏิบัติจริง มีการให้วิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้นักเรียนแสวงหาความรู้ จากสื่อเทคโนโลยีด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ และการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนทันทีเพื่อนักเรียนนำไปใช้พัฒนาตนเอง

แผนพัฒนาคุณภาพเพื่อยกระดับให้สูงขึ้น

- ๑) โครงการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา
- ๒) โครงการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน Active learning /BBL
- ๓) โครงการพัฒนาการใช้สื่อ เทคโนโลยี สู่ห้องเรียน DLTV / DLT
- ๔) โครงการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และนำไปใช้จริง
- ๕) กิจกรรมสำหรับนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ/นักเรียนเรียนรวมให้นักเรียนมีความรู้สูงขึ้นตามระดับชั้น

มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยรวม

๑. ระดับคุณภาพ ดี

๒. วิธีการพัฒนา/ผลที่เกิดจากการพัฒนา ข้อมูล หลักฐาน เอกสารเชิงประจักษ์ ที่สนับสนุนผลการประเมินตนเอง

๒.๑ วิธีการพัฒนา/ผลที่เกิดจากการพัฒนา

จากผลการดำเนินงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ส่งผลให้สถานศึกษาจัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปตามเป้าหมายที่ตั้งเป้าหมายไว้ในแต่ละมาตรฐาน ซึ่งจากผลการประเมินสรุปได้ว่าระดับ ดี ผลที่สนับสนุนการประเมินตนเอง ดังนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ อ่านออกเขียนได้ ร้อยละ ๖๕.๙๕ มีความสามารถในการสื่อสารเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ตามที่สถานศึกษากำหนด ผลการทดสอบระดับชาติ ๓ ปีซ้อนหลังยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์สถานศึกษา (NTและ O-NET) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติในบางวิชาและระดับชั้นที่สอบ นักเรียนทุกคนจัดทำโครงงานคุณธรรม และร่วมกิจกรรมจิตอาสา นักเรียนทุกคนจัดทำโครงงาน เป็นผลงานของนักเรียน จากโครงการที่โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น (อบต.หัวช้าง) ให้มีการสอนงานอาชีพให้นักเรียน ทำให้นักเรียนผลงาน/ผลิตภัณฑ์ของตนเองนักเรียนทุกคน ไม่มีอัตราความเสี่ยงการติดสิ่งเสพติด มีโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเข้มแข็งไม่มีการทะเลาะวิวาทในโรงเรียน

โรงเรียน มีระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศที่พร้อมใช้งาน และมีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนทุกห้องเรียนมีครูครบชั้น ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงาน เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์นักเรียน และจัดกิจกรรม Active learning เพื่อส่งเสริมการคิดและปฏิบัติจริงทุกชั้นเรียน

ครูได้รับการพัฒนาตามโครงการคุปอง และนำความรู้มาจัดทำแผนการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน และเครื่องมือวัดและประเมินผลผู้เรียน

ผู้บริหารมีสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน และมีการแสวงหาความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรจากชุมชน มีโครงการระดมทรัพยากรมาช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด

๒.๒ ข้อมูล หลักฐาน เอกสารเชิงประจักษ์ ที่สนับสนุนผลการประเมินตนเอง

เป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ โครงการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร โครงการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โครงการพัฒนาอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๓. จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา แผนพัฒนาคุณภาพเพื่อยกระดับให้สูงขึ้น

จุดเด่น	จุดที่ควรพัฒนา
๑. สถานศึกษามีการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและได้กำหนดเป็นเป้าหมายทางการเรียนโดยใช้ข้อมูลฐาน ๓ ปีย้อนหลังเป็นเป้าหมายคุณภาพนักเรียนให้พัฒนาสูงขึ้น ๒. ผู้เรียนมีคุณธรรม จิตอาสา ๓. การบริหารจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง	๑. ผลการประเมินระดับชาติ ๒. กิจกรรมที่มุ่งเน้นยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ๓. กิจกรรมด้านการอ่าน การเขียน คำขวัญให้กับนักเรียนเรียนร่วม ๔. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียน ๕. การพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษของนักเรียน ๖. ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูผู้สอน

แผนพัฒนาคุณภาพเพื่อยกระดับให้สูงขึ้น

- ๑) โครงการ/กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลเรียนรวม
- ๒) โครงการพัฒนาระบบงานบริหารเพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยใช้

กระบวนการ PDCA

- ๓) จัดทำแผนการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ
- ๔) โครงการปฏิรูปทัศน์ ปรับปรุงอาคารเรียนและสภาพแวดล้อม
- ๕) โครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

บัญชีบนหน้าสรุปผลการดำเนินงานมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของผู้เรียน

๑.๑ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

ประเด็นพิจารณา	โครงการ/กิจกรรม	หลักฐานเชิงประจักษ์/ผลงานโดดเด่น
๑. ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ	โครงการกิจกรรมพิเศษเพื่อตอบสนองนโยบายจุดเน้นกิจกรรมพัฒนาการอ่านออก เขียนคล่อง กิจกรรมการอ่านประสานผู้ปกครอง	การประเมินการอ่าน การเขียน - แบบบันทึกการอ่าน
๒. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และแก้ปัญหา	พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการค้นคว้าและคิดอย่างเป็นระบบ/กิจกรรมเรียนรู้ด้วยโครงงาน	แบบฝึกทักษะ - โครงงาน ผลงานนักเรียน
๓. มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม	กิจกรรมพิเศษเพื่อตอบสนองนโยบาย/กิจกรรม Active learning	ผลงานนักเรียน, นวัตกรรมของครู/นักเรียน
๔. มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	กิจกรรมการส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้	มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์
๕. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา	กิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา/กิจกรรมค่ายวิชาการ	หลักสูตรสถานศึกษา - ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้น ป.๑-๖
๖. มีผลการทดสอบระดับชาติ	โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์	- ผล NT , ผล O-Net - การทดสอบชั้น ป.๑-๖
๗. มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ	โครงการพัฒนาอาชีพพื้นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	ภาพปลูกผัก , บัญชีรายรับ

๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

ประเด็นพิจารณา	โครงการ/กิจกรรม	หลักฐานเชิงประจักษ์/ผลงานโดดเด่น
๑. การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด	โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์	- บันทึกการทำความดีของนักเรียน - ภาพการเข้าค่ายคุณธรรม
๒. ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย	โครงการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นและวันสำคัญ	- ภาพกิจกรรมการร่วมในวันสำคัญต่างๆ
๓. การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย	กิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียน	- บันทึกนักเรียนรายบุคคล
๔. สุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม	โครงการส่งเสริมสุขภาพและสุนทรีย์ภาพผู้เรียน/กิจกรรมการแข่งขันกีฬา/กลุ่ม	- แบบบันทึกน้ำหนัก/ส่วนสูงของนักเรียน - แบบบันทึกนักเรียนรายบุคคล - ภาพถ่าย

มาตรฐานที่ ๒ กระบวนการบริหารและการจัดการ

ประเด็นพิจารณา	โครงการ/กิจกรรม	หลักฐานเชิงประจักษ์/ผลงานโดดเด่น
๑. มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน	โครงการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	- มาตรฐานของโรงเรียน
๒. มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา	โครงการส่งเสริมระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	- ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน - รายงานผลการประกันคุณภาพ - มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
๓. ดำเนินงานพัฒนางานวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษา	โครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	- หลักสูตรสถานศึกษา - หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม
๔. พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ	โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร/กิจกรรมเพิ่มประสิทธิภาพของครู/ศึกษาดูงาน	- บันทึกการอบรม/ดูงาน - ภาพถ่าย, วิจัยชั้นเรียน

๕. จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ	โครงการส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	- สนามเด็กเล่น - มีห้องปฏิบัติการต่างๆ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติคอมพิวเตอร์
๖. จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้	โครงการพัฒนาระบบเทคโนโลยี	- ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

มาตรฐานที่ ๓ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ประเด็นพิจารณา	โครงการ/กิจกรรม	หลักฐานเชิงประจักษ์/ผลงานโดดเด่น
๑. จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้	โครงการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการค้นคว้าและคิดอย่างเป็นระบบ/กิจกรรมเรียนรู้ด้วยโครงงาน	โครงงานผลงานนักเรียนภาพถ่าย
๒. ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและ แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	โครงการส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้/กิจกรรมปรับปรุงสภาพแวดล้อมพัฒนาแหล่งเรียนรู้	- แหล่งเรียนรู้ наяอยู่และทันสมัย - ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ - แบบบันทึกการใช้ห้องปฏิบัติ/สื่อ
๓. มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก	โครงการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการค้นคว้าและคิดอย่างเป็นระบบ/กิจกรรมเรียนรู้ด้วยโครงงาน	- โครงงาน - วิจัยชั้นเรียน - ผลงานนักเรียน
๔. ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน	โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน/กิจกรรม	- แบบประเมินด้านการเรียน - แบบ ป.พ.ต่างๆ - ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
๕. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา	โครงการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา/กิจกรรมตรวจสอบประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา	- ข้อมูลสารสนเทศ - แผนปฏิบัติการประจำปี - แผนพัฒนาการจัดการศึกษา - มาตรฐานการศึกษา - รายงาน SAR - รายงานการประชุมอบรม

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

รุจณี เอ็งฉ้วน และคณะ^{๙๐} (๒๕๕๘) ได้ศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้จัดการศึกษา โดยครอบครัว จาก ๔ กรณีศึกษาในภาคใต้ของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว จาก ๔ กรณีศึกษาในภาคใต้ของประเทศไทย ผู้เข้าร่วมงานวิจัย คือ ครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวระดับ ประถมศึกษา จำนวน ๔ ครอบครัว ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ปกครอง ผู้เรียน และครูผู้สอน จำนวน ๒๔ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยในการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า หลักสูตรที่ครอบครัวเลือกใช้แบ่งได้เป็น ๒ แบบ คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และหลักสูตรโฮมสคูลของต่างประเทศ เป็นการปรับใช้แบบบูรณาการให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงแนวคิดและวิถีชีวิตของครอบครัว ส่วนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสามารถแบ่งออกได้ ๒ แบบ ได้แก่ การจัดการศึกษาตามกลุ่มสาระร่วมกับแบบกลุ่มประสบการณ์และการจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์ ทุก ครอบครัวมีการจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์ร่วมด้วย ต่างกันที่เทคนิคและสัดส่วนในการจัดการศึกษาของ แต่ละครอบครัว รวมถึงการที่ครอบครัวต้องเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน อยู่เสมอ และแต่ละขั้นตอนสามารถปรับ เปลี่ยนได้อย่างยืดหยุ่น นอกจากนี้ ครอบครัวใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกบ้านอย่างคุ้มค่า เหมาะ กับวัยและความต้องการของผู้เรียน โดยพ่อและแม่ ถือเป็นสื่อที่สำคัญที่สุดในทุกครอบครัว ส่วนการประเมินผลการ เรียนรู้ ครอบครัวเน้นการประเมินตามสภาพจริงบนพื้นฐานความเข้าใจที่ตรงกันของครอบครัวและผู้มีส่วน เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

บุญศิริ มีสำราญ^{๙๑} (๒๕๔๔) ได้ศึกษารูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่ใช้ระบบการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่มีพ่อแม่เป็นผู้จัดการเรียนการสอนให้แก่ลูก หรือที่เรียกว่า "โฮมสคูล" โดยใช้ทฤษฎีรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว และทฤษฎีการแสวงหาข่าวสารเป็นกรอบในการวิเคราะห์กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของครอบครัวที่จะนำมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน การศึกษาวิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลรวม ๔ เดือน การได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๓ ครอบครัว ได้มาด้วยความสมัครใจและเป็นครอบครัวที่มีการจัดการเรียนการสอนให้แก่ลูกของตนมาแล้วอย่างน้อย ๑ ปี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือกรอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวเป็นแบบประนีประนอม คือผู้เป็นพ่อ แม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนตามขนบประเพณี และแบบแผนอันดีงามของสังคมแต่ในขณะเดียวกันก็มีความยืดหยุ่นและให้ความสำคัญต่อพัฒนาการทางความคิดของเด็กเพื่อให้กล้าพูด กล้าแสดงออกด้วยการใช้เหตุผลอย่างเป็น

^{๙๐} รุจณี เอ็งฉ้วน (๒๕๕๘) การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโฮมสคูล: กรณีศึกษาครอบครัวในภาคใต้. ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

^{๙๑} บุญศิริ มีสำราญ. (๒๕๔๔). รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ใช้ระบบการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อิสระ การเรียนการสอนจะเน้นความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยความเชื่อมั่นต่อศักยภาพในการพัฒนาของเด็กที่จะบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งที่ได้รับจากสื่อบุคคลและธรรมชาติ แหล่งสำคัญที่ให้ข้อมูลข่าวสารแก่พ่อแม่โฮมสคูลเพื่อนำมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน คือ กลุ่มบุคคล ทั้งที่เป็นครอบครัวโฮมสคูลอื่น ๆ และกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านที่เป็นเหมือนครูผู้สอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก ปัจจุบัน สิ่งที่พ่อแม่โฮมสคูลต้องการได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ คือการประกาศใช้กฎกระทรวงที่จะออกมามีบทบาทในการสนับสนุนและพัฒนารูปแบบหลักสูตรและวิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในตัวเด็ก เพื่อให้คนในสังคมเกิดการยอมรับว่าการเรียนการสอนแบบโฮมสคูลเป็นการศึกษาอีกทางเลือกหนึ่งของสังคมไทย

น้ำผึ้ง มีคิล (๒๕๕๙) ศึกษา การจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑^{๔๒} มีจุดมุ่งหมาย คือ ๑) เพื่อทำความเข้าใจความหมาย กระบวนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ และ ๒) เพื่อสร้างแผนและคู่มือจัดการศึกษาแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การตีความวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล นำไปสู่การสร้างแผนและคู่มือจัดการศึกษา โดยมีการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ การสนทนากลุ่มผู้ปกครองและผู้สนใจจัดการศึกษาโดยครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองในครอบครัวต้นแบบ ให้นิยามความหมายทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ ว่ามี ๖ ประการคือ ฟังตนเองได้ ปรับตัวง่าย แก้ไขปัญหาเป็น เข้ากับคนอื่นได้ดี คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรับผิดชอบ ผู้ปกครองมีกระบวนการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ ประกอบด้วย ๖ ขั้นตอน คือ ๑) ศึกษาสภาพของผู้เรียนและความพร้อมของครอบครัว ๒) วางแผนการจัดการศึกษา ๓) ค้นหาข้อมูล ๔) ดำเนินการจัดการเรียนรู้ ๕) ประเมินผล และ ๖) ปรับปรุงการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ คือ ผู้เรียนเกิดทักษะตามที่ครอบครัวมุ่งหวังและเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะที่แตกต่างกันในผู้เรียนแต่ละคน อีกทั้งครอบครัวเกิดการตระหนักรู้และเรียนรู้ไปพร้อมกับบุตร และยังพบการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของแต่ละครอบครัวที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานของบุตรอีกด้วย

ปิยะนันท์ หิรัณย์ขโลทรและสิทธิกร สุมาลี ศึกษาโครงการวิจัยภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา^{๔๓} มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) พัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะ

^{๔๒} น้ำผึ้ง มีคิล, การจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑, *ปริญาคุณภูมิบัณฑิต* สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๙), หน้า บทคัดย่อ.

^{๔๓} ปิยะนันท์ หิรัณย์ขโลทรและสิทธิกร สุมาลี, การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา, *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๔๔.

การคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเอกชนและ ๒) ทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพของ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้โดยกระจายกันไปให้ครบตามขนาดของโรงเรียนเล็กกลาง ใหญ่ ครอบคลุมทั้ง ๕ ภูมิภาคการดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนาโดยทดลองใช้นวัตกรรมตลอดปี การศึกษา ๒๕๕๘ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอน ผู้บริหาร และนักเรียนของโรงเรียนเอกชนใน ระดับประถมศึกษาจาก ๕ ภูมิภาคเครื่องมือวิจัยที่ใช้ คือ แบบวัดความรู้ครู แบบประเมินทักษะการจัดการ เรียนรู้ของครู แบบสอบถามความคิดเห็นของครูและนักเรียน แบบวัดทักษะการคิดของผู้เรียน วิเคราะห์ ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติเชิงบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า ๑) นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่ พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ตัวอย่างกิจกรรมและการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ๒) ผลที่เกิดขึ้นกับครู พบว่า ครูกลุ่มทดลองมี พัฒนาการด้านความรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุม มีทักษะการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นต่อนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับมากเช่นกันสำหรับผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดสูงกว่ากลุ่มควบคุม และส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการ เรียนรู้อยู่ในระดับมากในทุกด้าน

ภควดี แส่นหาญชัย^{๔๔} (๒๕๖๓) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารการศึกษาทางเลือก และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบองค์รวมฐานวิชาหมอบ้าน ๆ โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง :กรณีศึกษาโฮมสคูล วัดพระบรมธาตุดอยผาส้ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ๑)ศึกษาการบริหารการศึกษาทางเลือกโฮมสคูล วัดพระบรมธาตุดอยผาส้ม ๒) พัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นแบบองค์รวมฐานวิชาหมอบ้าน ๆ โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๓) ศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิต ๕ ด้าน คือ (๑) ผู้เรียนรู้ประหยัด (๒) ผู้เรียนมีความอดทน (๓) ผู้เรียนมี ทักษะปฏิบัติการ (๔) ผู้เรียนมีทักษะการวิเคราะห์แก้ปัญหา และ(๕) ผู้เรียนเป็นผู้มีจิตอาสา ขั้นตอนการ วิจัยมี ๓ส่วน ๘ ขั้นตอน โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยคือ ผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมจำนวน ๑๔ คน ทั้งชายและหญิง โฮมสคูล วัดพระบรมธาตุดอยผาส้ม อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ผลการวิจัยพบว่า ๑. โฮมส คูล วัดพระบรมธาตุดอยผาส้ม มีการบริหารการจัดการศึกษารูปแบบการศึกษาทางเลือกที่มีความยืดหยุ่น มีการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ประเมินผลตามศักยภาพเป็นรายบุคคล มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ค้นหา ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวตนเลือกเรียนตามความถนัดความสนใจ พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้จนถึงขีดสูงสุดที่ ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้ มีการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนหลายคนเฝ้า คือ มั่ง ปกาเกอญอ ปะโอ ไทย พื้นเมือง มีเป้าหมายวิสัยทัศน์การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมเชิงปฏิบัติการ เน้นทักษะชีวิต และสามารถ พึ่งพาตนเองได้ ๒. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบองค์รวม ฐานวิชาหมอบ้าน ๆ โดยการประยุกต์ใช้หลัก

^{๔๔} ภควดี แส่นหาญชัย (๒๕๖๒). การศึกษาการบริหารการศึกษาทางเลือกและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น แบบองค์รวม ฐานวิชาหมอบ้านๆ โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : โฮมสคูลวัดพระ บรมธาตุดอยผาส้ม จ.เชียงใหม่บทความวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Vol. ๑๖ No. ๗๕ (๒๐๑๙): ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจากปัญหา และความต้องการของคนในชุมชน โดยเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ครอบครัว ชุมชนตามสถานการณ์หรือฤดูกาล มีกระบวนการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม มีการเรียนรู้ปัญหาและการแก้ปัญหาของผู้เรียนผ่านตารางวิถีชีวิตกิจวัตรประจำวันและแผนการเรียนรู้ ๖ กิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้น ๓. ผลของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต ๕ ด้าน ของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ จากการสังเกตและการประเมินเพื่อการพัฒนา ผลจากการบริหารและการพัฒนาหลักสูตร ฯ ยังทำให้ผู้เรียน มีบทบาทในการช่วยเหลืองานชุมชน โดยได้รับผลสะท้อนตอบรับที่ดีจากชุมชน และชุมชนร้องขอให้เปิดระดับประถมศึกษาด้วย

ดุชนิ รังสีชัชวาล^{๔๔} (๒๕๖๑) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบของการจัดการศึกษาบ้านเรียนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการจัดการศึกษาบ้านเรียนที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการจัดการศึกษาบ้านเรียน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย ผู้ปกครอง ผู้เรียน ที่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนแบบบ้านเรียนแล้วในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ผู้บริหารหรือบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งรับผิดชอบดูแลเรื่องของการจัดการศึกษาบ้านเรียน เก็บข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสารจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และลงพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้จัดการศึกษาโดยตรง ได้แก่ หัวหน้าครอบครัวผู้จัดการศึกษาและผู้เรียน แล้วนำมาวิเคราะห์และสรุปผล โดยหาค่าความถี่และอธิบายด้วยวิธีการพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า ผู้จัดการศึกษาแบบบ้านเรียนเป็นมารดามากกว่าบิดา ส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ วุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ผู้จัดการศึกษามีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่ มีอายุ ๑๑-๑๕ ปี และมีความสนใจด้านศิลปะมากที่สุด เหตุผลของครอบครัวที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบบ้านเรียน เนื่องจากเชื่อว่าการเรียนการสอนในระบบไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถศึกษาด้านที่ตนเองสนใจได้อย่างเต็มที่ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ส่วนมากจะจัดแบบมีข้อตกลงร่วมกับโรงเรียน หรือหน่วยงานอื่น โดยมีการเข้าไปใช้ทรัพยากรของโรงเรียน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน มีแนวทางในการจัดทำแผนการศึกษาด้วยการจัดการศึกษาเองร่วมกับศึกษาจากคู่มือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร่องลงมา คือ การศึกษาเองร่วมกับการประยุกต์จากแผนของครอบครัวอื่นที่ได้รับอนุญาตแล้ว บุคคลที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมากที่สุดคือ บุคคลภายในครอบครัว ร่องลงมาคือ ครูพิเศษที่จัดมาแบบบ้านเรียน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐ ในขั้นตอนแรกมีการมอบคู่มือการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน การจัดหาแผนตัวอย่างในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน และการจัดบุคลากรให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน กระบวนการที่มีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

^{๔๔}ดุชนิ รังสีชัชวาล. (๒๕๖๑). การศึกษารูปแบบของการจัดการศึกษาบ้านเรียนและการมีส่วนร่วม ของหน่วยงานภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน. (รายงานผลการวิจัย). สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ในการตรวจสอบและพิจารณาความถูกต้องของแผนการจัดการศึกษา พบว่า ครอบครัวยุติการศึกษามี การปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาตามข้อเสนอแนะของกรรมการ อีกทั้ง มีการประชุมคณะกรรมการ พิจารณาแผนและแต่งตั้งคณะกรรมการจากผู้แทนครอบครัวให้ส่วนร่วมในการตรวจสอบและพิจารณา

น้ำผึ้ง มีศิลป์^{๔๖} (๒๕๖๐) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจ กระบวนการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านมุมมองของครอบครัวต้นแบบที่มีแนวปฏิบัติที่ดีจำนวน ๙ ครอบครัวซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนตาม เกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งพิจารณาจากผู้ปกครองที่ไม่เคยส่งบุตรเข้าศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นอันดับแรก โดยใช้ กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เอกสารหลักฐาน เช่น แผนและแบบประเมินผลการจัดการศึกษา บันทึกข้อความ ในเฟซบุ๊ก เป็นต้น ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองพร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมและความสัมพันธ์ ในครอบครัวของผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อหาข้อสรุปและ ตีความจากข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองต้นแบบมีวิธีการในการจัดการศึกษาโดย ครอบครัวที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ สามารถจำแนกได้เป็น ๖ ขั้นตอน คือ ๑.) ศึกษาสภาพของผู้เรียนและความพร้อมของครอบครัว ประกอบด้วย การสังเกตผู้เรียนและการ สร้างข้อตกลงร่วมกันในครอบครัว ๒.) การวางแผนการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การวางแผนการจด ทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและการวางแผนทางการจัดการศึกษา ๓.) การค้นคว้าหาข้อมูล ประกอบด้วย การค้นหาจากสื่อและการค้นหาจากผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญ ๔.) การดำเนินการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๕.) การประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินภายในและการประเมินภายนอกและ ๖.) การปรับปรุงการเรียนรู้ ประกอบด้วยการสร้างข้อตกลงร่วมและการเชื่อมโยงต่อยอดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัว แบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานมีความซับซ้อนในองค์ประกอบและเงื่อนไขที่แตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว ชุมชนและบริบททางสังคม วัฒนธรรมที่รายล้อมอยู่รอบครอบครัว ผู้ปกครองจึงต้องเรียนรู้ที่จะ แปรเปลี่ยนความซับซ้อนให้กลายมาเป็นปัจจัยผลักดันให้สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ในศตวรรษที่ ๒๑ให้แก่ผู้เรียนได้

พิมพ์มณี แก้วมawangค์^{๔๗} (๒๕๕๘) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว สำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพและปัญหาในการ จัด การศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษในปัจจุบัน ๒) พัฒนารูปแบบการจัด

^{๔๖} น้ำผึ้ง มีศิลป์. (๒๕๖๐). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ.

^{๔๗} พิมพ์มณี แก้วมawangค์. (๒๕๕๘). รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการ พิเศษ วารสารสุทธิปริทัศน์ , ๒๙(๙๒), ๒๓๖-๒๕๓.

การศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสนับสนุน การจัดการ และ ๓) ตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการ พิเศษ การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้มี ๓ ขั้นตอนคือ ๑) ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดย ครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนประสมการณ์ในการจัดการศึกษา โดยครอบครัวจำนวน ๖ ครอบครัว ๒) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มี ความต้องการพิเศษโดยใช้การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสนับสนุนการจัดการ คือ (๑) สอบถามความคิดเห็น โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจำนวน ๗ คน (๒) สอบถามผู้ที่ เกี่ยวข้องด้วยแบบสอบถาม จำนวน ๘๐ คน ได้แก่ ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน ๔๖ คน ศิษยานิเทศก์ จำนวน ๕ คน ครูการศึกษาพิเศษ จำนวน ๒๔ คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๒ คนและ นักจิตวิทยา/นักบำบัด จำนวน ๓ คน เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาโดย ครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน รวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ๓) ตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาโดย ครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษโดยการสนทนากลุ่มผลการวิจัย พบว่า ๑. สภาพและ ปัญหาในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษปัจจุบัน มีสาเหตุจากผู้เรียน มีปัญหาทางร่างกายที่ไม่สามารถสนองต่อการเรียนการสอนได้ในโรงเรียนปกติ ความสามารถทาง สติปัญญาที่ไม่เท่าทันกับผู้เรียนปกติ สภาพอารมณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้และผู้เรียนมีปัญหาด้านการ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับสภาพความบกพร่องของ ผู้เรียนทั้ง ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย และด้านความผิดปกติทางสมองที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ การจัด การศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษที่ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาคือ ๑) ผู้จัดการ ศึกษา ขาดความรู้ความสามารถในการออกแบบหลักสูตรและการประเมิน ๒) หลักสูตรยังขาดตัวชี้วัด และระเบียบการวัดและการประเมินผลที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละด้าน ๓) บุคลากรภาครัฐขาดความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความ ต้องการพิเศษและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะด้าน ความต้องการ เนื้อหาสาระในการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ครอบครัววิชาการ ๘ กลุ่มสาระวิชาโดย เน้นกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และการส่งเสริมอาชีพ ๒. รูปแบบการจัดการศึกษาโดย ครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสนับสนุนการจัดการ ประกอบด้วย ๑) การดำเนินการ ๒) เครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา ๓) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องมีระบบการดำเนินการชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ๔) ตัวชี้วัดความสำเร็จ ประกอบด้วย (๑) แผนการจัดการศึกษาของครอบครัวควรมีลักษณะเป็นแผนการศึกษาเฉพาะตัวผู้เรียน เป็นรายบุคคลในแต่ละช่วงที่ครอบครัวกำหนด (๒) แผนการให้บริการการเปลี่ยนผ่านเพื่อรับบริการใหม่ การจัดหาที่เรียนใหม่การเข้าสู่การประกอบอาชีพ ๓. ตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว สำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นรูปแบบที่มีคุณภาพ ได้ผ่านการประเมินความ เหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่ม

รุจน์ เอ็งฉ้วน^{๔๔} (๒๕๕๘) ได้ทำการวิจัยแบบผสมผสานวิธีหุระยะเรื่อง การจั้ดกระบวนกรเรียนรู้เพื่อการจั้ดการศีกษาโดยครอบคร้ว : กรณีสึกษาภาคใต้ของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ มีวัตถุประสงค์เพื่อศีกษา ๑) บริบทของครอบคร้ว ๒) การจั้ดกระบวนกรเรียนรู้ ๓) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจั้ดกระบวนกรเรียนรู้ และ ๔) เพื่อเสนอแนวทางการจั้ดกระบวนกรเรียนรู้ของการจั้ดการศีกษาโดยครอบคร้วจากกรณีสึกษาในภาคใต้ของประเทศไทย ในงานวิจัยนี้แบ่งได้เป็น ๔ ระยะ คือ ระยะที่ ๑ และ ๒ เป็นการเก็บรวบรวมเชิงคุณภาพโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ครอบคร้วที่จั้ดการศีกษาโดยครอบคร้วระดับประถมศีกษา จำนวน ๔ ครอบคร้ว ในภาคใต้ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ปกครอง ผู้เรียน และครูผู้สอน จำนวน ๒๔ คน เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและผู้วิจัยใช้เวลาร่วมกับครอบคร้ว กรณีสึกษาทั้ง ๔ ครอบคร้ว เป็นเวลา ๑ สัปดาห์ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ กับครอบคร้วเป็นจำนวนอย่างน้อย ครอบคร้วละ ๒ ครั้ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ ๓ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มประชากรที่จั้ดการศีกษาโดยครอบคร้วในภาคใต้ทั้งหมด ๒๕ ครอบคร้วจาก ๑๐ จังหวัด ในปีการศีกษา ๒๕๕๖ โดยใช้แบบสอบถาม และระยะที่ ๔ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในเรื่องแนวทางการจั้ดกระบวนกรเรียนรู้การจั้ดการศีกษา โดยครอบคร้วจากกรณีสึกษาภาคใต้ โดยการประชุมกลุ่มย่อย มีผู้เข้าร่วมงานวิจัยทั้งหมด ๙ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เอกสารประกอบการประชุมกลุ่มย่อย ผู้วิจัยสร้างความน่าเชื่อถือในงานวิจัยโดยการสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคย การใช้เวลาในพื้นที่ที่เพียงพอ และการเก็บข้อมูลยืนยันแบบสามเส้า ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ๑) ในบริบทของการจั้ดการศีกษาในครอบคร้ว ครอบคร้วมีความพร้อมในการจั้ดการศีกษาเป็นอย่างดี สาเหตุสำคัญในการจั้ดการศีกษาโดยครอบคร้ว คือ แนวคิดพื้นฐานของพ่อแม่ที่ต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความสุขในการเรียนรู้ในชีวิต แต่ละครอบคร้วมีปรัชญาและแนวคิดแตกต่างกัน แต่แนวคิดร่วมพื้นฐาน คือ แนวการศีกษาแบบองค์รวม และรูปแบบการจั้ดการศีกษานั้นเป็นไปตามวิถีชีวิตและเป้าหมายการศีกษาของครอบคร้วเป็นสำคัญ ๒) การจั้ดกระบวนกรเรียนรู้โดยครอบคร้วเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับวิถีชีวิตของครอบคร้ว ครอบคร้วปรับใช้ทั้งหลักสูตรในประเทศและต่างประเทศแบบบูรณาการ เป็นหลักสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงแนวคิดและวิถีชีวิตของครอบคร้ว ครอบคร้วใช้การทัศนศีกษาเพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้และเน้นหลักศาสนาเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลาตามบริบทของผู้เรียน ครอบคร้วใช้ทั้งสื่อภายในครอบคร้วและภายนอกครอบคร้ว และแหล่งเรียนรู้ อย่างให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด และครอบคร้วใช้การประเมินผลการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น เป็นการประเมินผลตามสภาพจริงที่ต้องสอดคล้องกับการจั้ดประสบการณ์การเรียนรู้ของครอบคร้วและเป็นการประเมินเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ๓) ผลการวิจัยจากการศีกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจั้ดกระบวนกรเรียนรู้ครอบคร้วที่จั้ดการศีกษาโดยครอบคร้วในภาคใต้นั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ในด้านที่

^{๔๔} รุจน์ เอ็งฉ้วน. (๒๕๕๘). การจั้ดกระบวนกรเรียนรู้แบบโฮมสคูล: กรณีสึกษาครอบคร้วในภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต) วารสารหาดใหญ่วิชาการ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ , ๑๓(๒), ๑๐๓-๑๑๖.

อยู่ในระดับมาก มี ๓ ด้าน คือ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ วิธีการเรียนการสอน และการประเมินผล การเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ปรากฏข้างต้น ๔) แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้ นั้น พบว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรมีหลักการสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวร่วมกันเสียก่อน ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ความเข้าใจเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และการตระหนักถึงการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ภายในครอบครัว ทุกฝ่ายควรมีการวิจัยและพัฒนาาร่วมกันเกี่ยวกับหลักสูตรและควรจัดตั้งให้มีหน่วยงานอิสระในการดูแล ให้คำแนะนำและช่วยเหลือครอบครัว ผู้จัดการศึกษา โดยครอบครัว ส่วนวิธีการจัดการเรียนการสอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละจังหวัดควรช่วยส่งเสริมสร้างช่องทางในการเรียนรู้เพิ่มเติมให้กับครอบครัว และมีการนัดหมายเพื่อพบปะเสวนากัน อยู่เรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่องระหว่างครอบครัวผู้จัดการศึกษาและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรร่วมกันจัดทำ Mapping เรื่องสื่อและแหล่งเรียนรู้ ควรสนับสนุนให้ครอบครัวสามารถใช้สื่อร่วมกับหน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน โดยอาจสร้างข้อตกลงที่จะร่วมมือระหว่างสองฝ่าย (Memorandum of Understanding: MOU) และการประเมินผล การเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจมุมมองของครอบครัว มองเห็นความแตกต่างระหว่างหลักคิดของการศึกษาในระบบและการศึกษาทางเลือก ควรช่วยเหลือและปรับการใช้คำศัพท์เฉพาะทางการศึกษาให้เป็นภาษา ที่เข้าใจได้ง่าย เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน

ศศิธร จารุสมบัติ^{๔๔} (๒๕๕๗) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา สำนวณสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพจากบิดามารดา และผู้ปกครองที่จัดการศึกษาเองที่บ้านทั่วประเทศจำนวน ๓๕ ครอบครัวโดยใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาที่ทำหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน ๑๙ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ร้อยละ การวิเคราะห์เนื้อหาสังเคราะห์ผล และ ๒) สร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาของครอบครัว โดยพัฒนาเป็นคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ตรวจสอบคุณภาพคู่มือฯโดยผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่ามัธยฐาน ผลการวิจัย ๑) สภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวพบว่าบิดามารดา ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ จัดการศึกษาเพื่ออาชีพไม่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียนมีความต้องการแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้นแบบ และคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ใช้ได้จริง และ ๒) แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

^{๔๔} ศศิธร จารุสมบัติ. (๒๕๕๗). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ . (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุฎฐบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์/กรุงเทพฯ.

การจัดทำสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการประเมินผลในขั้นการสร้างความตระหนักในอาชีพขั้นการสำรวจตนเองและอาชีพ และขั้นการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดฝึกอบรม ให้ความรู้เรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ดูแลการศึกษา และควรนำคู่มือต้นแบบนี้ไปขยายผลเพื่อจัดทำแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับผู้เรียนในช่วงวัยต่าง ๆ

นุรณี สือรี^{๕๐} (๒๕๕๗) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า นอกเหนือจากปัจจัยเสริมจากปัญหาและความไม่ปลอดภัยในโรงเรียน ครอบครัวมุสลิมที่เลือกจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน มีความเคร่งครัดและยึดมั่นในหลักศรัทธา มีความต้องการให้บุตรหลานได้อยู่ในบรรยากาศที่สามารถขัดเกลาปลูกฝังบุตรหลานในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม มีแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการบูรณาการกับปรัชญาอิสลาม และมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมอิสลามในทุกกระบวนการเรียนรู้ มีรูปแบบการจัดการศึกษาแบบครอบครัวเดี่ยวและแบบรวมศูนย์ และมีทั้งการดำเนินการขออนุญาตจดทะเบียนจัดการศึกษากับเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงและสมัครเรียนกับการศึกษานอกโรงเรียน ปัญหาหลักที่พบ คือความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างครอบครัวมุสลิมกับหน่วยงานของรัฐในเรื่องการดำเนินการจัดการศึกษาทั้งกระบวนการ ทำให้เกิดความล่าช้า แนวทางในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากรและจัดตั้งหน่วยงานดูแลบ้านเรียนของภาครัฐ การจัดตั้งศูนย์ประสานงานบ้านเรียนมุสลิมส่วนกลางและการรวมกลุ่มบ้านเรียนมุสลิมในพื้นที่ต่างๆ การจัดทำคู่มือบ้านเรียนมุสลิมและการประเมินผลการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในภาพรวมร่วมกันของภาครัฐและครอบครัวบ้านเรียนมุสลิม ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

Courtney Gann and Dan Carpenter^{๕๑} (๒๐๑๘) ได้ทำการวิจัย เรื่องกลยุทธ์การเรียนการสอนแบบ STEM ของผู้ปกครองระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับนักเรียนโฮมสคูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การสอนและการเรียนรู้ที่แบบโฮมสคูล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ปกครองที่จัดการศึกษาแบบโฮมสคูล จำนวน ๒๙ คน และ ๑๐ คนจิตอาสาเข้าร่วมในกระบวนการติดตามผล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และการรวบรวมเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองใช้กลยุทธ์การสอนและการเรียนรู้ที่หลากหลาย การสอนเป็นรายบุคคล การเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกันกับเพื่อน ตลอดจนการเรียนรู้แบบประยุกต์ใช้และการเชื่อมโยงข้อมูล

^{๕๐} นุรณี สือรี (๒๕๖๐) รายงานการวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอบางยี่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน รายงานการวิจัย ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๖๐ หน้า บทคัดย่อ.

^{๕๑} Courtney and Carpenter, Dan, "STEM Teaching and Learning Strategies of High School Parents With Homeschool Students" (๒๐๑๘). *CUP Faculty Research*. ๒๖. https://digitalcommons.csp.edu/cup_commons_faculty/ ๒๖

สรุป จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยครอบครัว หมายถึง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยพ่อแม่ เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการวางแผน กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ และทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือผู้อำนวยความสะดวกอย่างเป็นระบบ จัดการเรียนรู้ให้แก่บุตรของตนตามศักยภาพความถนัด ความสนใจของผู้เรียนผ่านประสบการณ์ที่ครอบครัวจัดไว้ในวิถีชีวิต โดยใช้ โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัว ที่มีองค์ประกอบของการจัดการศึกษาระดับขั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ โดยครอบครัว โดยใช้ โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๗ องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๑ หลักการและวัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ ๒ ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ๑.เครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา ๒. หลักสูตรบ้านเรียน ๓.ทรัพยากรการศึกษา องค์ประกอบที่ ๓ กระบวนการ (Process) ประกอบไปด้วย ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการเตรียมการจัดการศึกษา ขั้นการวางแผนการจัดการศึกษา ขั้นดำเนินการจัดการเรียนรู้ ขั้นวัดผลประเมินผลและขั้นปรับปรุงการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ ๔ ผลผลิต (Output) ได้แก่ สมรรถนะ ๙ ประการ องค์ประกอบที่ ๕ ผลลัพธ์ (Outcome) องค์ประกอบที่ ๖ ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และองค์ประกอบที่ ๗ สภาพแวดล้อม (Environments) มีหลักการและวัตถุประสงค์ ที่เป็นแนวทางปฏิบัติและผลที่ต้องการให้บรรลุในการจัดการเรียนรู้ที่พ่อแม่ได้จัดขึ้นสำหรับลูกๆ โดยมีสิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย เป็นการศึกษาทางเลือก ที่เน้นเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ ความต้องการหรือข้อจำกัดของแต่ละครอบครัว มีความยืดหยุ่นโดยเน้นที่วิถีชีวิต เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เอง มีความสุขกับการเรียนรู้ และรู้วิธีสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงและดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยใช้ โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้และ ปัจจัยนำเข้า ที่เป็นทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัว โดยใช้ โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ๑. เครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ประกอบด้วย (๑) ผู้จัดการศึกษา (๒) หน่วยงานที่ดำเนินการจัดการศึกษา (๓) โรงเรียน (๔) สถานประกอบการ (๕) เครือข่ายบ้านเรียน (๖) สถาบันศาสนาและ (๗) ศูนย์การเรียนรู้ ๒. หลักสูตรเอกัตบุคคล และ ๓. ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย แผนการจัดการศึกษา แพลตฟอร์ม คอร์สออนไลน์แหล่งเรียนรู้ และ งบประมาณ และกระบวนการที่เป็นลำดับขั้นตอนในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน โดยใช้แนวคิด โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ ๑.ขั้นเตรียมการจัดการศึกษา ได้แก่ การเตรียมความพร้อมเพื่อขออนุญาต และ การยื่นแบบแสดงความประสงค์ ๒.ขั้นการวางแผนการจัดการศึกษา ๓.ขั้นดำเนินการจัดการการเรียนรู้ ๔.ขั้นวัดผลประเมินผล ๕. ขั้นปรับปรุงการเรียนรู้ และผลผลิตที่เป็น พฤติกรรมของผู้เรียนบ้านเรียน โดยใช้ โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ที่แสดงออกถึงความสามารถของในการนำ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะของตน มาประยุกต์ใช้ในงาน หรือในสถานการณ์ ต่าง ๆ ได้จนประสบ ประกอบด้วย สมรรถนะ ๙ ประการ ดังนี้ (๑) ภาษาเพื่อการสื่อสาร (๒) คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (๓) การสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ (๔) ทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน (๕) ทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ (๖) ทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม (๗) การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล (๘) การทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและภาวะผู้นำ

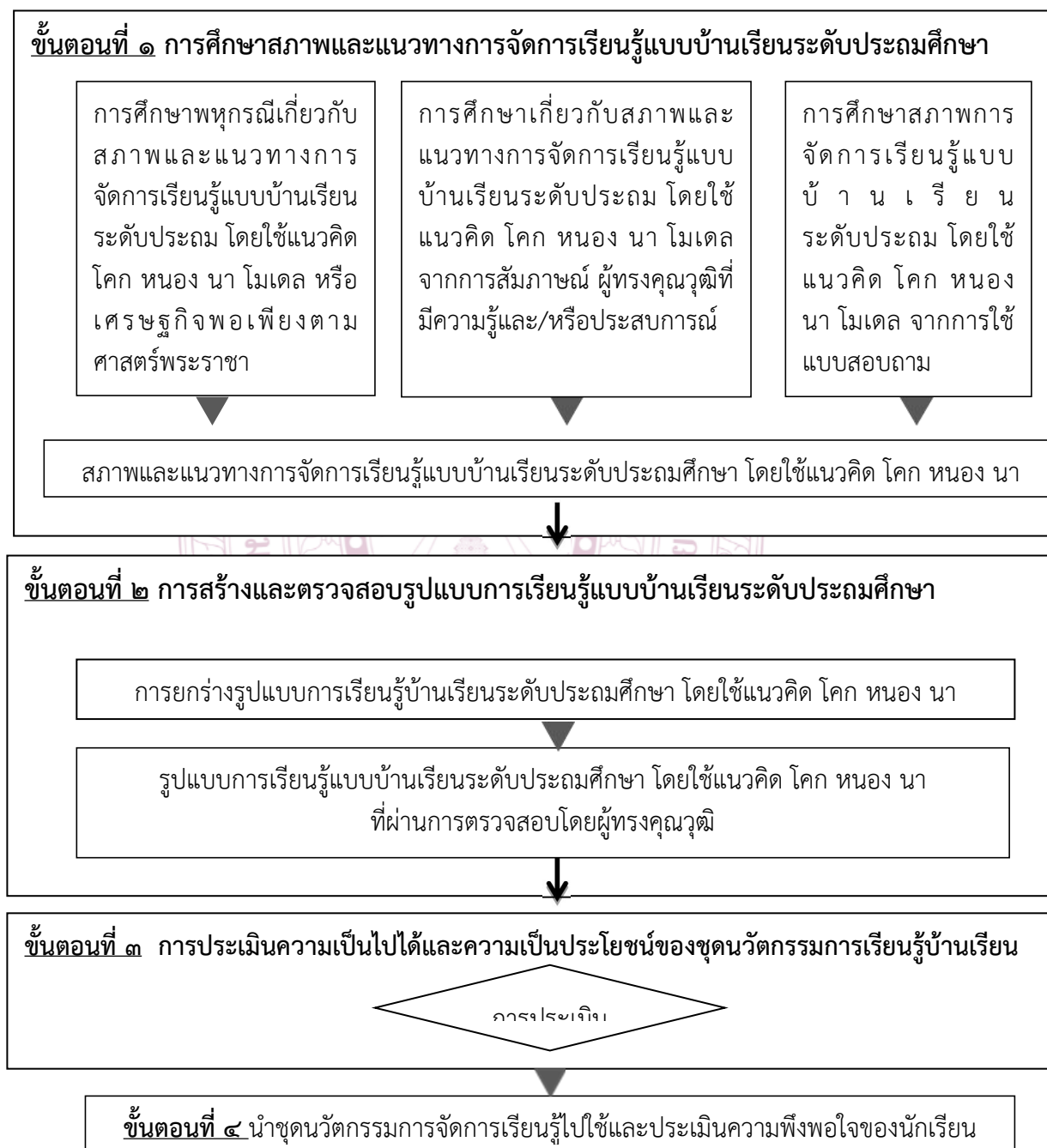
(๙) การเป็นพลเมืองตื่นรู้ และสำนึกสากล ส่วนผลลัพธ์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นต่อยอดจากสมรรถนะ ๙ ประการของผู้เรียนบ้านเรียน โดยใช้ โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย (๑) ผู้เรียนฉลาดรู้ (Literate Thais) (๒) ผู้เรียนอยู่ดีมีสุข (Happy Thais) (๓) ผู้เรียนมีความสามารถสูง (Smart Thais) (๔) ผู้เรียนใส่ใจสังคม (Active Thai Citizen with Global Mindedness) และมี กระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นผลการดำเนินการจัดการการศึกษาแบบบ้านเรียนโดยใช้แนวคิด โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาการจัดการศึกษาให้มี คุณภาพได้ตามมาตรฐานการศึกษา และจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นขณะเดียวกันจำเป็นต้องมี สภาพแวดล้อม ที่เป็นสภาวะใด ๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนบ้านเรียน ทางตรงและ ทางอ้อม สภาพแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม (Concrete Environmental) หรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในบ้าน นอกบ้าน รวมไปถึง แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ และสถานที่ท่องเที่ยวและ สถานที่ทางธรรมชาติ

ซึ่งสำหรับการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็น ฐานการเรียนรู้ ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของครอบครัวที่จัดการศึกษา ซึ่งแนวทางสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบ บ้านเรียนโดยใช้แนวคิดโคกหนองนาเป็นฐานและกระบวนการเรียนรู้นั้น ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ดังนี้ ๑. เครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ๒. หลักสูตรการศึกษา ๓. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ หรือทรัพยากรการศึกษา ๔. การดำเนินการหรือกระบวนการจัดการศึกษา และการจัดทำหลักสูตรควร คำนึงถึงแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการจัดการกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ผลจากการ ศึกษาทบทวนเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ โคกหนองนา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” ทำให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นฐานการเรียนรู้ ทั้งหมด ๙ แผนจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอย ฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา ซึ่งผู้วิจัยจะทำการยกย่องและพัฒนา แผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาเพื่อทดลองใช้ในการจัดการ เรียนการสอนกับสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายต่อไป

๒.๙ กรอบแนวคิดการวิจัย

“โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา”

(KOK NONG NHA MODEL : HOMESCHOOLING FOR ELEMENTARY EDUCATION)

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑. ศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ๒. เพื่อสร้างชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา ๓. เพื่อเสนอชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นครอบครัวบ้านเรียนที่มีการจดทะเบียนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา จำนวน ๒ แห่ง และ เครือข่ายโคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๒ แห่ง รวมเป็น ๔ แห่ง และ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับโคก หนองนา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๕ รูป/คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึกและสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประมวล และสรุปเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

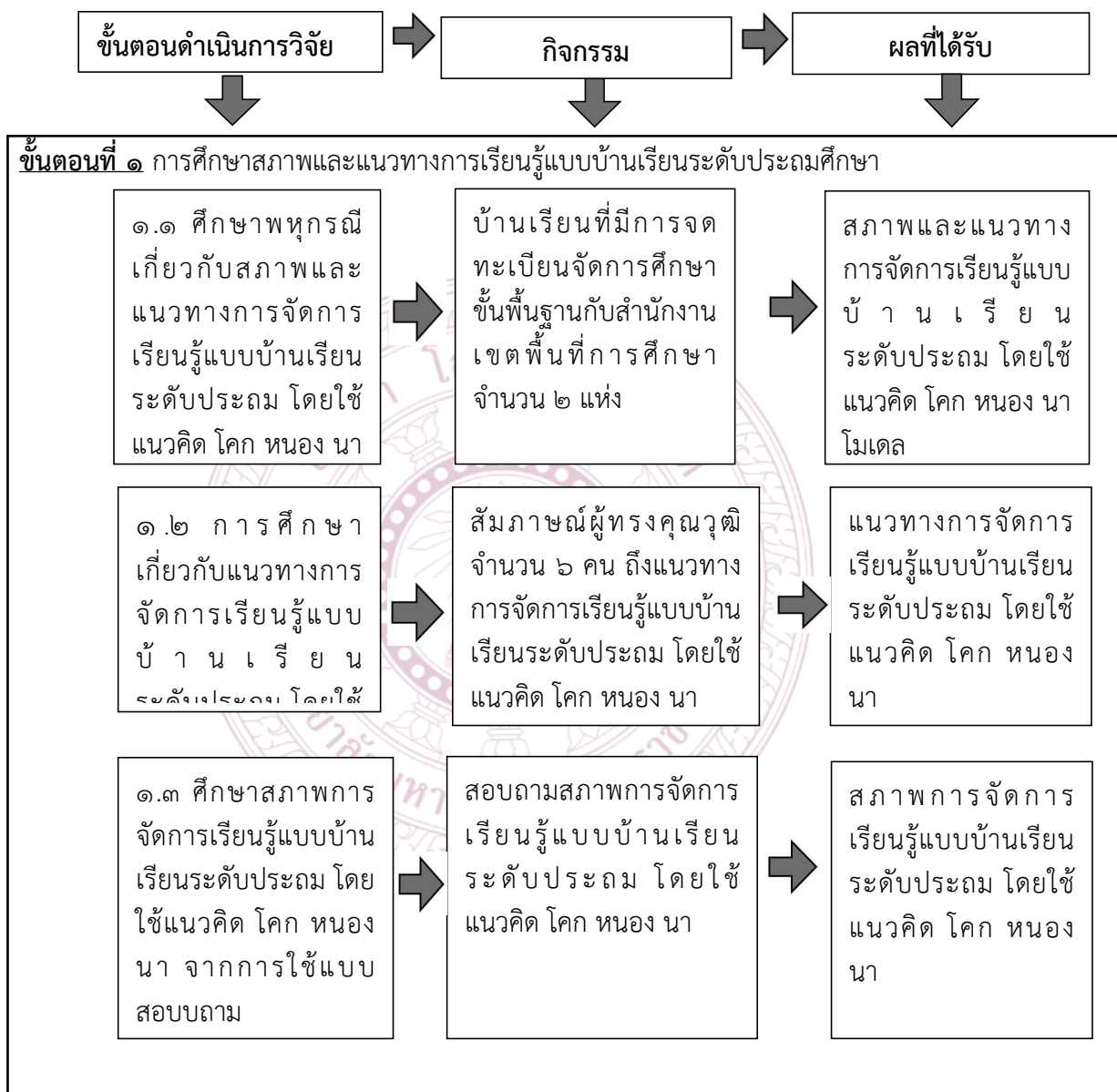
ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างและตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๑๕ รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึกและสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประมวล และสรุปเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

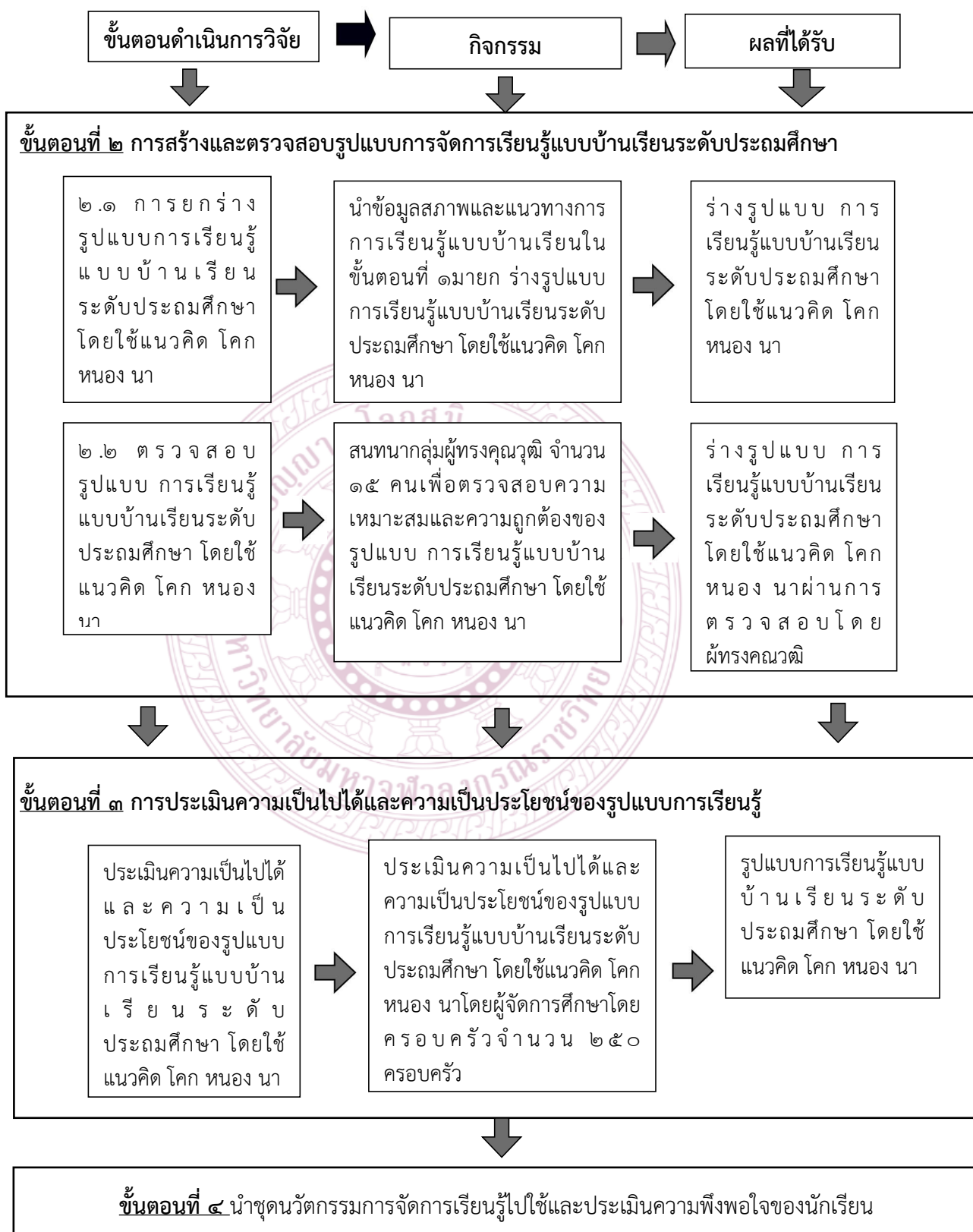
ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินผลชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน ๕ คน (IOC) ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ และ แบบสอบถามความเหมาะสมของชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประมวล สรุปเนื้อหา และและสถิติเชิงบรรยายพรรณา

ขั้นตอนที่ ๔ การนำชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ไปใช้ในกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียน จำนวน ๔๖ คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม

ข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้และแบบสอบถามความพึงพอใจวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์
ประมวล และสรุปเนื้อหาและสถิติเชิงบรรยายพรรณา

มีขั้นตอนและกระบวนการวิจัยดังนี้

จากภาพ ผู้วิจัยสามารถนำเสนอเป็นขั้นตอนสำหรับการวิจัย ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑

ศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นครอบครัวบ้านเรียนที่มีการจดทะเบียนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน ๒ แห่ง และ เครือข่ายโคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๒ แห่ง รวมเป็น ๔ แห่ง และ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับโคก หนองนา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๕ รูป/คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึกและสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประมวล และสรุปเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

๑.๑ การศึกษาพหุกรณีเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิด โคก หนอง นา โมเดล ที่มีการปฏิบัติที่ดี ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

๑.๑.๑ แหล่งข้อมูล ได้แก่ บ้านเรียนและเครือข่ายการเรียนรู้โคก หนอง นา โมเดล ที่มีการปฏิบัติที่ดี จำนวน ๔ แห่ง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ในการคัดเลือกบ้านเรียนและเครือข่ายโคก หนอง นา โมเดลต้นแบบ ดังนี้

๑) ครอบครัวนายธวัชชัย สุรัตน์ (บ้านดินภูเขาไฟ) อาสาสมัครวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ บ้านเรียนดินภูเขาไฟ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๓

๒) บ้านเรียนออแกนิกฟาร์ม ครอบครัวนายสิทธิชัย ถมปัทม ตำบลจารพัต อำเภอสักระฐุมิ จังหวัดสุรินทร์ จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มากกว่า ๕ ปี ต้นแบบของการเรียนรู้กลไกธรรมชาติ การฝึกทักษะชีวิตตามประสบการณ์และความถนัดของผู้เรียน แหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต ๑

๓) การศึกษาทางเลือก “โคกหนองนาสันติศึกษาโมเดล” อำเภอปราณบุรี จังหวัดศรีสะเกษ โดย พระครูปลัดปัญญาวรรณ ,ศ.ดร. วัดท่าคอยนาง อำเภอปราณบุรี จังหวัดศรีสะเกษ ,ต้นแบบการทำพุทธกสิกรรม ,แหล่งเรียนรู้วิถีพอเพียงของชุมชน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๒

๔) การศึกษาทางเลือก “บูรณาการศาสตร์พระราชากับสาระการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา” โดยดร.บุญฟ้า ลิ้มวัชธนา ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังอ้อ (ยอดสังขวิทยา) อำเภอเขื่องใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑

๑.๑.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์และแบบวิเคราะห์เอกสารเพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิด โคก หนอง นา โมเดล ที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี แบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (บ้านเรียน) และโคก หนอง นา โมเดล เพื่อกำหนดประเด็น

๒) กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและแนวทางการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิด โคก หนอง นา

๓) นำร่างแบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพและการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา เสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและการใช้ภาษา

๔) นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง แก้ไขแบบสัมภาษณ์และแบบวิเคราะห์เอกสาร เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางในการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อยกร่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ต่อไป

๑.๑.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis)

๑) ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการทำหนังสือ ถึงบ้านเรียนและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์

๒) ผู้วิจัยประสานทางครอบครัวบ้านเรียนแต่ละบ้าน เพื่อบันทึกหมาย วัน เวลา และสถานที่ ในการเข้าศึกษาดูงานขอรับความรู้และสัมภาษณ์พ่อแม่ผู้จัดการศึกษา

๓) ผู้วิจัยดำเนินการเข้าศึกษาดูงาน ขอรับความรู้ และสัมภาษณ์ พ่อแม่ผู้จัดการศึกษา เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา รายละเอียดดังนี้

๑) ครอบครัวนายธวัชชัย สุรัตน์ (บ้านดินภูเขาไฟ) ได้ดำเนินการเข้าเก็บข้อมูลในวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖ โดยผู้วิจัยได้อาศัยค้าง ณ วัดดินภูเขาไฟ บ้านไต้พัฒนา ต.ถนนหัก อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์ เป็นเวลา๑วัน ผู้ทำหน้าที่บันทึกเสียงและถ่ายภาพและผู้จดบันทึกคือ พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา

๒) บ้านเรียนออแกนิกฟาร์ม ครอบครัวนายสิทธิชัย ถมปัทม์ ได้ดำเนินการเข้าเก็บข้อมูลในวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๖ โดยผู้วิจัยได้อาศัยค้าง ณ วัดจารพัด ตำบลจารพัด อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์เป็นเวลา๑ วันผู้ทำหน้าที่บันทึกเสียงและถ่ายภาพและผู้จดบันทึก คือ พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา

๓) “โคกหนองนาสันติศึกษาโมเดล” ได้ดำเนินการเข้าเก็บข้อมูลในวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๖ โดยผู้วิจัยได้อาศัยค้าง ณ วัดท่าคอยนาง อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นเวลา ๑ วัน ผู้ทำหน้าที่บันทึกเสียงและถ่ายภาพและผู้จดบันทึก คือ พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา

๔) “บูรณาการศาสตร์พระราชากับสาระการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา” ” ได้ดำเนินการเข้าเก็บข้อมูลในวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๖ โดยผู้วิจัยได้อาศัยค้าง ณ วัดวังอ้อ (ยอดสังขวิทยา) อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นเวลา ๑ วัน ผู้ทำหน้าที่บันทึกเสียงและถ่ายภาพและผู้จดบันทึก คือ พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา

๑.๑.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดย นำ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาฉันทามติ (Consensus) และปรับปรุง แก้ไข ร่างรูปแบบ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ภายใต้โครงการโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้

๑.๒ การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา

๑. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับการ บริหาร การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว และบูรณาการแนวคิด โคก หนอง นา โมเดล หรือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนรู้ จำนวน ๔ รูป/คน ได้มาโดย การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ เป็นผู้กำกับดูแลและมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดย ครอบครัวของสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๔ คน ได้แก่

๑. นางสาวอาทิตย์ ศรีดาพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดบุรีรัมย์

๒. นางสาวเพ็ญ นิจิตตะโล

ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดสุรินทร์

กลุ่มที่ ๒ เป็นครอบครัวที่จัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน จำนวน ๒ คน ได้แก่

๑. นายธวัชชัย ชัยสวัสดิ์ บ้านเรียน ดินภูเขาไฟ จังหวัดบุรีรัมย์

๒. สิทธิชัย ถมปัทม์ ตำบลจารพัต อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

๑.๑.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์และแบบวิเคราะห์เอกสารเพื่อศึกษาสภาพและแนวการเรียนรู้แบบบ้าน เรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิด โคก หนอง นา โมเดล ที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี แบบสัมภาษณ์เป็น แบบกึ่งโครงสร้าง (Sem structure Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบบ้าน เรียนและโคก หนอง นา โมเดล เพื่อกำหนดประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและแนวทางการเรียนรู้แบบ บ้านเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิด โคก หนอง นา

๒) นำร่างแบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพและการเรียนรู้แบบบ้าน เรียนระดับประถมศึกษา เสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและการใช้ภาษา พร้อม นำไปปรับปรุง แก้ไขแบบสัมภาษณ์และแบบวิเคราะห์เอกสาร เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางในการเรียนรู้ แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา

๑.๑.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ดังนี้

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำหนังสือถึงบ้านเรียนและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ จากนั้นทำการประสานทางครอบครัวบ้านเรียนแต่ละบ้าน เพื่อนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ในการเข้าศึกษาดูงานขอรับความรู้ และสัมภาษณ์พ่อแม่ผู้จัดการศึกษา เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา รายละเอียดดังนี้

๑) ครอบครัวนายธวัชชัย สุรัตน์ (บ้านดินภูเขาไฟ) ได้ดำเนินการเข้าเก็บข้อมูลในวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖ โดยผู้วิจัยได้ พัก ณ วัดดินภูเขาไฟ บ้านไต้พัฒนา ต.ถนนหัก อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์ เป็นเวลา ๑ วัน ผู้ทำหน้าที่บันทึกเสียงและถ่ายภาพและผู้จัดบันทึก คือ พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา

๒) บ้านเรียนออแกนิกฟาร์ม ครอบครัวนายสิทธิชัย ฅมปัทม์ ได้ดำเนินการเข้าเก็บข้อมูลในวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๖ โดยผู้วิจัยได้พัก ณ วัดจารพัด ตำบลจารพัด อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นเวลา ๑ วัน ผู้ทำหน้าที่บันทึกเสียงและถ่ายภาพและผู้จัดบันทึก คือ พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา

๓) “โคกหนองนาสันติศึกษาโมเดล” ได้ดำเนินการเข้าเก็บข้อมูลในวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๖ โดยผู้วิจัยได้พัก ณ วัดท่าคอยนาง อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นเวลา ๑ วัน ผู้ทำหน้าที่บันทึกเสียงและถ่ายภาพและผู้จัดบันทึก คือ พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา

๔) “ศาสตร์พระราชากับสาระการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา” ได้ดำเนินการเข้าเก็บข้อมูลในวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๖ โดยผู้วิจัยได้พัก ณ วัดวังอ้อ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นเวลา ๑ วัน ผู้ทำหน้าที่บันทึกเสียงและถ่ายภาพและผู้จัดบันทึก คือ พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา

๑.๑.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้อง มาพิจารณาฉันทามติ (Consensus) และปรับปรุง แกไขร่างรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ระดับประถมศึกษา(โคก หนอง นา โมเดล)

ขั้นตอนที่ ๒

การสร้างและตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๑๕ รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึกและสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประมวล และสรุปเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

๒.๑.๑. การสร้างและตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยและคณะกรรมการพัฒนาชุดนวัตกรรมนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา
ในขั้นตอนที่ ๑ มาประชุมเพื่อกำหนดองค์ประกอบของชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้
โดยมีเนื้อหาสาระครอบคลุมแนวคิดโคกหนองนาและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๑.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์และแบบตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้

๒.๑.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการศึกษาในขั้นตอนที่ ๑ (Document Analysis)

๒.๑.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อเสนอแนะ
ต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาฉันทามติ (Consensus) และปรับปรุง แก้ไข ร่างรูปแบบการจัด
การศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ภายใต้โครงการโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ ๓

การประเมินผลชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้
แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน ๕ คน (หาIOC) ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ
รวบรวมข้อมูล ได้แก่แผนการจัดการเรียนรู้ และ แบบสอบถามความเหมาะสมของชุดนวัตกรรม ดังนี้

๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบสอบถามความเหมาะสมของชุดกิจกรรม

๓.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการ
สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal
Interview) และการแจกแบบสอบถามความเหมาะสมของชุดกิจกรรม

๓.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ
ของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาฉันทามติ (Consensus) และปรับปรุง แก้ไข ร่างรูปแบบการจัดการศึกษาขั้น
พื้นฐานโดยครอบครัว ภายใต้โครงการโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ ๔

การนำชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ” ไปใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นนักเรียน จำนวน ๔๖ คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการถอดบทเรียน และ แบบบันทึกสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประมวล และสถิติเชิงบรรยาย ดังนี้

๔.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน ๒๐ ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ โดยผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

๑. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้

๒. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้

๓. เขียนนิยามปฏิบัติการของการศึกษาความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเขียนนิยามตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด พร้อมทั้งกำหนดแผนการเขียนข้อคำถาม

๔. เขียนข้อคำถามตามนิยามปฏิบัติการ และแผนการเขียนข้อคำถามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ ได้แก่ ระดับความเป็นจริงมาก ระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก ระดับความเป็นจริงปานกลาง ระดับความเป็นจริงค่อนข้างน้อย ระดับความเป็นจริงน้อย โดยผู้วิจัยเขียนข้อคำถามเป็นข้อความสั้นๆ รวมทั้งฉบับ ๒๐ ข้อ

๕. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) ของแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมา โดย ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องและความครอบคลุมของแบบสอบถามกับนิยามปฏิบัติการ ผลการคัดเลือกข้อคำถาม โดยใช้เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป พบว่า ได้ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามเกณฑ์ รวมทั้งฉบับจำนวน ๒๐ ข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ ถึง ๑.๐๐

๖. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ ๕ ไปทดลองใช้ (Try Out) ครั้งที่ ๑ กับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้อที่เหลือทั้งหมด โดยใช้สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment Correlation) และคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ ๐.๒ ขึ้น ผู้วิจัยคัดเลือกไว้ รวมทั้งฉบับจำนวน ๒๐ ข้อ

๗. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ ๖ ไปทดลองใช้ (Try Out) ครั้งที่ ๒ กับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

๘. ออกแบบและจัดเตรียมแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ๑ ฉบับ คือ แบบสอบถามพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ คือ มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย และน้อย

ตัวอย่าง แบบสอบถามความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

ข้อความ	ระดับความพึงพอใจของนักเรียน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้					
๑.๑ นักเรียนมีอิสระทางความคิดและจินตนาการ					
๑.๒ ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้					
๑.๓ นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม					
๑.๔ นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน					
๑.๕ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

เกณฑ์การตรวจให้คะแนนของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

		ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
มากที่สุด	ได้	๕ คะแนน	๑ คะแนน
มาก	ได้	๔ คะแนน	๒ คะแนน
ปานกลาง	ได้	๓ คะแนน	๓ คะแนน
น้อย	ได้	๒ คะแนน	๔ คะแนน
น้อยที่สุด	ได้	๑ คะแนน	๕ คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน

ในการแปลความหมายข้อมูลได้กำหนดตามเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๕๐ หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑ – ๒.๕๐ หมายถึง	พึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑ – ๓.๕๐ หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ – ๔.๕๐ หมายถึง	พึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ – ๕.๐๐ หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด

๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ทำการเก็บรวบรวมโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการแจกแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

๔.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และใช้วิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจต่อการใช้ชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

สำหรับการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจต่อการใช้ชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

บทที่ ๔

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑. ศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ๒. เพื่อสร้างชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา ๓. เพื่อเสนอชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Action Research) กลุ่มพื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ ๑. ครอบครัวบ้านเรียนที่มีการจดทะเบียนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา จำนวน ๒ พื้นที่ ๒. เครือข่ายโคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๒ พื้นที่ รวมเป็น ๔ พื้นที่ และ กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ๑. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับโคก หนองนา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๑๕ คน ๒. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๕ คน และ ๓. นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๔๖ คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบประเมินชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ฯ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประมวล และสรุปเนื้อหาและการใช้สถิติเชิงบรรยายพรรณนา ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูลและมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	แทน	ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้จากกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๔.๑ วิเคราะห์สภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา

ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้จัดการศึกษาแบบบ้านเรียนพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน (Home School) โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของครอบครัวที่จัดการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีความพร้อม ดังนี้

๑. เครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ได้แก่ มีการศึกษากฎหมาย พรบ.การศึกษา กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ มีการหาข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการหรือขั้นตอนในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว มีการศึกษา การจัดทำหลักสูตร ทั้งในประเทศ หรือ ต่างประเทศ สำรวจความสนใจของผู้เรียนในแต่ละปี กว่าผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้อะไร รวมไปถึงการศึกษาหลักสูตรการเรียนรู้ใหม่ ๆ มีการสำรวจความพร้อมของผู้เรียน เข้าใจพัฒนาการตามวัยของผู้เรียนระดับพัฒนาการของผู้เรียน และค้นหาความสนใจพิเศษ มีการจัดเตรียมสถานที่ จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านและนอกบ้าน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อรับการประเมินการจดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

๒. หลักสูตรการศึกษา ได้แก่ มีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะทางที่สอดคล้องมาตรฐานตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ มีการจัดทำหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นสูงและโยงเข้ากับ มาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ เพื่อรองรับการวัดผลประเมินผลจาก หน่วยงานต้นสังกัด มีการปรับใช้หลักสูตรตามความสนใจของผู้เรียนในแต่ละชั้นปี มีการนำหลักสูตร ของบ้านเรียนอื่นๆมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน มีการใช้หลักสูตรของต่างประเทศร่วมกับหลักสูตร ของสาระแกนกลางการเรียนรู้ของไทย มีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมี ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติตามเป้าหมายกำหนดไว้และมีการกำหนดการประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้ทราบผลสัมฤทธิ์ของแผนการพัฒนาหลักสูตรอันจำเป็นต่อการพัฒนาในครั้งต่อไป

๓. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้หรือทรัพยากรการศึกษา ได้แก่ มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่ เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจและระดับของผู้เรียน มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่สอดคล้อง กับหลักสูตรของบ้านเรียน มีเทคนิควิธีการที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน เนื้อหา จุดประสงค์ และหลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมาย มีเทคนิควิธีการเรียนตามเอกัตภาพเน้นกิจกรรมเพื่อสร้างสถานการณ์ให้ เกิดการเรียนรู้ มีการใช้บทเรียนสำเร็จรูป โปรแกรมช่วยสอน แอปพลิเคชัน ต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้ มีการใช้แอปพลิเคชันช่วยสอนเพื่อเป็นการฝึกทักษะด้านต่างๆ โดยผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง จัดให้ผู้เรียน ได้เรียนคอร์สออนไลน์ เฉพาะทางที่ผู้เรียนสนใจการศึกษาต่างๆ มีครูพิเศษ มาช่วยสอนในวิชาหลักหรือ วิชาเสริมอื่นๆ ปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น ชุมชน ให้ความรู้เฉพาะทาง ที่ผู้เรียนสนใจ มีการสร้างสื่อ จำลอง หรือสื่อของจริงในการนำมาจัดประสบการณ์เรียนรู้ มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สถานที่ ท้องเที่ยว เมืองประวัติศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน มีการสอดแทรก ประสบการณ์การเรียนรู้เป็นธรรมชาติในวิถีประจำวันมากที่สุด มีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตาม ธรรมชาติ เช่น ทุ่งนา สวน ไร่ แม่น้ำ ปราชญ์การณทางธรรมชาติ เช่น ฝนตก แดดออก น้ำท่วม ความ แห้งแล้ง และมีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง พ่อแม่ พระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ของชุมชน

๔. การดำเนินการหรือกระบวนการจัดการศึกษา ได้แก่ ขั้นการเตรียมการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ๑. การเตรียมความพร้อมเพื่อขออนุญาตจัด ได้แก่ มีการศึกษากฎหมาย พรบ.การศึกษา กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ มีการศึกษา หาข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการหรือขั้นตอนในการจัดการศึกษาโดย ครอบครัว มีการศึกษา การจัดทำหลักสูตร ทั้งในประเทศ หรือ ต่างประเทศ สำรวจความสนใจของผู้เรียนในแต่ละปีกว่าผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้อะไร รวมไปถึงการศึกษาหลักสูตรการเรียนรู้ใหม่ๆ มีการสำรวจความพร้อมของผู้เรียน เข้าใจพัฒนาการตามวัยของผู้เรียนระดับพัฒนาการของผู้เรียน และค้นหาความสนใจพิเศษ และมีการจัดเตรียมสถานที่ จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านและนอกบ้าน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อรับการประเมินการจัดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ๒. การยื่นแบบแสดงความประสงค์ ได้แก่ ผู้จัดการศึกษาแสดงความประสงค์ตามแบบแจ้งความประสงค์จะขอจัดการศึกษา เสนอต่อสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนาอยู่ ผู้จัดการศึกษารับการประเมินความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษาจากคณะกรรมการประเมินความรู้ เช่น การตรวจสอบร่องรอยหลักฐาน สัมภาษณ์ สังเกต อาจใช้แบบทดสอบ หรือวิธีการอื่นๆ ผู้จัดการศึกษา ยื่นแสดง หลักสูตรการจัดการศึกษา แผนการจัดการ การศึกษาต่อคณะกรรมการประเมินความรู้และคณะกรรมการประเมินความรู้และผู้จัดการศึกษา ร่วมให้ คำปรึกษาแนะนำที่เหมาะสม ในการส่งเสริมคุณภาพ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ขั้น การวางแผนการจัดการศึกษา ประกอบด้วย มีการวิเคราะห์ตัวผู้เรียน ให้มีการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมเต็ม ศักยภาพของแต่ละบุคคลและมีความสุขในการเรียน มีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา และจุดประสงค์ เชิงพฤติกรรมของผู้เรียน มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่าง บุคคลและพัฒนาการทางสมองในด้านต่างๆ เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย มีการสำรวจทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น งบประมาณ อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน สถานที่ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของ ผู้เรียน และ มีการจัดทำตารางสอน กำหนดตารางเวลาที่ชัดเจนในแต่ละกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ขึ้นดำเนิน จัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย มีวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแบบพหุปัญญา จัดการศึกษาเฉพาะทางที่มี จุดเน้นพิเศษ เช่น กีฬา นาฏศิลป์ ปรัชญาธรรม ศิลปะ ธรรมชาติ เกษตรทฤษฎี ฯลฯ มีการจัดการเรียนรู้เป็น ตามไปแผนการจัดการศึกษา ที่ได้ตั้งไว้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน มีการพาผู้เรียนออกไปทำกิจกรรมที่เอื้อให้ ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้เกิดการสร้างทักษะทางสังคม มีการให้ผู้เรียนได้สร้างผลงาน, ชิ้นงาน ที่ต่อยอดหรือการคิดค้นชิ้นงานใหม่ๆ โดยการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน มีการให้ผู้เรียนใช้ คอมพิวเตอร์อย่างเป็นประโยชน์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้ ตลอดจน การออกแบบและผลิต เชิงนวัตกรรม และ มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นในเวลาและโอกาสที่ เหมาะสม ชิ้นวัดผลประเมินผล ประกอบด้วย มีการวัดและประเมินผล โดยใช้การสังเกตผู้เรียนอย่างใกล้ชิด และมีสัมพัทธ์ของความเป็นพ่อแม่ โดยวิธีการที่เป็นธรรมชาติ และบันทึกพัฒนาการ มีการประเมินความรู้ความ เข้าใจตามเนื้อหาในบทเรียน โดยการซักถามและสรุปประเด็นต่างๆ มีการสอบแบบอัตนัย โดยการให้ผู้เรียน เขียนอธิบาย สิ่งต่างๆนั้น หรือในกรณีระดับชั้นเล็กรวมไปถึงการเขียนคำจากรูปภาพ เพื่อการวัดการใช้ภาษา ตลอดจนระบบการคิด มีการประเมินผลในรูปโครงงาน หรือการทำสิ่งประดิษฐ์ มีการประเมินผลผู้เรียนโดย

แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เป็นการบันทึกหลักฐานการสอนและร่องรอยการเรียนรู้ ชั้นปรับปรุงการเรียนรู้ ประกอบด้วย มีการปรับหลักสูตรการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ในทุกชั้นปีมีการนำผลการประเมินที่ครอบคลุมประเมินมาวิเคราะห์และออกแบบการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ มีการนำเทคนิคการสอนจากแหล่งต่างๆ ทั้งสื่อสังคมออนไลน์ งานวิจัย หนังสือเทคนิคการสอน ศาสตร์การสอน ฯลฯ มาปรับการจัดการเรียนรู้ และมีการผลิตสื่อ ใบงาน การออกแบบการเรียนรู้ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

สรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน โดยใช้แนวคิดโคกหนองนา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ พบว่า ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของครอบครัวและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน อย่างน้อยต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. เครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ๒. หลักสูตรการศึกษา ๓. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และ ๔. กระบวนการจัดการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับแนวคิดปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐาน ดังสรุปตามแผนภูมิรูปภาพ นี้

แผนภูมิรูปภาพ แสดงสรุป องค์ประกอบของการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

๔.๒ วิเคราะห์ชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ ระดับประถมศึกษา (ป.๑ - ๖)

การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับการบริหาร การศึกษา การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๑๕ รูป/คน ได้มา โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึก และสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประมวล และสรุปเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยได้จัดทำเนื้อหาและสาระสำคัญอย่างละเอียดและครบถ้วน มีทั้งหมด ๙ แผนจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ ความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้ รายละเอียดตามตารางที่ ๑ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้

ที่	ชื่อแผนการเรียนรู้	สาระสำคัญของแผน	ความเหมาะสม	
			ใช้ได้	ไม่ได้
๑	บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง	✧ สาระสำคัญ	☒	
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ	☒	
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	☒	
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้	☒	
		✧ การวัดผลและประเมินผล	☒	
๒	การปลูกผักลอยฟ้า	✧ ๑ สาระสำคัญ	☒	
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ	☒	
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	☒	
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้	☒	
		✧ การวัดผลและประเมินผล	☒	

ที่	ชื่อแผนการเรียนรู้	สาระสำคัญของแผน	ความเหมาะสม	
			ใช้ได้	ไม่ได้
๓	๑ หลุม ๑ เมนู	✧ สาระสำคัญ	☒	
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ	☒	
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	☒	
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้	☒	
		✧ การวัดผลและประเมินผล	☒	
๔	การทำปุ๋ยหมัก	✧ สาระสำคัญ	☒	
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ	☒	
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	☒	
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้	☒	
		✧ การวัดผลและประเมินผล	☒	
๕	การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์	✧ สาระสำคัญ	☒	
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ	☒	
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	☒	
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้	☒	
		✧ การวัดผลและประเมินผล	☒	
๖	บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน	✧ สาระสำคัญ	☒	
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	

ที่	ชื่อแผนการเรียนรู้	สาระสำคัญของแผน	ความเหมาะสม	
			ใช้ได้	ไม่ได้
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ		
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	☒	
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้	☒	
		✧ การวัดผลและประเมินผล	☒	
๗	คนรักแม่โพสพ	✧ สาระสำคัญ	☒	
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ	☒	
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	☒	
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้	☒	
		✧ การวัดผลและประเมินผล	☒	
๘	หัวคันนาทองคำ	✧ สาระสำคัญ	☒	
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ	☒	
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	☒	
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้	☒	
		✧ การวัดผลและประเมินผล	☒	

ที่	ชื่อแผนการเรียนรู้	สาระสำคัญของแผน	ความเหมาะสม	
			ใช้ได้	ไม่ได้
๙	โคก หนอง นา	✧ สาระสำคัญ	☒	
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ	☒	
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ	☒	
		✧ สาระการเรียนรู้	☒	
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	☒	
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้	☒	
		✧ การวัดผลและประเมินผล	☒	

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ “โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๑๕ รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึกและสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประมวล และสรุปเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทำให้ได้แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ มีทั้งหมด ๙ แผนจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคกหนองนา ที่มีความเหมาะสมตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้พัฒนาแผนการเรียนรู้ พร้อมทั้งจะนำไปใช้ในการทดลองใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป (QR Code ภาคผนวก)

๔.๓ วิเคราะห์ความเหมาะสมของชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ ระดับประถมศึกษา

การวิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๕ คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ (IOC) เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ รายละเอียดตามตารางที่ ๔.๒ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา

ที่	รายการที่ประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC
		๑	๒	๓	๔	๕		
๑.	สาระสำคัญ							
	๑.๑ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้สาระสำคัญ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๑.๒ มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๑.๓ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๑.๔ มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
๒.	จุดประสงค์การเรียนรู้							
	๒.๑ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๒.๒ ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘๐
	๒.๓ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๒.๔ ระบุพฤติกรรมที่สามารถวัดและประเมินได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
๓.	สาระการเรียนรู้							
	๓.๑ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๓.๒ มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐
	๓.๓ มีความยากง่ายเหมาะสมกับชั้นเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘๐
	๓.๔ น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
๔.	การจัดกระบวนการเรียนรู้							
	๔.๑ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๔.๒ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๔.๓ เหมาะสมกับเวลาที่ใช้จัดกิจกรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๔.๔ สร้างความสนใจให้ผู้เรียนที่จะเข้าร่วมกิจกรรม	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐
	๔.๕ กิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามลำดับ	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘๐
	๔.๖ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐

ที่	รายการที่ประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC
		๑	๒	๓	๔	๕		
๕.	สื่อการเรียน							
	๕.๑ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๕.๒ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และกิจกรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๕.๓ ได้รับความสนใจของนักเรียน	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘
	๕.๔ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๕.๕ เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘๐
๖.	การวัดและประเมินผล							
	๖.๑ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๖.๒ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐
	๖.๓ การวัดที่ระบุไว้สามารถประเมินได้	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐
	๖.๔ ใช้เครื่องมือวัดได้เหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า รายการที่ประเมิน ทั้ง ๖ ด้าน ประกอบด้วย ด้านสาระสำคัญ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดผลประเมินผล คำนวนได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ - ๑.๐๐ ซึ่งมีค่ามากกว่า ๐.๕ ถือว่าใช้ได้มีความเหมาะสม

๔.๔ วิเคราะห์ผลการใช้ชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักเรียน

ผลการใช้ชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ” จำนวน ๙ แผนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมล็ด ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

การจัดการเรียนรู้ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๙ แผนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมล็ด ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1 แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้นี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเตรียมดินเพื่อปรับสภาพดินให้มีความเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชโดยทำให้ดินนั้นสามารถ เก็บรักษาความชื้นได้พอที่รักษาระดับอุณหภูมิที่เหมาะสมได้ตลอดจะงอกและมีธาตุอาหารพืชเพราะเพียงพอ กับ ความต้องการการปลูกพืชเป็นการนำเมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์หรือต้นกล้ามาปลูกลงในดินที่เตรียมไว้โดยการโรย หว่าน ปักชำ การดูแลรักษาคือการรดน้ำวันละ ๒ ครั้ง เช้า-เย็น การพรวนดินเพื่อให้ดินมีช่องว่างได้รับสารอาหาร การใส่ปุ๋ยเป็นการให้อาหารเสริมแก่พืช รวมถึงการกำจัดวัชพืชเพื่อป้องกันไม่ให้ศัตรูพืชมากินหรือมาเจาะ หรือแย่งอาหารจากพืช นอกจากนี้ยังมีการบำรุงดินโดยการหมักดินหรือเรียกอีกอย่างว่าการคลุมดินโดยใช้ฟาง ใบไม้หรือหญ้าแห้งตามด้วยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเป็นการให้อาหารแก่ดิน ดินที่ได้รับการบำรุงก็จะปล่อยอาหารกลับมาให้พืชโดยกระบวนการย่อยสลายของจุลินทรีย์ซึ่งเรียกวิธีการนี้ว่าการเลี้ยงดิน ให้ดินดูแลพืช การเก็บเกี่ยวมีหลายรูปแบบ เช่น การเก็บเกี่ยวโดยมือ การใช้เครื่องมือขนาดเล็ก การใช้เครื่องมือขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๑/๒ , ป.๑/๓ มาตรฐาน พ ๔.๑ ป.๑/๓ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒ มาตรฐาน ว ๑.๒ ป.๑/๑, ป.๑/๒ มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒ มาตรฐาน ท ๒.๑ ป.๑/๑ และมาตรฐาน ท ๔.๑ ป.๑/๓, ป.๑/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถยกตัวอย่างพืชผักชนิดต่างๆได้บอกขั้นตอนในการปลูกพืชผักได้ สามารถเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างถูกวิธีสามารถใช้อุปกรณ์ในการทำเกษตร และเครื่องมือในการทำงานอย่างปลอดภัย เห็นความสำคัญของเครื่องมือที่ใช้ในงานเกษตร และมีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาพืชของตนเอง ขณะเดียวกันนักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างดี แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

1.2 แผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้นี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ การปลูกผักลอยฟ้า คือ การปลูกผักแบบในพื้นที่จำกัดของคนเมือง หรือที่เรียกว่า เกษตรคนเมือง ที่มีการ ปลูกผักในภาชนะต่าง ๆ ที่ใช้พื้นที่ปลูกบนดาดฟ้า หรือระเบียงห้องในการทำเป็นแปลงผัก ซึ่งข้อดีของการปลูกบน ดาดฟ้า ที่เรียกได้ว่าลงทุนน้อยกว่า แต่ได้ผลลัพท์มาก อุปกรณ์ที่ใช้ในการปลูกผักลอยฟ้ามีหลายแบบ เช่น อุปกรณ์ สำหรับปลูก ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ อุปกรณ์ พรวนดิน จอบ เสียม และกระถางยางรถยนต์ วิธีการทำกระถางแบบปลูก ลอยฟ้า โดยการนำรถยนต์เก่ามาตัดและตัดแปลงให้มีรูปร่างเป็นกระถาง ทาสีวาดลวดลายให้สวยงามตามต้องการ และหาเสาหรือแท่นมาวางเป็นฐานเพื่อยกระดับความสูงจากพื้นดิน ผักที่สามารถนำมาปลูกลอยฟ้าได้ผักที่สามารถนำมาปลูกลอยฟ้าได้มีหลายชนิด เน้นการปลูกง่าย โตเร็ว ไม่ยุ่งยากในการดูแล ซึ่งส่วนใหญ่ การปลูกในลักษณะนี้จะเป็นการปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดสารเคมี เพื่อให้ได้ประโยชน์ที่ดีแก่ผู้บริโภคซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๓, ป.๑/๔ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๑/๒ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒ มาตรฐาน ว ๑.๒ ป.๑/๑, ป.๑/๒ มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒ , ป.๑/๗ มาตรฐาน ท ๒.๑ ป.๑/๑ และ มาตรฐาน ท ๔.๑ ป.๑/๓, ป.๑/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถบอกวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ บอกข้อดีของการปลูกผักลอยฟ้าได้ สามารถเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างถูกวิธี สามารถใช้อุปกรณ์ในการทำเกษตร และเครื่องมือในการทำงานอย่างปลอดภัย (P) มีความกระตือรือร้นในการทำงานและ มีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาพืชของตนเอง แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

1.3 แผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ๑ หลุม ๑ เมนู เป็นการปลูกพืชผักสวนครัวตามเมนูอาหารที่ชอบหรือต้องการ จะมีผักชนิดใดที่จะใช้ ใน การประกอบอาหาร โดยผักที่ปลูกนั้น เป็นผักปลอดสารพิษ ไม่ใช้สารเคมี เพื่อเวลาประกอบอาหารจะมีผักให้ ประกอบอาหารครบทุกชนิด ประหยัดค่าวัตถุดิบ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายไปซื้ออีก ผักปลอดสารพิษ คือ ผักที่มีระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีในการป้องกันและปราบศัตรูพืช รวมทั้งปุ๋ยเคมีเพื่อการเจริญเติบโตของพืช แต่ให้เว้นช่วงการใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยวซึ่งผลผลิตที่ได้ยังมีสารเคมีตกค้าง แต่ไม่เกินในปริมาณที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยให้มีการขอใบรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ ใบรับรองผักปลอดสารพิษ โดยทั่วไปแล้วผักปลอดสารพิษจะแบ่งเป็น ๔ ประเภทหลัก ๆ คือ ผักปลอดสารเคมี ผักอนามัย ผักเกษตรอินทรีย์ ผักไฮโดรโปนิคส์ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๑/๒, ป.๑/๓ มาตรฐาน ต ๒.๒ ป.๑/๑ มาตรฐาน ต ๔.๒ ป.๑/๑ มาตรฐาน พ ๔.๑ ป.๑/๓ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓ มาตรฐาน ส ๕.๑ ป.๑/๑ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒ มาตรฐาน ว ๑.๒ ป.๑/๑, ป.๑/๒ และมาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๑/๒ ป.๑/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถบอกประเภทของผักปลอดสารพิษได้ เลือกพันธุ์พืชผักชนิดต่างๆที่จะปลูกใน ๑ หลุม ๑ เมนูได้ อธิบายการเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ สามารถวาดภาพออกแบบแปลง ๑ หลุม ๑เมนู ของตนเองได้ และ เห็นประโยชน์ของผักปลอดสารพิษ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

1.4 แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ปุ๋ยหมัก คือ ปุ๋ยอินทรีย์ที่เกิดจากการนำซากพืชหรือเศษเหลือจากพืชมาหมักรวมกัน และผ่าน กระบวนการย่อยสลายโดยกิจกรรมจุลินทรีย์จนเปลี่ยนสภาพไปจากเดิมเป็นวัสดุที่มีลักษณะอ่อนนุ่ม เปื่อยยุ่ย ไม่แข็งกระด้าง และมีสีน้ำตาลปนดำ โดยลักษณะของปุ๋ยหมักที่หมักจนสมบูรณ์แล้ว คือ สีของปุ๋ยหมัก จะมีสีเข้มขึ้น แตกต่างจากกองปุ๋ยใหม่ๆ เป็นสีน้ำตาลเข้มหรือสีดำ, อุณหภูมิภายในกองปุ๋ยหมัก เมื่อเริ่มกองปุ๋ยใหม่ ๆ อุณหภูมิ ภายในกองปุ๋ยจะร้อนมาก แต่เมื่อเวลา ผ่านไประยะหนึ่งอุณหภูมิภายในกองปุ๋ยจะเย็นลง แสดงว่ากระบวนการ หมักสมบูรณ์, ลักษณะความอ่อนนุ่มของเศษพืช วัสดุเศษพืชจะอ่อนนุ่ม ยุ่ย ชาติออกจากกันได้ง่าย ไม่แข็งกระด้าง และไม่เป็นก้อน, กลิ่นของปุ๋ยหมัก ปุ๋ยหมักที่สมบูรณ์แล้วจะมีกลิ่นหอมเหมือนกลั่นดิน ถ้าหากมีกลิ่นฉุน หรือ กลิ่น ฟาง แสดงว่ากระบวนการ

ย่อยสลายของปุ๋ยหมักยังไม่สมบูรณ์, ต้นพืชสามารถเจริญบนกองปุ๋ยหมักได้แสดงว่าปุ๋ย หมักย่อยสลาย สมบูรณ์แล้ว และไม่มีสิ่งเจือปน ที่เป็นอันตรายต่อพืช ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระ การเรียนรู้ มาตรฐาน ง ๑.๑ ป.๑/๒ และ มาตรฐาน ค ๑.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถบอกลักษณะของปุ๋ยหมักได้ อธิบายวัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนและวิธีการทำปุ๋ยหมักได้ สามารถเขียนแผนผังความคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของปุ๋ยหมักได้ สามารถทำปุ๋ยหมักจากก้อนเชื้อเห็ดเก่าได้ และให้ความสนใจในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี แสดงว่าแผนการ เรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

1.5 แผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ เพื่อให้มะนาว สามารถออกลูกนอกฤดู และง่ายต่อการจัดการ เนื่องจากการ ปลูกในท่อซีเมนต์สามารถปลูกให้มีขนาดทรง พุ่ม เท่ากับการปลูกในแปลงดินได้ และง่ายต่อการรดน้ำเพื่อบังคับให้ออกลูกนอกฤดู พันธุ์มะนาวที่แนะนำให้ ปลูก ได้แก่ มะนาวแป้น มะนาวแป้นพันธุ์พิจิตร ข้อดีการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ คือสามารถบังคับให้ มะนาวออกลูกนอกฤดูหรือตลอดทั้งปีได้ง่าย, ไม่ เปลืองแรงงานหรือเกิดค่าใช้จ่ายในการเตรียมแปลงหรือปรับ พื้นที่, ง่ายต่อการดูแล และการให้น้ำมีประสิทธิภาพ, ป้องกันโรคบางชนิดได้ง่ายจากสภาพดินที่ไม่เหมาะสม, เหมาะสำหรับการปลูกไว้รับประทานเองหรือเพื่อส่ง จำหน่าย, สามารถใช้เป็นไม้ประดับได้อีกทาง นอกจากนี้ ยังมีข้อเสีย คือ มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในส่วนของท่อซีเมนต์, อายุ ของต้นมะนาวสั้นกว่าการปลูกใน แปลงดินแต่ไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๑/๒ มาตรฐาน พ ๔.๑ ป.๑/๓ มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๑/๓ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒ และมาตรฐาน ว ๑.๒ ป.๑/๑

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้และวิธีการปลูกมะนาวได้ สามารถบอกข้อดีของการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ สามารถวาดภาพการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ตาม และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ มีความ เหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

1.6 แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปลูกไม้ผลสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้หลาย ครั้งและสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ที่สามารถ เก็บรักษาได้ยาวนานขึ้น แต่การปลูกไม้ผลจะต้อง เรียนรู้การวางแผนและศึกษากระบวนการผลิตอย่างถูกต้องและ เหมาะสมจึงจะทำให้ผลผลิตที่ได้มี ประสิทธิภาพ การเลือกชนิดของไม้ผลที่จะปลูก ควรพิจารณาความต้องการสภาพดินฟ้าอากาศของไม้ผลแต่ ละชนิด ต้องพิจารณาให้ถูกต้องเหมาะสม มีหลักพิจารณา คือ ไม้ผลที่ต้องการอากาศค่อนข้างร้อนและชื้น ต้องการความชื้นใน ดินและในอากาศค่อนข้างสูง เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด ลางสาด มะไฟ เป็นต้น พวกนี้ เจริญเติบโตได้ดีในที่ที่มีอากาศ เย็นฝนตกชุก เช่น ทางภาคใต้ ภาคตะวันออก และบางส่วนของภาคกลาง, ไม้ ผลที่ต้องการอากาศกึ่งร้อน เช่น ลิ้นจี่ ลำไย จะเจริญเติบโตได้ดีทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในบริเวณที่มีอากาศเย็นบางจังหวัด เช่น อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเลย เป็นต้น, ไม้ผลที่

ต้องการอากาศเย็นจัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณ ที่มีน้ำค้างและหมอกจัด เช่น สตรอเบอร์รี่ แอปเปิล ห่อ เป็นต้น, ไม้ผลเหล่านี้จะสามารถเติบโตได้ดีทางภาคเหนือ หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแถบภูเขาสูง ที่มีอากาศหนาวเย็นเกือบตลอดทั้งปี, ไม้ผลที่ปลูกได้ทั่วไป แม้แต่ ในพื้นที่ค่อนข้างแห้งแล้งและอากาศร้อนจัดก็สามารถเจริญเติบโตได้ เช่น มะม่วง ขนุน ละมุดฝรั่ง น้อยหน่า เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๑/๔ มาตรฐาน ส ๕.๑ ป.๑/๑ และ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๑/๑

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถยกตัวอย่างไม้ผลที่เหมาะสมกับสภาพแต่ละพื้นที่ได้ มีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชไม้ผลชนิดต่างๆ สามารถใช้อุปกรณ์ในการทำงานเกษตรได้อย่างปลอดภัย สามารถใส่ปุ๋ยและกำจัดพืช รวมถึงดูแลรักษาต้นไม้ได้อย่างถูกวิธี และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

1.7 แผนการเรียนรู้คนรักแม่โพสพ

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ คนไทยผูกพัน นับถือและบูชาข้าวในนามเรียกขาน "แม่โพสพ" เทพธิดาประจำต้นข้าว ซึ่งถือว่าคอย ช่วยเหลือชาวนาให้สามารถทำนาได้พอกินและพอสำหรับจุนเจือเพื่อนมนุษย์ ดังคำอธิษฐานของชาวนาในอดีต ระหว่างทำการหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว ๓ กำแรกลงบนผืนนา โดยกำที่ ๑ กล่าวว่า "ทำบุญ" กำที่ ๒ กล่าวว่า "ทำทาน" กำที่ ๓ กล่าวว่า "เลี้ยงชีวิต" ชาวนาอินทรีย์ เป็นระบบการผลิตข้าวที่ไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตรทุกชนิด การผลิตข้าวอินทรีย์นอกจาก จะทำให้ได้ผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพสูงและปลอดภัยจากสารพิษแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ เป็น การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนอีกด้วยการผลิตข้าวอินทรีย์เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่เน้นเรื่องของ ธรรมชาติเป็นสำคัญ โดยมีเทคนิคและวิธีการ คือ ย่อยพางและตอซังให้เป็นปุ๋ย, หุบกะเทียม, การเตรียมเมล็ดพันธุ์ ข้าวสำหรับเพาะปลูก, การหว่านกล้าและการทำนา, ให้อาหารดินเพื่อบำรุงดิน และเร่งจุลินทรีย์ในดิน, บำรุงดินเร่ง จุลินทรีย์ ก่อนข้าวตั้งท้อง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๑/๒, ป.๑/๓ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๑/๕ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๑/๑ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒ มาตรฐาน ว ๑.๒ ป.๑/๑ และ มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความรู้เรื่องการทำนาข้าวอินทรีย์ สามารถอธิบายกระบวนการเทคนิคในการปลูกข้าว และวิธีการบำรุงดิน ข้าวได้ สามารถสำรวจพื้นที่แปลงนาและวาดภาพประกอบได้ (P)และมีความอดทนต่อการทำงาน แสดงว่าแผนการเรียนรู้คนรักแม่โพสพมีความเหมาะสม และสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

1.8 แผนการเรียนรู้หัวคันนาทองคำ

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ หัวคันนาทองคำเป็นการนำเทคนิคการปรับพื้นที่แปลงเกษตรเพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุดเพื่อปลูกผัก ปลูก พืช ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ไม่ว่าจะ เป็นพืช ผัก ผลไม้ หรือแม้กระทั่งเลี้ยงสัตว์บนคันนาทำให้ได้กินได้ ใช้ตลอดทั้งปี และเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบพื้นที่ด้วยโคก หนอง นา โมเดล เป็นการน้อมนำศาสตร์พระราชา เกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวง

รัชกาลที่ ๙ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่หรือเรียกว่าการออกแบบตามภูมิสังคม เพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หัวคันนาทองคำไม่ได้พึ่งจะเกิดขึ้นมา แต่มีมาตั้งแต่ในอดีต ชาวนาสมัยก่อนนั้นนิยมปลูกพืชผักบนคันนา ดังนั้นหัวคันนาสมัยก่อนจึงมีขนาดใหญ่ต่างจากปัจจุบันที่มีขนาดเล็กลงจากแต่ก่อนมาก และไม่นิยมปลูกพืชผักบนหัวคันนากัน เพราะคิดว่าเสียพื้นที่การทำนาแต่รู้หรือไม่ว่าการปลูกพืชผักบนคันนานั้นจะช่วยให้ชาวนาประหยัดค่าใช้จ่ายค่าอาหารไปได้มาก เพราะต้องมาควักสตางค์ไปซื้อและ ที่สำคัญได้กินอาหารปลอดสารเคมี หลักในการทำคันนาทองคำ คือ ยกคันนาให้สูงอย่างน้อย ๑ เมตร เพราะฝนตกลงมาในพื้นที่จะสามารถ เก็บกักน้ำได้เท่ากับ ความสูง ความกว้าง ความยาวของคันนา, ทำคันนากว้างอย่างน้อย ๒ เมตร การสร้างคันนา กว้างและใหญ่ นอกจากจะทำหน้าที่เหมือนเขื่อนช่วยเก็บน้ำไว้ในนาได้แล้วยังสามารถปลูกทุกอย่างที่ต้องการได้ , หมดดินด้วยฟางตามหลัก อย่าปอกเปลือก เปลือยดิน ให้หมดดิน, ร่องที่ได้จากการขุดดินกลายเป็น คลองไส้ไก่ สามารถใช้เลี้ยงปลาในนาข้าวได้การปลูกหญ้าแฝกและปั้นหัวคันนาต้องปลูกหญ้าแฝกโดยรอบหนองและคลองไส้ไก่ ปั้นหัวคันนา ให้มี ความสูงอย่างน้อย ๑ เมตร บนคันนากว้าง ๑ เมตรและทางกว้าง ๒ เมตร บนคันนาปลูกพืชผักโดยรอบทั้งไม้ผล ผัก สวนครัวจนพืชสมุนไพร จนกลายเป็นหัวคันนาทองคำ เพราะปั้นหัวคันนาสูง ในคันนาจึงเปรียบเสมือนเขื่อนขนาด ย่อมไว้เก็บกักน้ำ นอกจากนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำอีกด้วย ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๑/๒ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๕ มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๑/๑, ป.๑/๒ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๑/๑ และ มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๑/๑

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนอธิบายหลักการทำหัวคันนาทองคำ สามารถจับคู่คำศัพท์กับภาพได้ถูกต้อง สามารถวาดภาพพืชชนิดต่างๆที่ปลูกในพื้นที่หัวคันนาทองคำได้ และ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน แสดงว่าแผนการเรียนรู้แผนการเรียนรู้หัวคันนาทองคำ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

1.9 แผนการเรียนรู้โคก หนอง นา

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้นี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ โคก หนอง นา คือ การจัดการพื้นที่ซึ่งเหมาะสมกับพื้นที่การเกษตร ซึ่งเป็นผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ เข้า กับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้น ๆ โคก หนอง นา โมเดล เป็นการที่ให้ธรรมชาติ จัดการตัวมันเองโดยมี มนุษย์เป็นส่วนส่งเสริมให้มันสำเร็จเร็วขึ้น อย่างเป็นระบบ โคกเป็นพื้นที่สูง ดินที่ขุดทำ หนองน้ำนั้นให้น้ำมาทำโคก บนโคกปลูก “ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง” ตามแนวทางพระราชดำริ ปลูกพืช ผัก สวนครัว เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ทำให้พออยู่ พอกิน พอใช้ พอร่มเย็น เป็นเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน ก่อน เข้าสู่ขั้นก้าวหน้า คือ ทำบุญ ทำทาน เก็บรักษา ค้าขาย และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ปลูกที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับ สภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ หนอง คือ หนองน้ำหรือแหล่งน้ำขุดหนองเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้งหรือ จำเป็น และเป็นที่รับน้ำยามน้ำท่วม (หลุมขนมครก) ขุด “คลองไส้ไก่” หรือคลองระบายน้ำรอบพื้นที่ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยขุดให้คดเคี้ยวไปตามพื้นที่เพื่อให้น้ำกระจายเต็มพื้นที่เพิ่มความชุ่มชื้น ลดพลังงานในการรดน้ำ ต้นไม้ ทำฝายทดน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ให้มากที่สุด โดยเฉพาะเมื่อพื้นที่โดยรอบไม่มีการกักเก็บน้ำ น้ำจะ หลากลงมายังหนองน้ำ และคลองไส้ไก่ ให้ทำฝายทดน้ำเก็บไว้ใช้ยามหน้าแล้ง พัฒนาแหล่งน้ำใน

พื้นที่ ทั้งการขุด ลอก หนอง คู คลอง เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้ง และเพิ่มการระบายน้ำยามน้ำหลาก และนาเป็นพื้นที่นํ้ามัน ให้ปลูกข้าวอินทรีย์พื้นบ้าน โดยเริ่มจากการฟื้นฟูดิน ด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ยั่งยืน คั้นชีวิตเล็กๆ หรือจุลินทรีย์ กลับคืนแผ่นดินใช้การควบคุมปริมาณน้ำในนาเพื่อคุมหญ้า ทำให้ปลอดสารเคมี ได้ ปลอดภัยทั้งคนปลูก คนกิน ยกคํานาให้มีความสูงและกว้างเพื่อใช้เป็นที่รับนํ้ายามน้ำท่วม ปลูกพืชอาหาร ตามคํานา ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๑/๒, ป.๑/๕ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓ มาตรฐาน ส ๕.๑ ป.๑/๑ มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๑/๑, ป.๑/๓ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒ มาตรฐาน ค ๒.๑ ป.๑/๑ และมาตรฐาน ค ๒.๒ ป.๑/๑

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโคก หนอง นาสามารถวาดภาพ โคกหนองนา ของตนเองตามจินตนาการพร้อมทั้งนำเสนอได้ สามารถวาดภาพระบายสีวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเกษตรได้ และมีความกล้าแสดงออก แสดงว่าแผนการเรียนรู้แผนการเรียนรู้หัวโคก หนอง นามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

2. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

การจัดการเรียนรู้ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๙ แผนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมล็ด ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคํานาทองคำ และ๙) โคก หนอง นา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๒.๑ แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ การเตรียมดินเพื่อปรับสภาพดินให้มีความเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชโดยทำให้ดินนั้นสามารถ เก็บรักษาความชื้นได้พอดีรักษาระดับอุณหภูมิที่เหมาะสมได้ตลอดจะงอกและมีธาตุอาหารพืชเพราะเพียงพอ กับ ความต้องการการปลูกพืชเป็นการนำเมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์หรือต้นกล้ามาปลูกลงในดินที่เตรียมไว้โดยการโรย หว่านปักชำ การดูแลรักษาคือการรดน้ำวันละ ๒ ครั้ง เช้า-เย็น การพรวนดินเพื่อให้ดินมีช่องว่างได้รับสารอาหาร การใส่ปุ๋ยเป็นการให้อาหารเสริมแก่พืช รวมถึงการกำจัดวัชพืชเพื่อป้องกันไม่ให้ศัตรูพืชมากินหรือมาเจาะ หรือแย่งอาหารจากพืช นอกจากนี้ยังมีการบำรุงดินโดยการหมักดินหรือเรียกอีกอย่างว่าการคลุมดินโดยใช้ฟาง ใบไม้หรือหญ้าแห้งตามด้วยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเป็นการให้อาหารแก่ดิน ดินที่ได้รับการบำรุงก็จะปล่อยอาหารกลับมาให้พืชโดยกระบวนการย่อยสลายของจุลินทรีย์ซึ่งเรียกวิธีการนี้ว่าการเลี้ยงดิน ให้ดินดูแลพืช การเก็บเกี่ยวมีหลายรูปแบบ เช่น การเก็บเกี่ยวโดยมือ การใช้เครื่องมือขนาดเล็ก การใช้เครื่องมือขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๒/๒ , ป.๒/๓ มาตรฐาน พ ๔.๑ ป.๒/๓ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒ มาตรฐาน ว ๑.๒ ป.๒/๑, ป.๒/๒ มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒ มาตรฐาน ท ๒.๑ ป.๒/๑ และมาตรฐาน ท ๔.๑ ป.๒/๓, ป.๒/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถยกตัวอย่างพืชผักชนิดต่างๆได้บอกขั้นตอนในการปลูกพืชผักได้ สามารถเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างถูกวิธีสามารถใช้

อุปกรณ์ในการทำเกษตร และเครื่องมือในการทำงานอย่างปลอดภัย เห็นความสำคัญของเครื่องมือที่ใช้ในงานเกษตร และมีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาพืชของตนเอง ขณะเดียวกันนักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างดี แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๒.๒ แผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ การปลูกผักลอยฟ้า คือ การปลูกผักแบบในพื้นที่จำกัดของคนเมือง หรือที่เรียกว่า เกษตรคนเมือง ที่มีการ ปลูกผักในภาชนะต่าง ๆ ที่ใช้พื้นที่ปลูกบนดาดฟ้า หรือระเบียงห้องในการทำเป็นแปลงผัก ซึ่งข้อดีของการปลูกบน ดาดฟ้า ที่เรียกได้ว่าลงทุนน้อยกว่า แต่ได้ผลลัพธ์มาก อุปกรณ์ที่ใช้ในการปลูกผักลอยฟ้ามีหลายแบบ เช่น อุปกรณ์ สำหรับปลูก ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ อุปกรณ์ พรวนดิน จอบ เสียม และกระถางยางรถยนต์ วิธีการทำกระถางแบบปลูก ลอยฟ้า โดยการนำรถยนต์เก่ามา ตัดและดัดแปลงให้มีรูปร่างเป็นกระถาง ทาสีวาดลวดลายให้สวยงามตามต้องการ และหาเสาหรือแท่นมาวาง เป็นฐานเพื่อยกระดับความสูงจากพื้นดิน ผักที่สามารถนำมาปลูกลอยฟ้าได้ผักที่สามารถนำมาปลูกลอยฟ้าได้ มีหลายชนิด เน้นการปลูกง่าย โตเร็ว ไม่ยุ่งยากในการดูแล ซึ่งส่วนใหญ่ การปลูกในลักษณะนี้จะเป็นการปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดสารเคมี เพื่อให้ได้ประโยชน์ที่ดีแก่ผู้บริโภคซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอน บูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๓, ป.๒/๔ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๒/๒ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒ มาตรฐาน ว ๑.๒ ป.๒/๑, ป.๒/๒ มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒ , ป. ๒/๓ มาตรฐาน ท ๒.๑ ป.๒/๑ และ มาตรฐาน ท ๔.๑ ป.๒/๓, ป.๒/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถบอกวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ บอก ข้อดีของการปลูกผักลอยฟ้าได้ สามารถเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่าง ถูกวิธี สามารถใช้อุปกรณ์ในการทำเกษตร และเครื่องมือในการทำงานอย่างปลอดภัย (P) มีความ กระตือรือร้นในการทำงานและ มีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาพืชของตนเอง แสดงว่าแผนการเรียนรู้ การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๒.๓ แผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ๑ หลุม ๑ เมนู เป็นการปลูกพืชผักสวนครัวตามเมนูอาหาร ที่ชอบหรือต้องการ จะมีผักชนิดใดที่จะใช้ใน การประกอบอาหาร โดยผักที่ปลูกนั้น เป็นผักปลอดสารพิษ ไม่ ใช้สารเคมี เพื่อเวลาประกอบอาหารจะมีผักให้ ประกอบอาหารครบทุกชนิด ประหยัดค่าวัตถุดิบ ไม่ต้องเสีย ค่าใช้จ่ายไปซื้ออีก ผักปลอดสารพิษ คือ ผักที่มีระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีในการป้องกันและปราบศัตรูพืช รวมทั้งปุ๋ยเคมีเพื่อการเจริญเติบโตของพืช แต่ให้เว้นช่วงการใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยวซึ่งผลผลิตที่ได้ยังมี สารเคมีตกค้าง แต่ไม่เกินในปริมาณที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยให้มีการขอใบรับรองจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ ใบรับรองผักปลอดสารพิษ โดยทั่วไปแล้วผักปลอดสารพิษจะแบ่งเป็น ๔ ประเภทหลัก ๆ คือ ผักปลอดสารเคมี ผักออร์แกนิก ผักเกษตรอินทรีย์ ผักไฮโดรโปนิคส์ซึ่งเป็นการจัดการเรียน การสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๒/๒, ป.๒/๓ มาตรฐาน ต ๒.๒ ป.๒/๑

มาตรฐาน ต ๔.๒ ป.๒/๑ มาตรฐาน พ ๔.๑ ป.๒/๓ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒, ป.๒/๓

มาตรฐาน ส ๕.๑ ป.๒/๑ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒ มาตรฐาน ว ๑.๒ ป.๒/๑, ป.๒/๒ และ มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๒/๒ ป.๒/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถบอกประเภทของผักปลอดสารพิษได้ เลือกพันธุ์พืชผักชนิดต่างๆที่จะปลูกใน ๑ หลุม ๑ เมนูได้ อธิบายการเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ สามารถวาดภาพออกแบบแปลง ๑ หลุม ๑ เมนู ของตนเองได้ และ เห็นประโยชน์ของผักปลอดสารพิษ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๒.๔ แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ปุ๋ยหมัก คือ ปุ๋ยอินทรีย์ที่เกิดจากการนำซากพืชหรือเศษเหลือจากพืชมาหมักรวมกัน และผ่าน กระบวนการย่อยสลายโดยกิจกรรมจุลินทรีย์จนเปลี่ยนสภาพไปจากเดิมเป็นวัสดุที่มีลักษณะอ่อนนุ่ม เปื่อยยุ่ย ไม่แข็งกระด้าง และมีสีน้ำตาลปนดำ โดยลักษณะของปุ๋ยหมักที่หมักจนสมบูรณ์แล้ว คือ สีของปุ๋ยหมัก จะมีสีเข้มขึ้น แตกต่างจากกองปุ๋ยใหม่ๆ เป็นสีน้ำตาลเข้มหรือสีดำ, อุณหภูมิภายในกองปุ๋ยหมัก เมื่อเริ่มกองปุ๋ยใหม่ ๆ อุณหภูมิ ภายในกองปุ๋ยจะร้อนมาก แต่เมื่อเวลา ผ่านไประยะหนึ่งอุณหภูมิภายในกองปุ๋ยจะเย็นลง แสดงว่ากระบวนการ หมักสมบูรณ์, ลักษณะความอ่อนนุ่มของเศษพืช วัสดุเศษพืชจะอ่อนนุ่ม ยุ่ย ขาดออกจากกันได้ง่าย ไม่แข็งกระด้าง และไม่เป็นก้อน, กลิ่นของปุ๋ยหมัก ปุ๋ยหมักที่สมบูรณ์แล้วจะมีกลิ่นหอมเหมือนกลั่นดิน ถ้าหากมีกลิ่นฉุน หรือ กลิ่น ฟาง แสดงว่ากระบวนการย่อยสลายของปุ๋ยหมักยังไม่สมบูรณ์, ต้นพืชสามารถเจริญบนกองปุ๋ยหมักได้แสดงว่าปุ๋ย หมักย่อยสลายสมบูรณ์แล้ว และไม่มีสิ่งเจือปน ที่เป็นอันตรายต่อพืช ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ง ๑.๑ ป.๒/๒ และมาตรฐาน ค ๑.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒, ป.๒/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถบอกลักษณะของปุ๋ยหมักได้ อธิบายวัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนและวิธีการทำปุ๋ยหมักได้ สามารถเขียนแผนผังความคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของปุ๋ยหมักได้ สามารถทำปุ๋ยหมักจากก้อนเชื้อเห็ดเก่าได้ และให้ความสนใจในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี แสดงว่าแผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๒.๕ แผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ เพื่อให้มะนาวสามารถออกลูกนอกฤดู และง่ายต่อการจัดการ เนื่องจากการ ปลูกในท่อซีเมนต์สามารถปลูกให้มีขนาดทรงพุ่มเท่ากับการปลูกในแปลงดินได้ และง่ายต่อการรดน้ำเพื่อบังคับให้ ออกลูกนอกฤดู พันธุ์มะนาวที่แนะนำให้ปลูก ได้แก่ มะนาวแป้น มะนาวแป้นพันธุ์พิจิตร ข้อดีการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ คือสามารถบังคับให้มะนาวออกลูกนอกฤดูหรือตลอดทั้งปีได้ง่าย, ไม่ เปลืองแรงงานหรือเกิดค่าใช้จ่ายในการเตรียมแปลงหรือปรับพื้นที่, ง่ายต่อการดูแล และการให้น้ำมีประสิทธิภาพ, ป้องกันโรคบางชนิดได้ง่ายจากสภาพดินที่ไม่เหมาะสม, เหมาะสำหรับการปลูกไว้รับประทานเองหรือเพื่อส่ง จำหน่าย, สามารถใช้เป็นไม้ประดับได้อีกทาง

นอกจากนี้ ยังมีข้อเสีย คือ มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในส่วนของท่านซีเมนต์, อายุ ของต้นมะนาวสั้นกว่าการปลูกในแปลงดินแต่ไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๒/๒ มาตรฐาน พ ๔.๑ ป.๒/๓ มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๒/๓ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒มาตรฐาน ว ๑.๒ ป.๒/๑

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้และวิธีการปลูกมะนาวได้ สามารถบอกข้อดีของการปลูกมะนาวในท่อนซีเมนต์ได้ สามารถวาดภาพการปลูกมะนาวในท่อนซีเมนต์ได้ตาม และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อนซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๒.๖ แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้นี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปลูกไม้ผลสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้หลายครั้งและสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ที่สามารถ เก็บรักษาได้ยาวนานขึ้น แต่การปลูกไม้ผลจะต้องเรียนรู้การวางแผนและศึกษากระบวนการผลิตอย่างถูกต้องและ เหมาะสมจึงจะทำให้ผลผลิตที่ได้มีประสิทธิภาพ การเลือกชนิดของไม้ผลที่จะปลูก ควรพิจารณาความต้องการสภาพดินฟ้าอากาศของไม้ผลแต่ละชนิด ต้องพิจารณาให้ถูกต้องเหมาะสม มีหลักพิจารณา คือ ไม้ผลที่ต้องการอากาศค่อนข้างร้อนและชื้น ต้องการความชื้นใน ดินและในอากาศค่อนข้างสูง เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด ลำไย ฝรั่ง มะไฟ เป็นต้น พวกนี้เจริญเติบโตได้ดีในที่ที่มีอากาศ เย็นฝนตกชุก เช่น ทางภาคใต้ ภาคตะวันออก และบางส่วนของภาคกลาง, ไม้ผลที่ต้องการอากาศกึ่งร้อน เช่น ลิ้นจี่ ลำไย จะเจริญเติบโตได้ดีทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในบริเวณที่มีอากาศเย็นบางจังหวัด เช่น อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเลย เป็นต้น, ไม้ผลที่ต้องการอากาศเย็นจัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณ ที่มีน้ำค้างและหมอกจัด เช่น สตรอเบอร์รี่ แอปเปิล ท้อ เป็นต้น, ไม้ผลเหล่านี้จะสามารถเติบโตได้ดีทางภาคเหนือ หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแถบภูเขาสูง ที่มีอากาศหนาวเย็นเกือบตลอดทั้งปี, ไม้ผลที่ปลูกได้ทั่วไป แม้แต่ ในพื้นที่ค่อนข้างแห้งแล้งและอากาศร้อนจัดก็สามารถเจริญเติบโตได้ เช่น มะม่วง ขนุน ละมุดฝรั่ง น้อยหน่า เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๒/๔ มาตรฐาน ส ๕.๑ ป.๒/๑ และมาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๒/๑

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถยกตัวอย่างไม้ผลที่เหมาะสมกับสภาพแต่ละพื้นที่ได้ มีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชไม้ผลชนิดต่างๆ สามารถใช้อุปกรณ์ในการ ทำงานเกษตรได้อย่างปลอดภัย สามารถใส่ปุ๋ยและกำจัดพืช รวมถึงดูแลรักษาต้นไม้ได้อย่างถูกต้อง และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แสดงว่า แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๒.๗ แผนการเรียนรู้คุณรักษ์แม่โพสพ

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้นี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ คนไทยผูกพัน นับถือและบูชาข้าวในนามเรียกขาน "แม่โพสพ" เทพธิดาประจำต้นข้าว ซึ่งถือว่าคอย ช่วยเหลือชาวนาให้สามารถทำนาได้พอกินและพอสำหรับจุนเจือเพื่อนมนุษย์ ดังคำอธิษฐานของชาวนาในอดีต ระหว่างทำการหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว ๓ กำแรกลงบนผืนนา โดยกำที่ ๑ กล่าวว่า "ทำบุญ" กำที่ ๒ กล่าวว่า "ทำทาน" กำที่ ๓ กล่าวว่า "เลี้ยงชีวิต"นาข้าวอินทรีย์

เป็นระบบการผลิตข้าวที่ไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตรทุกชนิด การผลิตข้าวอินทรีย์นอกจาก จะทำให้ได้ผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพสูงและปลอดภัยจากสารพิษแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนอีกด้วยการผลิตข้าวอินทรีย์เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่เน้นเรื่องของ ธรรมชาติเป็นสำคัญ โดยมีเทคนิคและวิธีการ คือ ย่อยพางและต่อซังให้เป็นปุ๋ย, หุบทำเทือก, การเตรียมเมล็ดพันธุ์ ข้าวสำหรับเพาะปลูก, การหว่านกล้าและการทำนา, ให้อาหารดินเพื่อบำรุงดิน และเร่งจุลินทรีย์ในดิน, บำรุงดินเร่ง จุลินทรีย์ ก่อนข้าวตั้งท้อง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๒/๒, ป.๒/๓ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๒/๕ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๒/๑

มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒มาตรฐาน ว ๑.๒ ป.๒/๑ และมาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒, ป.๒/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความรู้เรื่องการทำนาข้าวอินทรีย์ สามารถอธิบายกระบวนการเทคนิคในการปลูกข้าว และวิธีการบำรุงดิน ข้าวได้ สามารถสำรวจพื้นที่แปลงนาและวาดภาพประกอบได้ (P)และมีความอดทนต่อการทำงาน แสดงว่า **แผนการเรียนรู้อนุรักษ์แม่โพสพ** มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๒.๘ แผนการเรียนรู้หัวคันนาทองคำ

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ หัวคันนาทองคำเป็นการนำเทคนิคการปรับพื้นที่แปลงเกษตรเพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุดเพื่อปลูกผัก ปลูก พืช ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นพืชผัก ผลไม้ หรือแม้กระทั่งเลี้ยงสัตว์บนคันนาทำให้ได้กินได้ ใช้ตลอดทั้งปี และเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบพื้นที่ด้วยโคก หนอง นา โมเดล เป็นการน้อมนำศาสตร์พระราชา เกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่หรือเรียกว่าการออกแบบตามภูมิสังคม เพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หัวคันนาทองคำไม่ได้เพิ่งจะเกิดขึ้นมา แต่มีมาตั้งแต่ในอดีต ชาวนาสยามก่อนนั้นนิยมปลูกพืชผักบนคันนา ดังนั้นหัวคันนาสมัยก่อนจึงมีขนาดที่ใหญ่ต่างจากปัจจุบันที่มีขนาดเล็กลงจากแต่ก่อนมากและไม่นิยมปลูกพืชผักบนหัวคันนากัน เพราะคิดว่าเสียพื้นที่การทำนาแต่รู้หรือไม่ว่าการ ปลูกพืชผักบนคันนานั้นจะช่วยใหชาวนาประหยัดค่าใช้จ่ายค่าอาหารไปได้มาก เพราะต้องมาควักสตางค์ไปซื้อและ ที่สำคัญได้กินอาหารปลอดสารเคมี หลักในการทำคันนาทองคำ คือ ยกคันนาให้สูงอย่างน้อย ๑ เมตร เพราะฝนตกลงมาในพื้นที่จะสามารถ เก็บกักน้ำได้เท่ากับความสูง ความกว้าง ความยาวของคันนา, ทำคันนากว้างอย่างน้อย ๒ เมตร การสร้างคันนา กว้างและใหญ่ นอกจากจะทำหน้าที่เหมือนเขื่อนช่วยเก็บน้ำไว้ในนาได้แล้วยังสามารถปลูกทุกอย่างที่ต้องการได้ , ถมดินด้วยพางตามหลัก อย่าปอกเปลือก เปลือยดิน ให้หมักดิน, ร่องที่ได้จากการขุดดินกลายเป็น คลองไส้ไก่ สามารถใช้เลี้ยงปลาในนาข้าวได้การปลูกหญ้าแฝกและปักหัวคันนาต้องปลูกหญ้าแฝกโดยรอบหนองและคลองไส้ไก่ ปั้นหัวคันนา ให้มี ความสูงอย่างน้อย ๑ เมตร บนคันนากว้าง ๑ เมตรและทางกว้าง ๒ เมตร บนคันนาปลูกพืชผักโดยรอบทั้งไม้ผล ผัก สวนครัวจนพืชสมุนไพร จนกลายเป็นหัวคันนาทองคำ เพราะปักหัวคันนาสูง ในคันนาจึงเปรียบเสมือนเขื่อนขนาด ย่อมไว้เก็บกักน้ำ นอกจากนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำอีกด้วย ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๒/๒ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒, ป.๒/๕

มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๒/๑, ป.๒/๒ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๒/๑ และมาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๒/๑

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนอธิบายหลักการทำหัวคันนาทองคำ สามารถจับคู่คำศัพท์กับภาพได้ถูกต้อง สามารถวาดภาพพืชชนิดต่างๆ ที่ปลูกในพื้นที่หัวคันนาทองคำได้ และ มีความกระตือรือร้นในการทำงานแสดงว่า **แผนการเรียนรู้หัวคันนาทองคำ** มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๒.๙ แผนการเรียนรู้โคก หนอง นา

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ โคก หนอง นา คือ การจัดการพื้นที่ซึ่งเหมาะสมกับการเกษตร ซึ่งเป็นผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ เข้า กับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้น ๆ โคก หนอง นา โมเดล เป็นการที่ให้ธรรมชาติ จัดการตัวมันเองโดยมี มนุษย์เป็นส่วนส่งเสริมให้มันสำเร็จเร็วขึ้น อย่างเป็นระบบ โคกเป็นพื้นที่สูง ดินที่ขุดทำ หนองน้ำนั้นให้นำมาทำโคก บนโคกปลูก “ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง” ตามแนวทางพระราชดำริ ปลูกพืช ผัก สวนครัว เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ทำให้พออยู่ พอกิน พอใช้ พอมีเงิน เป็นเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน ก่อน เข้าสู่ขั้นก้าวหน้า คือ ทำบุญ ทำทาน เก็บรักษา ค้าขาย และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ปลูกที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับ สภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ หนอง คือ หนองน้ำหรือแหล่งน้ำขุดหนองเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้งหรือ จำเป็น และเป็นที่รับน้ำยามน้ำท่วม (หลุมขนมครก) ขุด “คลองไส้ไก่” หรือคลองระบายน้ำรอบพื้นที่ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยขุดให้คดเคี้ยวไปตามพื้นที่เพื่อให้ น้ำกระจายเต็มพื้นที่เพิ่มความชุ่มชื้น ลดพลังงานในการรดน้ำ ต้นไม้ ทำฝายทดน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ให้มากที่สุด โดยเฉพาะเมื่อพื้นที่โดยรอบไม่มีการกักเก็บน้ำ น้ำจะ หลากลงมายังหนองน้ำ และคลองไส้ไก่ ให้ทำฝายทดน้ำเก็บไว้ใช้ยามหน้าแล้ง พัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ ทั้งการขุด ลอก หนอง คู คลอง เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้ง และเพิ่มการระบายน้ำยามน้ำหลาก และนาเป็นพื้นที่นาขึ้น ให้ปลูกข้าวอินทรีย์พื้นบ้าน โดยเริ่มจากการฟื้นฟูดิน ด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ยั่งยืน คั้นชีวิตเล็กๆ หรือจุลินทรีย์ กลับคืนแผ่นดินใช้การควบคุมปริมาณน้ำในนาเพื่อคุมหญ้า ทำให้ปลอดสารเคมีได้ ปลอดภัยทั้งคนปลูก คนกิน ยกคันนาให้มีความสูงและกว้างเพื่อใช้เป็น ที่รับน้ำยามน้ำท่วม ปลูกพืชอาหารตามคันนา ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๒/๒, ป.๒/๕ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒, ป.๒/๓มาตรฐาน ส ๕.๑ ป.๒/๑ มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๒/๑, ป.๒/๓ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒ มาตรฐาน ค ๒.๑ ป.๒/๑ และมาตรฐาน ค ๒.๒ ป.๒/๑

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโคก หนอง นาสามารถวาดภาพโคกหนองนา ของตนเองตามจินตนาการพร้อมทั้งนำเสนอได้ สามารถวาดภาพระบายสีวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเกษตรได้ และมีความกล้าแสดงออก (A)แสดงว่า **แผนการเรียนรู้โคก หนอง นา** มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

3. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

การจัดการเรียนรู้ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๙ แผนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผัก

ลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมล็ด ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันนาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๓.๑ แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเตรียมดินเพื่อปรับสภาพดินให้มีความเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชโดยทำให้ดินนั้นสามารถ เก็บรักษาความชื้นได้พอที่รักษาระดับอุณหภูมิที่เหมาะสมได้ตลอดจะงอกและมีธาตุอาหารพืชเพราะเพียงพอ กับ ความต้องการการปลูกพืชเป็นการนำเมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์หรือต้นกล้ามาปลูกลงในดินที่เตรียมไว้โดยการโรย หว่านปักชำ การดูแลรักษาคือการรดน้ำวันละ ๒ ครั้ง เข้า-เย็น การพรวนดินเพื่อให้ดินมีช่องว่างได้รับสารอาหาร การใส่ปุ๋ยเป็นการให้อาหารเสริมแก่พืช รวมถึงการกำจัดวัชพืชเพื่อป้องกันไม่ให้ศัตรูพืชมากินหรือมาเจาะ หรือแย่งอาหารจากพืช นอกจากนี้ยังมีการบำรุงดินโดยการหมักดินหรือเรียกอีกอย่างว่าการคลุมดินโดยใช้ฟาง ใบไม้หรือหญ้าแห้งตามด้วยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเป็นการให้อาหารแก่ดิน ดินที่ได้รับการบำรุงก็จะปล่อยอาหารกลับมาให้พืชโดยกระบวนการย่อยสลายของจุลินทรีย์ซึ่งเรียกวิธีการนี้ว่าการเลี้ยงดิน ให้ดินดูแลพืช การเก็บเกี่ยวมีหลายรูปแบบ เช่น การเก็บเกี่ยวโดยมือ การใช้เครื่องมือขนาดเล็ก การใช้เครื่องมือขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๓/๗ ,ท ๒.๑ ป.๓/๒ ป.๓/๕ ป.๓/๖ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๓/๒ ป.๓/๓ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๓/๕

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเตรียมดินปลูกและเตรียมดินปลูกได้ถูกต้องตามขั้นตอน อธิบายวิธีการปลูกผักสวนครัวและปลูกผักสวนครัวได้ถูกต้องตามขั้นตอนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว และทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๓.๒ แผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ การปลูกผักลอยฟ้า คือ การปลูกผักแบบในพื้นที่จำกัดของคนเมือง หรือที่เรียกว่า เกษตรคนเมือง ที่มีการปลูกผักในภาชนะต่าง ๆ ที่ใช้พื้นที่ปลูกบนดาดฟ้า หรือระเบียงห้องในการทำเป็นแปลงผัก ด้วยเหตุนี้จึงเรียกว่า แปลงผักลอยฟ้า เพราะคนเมืองเดี๋ยวนี้ สนใจปลูกผักกันมากขึ้น ไม่ว่าจะปลูกไว้รับประทานเองหรือปลูกขาย แต่เนื่องจากไม่มีพื้นที่สำหรับทำแปลงผัก จึงเริ่มมีแนวทางในการปลูกบนพื้นที่ว่างของดาดฟ้า ข้อดีของการปลูกผักลอยฟ้า ที่เรียกได้ว่าลงทุนน้อยกว่า แต่ได้ผลลัพธ์มาก ๑. สวยงามและทนทาน ผักที่ปลูกแบบลอยฟ้ามีความสวยงามเร็ว และรากแข็งแรงกว่าการปลูกบนดิน ๒. ใช้ดินได้เรื่อย ๆ ดินที่ใช้ปลูกสามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ต่อ เพราะไม่มีอาการเบื่อหน้าดิน ๓. ควบคุมสภาพแวดล้อมได้ ไม่ต้องกลัวน้ำท่วมขัง สามารถทำโรงเรือน เพื่อป้องกันฝนตกแรง ๔. ไม่ต้องเสียเงินสำหรับไถปรับที่ดิน การปลูกผักแบบลอยฟ้ามีเพียงการเตรียมดินเท่านั้น ซึ่งสามารถนำเอาปุ๋ยคอก ขุยมะพร้าว ผสมกับดิน เพียงเท่านี้จึงไม่ยุ่งยาก และไม่ต้องลงทุนแพง ๕. ไม่พบเจอปัญหาแมลงและศัตรูพืช เพราะโอกาสของแมลงและศัตรูพืชในที่สูงจะมีโอกาสพบน้อยกว่าการปลูกบนพื้นดิน ๖. ได้รับประทานผักที่ปลอดภัย ปราศจากสารเคมี เพราะผู้ปลูกสามารถควบคุมดูแลในแต่ละขั้นตอนเองได้ ๗. ความมั่นคงทางอาหาร

แนวคิดอีกอย่างที่ทำให้ผู้เริ่มการปลูกผักแบบลอยฟ้าคำนึงถึงเพราะเชื่อว่าใคร ๆ ก็สามารถปลูกผักได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน และยังเป็นการช่วยเพิ่มพื้นที่สีเขียวในกรุงเทพฯ อีกด้วย พืชผักที่เหมาะสมกับการปลูกผักลอยฟ้า ผักที่สามารถนำมาปลูกลอยฟ้าได้ มีหลายชนิด เน้นการปลูกง่าย โตเร็ว ไม่ยุ่งยากในการดูแล ซึ่งส่วนใหญ่การปลูกในลักษณะนี้จะเป็นการปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดสารเคมี เพื่อให้ได้ประโยชน์ที่ดีแก่ผู้รับประทาน ได้แก่ แตงกวา ผักสลัด โหระพา ผักบุ้ง กะหล่ำ คื่นหอย หอม กะเพรา มะเขือเทศ ต้นอ่อนทานตะวัน เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ว ๔.๒ ,ป.๓/๓ ป.๓/๔ มาตรฐาน ท ๑.๑ ,ป.๓/๗ มาตรฐาน ท ๔.๑ ,ป.๓/๕ และ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ,ป.๓/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักลอยฟ้าและปลูกผักลอยฟ้าได้ ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าและดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักลอยฟ้า นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๓.๓ แผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ๑ หลุม ๑ เมนู เป็นการปลูกพืชผักสวนครัวตามเมนูอาหารที่ชอบหรือต้องการ จะมีผักชนิดใดที่จะใช้ในการประกอบอาหารโดยผักที่ปลูกนั้น เป็นผักปลอดสารพิษ ไม่ใช่สารเคมี เช่น เมนูลาบขมต้มแซ่บ ในแปลงผักนั้น จะปลูกชะพลู สะระแหน่ หอมแดง พริก แตงกวา และผักชีหอม เป็นต้น เพื่อเวลาประกอบอาหารจะมีผักให้ประกอบอาหารครบทุกชนิด ประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ผักปลอดสารพิษ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑๖๓ พ.ศ. ๒๕๓๘ ให้คำนิยามว่า ผักปลอดสารพิษ คือผักที่มีระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีในการป้องกันและปราบศัตรูพืช รวมทั้งปุ๋ยเคมีเพื่อการเจริญเติบโตของพืช แต่ให้เว้นช่วงการใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยว ซึ่งผลผลิตที่ได้ยังมีสารเคมีตกค้าง แต่ไม่เกินในปริมาณที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยให้มีการขอใบรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ใบรับรองผักปลอดสารพิษประโยชน์ของผักปลอดสารพิษ ๑. ทำให้ได้พืชผักที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้าง เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค ๒. ช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกผักมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น เนื่องจากไม่มีการฉีดพ่นสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากสารพิษเหล่านี้ด้วย ๓. ลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ๔. ลดปริมาณสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ที่ปนเปื้อนในอากาศและน้ำ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและลดมลพิษของสิ่งแวดล้อมได้ทางหนึ่งผักปลอดสารพิษ ให้ประโยชน์ตั้งแต่ผู้ปลูกเองไปจนถึงผู้บริโภค ช่วยให้สุขภาพดีไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม นับเป็นอีกทางเลือกที่ดีสำหรับคนชอบทานผักและต้องการความปลอดภัย ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ค ๒.๑ ,ป.๓/๓ ป.๓/๔ ป.๓/๖ มาตรฐาน ต ๑.๑ ,ป.๓/๓ และมาตรฐาน ศ ๑.๑ ,ป.๓/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถออกแบบ ๑ หลุม ๑ เมนู และปลูกผักตามที่ออกแบบได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถบอกเกี่ยวประเภทและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษและสามารถปลูกผักแบบปลอดสารพิษได้ถูกต้องตามขั้นตอน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักตามเมนูที่ชอบ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า **แผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู** มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๓.๔ แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ปุ๋ยหมัก คือ ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยธรรมชาติ ชนิดหนึ่งที่ได้มาจากการนำเอาเศษซากพืช เช่น ฟางข้าว ชังข้าวโพด ต้นถั่วต่าง ๆ หญ้าแห้ง ผักตบชวา ของเหลือทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนขยะมูลฝอยตามบ้านเรือนมาหมักร่วมกับมูลสัตว์ ปุ๋ยเคมีหรือสารเร่งจุลินทรีย์เมื่อหมักโดยใช้ระยะเวลาหนึ่งแล้ว เศษพืชจะเปลี่ยนสภาพจากของเดิมเป็นผงเปื่อยยุ่ยสีน้ำตาลปนดำนำไปใส่ในไร่หรือพืชสวน เช่น ไม้ผล พืชผัก หรือไม้ดอกไม้ประดับได้ ประโยชน์ของปุ๋ยหมัก ๑. ช่วยเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ๒. ช่วยเปลี่ยนสภาพของดินจากดินเหนียวหรือดินทรายให้เป็นดินร่วนทำให้สะดวกในการไถพรวน ๓. ช่วยสงวนรักษาความชุ่มชื้นในดินได้ดีขึ้น ๔. ทำให้การถ่ายเทอากาศในดินได้ดี ๕. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ปุ๋ยเคมีและสามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมีลงได้ ๖. ช่วยกระตุ้นให้ธาตุอาหารพืชบางอย่างในดินที่ละลายน้ำยากให้ละลายน้ำง่ายเป็นอาหารแก่พืชได้ดีขึ้น ๗. ไม่เป็นอันตรายต่อดินแม้จะใช้ในปริมาณมาก ๆ ติดต่อกันนาน ๆ และ ๘. ช่วยปรับสภาพแวดล้อม เช่น กำจัดขยะมูลฝอยและวัชพืชน้ำทิ้งหลายให้หมดไป ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๓/๕ มาตรฐาน ง ๑.๑ ป.๓/๑ ป.๓/๒ ป.๓/๓ และมาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๓/๕

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำปุ๋ยหมักและทำปุ๋ยหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถบอกข้อดี และประโยชน์ของปุ๋ยหมักและสามารถกำจัดเศษใบไม้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า **แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก** มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๓.๕ แผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ มะนาว พืชเศรษฐกิจที่มีบทบาทสูง และเป็นที่ต้องการของตลาดตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ประมาณเดือนมีนาคม-เมษายน มะนาวจะมีราคาสูงกว่าปกติ ทำให้มะนาวกลายเป็นพืชที่ลือลือตาโล่ใจในเรื่องของรายได้ ส่งผลให้มีเกษตรกรทั้งมือเก่ามือใหม่มากขึ้นหลายตาอยากที่จะลงทุนปลูกมะนาว เพราะมองเห็นโอกาสที่จะรวยจากการปลูกมะนาว แต่เหรียญที่มี ๒ ด้านฉนั้นใด การประกอบธุรกิจก็เป็นเช่นนั้น มีข้อดี ข้อเสีย อยู่ที่ว่าใครจะเรียนรู้และปรับตัวได้เร็วกว่ากัน การปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ เป็นอีกแนวทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรที่ต้องการให้มะนาวสามารถออกลูกนอกฤดู และง่ายต่อการจัดการ เนื่องจากการปลูกในบ่อซีเมนต์สามารถปลูกให้มีขนาดทรงพุ่มเท่ากับการปลูกในแปลงดินได้ และง่ายต่อการรดน้ำเพื่อบังคับให้ออกลูกนอกฤดูพันธุ์มะนาวที่แนะนำให้ปลูก ได้แก่ มะนาวแป้น

มะนาวแป้นพันธุ์พิจิตร และพันธุ์อื่น ๆ ข้อดีการปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์๑. สามารถบังคับให้มะนาวออกลูกนอกฤดูหรือตลอดทั้งปีได้ง่าย๒. ไม่เปลืองแรงงานหรือเกิดค่าใช้จ่ายในการเตรียมแปลงหรือปรับพื้นที่๓. ง่ายต่อการดูแล และการให้น้ำมีประสิทธิภาพ๔. ป้องกันโรคบางชนิดได้ง่ายจากสภาพดินที่ไม่เหมาะสม ๕. เหมาะสำหรับการปลูกไว้รับประทานเองหรือเพื่อส่งจำหน่าย๖. สามารถใช้เป็นไม้ประดับได้อีกทางข้อเสียการปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์๑. มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในส่วนของบ่อซีเมนต์ ๒. อายุของต้นมะนาวสั้นกว่าการปลูกในแปลงดินแต่ไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ท ๓.๑ ป.๓/๑ ป.๓/๒ ป.๓/๕

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์และปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน อธิบายวิธีการดูแลรักษาต้นมะนาวและดูแลรักษาต้นมะนาวได้ถูกต้องตามขั้นตอน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ ทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๓.๖ แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับไม้ผล คือ ต้นไม้ที่ออกลูกออกผลให้เรารับประทานเราเรียกลูกหรือผลของมันว่า "ลูกไม้" หรือ "ผลไม้" สำหรับไม้ผลนั้น มีทั้งไม้ยืนต้นและไม้ล้มลุกซึ่งไม้ผลยืนต้นมีตั้งแต่ลำต้นขนาดเล็กไปจนถึงลำต้นขนาดใหญ่ มีทั้งที่รับประทานผลสุกและรับประทานผลดิบการปลูกไม้ผลสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้หลายครั้งและสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเก็บรักษาได้ยาวนานขึ้น แต่การปลูกไม้ผลจะต้องเรียนรู้การวางแผนและศึกษากระบวนการผลิตอย่างถูกต้องการที่จะเลือกปลูกไม้ผลชนิดใด ควรพิจารณาความต้องการสภาพดินฟ้าอากาศของไม้ผลแต่ละชนิด ต้องพิจารณาให้ถูกต้องเหมาะสมมีหลักพิจารณา ดังนี้๑. ไม้ผลที่ต้องการอากาศค่อนข้างร้อนและชื้น ต้องการความชื้นในดินและในอากาศค่อนข้างสูง เช่นเงาะ ทุเรียน มังคุด ลำไย ลำสาดี มะไฟ เป็นต้น พวกนี้เจริญเติบโตได้ดีในที่ที่มีอากาศเย็น ฝนตกชุก เช่น ทางภาคใต้ ภาคตะวันออก และบางส่วนของภาคกลาง๒. ไม้ผลที่ต้องการอากาศกึ่งร้อน เช่น ลิ้นจี่ ลำไย จะเจริญเติบโตได้ดีทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในบริเวณที่มีอากาศเย็นบางจังหวัด เช่น อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเลย เป็นต้น๓. ไม้ผลที่ต้องการอากาศเย็นจัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่มีน้ำค้างและหมอกจัด เช่น สตรอเบอร์รี่ แอปเปิล ท้อ เป็นต้น ไม้ผลเหล่านี้ จะสามารถเติบโตได้ดีทางภาคเหนือหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแถบภูเขาสูง ที่มีอากาศหนาวเย็นเกือบตลอดทั้งปี

๔. ไม้ผลที่ปลูกได้ทั่ว ๆ ไป แม้แต่ในพื้นที่ค่อนข้างแห้งแล้ง และอากาศร้อนจัดก็สามารถเจริญเติบโตได้ เช่น มะม่วง ขนุน ละมุด ฝรั่ง น้อยหน่า เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ท ๔.๑ ป.๓/๖ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๓/๓ และ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๓/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกไม้ผลและสามารถปลูกไม้ผลได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาไม้ผลและดูแลรักษาไม้ผลที่ปลูกได้ถูกต้อง นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ไม้ผล ทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และ

ข้อสุดท้าย แสดงว่า แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๓.๗ แผนการเรียนรู้คนรักแม่โพสพ

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ แม่โพสพ หรือ แม่โคควติ เป็นนามที่หมายถึงเทวนารี คือ เทพที่เป็นสัญลักษณ์ของข้าว ซึ่งเป็นอาหารหลักของชาวโลกส่วนใหญ่ โดยเฉพาะนามโคควตินั้น มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าระบบเศรษฐกิจค่อนข้างชัดเจน ตำนานแม่โพสพจึงมีลักษณะเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีสาระดีแท้แฝงอยู่ ซึ่งถ้าถอดความออกมา ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการทำนา และการบริหารจัดการข้าวเป็นอย่างดี ดังเช่น๑. การปลูกฝังความสำนึกให้เห็นคุณค่าของข้าว เพื่อให้ช่วยกันถนอมรักษา๒. การกำหนดกระบวนการที่สมบูรณ์แบบในการสร้างผลผลิตข้าว๓. การบริหารจัดการข้าว ตามวิถีภูมิปัญญาชาวบ้านที่ควรส่งเสริมเป็นทางเลือกนั้น ถ้าเป็นแนวทางที่ได้ผลก็อาจนำไปสู่ทางหลัก หรือเป็นนโยบายระดับชาติได้อีก ภูมิปัญญาชาวบ้านที่แทรกอยู่ในตำนานแม่โพสพนั้น เป็นต้นทุนทางสังคมที่ สืบทอดมายาวนาน ซึ่งสามารถจะนำไปพัฒนาสังคมในด้านอื่น ๆ ให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืนได้การผลิตข้าวอินทรีย์เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่เน้นเรื่องของธรรมชาติเป็นสำคัญ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ การรักษาสมดุลธรรมชาติและการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เพื่อการผลิตอย่างยั่งยืน เช่น ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการปลูกพืชหมุนเวียน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในไร่นา หรือจากแหล่งอื่น ควบคุมโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานที่ไม่ใช้สารเคมี การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมมีความต้านทานโดยธรรมชาติ รักษาสมดุลของศัตรูธรรมชาติ การจัดการพืช ดิน และน้ำ ให้ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการของต้นข้าว เพื่อให้ต้นข้าวเจริญเติบโตได้ดี มีความสมบูรณ์แข็งแรงตามธรรมชาติ การจัดการสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมต่อการระบาดของโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าว เป็นต้น การปฏิบัติเช่นนี้ก็สามารถทำให้ต้นข้าวที่ปลูกให้ผลผลิตสูงในระดับที่น่าพอใจ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้มาตรฐาน ท ๒.๑ ป.๓/๕ มาตรฐาน ศ ๓.๑ ป.๓/๒ ป.๓/๔ และมาตรฐาน ว ๑.๒ ป.๓/๑

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของแม่โพสพได้ สามารถอธิบายวิธีการทำนาข้าวอินทรีย์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถทำกระถางต้นไม้จากฟางข้าวได้ นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของข้าวแสดงว่า แผนการเรียนรู้คนรักแม่โพสพมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๓.๘ แผนการเรียนรู้หัวคันนาทองคำ

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ หัวคันนาทองคำเป็นการนำเทคนิคการปรับพื้นที่แปลงเกษตรเพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุดเพื่อปลูกผัก ปลูก พืช ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นพืช ผัก ผลไม้ หรือแม้กระทั่งเลี้ยงสัตว์บนคันนาทำให้ได้กินได้ ใช้ตลอดทั้งปี และเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบพื้นที่ด้วยโคก หนอง นา โมเดล เป็นการน้อมนำศาสตร์พระราชา เกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่หรือเรียกว่าการออกแบบตามภูมิสังคม เพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หัวคันนาทองคำไม่ได้เพิ่งจะเกิดขึ้นมา แต่มีมาตั้งแต่ในอดีต ชาวนาสมัยก่อนนั้นนิยมปลูก

พืชผักบนคันนา ดังนั้นหัวคันนาสมัยก่อนจึงมีขนาดใหญ่ต่างจากปัจจุบันที่มีขนาดเล็กลงจากแต่ก่อนมาก และไม่นิยมปลูกพืชผักบนหัวคันนาอีก เพราะคิดว่าเสียพื้นที่การทำนาแต่รู้หรือไม่ว่าการ ปลูกพืชผักบนคันนา นั้นจะช่วยให้ชาวนาประหยัดค่าใช้จ่ายค่าอาหารไปได้มาก เพราะต้องมาควักสตางค์ไปซื้อและ ที่สำคัญได้กิน อาหารปลอดสารเคมีหลักในการทำคันนาทองคำ คือ ยกคันนาให้สูงอย่างน้อย ๑ เมตร เพราะฝนตกลงมาใน พื้นที่จะสามารถ เก็บกักน้ำได้เท่ากับความสูง ความกว้าง ความยาวของคันนา, ทำคันนากว้างอย่างน้อย ๒ เมตร การสร้างคันนา กว้างและใหญ่ นอกจากจะทำหน้าที่เหมือนเขื่อนช่วยเก็บน้ำไว้ ในนาได้แล้วยังสามารถ ปลูกทุกอย่างที่ต้องการได้ , หมดดินด้วยฟางตามหลัก อย่าปลูกเปลือก เปลือยดิน ให้หมดดิน, ร่องที่ได้จากการ ขุดดินกลายเป็น คลองไส้ไก่ สามารถใช้เลี้ยงปลาในนาข้าวได้การปลูกหญ้าแฝกและปั้นหัวคันนาต้องปลูกหญ้า แฝกโดยรอบหนองและคลองไส้ไก่ ปั้นหัวคันนา ให้มี ความสูงอย่างน้อย ๑ เมตร บนคันนากว้าง ๑ เมตรและ ทางกว้าง ๒ เมตร บนคันนาปลูกพืชผักโดยรอบทั้งไม้ผล ผัก สวนครัวจนพืชสมบูรณ์ จนกลายเป็นหัวคันนาท องคำ เพราะปั้นหัวคันนาสูง ในคันนาจึงเปรียบเสมือนเขื่อนขนาด ย่อมไว้เก็บกักน้ำ นอกจากนี้ยังเป็นที่อยู่ อาศัยของสัตว์น้ำอีกด้วย ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๓/๒ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๓/๑, ป.๓/๔, ป.๓/๖ มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๓/๑, ป.๓/๒ และ มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๓/๑

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า ๑. นักเรียนอธิบายหลักการทำหัวคันนาทองคำ สามารถจับคู่ คำศัพท์กับภาพได้ถูกต้อง สามารถวาดภาพพืชชนิดต่าง ๆ ที่ปลูกในพื้นที่หัวคันนาทองคำได้ และนักเรียนมี ความกระตือรือร้นในการทำงานแสดงว่า แผนการเรียนรู้หัวคันนาทองคำมีความเหมาะสมและสามารถนำไป พิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๓.๙ แผนการเรียนรู้โคก หนอง นา

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ โคก หนอง นา คือ การจัดการพื้นที่ซึ่งเหมาะกับพื้นที่ การเกษตร ซึ่งเป็นผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ เข้า กับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติใน พื้นที่นั้น ๆ โคก หนอง นา โมเดล เป็นการที่ให้ธรรมชาติ จัดการตัวมันเองโดยมี มนุษย์เป็นส่วนส่งเสริมให้มัน สำเร็จเร็วขึ้น อย่างเป็นระบบ โคกเป็นพื้นที่สูง ดินที่ขุดทำ หนองน้ำนั้นให้นำมาทำโคก บนโคกปลูก “ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง” ตามแนวทางพระราชดำริ ปลูกพืช ผัก สวนครัว เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ทำให้ พ่อยู่ พ่อกิน พ่อใช้ พ่อร่มเย็น เป็นเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน ก่อน เข้าสู่ขั้นก้าวหน้า คือ ทำบุญ ทำทาน เก็บรักษา ค่าขาย และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ปลูกที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับ สภาพภูมิประเทศ และ ภูมิอากาศ หนอง คือ หนองน้ำหรือแหล่งน้ำขุดหนองเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้งหรือ จำเป็น และเป็น ที่รับน้ำยามน้ำท่วม (หลุมขนมครก) ขุด “คลองไส้ไก่” หรือคลองระบายน้ำรอบพื้นที่ตามภูมิ ปัญญาชาวบ้าน โดยขุดให้คดเคี้ยวไปตามพื้นที่เพื่อให้ น้ำกระจายเต็มพื้นที่เพิ่มความชุ่มชื้น ลดพลังงานในการรดน้ำ ต้นไม้ ทำ ฝายทดน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ให้มากที่สุด โดยเฉพาะเมื่อพื้นที่โดยรอบไม่มีการกักเก็บน้ำ น้ำจะ หลาก ลงมายังหนองน้ำ และคลองไส้ไก่ ให้ทำฝายทดน้ำเก็บไว้ใช้ยามหน้าแล้ง พัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ ทั้งการขุด ลอก หนอง คู คลอง เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้ง และเพิ่มการระบายน้ำยามน้ำหลาก และนาเป็นพื้นที่ นานั้น ให้ปลูกข้าวอินทรีย์พื้นบ้าน โดยเริ่มจากการฟื้นฟูดิน ด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ยั่งยืน คินชีวิตเล็ก ๆ

หรือจุลินทรีย์ กลับคืนแผ่นดินใช้การควบคุมปริมาณน้ำในนาเพื่อคุมหญ้า ทำให้ปลอดสารเคมีได้ ปลอดภัยทั้งคนปลูก คนกิน ยก คันนาให้มีความสูงและกว้างเพื่อใช้เป็นที่ยืนน้ำยามน้ำท่วม ปลูกพืชอาหารตามคันนา ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๓/๖ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓ และมาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๓/๒

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโคก หนอง นาสามารถวาดภาพโคกหนองนา ของตนเองตามจินตนาการพร้อมทั้งนำเสนอได้ สามารถวาดภาพพระบายสั้วสุด อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเกษตรได้ และมีความกล้าแสดงออก แสดงว่าแผนการเรียนรู้โคก หนอง นามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

4. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

การจัดการเรียนรู้ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๙ แผนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๑ แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับพืชผักสวนครัว หมายถึง พืชที่ใช้ส่วนต่างๆ เป็นอาหาร เช่น ลำต้น ใบ ดอก ผล และหัว สามารถปลูกไว้ในบริเวณบ้านเพื่อใช้บริโภคภายในครอบครัว ถ้าเหลือก็สามารถนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวพืชผักสวนครัวเป็นแหล่งรวมสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกลือแร่ และวิตามิน การปลูกพืชผักควรคำนึงถึง ปัจจัยต่างๆ ดังนี้ ๑. การเลือกสถานที่หรือทำเลปลูก ควรเลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุด อยู่ใกล้แหล่งน้ำและไม่ไกลจากที่พักอาศัยมากนักเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานด้านการปลูก การดูแลรักษาและสะดวกในการเก็บมา ประกอบอาหารได้ทันทีตามความต้องการ ๒. การเลือกประเภทผักสำหรับปลูก ชนิดของผักที่จะปลูกควรคำนึงถึงการใช้เนื้อที่ได้ประโยชน์มากที่สุด โดยการปลูกผัก มากชนิด ที่สุดเพื่อจะได้มีผักไว้บริโภคหลายๆ อย่าง ควรเลือกชนิดของผักที่เหมาะสม กับสภาพแวดล้อมและปลูกให้ตรงกับฤดูกาล ทั้งนี้ควร พิจารณาเปอร์เซ็นต์ความงอก ของเมล็ดพันธุ์ วันเสื่อมอายุ ปริมาณหรือน้ำหนัก โดยดูจากสลากข้างกระป๋องหรือ ซองที่บรรจุ เมล็ด พันธุ์ ซึ่งจะทำให้ทราบว่าเมล็ดพันธุ์นั้น ใหม่หรือเสื่อมความงอกแล้ว เวลา วันที่ผลิตถึงวันที่จะซื้อ ถ้ายิ่งนานคุณภาพเมล็ดพันธุ์จะลดลงรวมไปถึงฤดูการปลูก การปลูกผักควรเลือกให้เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อให้ได้ผักที่มีคุณภาพดี ประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว ๑. ปลูกเป็นรั้วบ้าน (รั้วกินได้) ผักที่สามารถนำมาปลูกทำเป็นรั้ว ได้แก่ กระถินบ้านชะอม ตำลึง ผักหวาน ผักปลั่ง ต้นแค ถั่วพู มะระ ฯลฯ ซึ่งเป็นผักที่ปลูกง่ายและให้ผลผลิตตลอดปี มีคุณค่าทางอาหารสูงและปลอดภัยจากสารเคมี ๒. สามารถใช้ประดับตกแต่งบริเวณบ้าน เช่น จัดสวนผักสวนครัว การปลูกต้นแคเป็นรั้วกินได้ การนำผักสวนครัวที่ปลูกในกระถางแบบแขวน-ห้อยมาตกแต่งบริเวณรอบๆ บ้าน ๓. ใช้พื้นที่ส่วนที่ว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ ๔. ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักมาประกอบอาหารประจำวัน

๕. ครอบครัวได้รับประทานผักที่มีคุณค่าทางอาหารครบถ้วนและปลอดภัยจากสารเคมี ๖. สร้างความสัมพันธ์และสานสายใยรักที่ดีในครอบครัวและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๔/๖,ท ๒.๑ป.๔/๒ ป.๔/๘ ป.๔/๙ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๔/๒ ป.๔/๓ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๔/๒ มาตรฐาน พ ๔.๑ ป.๔/๒ ป./๓ และ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๔/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเตรียมดินปลูกและเตรียมดินปลูกได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถอธิบายวิธีการปลูกผักสวนครัวและปลูกผักสวนครัวได้ถูกต้องตามขั้นตอน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๔.๒ แผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ การปลูกผักลอยฟ้าคือ การปลูกผักแบบในพื้นที่จำกัดของคนเมือง หรือที่เรียกว่า เกษตรคนเมือง ที่มีการปลูกผักในภาชนะต่าง ๆ ที่ใช้พื้นที่ปลูกบนดาดฟ้าหรือระเบียงห้องในการทำเป็นแปลงผัก ด้วยเหตุนี้จึงเรียกว่า แปลงผักลอยฟ้า เพราะคนเมืองเดี๋ยวนี้ สนใจปลูกผักกันมากขึ้น ไม่ว่าจะปลูกไว้รับประทานเองหรือปลูกขาย แต่เนื่องจากไม่มีพื้นที่สำหรับทำแปลงผัก จึงเริ่มมีแนวทางในการปลูกบนพื้นที่ว่างของดาดฟ้า ข้อดีของการปลูกผักลอยฟ้าที่เรียกได้ว่าลงทุนน้อยกว่า แต่ได้ผลลัพท์มาก ๑.สวยงามและทนทาน ผักที่ปลูกแบบลอยฟ้ามีความสวยงามเร็ว และรากแข็งแรงกว่าการปลูกบนดิน ๒.ใช้ดินได้เรื่อย ๆ ดินที่ใช้ปลูกสามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ต่อ เพราะไม่มีอาการเบื่อหน้าดิน ๓.ควบคุมสภาพแวดล้อมได้ ไม่ต้องกลัวน้ำท่วมขัง สามารถทำโรงเรือน เพื่อป้องกันฝนตกแรง ๔.ไม่ต้องเสียเงินสำหรับไถปรับที่ดิน การปลูกผักแบบลอยฟ้ามีเพียงการเตรียมดินเท่านั้น ซึ่งสามารถนำเอาปุ๋ยคอก ขุยมะพร้าว ผสมกับดิน เพียงเท่านี้จึงไม่ยุ่งยาก และไม่ต้องลงทุนแพง ๕.ไม่พบเจอปัญหาแมลงและศัตรูพืช เพราะโอกาสของแมลงและศัตรูพืชในที่สูงจะมีโอกาสพบน้อยกว่าการปลูกบนพื้นดิน ๖.ได้รับประทานผักที่ปลอดภัย ปราศจากสารเคมี เพราะผู้ปลูกสามารถควบคุมดูแลในแต่ละขั้นตอนเองได้ ๗.ความมั่นคงทางอาหาร แนวคิดอีกอย่างที่ทำให้ผู้ริเริ่มการปลูกผักแบบลอยฟ้าคำนึงถึง เพราะเชื่อว่าใครๆ ก็สามารถปลูกผักได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน และยังเป็นการช่วยเพิ่มพื้นที่สีเขียวในกรุงเทพฯ อีกด้วยพืชผักที่เหมาะสมกับการปลูกผักลอยฟ้าผักที่สามารถนำมาปลูกลอยฟ้าได้ มีหลายชนิด เน้นการปลูกง่าย โตเร็ว ไม่ยุ่งยากในการดูแล ซึ่งส่วนใหญ่การปลูกในลักษณะนี้จะเป็นการปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดภัยปราศจากสารเคมี เพื่อให้ได้ประโยชน์ที่ดีแก่ผู้รับประทานได้แก่แตงกวาผักสลัดโหระพาผักบุ้งกะหล่ำคะน้าต้นหอมกะเพรามะเขือเทศต้นอ่อนทานตะวัน เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ว ๔.๒,ป.๔/๓ ป.๔/๔ มาตรฐาน ท ๑.๑,ป.๔/๖ มาตรฐาน ท ๔.๑ ,ป.๔/๖ มาตรฐาน ศ ๑.๑,ป.๔/๓ และ มาตรฐาน ส ๓.๑,ป.๔/๒

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักลอยฟ้าและปลูกผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าและดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักลอยฟ้า ทำงานบรรลุเป้าหมายที่วาง

ไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อุตุน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๔.๓ แผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ๑ หลุม ๑ เมนู เป็นการปลูกพืชผักสวนครัวตามเมนูอาหารที่ชอบหรือต้องการ จะมีผักชนิดใดที่จะใช้ในการประกอบอาหารโดยผักที่ปลูกนั้น เป็นผักปลอดสารพิษ ไม่ใช่สารเคมี เช่น เมนูลาบขมตำแซบ ในแปลงผักนั้น จะปลูกชะพลู สะระแหน่ หอมแดง พริกแดงกวาง และผักชีหอม เป็นต้น เพื่อเวลาประกอบอาหารจะมีผักให้ประกอบอาหารครบทุกชนิด ประหยัดค่าวัตถุดิบ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ผักปลอดสารพิษตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑๖๓ พ.ศ. ๒๕๓๘ ให้คํานิยามว่า ผักปลอดสารพิษ คือผักที่มีระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีในการป้องกันและปราบศัตรูพืช รวมทั้งปุ๋ยเคมีเพื่อการเจริญเติบโตของพืช แต่ให้เว้นช่วงการใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยว ซึ่งผลผลิตที่ได้ยังมีสารเคมีตกค้าง แต่ไม่เกินในปริมาณที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยให้มีการขอใบรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ใบรับรองผักปลอดสารพิษ ประโยชน์ของผักปลอดสารพิษ ๑.ทำให้ได้พืชผักที่มีคุณภาพไม่มีสารพิษตกค้าง เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค ๒.ช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกผักมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น เนื่องจากไม่มีการฉีดพ่นสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากสารพิษเหล่านี้ด้วย ๓.ลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ๔.ลดปริมาณสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ที่ปนเปื้อนในอากาศและน้ำ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและลดมลพิษของสิ่งแวดล้อมได้ทางหนึ่ง ผักปลอดสารพิษ ให้ประโยชน์ตั้งแต่ผู้ปลูกเองไปจนถึงผู้บริโภค ช่วยให้สุขภาพดีไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม นับเป็นอีกทางเลือกที่ดีสำหรับคนชอบทานผักและต้องการความปลอดภัย ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ค ๒.๑ ,ป.๔/๓ ป.๔/๔ มาตรฐาน ต ๑.๑ ,ป.๔/๑ ป.๔/๓ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ,ป.๔/๓ และ มาตรฐาน พ ๔.๑ ,ป.๔/๒ ป.๔/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถออกแบบ ๑ หลุม ๑ เมนู และปลูกผักตามที่ออกแบบได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกเกี่ยวประเภทและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษและสามารถปลูกผักแบบปลอดสารพิษได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักตามเมนูที่ชอบ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อุตุน รับผิดชอบและซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๔.๔ แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ปุ๋ยหมัก คือ ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยธรรมชาติ ชนิดหนึ่งที่ได้มาจากการนำเอาเศษซากพืช เช่น ฟางข้าว ชังข้าวโพด ต้นถั่วต่าง ๆ หญ้าแห้ง ผักตบชวา ของเหลือทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนขยะมูลฝอยตามบ้านเรือนมาหมักร่วมกับมูลสัตว์ ปุ๋ยเคมีหรือสารเร่งจุลินทรีย์เมื่อหมักโดยใช้ระยะเวลาหนึ่งแล้ว เศษพืชจะเปลี่ยนสภาพจากของเดิมเป็นผงเปื่อยยุ่ยสีน้ำตาลปนดำนำไปใส่ในไร่นาหรือพืชสวน เช่น ไม้ผล พืชผัก หรือไม้ดอกไม้ประดับได้ ประโยชน์ของปุ๋ยหมัก ๑. ช่วยเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ๒. ช่วยเปลี่ยนสภาพของดินจากดินเหนียวหรือดินทราย

ให้เป็นดินร่วนทำให้สะดวกในการไถพรวน ๓. ช่วยสงวนรักษาความชุ่มชื้นในดินได้ดีขึ้น ๔. ทำให้การถ่ายเทอากาศในดินได้ดี ๕. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ปุ๋ยเคมีและสามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมีลงได้ ๖. ช่วยกระตุ้นให้ธาตุอาหารพืชบางอย่างในดินที่ละลายน้ำยากให้ละลายน้ำง่ายเป็นอาหารแก่พืชได้ดีขึ้น ๗. ไม่เป็นอันตรายต่อดินแม้จะใช้ในปริมาณมาก ๆ ติดต่อกันนาน ๆ ๘. ช่วยปรับสภาพแวดล้อม เช่น กำจัดขยะมูลฝอยและวัชพืชน้ำทั้งหลายให้หมดไป ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๔/๕ มาตรฐาน ง ๑.๑ ป.๔/๑ ป.๔/๒ ป.๔/๓ และ มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๔/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำปุ๋ยหมักและทำปุ๋ยหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกข้อดี และประโยชน์ของปุ๋ยหมักและสามารถกำจัดเศษใบไม้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ และ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๔.๕ แผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ มะนาว พืชเศรษฐกิจที่มีบทบาทสูง และเป็นที่ต้องการของตลาดตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ประมาณเดือนมีนาคม-เมษายน มะนาวจะมีราคาสูงกว่าปกติ ทำให้มะนาวกลายเป็นพืชที่ล่อตาล่อใจในเรื่องของรายได้ ส่งผลให้มีเกษตรกรทั้งมือเก่ามือใหม่มากขึ้นหลายตาอยากที่จะลงทุนปลูกมะนาว เพราะมองเห็นโอกาสที่จะรวยจากการปลูกมะนาว แต่เหรียญที่มี ๒ ด้านฉนั้นใด การประกอบธุรกิจก็เป็นเช่นนั้น มีข้อดี ข้อเสีย อยู่ที่ว่าใครจะเรียนรู้และปรับตัวได้เร็วกว่ากัน การปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ เป็นอีกแนวทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรที่ต้องการให้มะนาวสามารถออกนอกฤดู และง่ายต่อการจัดการ เนื่องจากการปลูกในบ่อซีเมนต์สามารถปลูกให้มีขนาดทรงพุ่มเท่ากับการปลูกในแปลงดินได้ และง่ายต่อการรดน้ำเพื่อบังคับให้ออกนอกฤดู พันธุ์มะนาวที่แนะนำให้ปลูก ได้แก่ มะนาวแป้น มะนาวแป้นพันธุ์พิจิตร และพันธุ์อื่นๆ ข้อดีการปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ ๑. สามารถบังคับให้มะนาวออกนอกฤดูหรือตลอดทั้งปีได้ง่าย ๒. ไม่เปลืองแรงงานหรือเกิดค่าใช้จ่ายในการเตรียมแปลงหรือปรับพื้นที่ ๓. ง่ายต่อการดูแล และการให้น้ำมีประสิทธิภาพ ๔. ป้องกันโรคบางชนิดได้ง่ายจากสภาพดินที่ไม่เหมาะสม ๕. เหมาะสำหรับการปลูกไว้รับประทานเองหรือเพื่อส่งจำหน่าย ๖. สามารถใช้เป็นไม้ประดับได้อีกทาง ข้อเสียการปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ ๑. มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในส่วนของบ่อซีเมนต์ ๒. อายุของต้นมะนาวสั้นกว่าการปลูกในแปลงดินแต่ไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ว ๒.๑ ป.๔/๓ มาตรฐาน ท ๓.๑ ป.๔/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์และปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาต้นมะนาวและดูแลรักษาต้นมะนาวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๔.๖ แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับไม้ผล คือ ต้นไม้ที่ออกลูกออกผลให้เรารับประทานเราเรียกลูกหรือผลของมันว่า "ลูกไม้" หรือ "ผลไม้" สำหรับไม้ผลนั้น มีทั้งไม้ยืนต้นและไม้ล้มลุก ซึ่งไม้ผลยืนต้นมีตั้งแต่ลำต้นขนาดเล็กไปจนถึงลำต้นขนาดใหญ่ มีทั้งที่รับประทานผลสุกและรับประทานผลดิบการปลูกไม้ผลสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้หลายครั้งและสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเก็บรักษาได้ยาวนานขึ้น แต่การปลูกไม้ผลจะต้องเรียนรู้การวางแผนและศึกษากระบวนการผลิตอย่างถูกต้อง การที่จะเลือกปลูกไม้ผลชนิดใด ควรพิจารณาความต้องการสภาพดินฟ้าอากาศของไม้ผลแต่ละชนิด ต้องพิจารณาให้ถูกต้องเหมาะสมมีหลักพิจารณา ดังนี้ ๑. ไม้ผลที่ต้องการอากาศค่อนข้างร้อนและชื้น ต้องการความชื้นในดินและในอากาศค่อนข้างสูง เช่นเงาะ ทุเรียน มังคุด ลำไย ลำสาดี มะไฟ เป็นต้น พวกนี้เจริญเติบโตได้ดีในที่ที่มีอากาศเย็น ฝนตกชุก เช่น ทางภาคใต้ ภาคตะวันออก และบางส่วนของภาคกลาง ๒. ไม้ผลที่ต้องการอากาศกึ่งร้อน เช่น ลิ้นจี่ ลำไย จะเจริญเติบโตได้ดีทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในบริเวณที่มีอากาศเย็นบางจังหวัด เช่น อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเลย เป็นต้น ๓. ไม้ผลที่ต้องการอากาศเย็นจัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่มีน้ำค้างและหมอกจัด เช่น สตรอเบอร์รี่ แอปเปิ้ล ท้อ เป็นต้น ไม้ผลเหล่านี้ จะสามารถเติบโตได้ดีทางภาคเหนือหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแถบภูเขาสูง ที่มีอากาศหนาวเย็นเกือบตลอดทั้งปี ๔. ไม้ผลที่ปลูกได้ทั่วไป แม้แต่ในพื้นที่ค่อนข้างแห้งแล้ง และอากาศร้อนจัดก็สามารถเจริญเติบโตได้ เช่น มะม่วง ขนุน ละมุด ฝรั่ง น้อยหน่า เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ท ๔.๑ ป.๔/๓ และ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๔/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกไม้ผลและสามารถปลูกไม้ผลได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาไม้ผลและดูแลรักษาไม้ผลที่ปลูกได้ถูกต้อง นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ไม้ผลและนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยันอดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๔.๗ แผนการเรียนรู้อนุรักษ์แม่โพสพ

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ แม่โพสพ หรือ แม่โกควดี เป็นนามที่หมายถึงเทวนารี คือเทพที่เป็นสัญลักษณ์ของข้าว ซึ่งเป็นอาหารหลักของชาวโลกส่วนใหญ่ โดยเฉพาะนามโกควดีนั้น มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าระบบเศรษฐกิจค่อนข้างชัดเจน ดำเนินแม่โพสพจึงมีลักษณะเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีสารัตถะแทรกแฝงอยู่ ซึ่งถ้าถอดความออกมา ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการทำนา และการบริหารจัดการข้าวเป็นอย่างดี ดังเช่น ๑. การปลูกฝังความสำนึกให้เห็นคุณค่าของข้าว เพื่อให้ช่วยกันถนอมรักษา ๒. การกำหนดกระบวนการที่สมบูรณ์แบบในการสร้างผลผลิตข้าว ๓. การบริหารจัดการข้าว ตามวิถีภูมิปัญญาชาวบ้านที่ควรส่งเสริมเป็นทางเลือกนั้น ถ้าเป็นแนวทางที่ได้ผลก็อาจนำไปสู่ทางหลัก หรือเป็นนโยบายระดับชาติได้ อนึ่ง ภูมิปัญญาชาวบ้านที่แทรกอยู่ในตำนานแม่โพสพนั้น เป็นต้นทุนทางสังคมที่ สืบทอดมายาวนาน ซึ่งสามารถจะนำไปพัฒนาสังคมในด้านอื่นๆ ให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืนได้ การผลิตข้าวอินทรีย์เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่เน้นเรื่องของธรรมชาติเป็นสำคัญ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การ

ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ การรักษาสมดุลธรรมชาติและ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เพื่อการผลิตรายั่งยืน เช่น ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการปลูกพืชหมุนเวียน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในไร่นา หรือจากแหล่งอื่น ควบคุมโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานที่ไม่ใช้สารเคมี การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมมีความต้านทานโดยธรรมชาติ รักษาสมดุลของศัตรูธรรมชาติ การจัดการพืช ดิน และน้ำ ให้ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการของต้นข้าว เพื่อให้ต้นข้าวเจริญเติบโตได้ดี มีความสมบูรณ์แข็งแรงตามธรรมชาติ การจัดการสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมต่อการระบาดของโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าว เป็นต้น การปฏิบัติเช่นนี้ก็สามารถทำให้ต้นข้าวที่ปลูกให้ผลผลิตสูงในระดับที่น่าพอใจ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้มาตรฐาน ท ๒.๑ ป.๔/๒ ป.๔/๔ มาตรฐาน ศ ๓.๑ป.๔/๒ ป.๔/๓ และมาตรฐาน ง ๑.๑ ป.๔/๑ ป.๔/๒ ป.๔/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของแมโพสพได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำนาข้าวอินทรีย์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถทำกระถางต้นไม้จากฟางข้าวได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของข้าว(A) แสดงว่าแผนการเรียนรู้ครั้งนี้เหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๔.๘ แผนการเรียนรู้หัวคันทองคำ

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ หัวคันทองคำ หมายถึง ส่วนหนึ่งในการออกแบบพื้นที่ด้วย โคน หนอง นา โมเดล คือ การนำเอาทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ออกแบบแปลงเกษตรให้เหมาะสมตามสภาพพื้นที่หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การออกแบบตามหลักภูมิสังคม เพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและช่วยเรื่องของการจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการทำการเกษตรตลอดทั้งปี การออกแบบพื้นที่ตามหลักภูมิสังคมนั้นสามารถตอบสนองเรื่องการพึ่งตนเองที่ไม่ใช่เพียงการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเพียงอย่างเดียว แต่นำเอาหลักการของการปลูกพืชผสมผสานเพื่อให้เกิดระบบนิเวศที่เกื้อกูล โดยเกษตรกรจะต้องรู้ลักษณะพื้นที่แปลงเกษตรของตนเองว่าเป็นแบบใด เช่น ที่ราบลุ่มน้ำท่วม พื้นที่โคกฯ นอกจากนี้ยังต้องเรียนรู้ทิศทางการพัดของลม หัวคันทองคำเป็นการนำเทคนิคการปรับพื้นที่แปลงเกษตรเพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุดเพื่อปลูกผัก ปลูกพืช ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นพืช ผัก ผลไม้ หรือแม้กระทั่งเลี้ยงสัตว์บนคันทองคำให้ได้กินได้ใช้ตลอดทั้งปี และเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบพื้นที่ด้วยโคก หนอง นา โมเดล คันทองคำเป็นการน้อมนำศาสตร์พระราชา เกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่หรือเรียกว่าการออกแบบตามภูมิสังคม เพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หัวคันทองคำไม่ได้พึ่งจะเกิดขึ้นมา แต่มีมาตั้งแต่ในอดีต ชาวนาสมัยก่อนนั้นนิยมปลูกพืชผักบนคันทองคำ ดังนั้นหัวคันทองคำสมัยก่อนจึงมีขนาดใหญ่ต่างจากปัจจุบันที่มีขนาดเล็กลงจากแต่ก่อนมาก และไม่นิยมปลูกพืชผักบนหัวคันทองคำ เพราะคิดว่าเสียพื้นที่การทำนาแต่รู้หรือไม่ว่าการปลูกพืชผักบนคันทองคำนั้นจะช่วยให้ชาวนาประหยัดค่าใช้จ่ายค่าอาหารไปได้มาก เพราะต้องมาควักสตางค์ไปซื้อและที่สำคัญได้กินอาหารปลอดสารเคมี ง่ายๆ ว่าที่ชาวนารอผลผลิตจากข้าวถ้าไม่ปลูกพืชผักอย่างอื่นก็ได้แต่ข้าวมีรายได้จากข้าวฤดูกละ ๑-๒ ครั้งเท่านั้น ในระหว่างที่รอต้องใช้เงินเก็บแต่ถ้าปลูกพืชผักบนคันทองคำ เลี้ยงปลาในนาข้าว ชาวนาก็สามารถลดรายจ่ายในเรื่องอาหารนอกจากจะกินแล้วยังสามารถแจก แบ่งปันขายได้อีกด้วยตาม

ทฤษฎีบันได ๙ ขั้น สู่ความพอเพียง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๔/๒ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๔/๒ มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๔/๓ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๔/๕ และมาตรฐาน ค ๑.๑ ป.๔/๒ ป.๔/๓ ป.๔/๔ ป.๔/๕

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายและแยกเกี่ยวกับ ปลุกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่างและการปลูกพืช ๕ ระดับได้ นักเรียนอธิบายหลักการหัวคันนาทองคำและสร้างแบบจำลองฝายชะลอน้ำได้ นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีอย่างจำกัด และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้หัวคันนาทองคำมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๔.๙ แผนการเรียนรู้โคก หนอง นา

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับโคก หนอง นา คือ การจัดการพื้นที่ซึ่งเหมาะสมกับการเกษตร ซึ่งเป็นผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ เข้ากับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้นๆ โคก หนอง นา โมเดล เป็นการที่ให้ธรรมชาติจัดการตัวมันเองโดยมี มนุษย์เป็นส่วนส่งเสริมให้มันสำเร็จเร็วขึ้น อย่างเป็นระบบ โคกเป็นพื้นที่สูง ดินที่ขุดทำหนองน้ำนั้นให้นำมาทำโคก บนโคกปลูก “ป่า ๓อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง” ตามแนวทางพระราชดำริ ปลูกพืช ผัก สวนครัว เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ทำให้พออยู่ พอกิน พอใช้ พอมีเงิน เป็นเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน ก่อนเข้าสู่ขั้นก้าวหน้า คือ ทำบุญ ทำทาน เก็บรักษา ค้าขาย และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ปลูกที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ หนอง คือ หนองน้ำหรือแหล่งน้ำขุดหนองเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้งหรือจำเริญ และเป็นที่ยับน้ำยามน้ำท่วม (หลุมขนมครก) ขุด “คลองไส้ไก่” หรือคลองระบายน้ำรอบพื้นที่ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยขุดให้คดเคี้ยวไปตามพื้นที่เพื่อให้น้ำกระจายเต็มพื้นที่เพิ่มความชุ่มชื้น ลดพลังงานในการรดน้ำต้นไม้ ทำฝายทดน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ให้มากที่สุด โดยเฉพาะเมื่อพื้นที่โดยรอบไม่มีการกักเก็บน้ำ น้ำจะหลากลงมายังหนองน้ำ และคลองไส้ไก่ ให้ทำฝายทดน้ำเก็บไว้ใช้ยามหน้าแล้ง พัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ ทั้งการขุดลอก หนอง คู คลอง เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้ง และเพิ่มการระบายน้ำยามน้ำหลาก และนาเป็นพื้นที่น่านน้ำให้ปลูกข้าวอินทรีย์พื้นบ้าน โดยเริ่มจากการฟื้นฟูดิน ด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ยั่งยืน คั้นชีวิตเล็กๆ หรือจุลินทรีย์กลับคืนแผ่นดินใช้การควบคุมปริมาณน้ำในนาเพื่อคุมหญ้า ทำให้ปลอดสารเคมีได้ ปลอดภัยทั้งคนปลูก คนกิน ยกคันนาให้มีความสูงและกว้างเพื่อใช้เป็นที่ยับน้ำยามน้ำท่วม ปลูกพืชอาหารตามคันนา ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๔/๒ มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๔/๒ ป.๔/๓ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๔/๑ และ มาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๔/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายโคก หนอง นา และเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเกษตรได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถออกแบบ โคก หนอง นา โมเดล ตามแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของโคกหนองนาโมเดล แสดงว่าแผนการเรียนรู้โคก หนอง นามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

5. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

การจัดการเรียนรู้ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๙ แผนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันนาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๕.๑ แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับพืชผักสวนครัว หมายถึง พืชที่ใช้ส่วนต่างๆ เป็นอาหาร เช่น ลำต้น ใบ ดอก ผล และหัว สามารถปลูกไว้ในบริเวณบ้านเพื่อใช้บริโภคภายในครอบครัว ถ้าเหลือก็สามารถนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวพืชผักสวนครัวเป็นแหล่งรวมสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แกลื้อแร่ และวิตามิน การปลูกพืชผักควรคำนึงถึง ปัจจัยต่างๆ ดังนี้ ๑. การเลือกสถานที่หรือทำเลปลูก ควรเลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุด อยู่ใกล้แหล่งน้ำและไม่ไกลจากที่พื้กออาศัยมากนักเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานด้านการปลูก การดูแลรักษาและสะดวกในการเก็บมา ประกอบอาหารได้ทันทีตามความต้องการ ๒. การเลือกประเภทผักสำหรับปลูก ชนิดของผักที่จะปลูกควรคำนึงถึงการใช้เนื้อที่ได้ประโยชน์มากที่สุด โดยการปลูกผัก มากชนิด ที่สุดเพื่อจะได้มีผักไว้บริโภคหลายๆ อย่าง ควรเลือกชนิดของผักที่เหมาะสม กับสภาพแวดล้อมและปลูกให้ตรงกับฤดูกาล ทั้งนี้ควร พิจารณาเปอร์เซ็นต์ความงอก ของเมล็ดพันธุ์ วันเสื่อมอายุ ปริมาณหรือน้ำหนัก โดยดูจากสลากข้างกระป๋องหรือ ของที่บรรจุ เมล็ด พันธุ์ ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าเมล็ดพันธุ์นั้น ใหม่หรือเสื่อมความงอกแล้ว เวลา วันที่ผลิตถึงวันที่จะซื้อ ถ้ายังนานคุณภาพเมล็ดพันธุ์จะลดลงรวมถึงฤดูการปลูก การปลูกผักควรเลือกให้เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อให้ได้ผักที่มีคุณภาพดี ประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว ๑. ปลูกเป็นรั้วบ้าน (รั้วกินได้) ผักที่สามารถนำมาปลูกทำเป็นรั้ว ได้แก่ กระถินบ้านชะอม ตำลึง ผักหวาน ผักปลั่ง ต้นแค ถั่วพู มะระ ฯลฯ ซึ่งเป็นผักที่ปลูกง่ายและให้ผลผลิตตลอดปี มีคุณค่าทางอาหารสูงและปลอดภัยจากสารเคมี ๒. สามารถใช้ประดับตกแต่งบริเวณบ้าน เช่น จัดสวนผักสวนครัว การปลูกต้นแคเป็นรั้วกินได้ การนำผักสวนครัวที่ปลูกในกระถางแบบแขวน-ห้อยมาตกแต่งบริเวณรอบๆ บ้าน ๓. ใช้พื้นที่ส่วนที่ว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ ๔. ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักมาประกอบอาหารประจำวัน ๕. ครอบครัวได้รับประทานผักที่มีคุณค่าทางอาหารครบถ้วนและปลอดภัยจากสารเคมี ๖. สร้างความสัมพันธ์และสานสายใยรักที่ดีในครอบครัวและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๕/๖,ท ๒.๑ป.๕/๒ ป.๕/๘ ป.๕/๙ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๕/๒ มาตรฐาน พ ๔.๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓ และมาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๕/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเตรียมดินปลูกและเตรียมดินปลูกได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักสวนครัวและปลูกผักสวนครัวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว และ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๕.๒ แผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ การปลูกผักลอยฟ้าคือ การปลูกผักแบบในพื้นที่ยึดของคณเมือง หรือที่เรียกว่า เกษตรคณเมือง ที่มีการปลูกผักในภาชนะต่าง ๆ ที่ใช้พื้นที่ปลูกบนดาดฟ้าหรือระเบียงห้องในการทำเป็นแปลงผัก ด้วยเหตุนี้จึงเรียกว่า แปลงผักลอยฟ้า เพราะคณเมืองเดี๋ยวนี สนใจปลูกผักกันมากขึ้น ไม่ว่าจะปลูกไว้รับประทานเองหรือปลูกขาย แต่เนื่องจากไม่มีพื้นที่สำหรับทำแปลงผัก จึงเริ่มมีแนวทางในการปลูกบนพื้นที่ว่างของดาดฟ้า ข้อดีของการปลูกผักลอยฟ้าที่เรียกว่าลงทุนน้อยกว่า แต่ได้ผลลัพท์มาก ๑.สวยงามและทนทาน ผักที่ปลูกแบบลอยฟ้ามีความสวยงามเร็ว และรากแข็งแรงกว่าการปลูกบนดิน ๒.ใช้ดินได้เรื่อย ๆ ดินที่ใช้ปลูกสามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ต่อ เพราะไม่มีอาการเบื่อหน้าดิน ๓.ควบคุมสภาพแวดล้อมได้ ไม่ต้องกลัวน้ำท่วมขัง สามารถทำโรงเรือน เพื่อป้องกันฝนตกแรง ๔.ไม่ต้องเสียเงินสำหรับไถปรับที่ดิน การปลูกผักแบบลอยฟ้ามีเพียงการเตรียมดินเท่านั้น ซึ่งสามารถนำเอาปุ๋ยคอก พุยมะพร้าว ผสมกับดิน เพียงเท่านั้นจึงไม่ยุ่งยาก และไม่ต้องลงทุนแพง ๕.ไม่พบเจอปัญหาแมลงและศัตรูพืช เพราะโอกาสของแมลงและศัตรูพืชในที่สูงจะมีโอกาสพบน้อยกว่าการปลูกบนพื้นดิน ๖.ได้รับประทานผักที่ปลอดภัย ปราศจากสารเคมี เพราะผู้ปลูกสามารถควบคุมดูแลในแต่ละขั้นตอนเองได้ ๗.ความมั่นคงทางอาหาร แนวคิดอีกอย่างที่ทำให้ผู้เริ่มการปลูกผักแบบลอยฟ้าคำนึงถึง เพราะเชื่อว่าใครๆ ก็สามารถปลูกผักได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน และยังเป็น การช่วยเพิ่มพื้นที่สีเขียวในกรุงเทพฯ อีกด้วย พืชผักที่เหมาะสมกับการปลูกผักลอยฟ้าผักที่สามารถนำมาปลูกลอยฟ้าได้ มีหลายชนิด เน้นการปลูกง่าย โตเร็ว ไม่ยุ่งยากในการดูแล ซึ่งส่วนใหญ่การปลูกในลักษณะนี้จะเป็นการปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดสารเคมี เพื่อให้ได้ประโยชน์ที่ดีแก่ผู้รับประทานได้แก่แตงกวา ผักสลัด โหระพา ผักบุ้งกะหล่ำ คื่นหอย มะเขือเทศ ต้นอ่อนทานตะวัน เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ว ๔.๒,ป.๕/๓ ป.๕/๔ มาตรฐาน ท ๑.๑,ป.๕/๖ มาตรฐาน ท ๔.๑ ,ป.๕/๖ มาตรฐาน ศ ๑.๑,ป.๕/๓ และมาตรฐาน ส ๓.๑,ป.๕/๒

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักลอยฟ้าและปลูกผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าและดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักลอยฟ้า และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๕.๓ แผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ๑ หลุม ๑ เมนู เป็นการปลูกพืชผักสวนครัวตามเมนูอาหารที่ชอบหรือต้องการ จะมีผักชนิดใดที่จะใช้ในการประกอบอาหารโดยผักที่ปลูกนั้น เป็นผักปลอดสารพิษ ไม่ใช้สารเคมี เช่น เมนูลาบขมตำแซบ ในแปลงผักนั้น จะปลูกชะพลู สะระแหน่ หอมแดง พริกแตงกวา และผักชีหอม เป็นต้น เพื่อเวลาประกอบอาหารจะมีผักให้ประกอบอาหารครบทุกชนิด ประหยัดค่าวัตถุดิบ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ผักปลอดสารพิษตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑๖๓ พ.ศ. ๒๕๓๘ ให้คณิยามว่า ผักปลอดสารพิษ คือผักที่มีระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีในการป้องกันและปราบศัตรูพืช รวมทั้งปุ๋ยเคมีเพื่อการเจริญเติบโตของพืช แต่ให้เว้นช่วงการใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยว ซึ่งผลผลิตที่ได้ยังมีสารเคมี

ตกค้าง แต่ไม่เกินในปริมาณที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยให้มีการขอใบรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ใบรับรองผักปลอดสารพิษ ประโยชน์ของผักปลอดสารพิษ ๑. ทำให้ได้พืชผักที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้าง เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค ๒. ช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกผักมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น เนื่องจากไม่มีการฉีดพ่นสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากสารพิษเหล่านี้ด้วย ๓. ลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ๔. ลดปริมาณสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ที่ปนเปื้อนในอากาศและน้ำ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและลดมลพิษของสิ่งแวดล้อมได้ทางหนึ่งผักปลอดสารพิษ ให้ประโยชน์ตั้งแต่ผู้ปลูกเองไปจนถึงผู้บริโภค ช่วยให้สุขภาพดี ไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม นับเป็นอีกทางเลือกที่ดีสำหรับคนชอบทานผักและต้องการความปลอดภัย ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ค ๒.๑ ,ป.๕/๓ ป.๕/๔ มาตรฐาน ต ๑. ๑ ,ป.๕/๑ ป.๕/๓ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ,ป.๕/๓ และมาตรฐาน พ ๔.๑ ,ป.๕/๒ ป.๕/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถออกแบบ ๑ หลุม ๑ เมนู และปลูกผักตามที่ออกแบบได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกเกี่ยวประเภทและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษและสามารถปลูกผักแบบปลอดสารพิษได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักตามเมนูที่ชอบ และ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๕.๔ แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ปุ๋ยหมัก คือ ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยธรรมชาติ ชนิดหนึ่งที่ได้มาจากการนำเอาเศษซากพืช เช่น ฟางข้าว ช้างข้าวโพด ต้นกล้วยต่าง ๆ หญ้าแห้ง ผักตบชวา ของเหลือทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนขยะมูลฝอยตามบ้านเรือนมาหมักร่วมกับมูลสัตว์ ปุ๋ยเคมีหรือสารเร่งจุลินทรีย์เมื่อหมักโดยใช้ระยะเวลาหนึ่งแล้ว เศษพืชจะเปลี่ยนสภาพจากของเดิมเป็นผงเปื่อยยุ่ยสีน้ำตาลปนดำนำไปใส่ในไร่หรือพืชสวน เช่น ไม้ผล พืชผัก หรือไม้ดอกไม้ประดับได้ ประโยชน์ของปุ๋ยหมัก ๑. ช่วยเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ๒. ช่วยเปลี่ยนสภาพของดินจากดินเหนียวหรือดินทรายให้เป็นดินร่วนทำให้สะดวกในการไถพรวน ๓. ช่วยสงวนรักษาความชุ่มชื้นในดินได้ดีขึ้น ๔. ทำให้การถ่ายเทอากาศในดินได้ดี ๕. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ปุ๋ยเคมีและสามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมีลงได้ ๖. ช่วยกระตุ้นให้ธาตุอาหารพืชบางอย่างในดินที่ละลายน้ำยากให้ละลายน้ำง่ายเป็นอาหารแก่พืชได้ดีขึ้น ๗. ไม่เป็นอันตรายต่อดินแม้จะใช้ในปริมาณมาก ๆ ติดต่อกันนาน ๆ ๘. ช่วยปรับสภาพแวดล้อม เช่น กำจัดขยะมูลฝอยและวัชพืชน้ำทั้งหลายให้หมดไป ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๕/๕ มาตรฐาน ง ๑.๑ ป.๕/๑ ป.๕/๒ ป.๕/๔ และมาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๕/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำปุ๋ยหมักและทำปุ๋ยหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกข้อดี และประโยชน์ของปุ๋ยหมักและสามารถกำจัดการเศษใบไม้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ และ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้การทำ

ปัญหา แสดงว่า แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๕.๕ แผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ มะนาว พืชเศรษฐกิจที่มีบทบาทสูง และเป็นที่ต้องการของตลาดตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ประมาณเดือนมีนาคม-เมษายน มะนาวจะมีราคาสูงกว่าปกติ ทำให้มะนาวกลายเป็นพืชที่ล่อตาล่อใจในเรื่องของรายได้ ส่งผลให้มีเกษตรกรทั้งมือเก่ามือใหม่มาหน้าหลายตาอยากที่จะลงทุนปลูกมะนาว เพราะมองเห็นโอกาสที่จะรวยจากการปลูกมะนาว แต่เหรียญที่มี ๒ ด้านฉนั้นใด การประกอบธุรกิจก็เป็นเช่นนั้น มีข้อดี ข้อเสีย อยู่ที่ว่าใครจะเรียนรู้และปรับตัวได้เร็วกว่ากัน การปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ เป็นอีกแนวทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรที่ต้องการให้มะนาวสามารถออกนอกฤดู และง่ายต่อการจัดการ เนื่องจากการปลูกในบ่อซีเมนต์สามารถปลูกให้มีขนาดทรงพุ่มเท่ากับการปลูกในแปลงดินได้ และง่ายต่อการรดน้ำเพื่อบังคับให้ออกนอกฤดู พันธุ์มะนาวที่แนะนำให้ปลูก ได้แก่ มะนาวแป้น มะนาวแป้นพันธุ์พิจิตร และพันธุ์อื่นๆ ข้อดีการปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ ๑. สามารถบังคับให้มะนาวออกนอกฤดูหรือตลอดทั้งปีได้ง่าย ๒. ไม่เปลืองแรงงานหรือเกิดค่าใช้จ่ายในการเตรียมแปลงหรือปรับพื้นที่ ๓. ง่ายต่อการดูแล และการให้น้ำมีประสิทธิภาพ ๔. ป้องกันโรคบางชนิดได้ง่ายจากสภาพดินที่ไม่เหมาะสม ๕. เหมาะสำหรับการปลูกไว้รับประทานเองหรือเพื่อส่งจำหน่าย ๖. สามารถใช้เป็นไม้ประดับได้อีกทาง ข้อเสียการปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ ๑. มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในส่วนของบ่อซีเมนต์ ๒. อายุของต้นมะนาวสั้นกว่าการปลูกในแปลงดินแต่ไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ว ๒.๑ ป.๕/๓ มาตรฐาน ท ๓.๑ ป.๕/๔ ป.๕/๕ และมาตรฐาน พ ๔.๑ ป.๕/๒

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์และปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาต้นมะนาวและดูแลรักษาต้นมะนาวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๕.๖ แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ไม้ผล คือ ต้นไม้ที่ออกลูกออกผลให้เรารับประทานเราเรียกลูกหรือผลของมันว่า "ลูกไม้" หรือ "ผลไม้" สำหรับไม้ผลนั้น มีทั้งไม้ยืนต้นและไม้ล้มลุก ซึ่งไม้ผลยืนต้นมีตั้งแต่ลำต้นขนาดเล็กไปจนถึงลำต้นขนาดใหญ่ มีทั้งที่รับประทานผลสุกและรับประทานผลดิบการปลูกไม้ผลสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้หลายครั้งและสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเก็บรักษาได้ยาวนานขึ้น แต่การปลูกไม้ผลจะต้องเรียนรู้การวางแผนและศึกษากระบวนการผลิตอย่างถูกต้อง การที่จะเลือกปลูกไม้ผลชนิดใด ควรพิจารณาความต้องการสภาพดินฟ้าอากาศของไม้ผลแต่ละชนิด ต้องพิจารณาให้ถูกต้องเหมาะสมมีหลักพิจารณา ดังนี้ ๑. ไม้ผลที่ต้องการอากาศค่อนข้างร้อนและชื้น ต้องการ

ความชื้นในดินและในอากาศค่อนข้างสูง เช่นเงาะ ทุเรียน มังคุด กล้วย มะไฟ เป็นต้น พวกนี้เจริญเติบโตได้ดีในที่ที่มีอากาศเย็น ฝนตกชุก เช่น ทางภาคใต้ ภาคตะวันออก และบางส่วนของภาคกลาง

๒. ไม้ผลที่ต้องการอากาศกึ่งร้อน เช่น ลิ้นชี้ ลำไย จะเจริญเติบโตได้ดีทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในบริเวณที่มีอากาศเย็นบางจังหวัด เช่น อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเลย เป็นต้น ๓. ไม้ผลที่ต้องการอากาศเย็นจัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่มีน้ำค้างและหมอกจัด เช่น สตรอเบอร์รี่ แอปเปิ้ล ท้อ เป็นต้น ไม้ผลเหล่านี้ จะสามารถเติบโตได้ดีทางภาคเหนือหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแถบภูเขาสูง ที่มีอากาศหนาวเย็นเกือบตลอดทั้งปี ๔. ไม้ผลที่ปลูกได้ทั่วไป แม้แต่ในพื้นที่ค่อนข้างแห้งแล้ง และอากาศร้อนจัดก็สามารถเจริญเติบโตได้ เช่น มะม่วง ขนุน ละมุด ฝรั่ง น้อยหน่า เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ท ๔.๑ ป.๕/๓ และ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๕/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกไม้ผลและสามารถปลูกไม้ผลได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาไม้ผลและดูแลรักษาไม้ผลที่ปลูกได้ถูกต้อง นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ไม้ผล และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๕.๗ แผนการเรียนรู้อนุรักษ์แม่โพสพ

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ แม่โพสพ หรือ แม่โคควดี เป็นนามที่หมายถึงเทวนารี คือเทพที่เป็นสัญลักษณ์ของข้าว ซึ่งเป็นอาหารหลักของชาวโลกส่วนใหญ่ โดยเฉพาะนามโคควดีนั้น มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าระบบเศรษฐกิจค่อนข้างชัดเจน ตำนานแม่โพสพจึงมีลักษณะเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีสารัตถะแทรกแฝงอยู่ ซึ่งถ้าถอดความออกมา ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการทำนา และการบริหารจัดการข้าวเป็นอย่างดี ดังเช่น๑. การปลูกฝังความสำนึกให้เห็นคุณค่าของข้าว เพื่อให้ช่วยกันถนอมรักษา๒. การกำหนดกระบวนการที่สมบูรณ์แบบในการสร้างผลผลิตข้าว ๓. การบริหารจัดการข้าว ตามวิถีภูมิปัญญาชาวบ้านที่ควรส่งเสริมเป็นทางเลือกนั้น ถ้าเป็นแนวทางที่ได้ผลก็อาจนำไปสู่ทางหลัก หรือเป็นนโยบายระดับชาติได้ อนึ่ง ภูมิปัญญาชาวบ้านที่แทรกอยู่ในตำนานแม่โพสพนั้น เป็นต้นทุนทางสังคมที่ สืบทอดมายาวนาน ซึ่งสามารถจะนำไปพัฒนาสังคมในด้านอื่นๆ ให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืนได้ การผลิตข้าวอินทรีย์เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่เน้นเรื่องของธรรมชาติเป็นสำคัญ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ การรักษาสมดุลธรรมชาติและการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เพื่อการผลิตอย่างยั่งยืน เช่น ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการปลูกพืชหมุนเวียน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในไร่นาหรือจากแหล่งอื่น ควบคุมโรค แมลงและศัตรูศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานที่ไม่ใช้สารเคมี การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมมีความต้านทานโดยธรรมชาติ รักษาสมดุลของศัตรูธรรมชาติ การจัดการพืช ดิน และน้ำ ให้ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการของต้นข้าว เพื่อให้ต้นข้าวเจริญเติบโตได้ดี มีความสมบูรณ์แข็งแรงตามธรรมชาติ การจัดการสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมต่อการระบาดของโรค แมลงและศัตรูศัตรูข้าว เป็นต้น การปฏิบัติเช่นนี้ก็สามารถทำให้ต้นข้าวที่ปลูกให้ผลผลิตสูงในระดับที่น่าพอใจ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการ

สอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ท ๒.๑ ป.๕/๒ ป.๕/๔ มาตรฐาน ศ ๓.๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓ และมาตรฐาน ง ๑.๑ ป.๕/๑ ป.๕/๒ ป.๕/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของแมโพสไฟต์ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำนาข้าวอินทรีย์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถทำกระถางต้นไม้จากฟางข้าวได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของข้าว(A) แสดงว่า แผนการเรียนรู้ครั้งนี้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๕.๘ แผนการเรียนรู้หัวคันนาทองคำ

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ หัวคันนาทองคำ หมายถึง ส่วนหนึ่งในการออกแบบพื้นที่ด้วย โคก หนอง นา โมเดล คือ การนำเอาทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ออกแบบแปลงเกษตรให้เหมาะสมตามสภาพพื้นที่หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การออกแบบตามหลักภูมิสังคม เพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและช่วยเรื่องของการจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการทำการเกษตรตลอดทั้งปี การออกแบบพื้นที่ตามหลักภูมิสังคมนั้นสามารถตอบสนองเรื่องการพึ่งตนเองที่ไม่ใช่เพียงการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเพียงอย่างเดียว แต่นำเอาหลักการของการปลูกพืชผสมผสานเพื่อให้เกิดระบบนิเวศที่เกื้อกูล โดยเกษตรกรจะต้องรู้ลักษณะพื้นที่แปลงเกษตรของตนเองว่าเป็นแบบใด เช่น ที่ราบลุ่มน้ำท่วม พื้นที่โคกฯ นอกจากนี้ยังต้องเรียนรู้ทิศทางการพัดของลม หัวคันนาทองคำเป็นการนำเทคนิคการปรับพื้นที่แปลงเกษตรเพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุดเพื่อปลูกผัก ปลูกพืช ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นพืช ผัก ผลไม้ หรือแม้กระทั่งเลี้ยงสัตว์บนคันนาทำให้ได้กินได้ใช้ตลอดทั้งปี และเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบพื้นที่ด้วยโคก หนอง นา โมเดล คันนาทองคำเป็นการน้อมนำศาสตร์พระราชา เกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่หรือเรียกว่าการออกแบบตามภูมิสังคม เพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หัวคันนาทองคำไม่ได้พึ่งจะเกิดขึ้นมา แต่มีมาตั้งแต่ในอดีต ชาวนาสยามก่อนนั้นนิยมปลูกพืชผักบนคันนา ดังนั้นหัวคันนาสมัยก่อนจึงมีขนาดที่ใหญ่ต่างจากปัจจุบันที่มีขนาดเล็กลงจากแต่ก่อนมากและไม่นิยมปลูกพืชผักบนหัวคันนากัน เพราะคิดว่าเสียพื้นที่การทำนาแต่รู้หรือไม่ว่าการปลูกพืชผักบนคันนานั้นจะช่วยให้ชาวนาประหยัดค่าใช้จ่ายค่าอาหารไปได้มาก เพราะต้องมาควักสตางค์ไปซื้อและที่สำคัญได้กินอาหารปลอดสารเคมี ง่ายๆ ว่าที่ชาวนารอผลผลิตจากข้าวถ้าไม่ปลูกพืชผักอย่างอื่นก็ได้แต่ข้าวมีรายได้จากข้าวฤดูกลดละ ๑-๒ ครั้งเท่านั้น ในระหว่างที่รอต้องใช้เงินเก็บ แต่ถ้าปลูกพืชผักบนคันนา เลี้ยงปลาในนาข้าว ชาวนาก็สามารถลดรายจ่ายในเรื่องอาหารนอกจากจะกินแล้วยังสามารถแจก แบ่งปันขายได้อีกด้วยตามทฤษฎีบันได ๙ ขั้น สู่ความพอเพียง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๕/๒ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๕/๒ มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๕/๓ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๕/๕ มาตรฐาน ค ๑.๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓ ป.๕/๔ ป.๕/๕

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายและแยกเกี่ยวกับ ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่างและการปลูกพืช ๕ ระดับได้ นักเรียนอธิบายหลักการหัวคันนาทองคำและสร้างแบบจำลองฝายชะลอน้ำได้ นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีอย่างจำกัด

และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้หัวคันทองคำมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๕.๙ แผนการเรียนรู้โคก หนอง นา

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ โคก หนอง นา คือ การจัดการพื้นที่ซึ่งเหมาะสมกับพื้นที่การเกษตร ซึ่งเป็นผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ เข้ากับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้นๆ โคก หนอง นา โมเดล เป็นการที่ให้ธรรมชาติจัดการตัวมันเองโดยมี มนุษย์เป็นส่วนส่งเสริมให้มันสำเร็จเร็วขึ้น อย่างเป็นระบบ โคกเป็นพื้นที่สูง ดินที่ขุดทำหนองน้ำนั้นให้นำมาทำโคก บนโคกปลูก “ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง” ตามแนวทางพระราชดำริ ปลูกพืช ผัก สวนครัว เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ทำให้พออยู่ พอกิน พอใช้ พอมีเงิน เป็นเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน ก่อนเข้าสู่ขั้นก้าวหน้า คือทำบุญ ทำทาน เก็บรักษา ค้าขาย และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ปลูกที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ หนอง คือ หนองน้ำหรือแหล่งน้ำขุดหนองเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้งหรือจำเริญ และเป็นที่ยรับน้ำยามน้ำท่วม (หลุมขนมครก) ขุด “คลองไส้ไก่” หรือคลองระบายน้ำรอบพื้นที่ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยขุดให้คดเคี้ยวไปตามพื้นที่เพื่อให้น้ำกระจายเต็มพื้นที่เพิ่มความชุ่มชื้น ลดพลังงานในการรดน้ำต้นไม้ ทำฝายทดน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ให้มากที่สุด โดยเฉพาะเมื่อพื้นที่โดยรอบไม่มีการกักเก็บน้ำ น้ำจะหลากลงมายังหนองน้ำ และคลองไส้ไก่ ให้ทำฝายทดน้ำเก็บไว้ใช้ยามหน้าแล้ง พัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ ทั้งการขุดลอก หนอง คู คลอง เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้ง และเพิ่มการระบายน้ำยามน้ำหลาก และนาเป็นพื้นที่น่านน้ำให้ปลูกข้าวอินทรีย์พื้นบ้าน โดยเริ่มจากการฟื้นฟูดิน ด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ยั่งยืน คั้นชีวิตเล็กๆ หรือจุลินทรีย์กลับคืนแผ่นดินใช้การควบคุมปริมาณน้ำในนาเพื่อคุมหญ้า ทำให้ปลอดสารเคมีได้ ปลอดภัยทั้งคนปลูก คนกิน ยกคันทองคำให้มีความสูงและกว้างเพื่อใช้เป็นที่ยรับน้ำยามน้ำท่วม ปลูกพืชอาหารตามคันทองคำ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๕/๒ มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๕/๒ ป.๕/๓ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๕/๑ และมาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๕/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายโคก หนอง นา และเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเกษตรได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถออกแบบ โคก หนอง นา โมเดล ตามแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของโคกหนองนาโมเดล แสดงว่า แผนการเรียนรู้โคก หนอง นามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

6. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

การจัดการเรียนรู้ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๙ แผนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมล็ด ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๖.๑ แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับพืชผักสวนครัว หมายถึง พืชที่ใช้ส่วนต่างๆ เป็นอาหาร เช่น ลำต้น ใบ ดอก ผล และหัว สามารถปลูกไว้ในบริเวณบ้านเพื่อใช้บริโภคภายในครอบครัว ถ้าเหลือก็สามารถนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวพืชผักสวนครัวเป็นแหล่งรวมสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แร่ธาตุ และวิตามิน การปลูกพืชผักควรคำนึงถึง ปัจจัยต่างๆ ดังนี้ ๑. การเลือกสถานที่หรือทำเลปลูก ควรเลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุด อยู่ใกล้แหล่งน้ำและไม่ไกลจากที่พักอาศัยมากนักเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานด้านการปลูก การดูแลรักษาและสะดวกในการเก็บมา ประกอบอาหารได้ทันทีตามความต้องการ ๒. การเลือกประเภทผักสำหรับปลูก ชนิดของผักที่จะปลูกควรคำนึงถึงการใช้เนื้อที่ได้ประโยชน์มากที่สุด โดยการปลูกผัก มากชนิด ที่สุดเพื่อจะได้มีผักไว้บริโภคหลายๆ อย่าง ควรเลือกชนิดของผักที่เหมาะสม กับสภาพแวดล้อมและปลูกให้ตรงกับฤดูกาล ทั้งนี้ควร พิจารณาเปอร์เซ็นต์ความงอก ของเมล็ดพันธุ์ วันเสื่อมอายุ ปริมาณหรือน้ำหนัก โดยดูจากสลากข้างกระป๋องหรือซองที่บรรจุ เมล็ด พันธุ์ ซึ่งจะทำให้ทราบว่าเมล็ดพันธุ์นั้น ใหม่หรือเสื่อมความงอกแล้ว เวลา วันที่ผลิตถึงวันที่จะซื้อ ถ้ายังนานคุณภาพเมล็ดพันธุ์จะลดลงรวมถึงฤดูการปลูก การปลูกผักควรเลือกให้เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อให้ได้ผักที่มีคุณภาพดี ประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว ๑. ปลูกเป็นรั้วบ้าน (รั้วกินได้) ผักที่สามารถนำมาปลูกทำเป็นรั้ว ได้แก่ กระถินบ้านชะอม ตำลึง ผักหวาน ผักปลั่ง ต้นแค ถั่วพู มะระ ฯลฯ ซึ่งเป็นผักที่ปลูกง่ายและให้ผลผลิตตลอดปี มีคุณค่าทางอาหารสูงและปลอดภัยจากสารเคมี ๒. สามารถใช้ประดับตกแต่งบริเวณบ้าน เช่น จัดสวนผักสวนครัว การปลูกต้นแคเป็นรั้วกินได้ การนำผักสวนครัวที่ปลูกในกระถางแบบแขวน-ห้อยมาตกแต่งบริเวณรอบๆ บ้าน ๓. ใช้พื้นที่ส่วนที่ว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ ๔. ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักมาประกอบอาหารประจำวัน ๕. ครอบครัวได้รับประทานผักที่มีคุณค่าทางอาหารครบถ้วนและปลอดภัยจากสารเคมี ๖. สร้างความสัมพันธ์และสานสายใยรักที่ดีในครอบครัวและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๖/๖,ท ๒.๑ ป.๖/๒ ป.๖/๘ ป.๖/๙ มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๖/๒ ป.๖/๓ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๖/๒ มาตรฐาน พ ๔.๑ ป.๖/๒ ป.๖/๓และ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๖/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเตรียมดินปลูกและเตรียมดินปลูกได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักสวนครัวและปลูกผักสวนครัวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๖.๒ แผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ การปลูกผักลอยฟ้าคือ การปลูกผักแบบในพื้นที่จำกัดของคนเมือง หรือที่เรียกว่า เกษตรคนเมือง ที่มีการปลูกผักในภาชนะต่าง ๆ ที่ใช้พื้นที่ปลูกบนดาดฟ้าหรือระเบียงห้องในการทำเป็นแปลงผัก ด้วยเหตุนี้จึงเรียกว่า แปลงผักลอยฟ้า เพราะคนเมืองเดี๋ยวนี้ สนใจปลูกผักกันมากขึ้น ไม่ว่าจะปลูกไว้รับประทานเองหรือปลูกขาย แต่เนื่องจากไม่มีพื้นที่สำหรับทำแปลงผัก จึงเริ่มมีแนวทางในการปลูกบนพื้นที่ว่างของดาดฟ้า ข้อดีของการปลูกผักลอยฟ้าที่เรียกได้ว่าลงทุนน้อยกว่า แต่

ได้ผลลัพธ์มาก ๑. สวยงามและทนทาน ผักที่ปลูกแบบลอยฟ้ามีความสวยงามเร็ว และรากแข็งแรงกว่าการปลูกบนดิน ๒. ใช้ดินได้เรื่อย ๆ ดินที่ใช้ปลูกสามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ต่อ เพราะไม่มีอาการเบื่อหน้าดิน ๓. ควบคุมสภาพแวดล้อมได้ ไม่ต้องกลัวน้ำท่วมขัง สามารถทำโรงเรือน เพื่อป้องกันฝนตกแรง ๔. ไม่ต้องเสียเงินสำหรับไถปรับที่ดิน การปลูกผักแบบลอยฟ้ามีเพียงการเตรียมดินเท่านั้น ซึ่งสามารถนำเอาปุ๋ยคอก ขุยมะพร้าว ผสมกับดิน เพียงเท่านี้จึงไม่ยุ่งยาก และไม่ต้องลงทุนแพง ๕. ไม่พบเจอปัญหาแมลงและศัตรูพืช เพราะโอกาสของแมลงและศัตรูพืชในที่สูงจะมีโอกาสพบน้อยกว่าการปลูกบนพื้นดิน ๖. ได้รับประทานผักที่ปลอดภัย ปราศจากสารเคมี เพราะผู้ปลูกสามารถควบคุมดูแลในแต่ละขั้นตอนเองได้ ๗. ความมั่นคงทางอาหาร แนวคิดอีกอย่างที่ทำให้ผู้ริเริ่มการปลูกผักแบบลอยฟ้าคำนึงถึง เพราะเชื่อว่าใครๆ ก็สามารถปลูกผักได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน และยังเป็นการช่วยเพิ่มพื้นที่สีเขียวในกรุงเทพฯ อีกด้วยพืชผักที่เหมาะสมกับการปลูกผักลอยฟ้าผักที่สามารถนำมาปลูกลอยฟ้าได้ มีหลายชนิด เน้นการปลูกง่าย โตเร็ว ไม่ยุ่งยากในการดูแล ซึ่งส่วนใหญ่การปลูกในลักษณะนี้จะเป็นการปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดสารเคมี เพื่อให้ได้ประโยชน์ที่ดีแก่ผู้บริโภค ได้รับประทานได้แก่แตงกวา ผักสลัด โหระพา ผักบุ้ง กะหล่ำปลี หัวหอม มะเขือเทศ ต้นอ่อนทานตะวัน เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ว ๔.๒,ป.๖/๓ ป.๖/๔ มาตรฐาน ท ๑.๑,ป.๖/๖ มาตรฐาน ท ๔.๑,ป.๖/๖ มาตรฐาน ศ ๑.๑,ป.๖/๓ และ มาตรฐาน ส ๓.๑,ป.๖/๒

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักลอยฟ้าและปลูกผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าและดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักลอยฟ้า และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๖.๓ แผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ๑ หลุม ๑ เมนู เป็นการปลูกพืชผักสวนครัวตามเมนูอาหารที่ชอบหรือต้องการ จะมีผักชนิดใดที่จะใช้ในการประกอบอาหารโดยผักที่ปลูกนั้น เป็นผักปลอดสารพิษ ไม่ใช่สารเคมี เช่น เมนูลาบขมตำแซบ ในแปลงผักนั้น จะปลูกชะพลู สะระแหน่ หอมแดง พริกแตงกวา และผักชีหอม เป็นต้น เพื่อเวลาประกอบอาหารจะมีผักให้ประกอบอาหารครบทุกชนิด ประหยัดค่าวัตถุดิบ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ผักปลอดสารพิษตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑๖๓ พ.ศ. ๒๕๓๘ ให้ค่านิยามว่า ผักปลอดสารพิษ คือผักที่มีระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีในการป้องกันและปราบศัตรูพืช รวมทั้งปุ๋ยเคมีเพื่อการเจริญเติบโตของพืช แต่ให้เว้นช่วงการใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยว ซึ่งผลผลิตที่ได้ยังมีสารเคมีตกค้าง แต่ไม่เกินในปริมาณที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยให้มีการขอใบรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ใบรับรองผักปลอดสารพิษ ประโยชน์ของผักปลอดสารพิษ ๑. ทำให้ได้พืชผักที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้าง เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค ๒. ช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกผักมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น เนื่องจากไม่มีการฉีดยาฆ่าแมลงป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากสารพิษเหล่านี้ด้วย ๓. ลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ๔. ลดปริมาณสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ที่ปนเปื้อนในอากาศและน้ำ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและลดมลพิษ

ของสิ่งแวดล้อมได้ทางหนึ่งผักปลอดสารพิษ ให้ประโยชน์ตั้งแต่ผู้ปลูกเองไปจนถึงผู้บริโภค ช่วยให้สุขภาพดี ไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม นับเป็นอีกทางเลือกที่ดีสำหรับคนชอบทานผักและต้องการความปลอดภัย ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ค ๒.๑ ,ป.๖/๓ ป.๖/๔ มาตรฐาน ต ๑.๑ ,ป.๖/๑ ป.๖/๓ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ,ป.๖/๓

และมาตรฐาน พ ๔.๑ ,ป.๖/๒ ป.๖/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถออกแบบ ๑ หลุม ๑ เมนู และปลูกผักตามที่ออกแบบได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกเกี่ยวประเภทและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษและสามารถปลูกผักแบบปลอดสารพิษได้ถูกต้องตามขั้นตอนนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักตามเมนูที่ชอบ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๖.๔ แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ปุ๋ยหมัก คือ ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยธรรมชาติ ชนิดหนึ่งที่ได้มาจากการนำเอาเศษซากพืช เช่น ฟางข้าว ชังข้าวโพด ต้นถั่วต่าง ๆ หญ้าแห้ง ผักตบชวา ของเหลือทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนขยะมูลฝอยตามบ้านเรือนมาหมักร่วมกับมูลสัตว์ ปุ๋ยเคมีหรือสารเร่งจุลินทรีย์เมื่อหมักโดยใช้ระยะเวลาหนึ่งแล้ว เศษพืชจะเปลี่ยนสภาพจากของเดิมเป็นผงเปื่อยยุ่ยสีน้ำตาลปนดำนำไปใส่ในไร่นาหรือพืชสวน เช่น ไม้ผล พืชผัก หรือไม้ดอกไม้ประดับได้ ประโยชน์ของปุ๋ยหมัก ๑. ช่วยเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุให้แกดิน ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ๒. ช่วยเปลี่ยนสภาพของดินจากดินเหนียวหรือดินทรายให้เป็นดินร่วนทำให้สะดวกในการไถพรวน ๓. ช่วยสงวนรักษาความชุ่มชื้นในดินได้ดีขึ้น ๔. ทำให้การถ่ายเทอากาศในดินได้ดี ๕. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ปุ๋ยเคมีและสามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมีลงได้ ๖. ช่วยกระตุ้นให้ธาตุอาหารพืชบางอย่างในดินที่ละลายน้ำยากให้ละลายน้ำง่ายเป็นอาหารแก่พืชได้ดีขึ้น ๗. ไม่เป็นอันตรายต่อดินแม้จะใช้ในปริมาณมาก ๆ ติดต่อกันนาน ๆ ๘. ช่วยปรับสภาพแวดล้อม เช่น กำจัดขยะมูลฝอยและวัชพืชน้ำทั้งหลายให้หมดไป ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ท ๑.๑ ป.๖/๕ มาตรฐาน ง ๑.๑ ป.๖/๑ ป.๖/๒ ป.๖/๔ และมาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๖/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำปุ๋ยหมักและทำปุ๋ยหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกข้อดี และประโยชน์ของปุ๋ยหมักและสามารถกำจัดเศษใบไม้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๖.๕ แผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ มะนาว พืชเศรษฐกิจที่มีบทบาทสูง และเป็นที่ต้องการของตลาดตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ประมาณเดือนมีนาคม-เมษายน มะนาวจะมีราคาสูงกว่าปกติ ทำให้มะนาวกลายเป็นพืชที่ล่อตาล่อใจในเรื่องของรายได้ ส่งผลให้มีเกษตรกรทั้งมือเก่ามือใหม่มาก

หน้าหลายตาอยากที่จะลงทุนปลูग्มะนาว เพราะมองเห็นโอกาสที่จะรวยจากการปลูग्มะนาว แต่เหรียญที่มี ๒ ด้านฉันทิ การประกอบธุรกิจก็เป็นเช่นนั้น มีข้อดี ข้อเสีย อยู่ที่ว่าใครจะเรียนรู้และปรับตัวได้เร็วกว่ากัน การปลูग्มะนาวในบ่อซีเมนต์ เป็นอีกแนวทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรที่ต้องการให้มะนาวสามารถออกลูกนอกฤดู และง่ายต่อการจัดการ เนื่องจากการปลูग्ในบ่อซีเมนต์สามารถปลูग्ให้มีขนาดทรงพุ่มเท่ากับการปลูग्ในแปลงดินได้ และง่ายต่อการรดน้ำเพื่อบังคับให้ออกลูกนอกฤดู พันธุ์มะนาวที่แนะนำให้ปลูग् ได้แก่ มะนาวแป้น มะนาวแป้นพันธุ์พิจิตร และพันธุ์อื่นๆ ข้อดีการปลูग्มะนาวในบ่อซีเมนต์ ๑. สามารถบังคับให้มะนาวออกลูกนอกฤดูหรือตลอดทั้งปีได้ง่าย ๒. ไม่เปลืองแรงงานหรือเกิดค่าใช้จ่ายในการเตรียมแปลงหรือปรับพื้นที่ ๓. ง่ายต่อการดูแล และการให้น้ำมีประสิทธิภาพ ๔. ป้องกันโรคบางชนิดได้ง่ายจากสภาพดินที่ไม่เหมาะสม ๕. เหมาะสำหรับการปลูग्ไว้รับประทานเองหรือเพื่อส่งจำหน่าย ๖. สามารถใช้เป็นไม้ประดับได้อีกทาง ข้อเสียการปลูग्มะนาวในบ่อซีเมนต์ ๑. มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในส่วนของบ่อซีเมนต์ ๒. อายุของต้นมะนาวสั้นกว่าการปลูग्ในแปลงดินแต่ไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ว ๒.๑ ป.๖/๓ มาตรฐาน ท ๓.๑ ป.๖/๔ ป.๖/๕ และมาตรฐาน พ ๔.๑ ป.๖/๒

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูग्มะนาวในบ่อซีเมนต์และปลูग्มะนาวในบ่อซีเมนต์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาต้นมะนาวและดูแลรักษาต้นมะนาวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูग्มะนาวในบ่อซีเมนต์ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูग्มะนาวในบ่อซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๖.๖ แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้นี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับไม้ผล คือ ต้นไม้ที่ออกลูกออกผลให้เรา รับประทานเราเรียกลูกหรือผลของมันว่า "ลูกไม้" หรือ "ผลไม้" สำหรับไม้ผลนั้น มีทั้งไม้ยืนต้นและไม้ล้มลุก ซึ่งไม้ผลยืนต้นมีตั้งแต่ลำต้นขนาดเล็กไปจนถึงลำต้นขนาดใหญ่ มีทั้งที่รับประทานผลสุกและรับประทานผลดิบการปลูग्ไม้ผลสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้หลายครั้งและสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเก็บรักษาได้ยาวนานขึ้น แต่การปลูग्ไม้ผลจะต้องเรียนรู้การวางแผนและศึกษากระบวนการผลิตอย่างถูกต้อง การที่จะเลือกปลูग्ไม้ผลชนิดใด ควรพิจารณาความต้องการสภาพดินฟ้าอากาศของไม้ผลแต่ละชนิด ต้องพิจารณาให้ถูกต้องเหมาะสมมีหลักพิจารณา ดังนี้ ๑. ไม้ผลที่ต้องการอากาศค่อนข้างร้อนและชื้น ต้องการความชื้นในดินและในอากาศค่อนข้างสูง เช่นเงาะ ทุเรียน มังคุด ลำงาสาด มะไฟ เป็นต้น พวกนี้เจริญเติบโตได้ดีในที่ที่มีอากาศเย็น ฝนตกชุก เช่น ทางภาคใต้ ภาคตะวันออก และบางส่วนของภาคกลาง ๒. ไม้ผลที่ต้องการอากาศกึ่งร้อน เช่น ลิ้นชี้ ลำไย จะเจริญเติบโตได้ดีทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในบริเวณที่มีอากาศเย็นบางจังหวัด เช่น อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเลย เป็นต้น ๓. ไม้ผลที่ต้องการอากาศเย็นจัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่มีน้ำค้างและหมอกจัด เช่น สตรอเบอร์รี่ แอปเปิ้ล ท้อ เป็นต้น ไม้ผลเหล่านี้ จะสามารถเติบโตได้ดีทางภาคเหนือหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแถบภูเขาสูง ที่มีอากาศหนาวเย็นเกือบตลอดทั้งปี ๔. ไม้ผลที่ปลูग्ได้ทั่วไป แม้แต่ในพื้นที่ค่อนข้างแห้งแล้ง และอากาศร้อนจัดก็สามารถ

เจริญเติบโตได้ เช่น มะม่วง ขนุน ละมุด ฝรั่ง น้อยหน่า เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ท ๔.๑ ป.๖/๓ และมาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๖/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกไม้ผลและสามารถปลูกไม้ผลได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาไม้ผลและดูแลรักษาไม้ผลที่ปลูกได้ถูกต้อง นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ไม้ผล และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๖.๗ แผนการเรียนรู้อนุรักษ์แม่โพสพ

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับแม่โพสพ หรือ แม่โคควดี เป็นนามที่หมายถึงเทวณารี คือเทพที่เป็นสัญลักษณ์ของข้าว ซึ่งเป็นอาหารหลักของชาวโลกส่วนใหญ่ โดยเฉพาะนามโคควดีนั้น มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าระบบเศรษฐกิจค่อนข้างชัดเจน ตำนานแม่โพสพจึงมีลักษณะเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีสารัตถะแทรกแฝงอยู่ ซึ่งถ้าถอดความออกมา ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการทำนา และการบริหารจัดการข้าวเป็นอย่างดี ดังเช่น ๑. การปลูกฝังความสำนึกให้เห็นคุณค่าของข้าว เพื่อให้ช่วยกันถนอมรักษา ๒. การกำหนดกระบวนการที่สมบูรณ์แบบในการสร้างผลผลิตข้าว ๓. การบริหารจัดการข้าว ตามวิถีภูมิปัญญาชาวบ้านที่ควรส่งเสริมเป็นทางเลือกนั้น ถ้าเป็นแนวทางที่ได้ผลก็อาจนำไปสู่ทางหลัก หรือเป็นนโยบายระดับชาติได้ อนึ่ง ภูมิปัญญาชาวบ้านที่แทรกอยู่ในตำนานแม่โพสพนั้น เป็นต้นทุนทางสังคมที่ สืบทอดมายาวนาน ซึ่งสามารถจะนำไปพัฒนาสังคมในด้านอื่นๆ ให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืนได้ การผลิตข้าวอินทรีย์เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่เน้นเรื่องของธรรมชาติเป็นสำคัญ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ การรักษาสมดุลธรรมชาติและการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เพื่อการผลิตอย่างยั่งยืน เช่น ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการปลูกพืชหมุนเวียน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในไร่นา หรือจากแหล่งอื่น ควบคุมโรค แมลงและศัตรูศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานที่ไม่ใช้สารเคมี การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมมีความต้านทานโดยธรรมชาติ รักษาสมดุลของศัตรูธรรมชาติ การจัดการพืช ดิน และน้ำ ให้ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการของต้นข้าว เพื่อให้ต้นข้าวเจริญเติบโตได้ดี มีความสมบูรณ์แข็งแรงตามธรรมชาติ การจัดการสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมต่อการระบาดของโรค แมลงและศัตรูศัตรูข้าว เป็นต้น การปฏิบัติเช่นนี้ก็สามารถทำให้ต้นข้าวที่ปลูกให้ผลผลิตสูงในระดับที่น่าพอใจ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ท ๒.๑ ป.๖/๒ ป.๖/๔ มาตรฐาน ศ ๓.๑ ป.๖/๒ ป.๖/๓ และมาตรฐาน ง ๑.๑ ป.๖/๑ ป.๖/๒ ป.๖/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของแม่โพสพได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำนาข้าวอินทรีย์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถทำกระถางต้นไม้จากฟางข้าวได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของข้าว แสดงว่าแผนการเรียนรู้อนุรักษ์แม่โพสพ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๖.๘ แผนการเรียนรู้หัวคันทองคำ

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้นี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ หัวคันทองคำ หมายถึง ส่วนหนึ่งในการออกแบบพื้นที่ด้วย โคนง นา โมเดล คือ การนำเอาทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ออกแบบแปลงเกษตรให้เหมาะสมตามสภาพพื้นที่หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การออกแบบตามหลักภูมิสังคม เพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและช่วยเรื่องของการจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการทำการเกษตรตลอดทั้งปี การออกแบบพื้นที่ตามหลักภูมิสังคมนั้นสามารถตอบสนองเรื่องการพึ่งตนเองที่ไม่ใช่เพียงการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเพียงอย่างเดียว แต่นำเอาหลักการของการปลูกพืชผสมผสานเพื่อให้เกิดระบบนิเวศที่เกื้อกูล โดยเกษตรกรจะต้องรู้ลักษณะพื้นที่แปลงเกษตรของตนเองว่าเป็นแบบใด เช่น ที่ราบลุ่มน้ำท่วม พื้นที่โคกฯ นอกจากนี้ยังต้องเรียนรู้ทิศทางการพัฒนาของลุ่ม หัวคันทองคำเป็นการนำเทคนิคการปรับพื้นที่แปลงเกษตรเพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุดเพื่อปลูกผัก ปลูกพืช ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นพืช ผัก ผลไม้ หรือแม้กระทั่งเลี้ยงสัตว์บนคันทาทำให้ได้กินได้ใช้ตลอดทั้งปี และเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบพื้นที่ด้วยโคนง นา โมเดล คันทองคำเป็นการน้อมนำศาสตร์พระราชา เกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่หรือเรียกว่าการออกแบบตามภูมิสังคม เพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หัวคันทองคำไม่ได้พึ่งจะเกิดขึ้นมา แต่มีมาตั้งแต่ในอดีต ชาวนาสมัยก่อนนั้นนิยมปลูกพืชผักบนคันทา ดังนั้นหัวคันทาสมัยก่อนจึงมีขนาดใหญ่ต่างจากปัจจุบันที่มีขนาดเล็กลงจากแต่ก่อนมาก และไม่นิยมปลูกพืชผักบนหัวคันทากัน เพราะคิดว่าเสียพื้นที่การทำนาแต่รู้หรือไม่ว่าการปลูกพืชผักบนคันทานั้นจะช่วยให้ชาวนาประหยัดค่าใช้จ่ายค่าอาหารไปได้มาก เพราะต้องมาควักสตางค์ไปซื้อและที่สำคัญได้กินอาหารปลอดภัยดี เองง่ายๆ ว่าที่ชาวนาหรือผลผลิตจากข้าวถ้าไม่ปลูกพืชผักอย่างอื่นก็จะได้แต่ข้าวมีรายได้จากข้าวฤดูกาลละ ๑-๒ ครั้งเท่านั้น ในระหว่างที่รอต้องใช้เงินเก็บแต่ถ้าปลูกพืชผักบนคันทา เลี้ยงปลาในนาข้าว ชาวนาก็สามารถลดรายจ่ายในเรื่องอาหารนอกจากจะกินแล้วยังสามารถแจก แบ่งปันขายได้อีกด้วยตามทฤษฎีบันได ๙ ขั้น สู่ความพอเพียง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้มาตรฐาน ต ๑.๑ ป.๖/๒ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๖/๒ มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๖/๓ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๖/๕ และมาตรฐาน ค ๑.๑ ป.๖/๒ ป.๖/๓ ป.๖/๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายและแยกเกี่ยวกับ ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่างและการปลูกพืช ๕ ระดับได้ นักเรียนอธิบายหลักการหัวคันทองคำและสร้างแบบจำลองฝายชะลอน้ำได้ นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีอย่างจำกัด และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้หัวคันทองคำ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๖.๙ แผนการเรียนรู้โคก หนอง นา

สาระสำคัญของแผนการเรียนรู้นี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับโคก หนอง นา คือ การจัดการพื้นที่ซึ่งเหมาะสมพื้นที่การเกษตร ซึ่งเป็นผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ เข้ากับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้นๆ โคนง หนอง นา โมเดล เป็นการที่ให้ธรรมชาติจัดการตัวมันเองโดยมี มนุษย์เป็นส่วนส่งเสริมให้มันสำเร็จเร็วขึ้น อย่างเป็นระบบ โคนงเป็นพื้นที่สูง ดินที่ขุดทำหนองน้ำนั้นให้นำมาทำโคก บนโคก

ปลูก “ป่า ๓อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง” ตามแนวทางพระราชดำริ ปลูกพืช ผัก สวนครัว เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ทำให้พออยู่ พอกิน พอใช้ พอมีเงิน เป็นเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน ก่อนเข้าสู่ขั้นก้าวหน้า คือ ทำบุญ ทำทาน เก็บรักษา ค้าขาย และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ปลูกที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ หนอง คือ หนองน้ำหรือแหล่งน้ำขุดหนองเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้งหรือจำเริญ และเป็นที่รับน้ำยามน้ำท่วม (หลุมขนมครก) ขุด “คลองไส้ไก่” หรือคลองระบายน้ำรอบพื้นที่ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยขุดให้คดเคี้ยวไปตามพื้นที่เพื่อให้น้ำกระจายเต็มพื้นที่เพิ่มความชุ่มชื้น ลดพลังงานในการรดน้ำต้นไม้ ทำฝายทดน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ให้มากที่สุด โดยเฉพาะเมื่อพื้นที่โดยรอบไม่มีการกักเก็บน้ำ น้ำจะหลากลงมายังหนองน้ำ และคลองไส้ไก่ ให้ทำฝายทดน้ำเก็บไว้ใช้ยามหน้าแล้ง พัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ ทั้งการขุดลอก หนอง คู คลอง เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้ง และเพิ่มการระบายน้ำยามน้ำหลาก และนาเป็นพื้นที่นํ้าให้ปลูกข้าวอินทรีย์พื้นบ้าน โดยเริ่มจากการฟื้นฟูดิน ด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ยั่งยืน คั้นชีวิตเล็กๆ หรือจุลินทรีย์กลับคืนแผ่นดินใช้การควบคุมปริมาณน้ำในนาเพื่อคุมหญ้า ทำให้ปลอดสารเคมีได้ ปลอดภัยทั้งคนปลูก คนกิน ยกคั่นนาให้มีความสูงและกว้างเพื่อใช้เป็นที่พักน้ำยามน้ำท่วม ปลูกพืชอาหารตามคั่นนา ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๖/๒ มาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๖/๒ ป.๖/๓ มาตรฐาน ศ ๑.๑ ป.๖/๑ และมาตรฐาน ว ๑.๑ ป.๖/๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายโคก หนอง นา และเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเกษตรได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถออกแบบ โคก หนอง นา โมเดล ตามแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของโคกหนองนาโมเดล แสดงว่า แผนการเรียนรู้โคก หนอง นา มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๔.๕ การวิเคราะห์ความพึงพอใจของต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ ๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวน และค่าร้อยละ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. ระดับชั้นเรียน		
๑.๑ ประถมศึกษาปีที่ ๑	๗	๑๕.๐๐
๑.๒ ประถมศึกษาปีที่ ๒	๘	๑๗.๐๐
๑.๓ ประถมศึกษาปีที่ ๓	๗	๑๕.๐๐
๑.๔ ประถมศึกษาปีที่ ๔	๖	๑๓.๐๔
๑.๕ ประถมศึกษาปีที่ ๕	๗	๑๕.๒๒
๑.๖ ประถมศึกษาปีที่ ๖	๑๑	๒๓.๙๑
รวม	N=๔๖	๑๐๐
๒. เพศ		
๒.๑ หญิง	๑๘	๓๙.๑๓
๒.๒ ชาย	๒๘	๖๐.๘๗
รวม	N=๔๖	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๙๑ รองลงมา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๓๙ ระดับชั้นปีที่ ๑,๓,และ ๕ ชั้นละ ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๒๒ ของแต่ละระดับ นักเรียนที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ ๔ จำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๔ และส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๘๗ รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๑๓

ตอนที่ ๒ ระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ “โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา”

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการจัดการเรียนรู้ “โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้	๓.๘๓	.๓๔๕	มาก
2. ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	๔.๓๘	.๒๕๙	มาก
3. ด้านสื่อการเรียนรู้	๓.๙๒	.๔๐๐	มาก
4. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	๔.๔๕	.๒๔๐	มาก
รวม	๔.๑๔	.๓๑๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ “โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ทั้ง ๔ ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๔$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ “โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = ๔.๔๕$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๔.๓๘$) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๓.๙๒$) และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ($\bar{x} = ๓.๘๓$)

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ “โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

ระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้			
1. นักเรียนมีอิสระทางความคิดและจินตนาการ	๓.๗๖	.๗๔๕	มาก
2. ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	๓.๘๓	.๗๑๙	มาก
3. นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	๓.๙๘	.๕๓๗	มาก
4. นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน	๓.๗๒	.๗๕๓	มาก
5. นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	๓.๘๒	.๖๕๙	มาก
รวม	๓.๘๓	.๓๔๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๘๓$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ในเรื่อง นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ($\bar{x} = ๓.๙๘$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๓.๘๓$) นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ($\bar{x} = ๓.๘๒$) นักเรียนมีอิสระทางความคิดและจินตนาการ ($\bar{x} = ๓.๗๖$) และนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ($\bar{x} = ๓.๗๒$)

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ “โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านบรรยากาศการเรียนรู้

ระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้			
1. แผนจัดการเรียนรู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ดี	๓.๙๑	.๗๖๑	มาก
2. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข	๔.๕๒	.๓๒๗	มาก
3. นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่อยากจะเรียน	๔.๔๓	.๓๖๔	มาก
4. ครูคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือนักเรียน	๔.๗๐	.๕๓๓	มาก
5. นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ	๔.๓๒	.๔๘๒	มาก
รวม	๔.๓๘	.๒๕๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ระดับระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๓๘$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ในเรื่อง ครูคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{x} = ๔.๗๐$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข ($\bar{x} = ๔.๕๒$) นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่อยากจะเรียน ($\bar{x} = ๔.๔๓$) นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ($\bar{x} = ๔.๓๒$) และ แผนจัดการเรียนรู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ดี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ($\bar{x} = ๓.๙๑$)

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ “โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านสื่อการเรียนรู้

ระดับความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านสื่อการเรียนรู้			
1. นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกใช้สื่อเรียนรู้	๓.๕๘	.๗๘๘	มาก
2. นักเรียนออกแบบสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง	๓.๕๔	.๘๐๘	มาก
3. ครูแนะนำการใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้	๔.๑๒	.๕๓๒	มาก
4. นักเรียนมีอิสระในการใช้สื่อการเรียนรู้	๔.๗๖	.๕๐๑	มาก
5. ครูแนะนำแหล่งเรียนรู้อื่นๆที่เกี่ยวข้อง	๓.๕๗	.๗๕๓	มาก
รวม	๓.๙๒	.๔๐๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าระดับระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ด้านสื่อการเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๙๒$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ด้านสื่อการเรียนรู้ ในเรื่อง นักเรียนมีอิสระในการใช้สื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๔.๗๖$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ครูแนะนำการใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

($\bar{x} = 4.12$) นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกใช้สื่อเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.58$) ครูแนะนำแหล่งเรียนรู้อื่นๆที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x} = 3.57$) และ นักเรียนออกแบบสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ($\bar{x} = 3.54$)

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ “โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

ระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ได้ความรู้ แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ใหม่ ๆ	4.21	.754	มาก
2. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้ในชีวิตจริง	4.18	.720	มาก
3. สิ่งที่ได้รับตรงตามความคาดหวังของนักเรียน	4.09	.751	มาก
4. เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถ	4.01	.769	มาก
รวม	4.10	.515	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ “โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านประโยชน์ที่ได้รับโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ “โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ในเรื่องได้ความรู้ แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ใหม่ ๆ ($\bar{x} = 4.21$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้ในชีวิตจริง ($\bar{x} = 4.18$) สิ่งที่ได้รับตรงตามความคาดหวังของนักเรียน ($\bar{x} = 4.09$) และเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ($\bar{x} = 4.01$)

สรุปได้ว่า จากการสอบถามความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 4 ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.10$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.08$) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.92$) และด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ($\bar{x} = 3.83$) ตามลำดับ ขณะที่จากการสังเกตของครูและการสอบถามนักเรียนยัง พบว่า ครูและนักเรียนมีความพึงพอใจของต่อแผนจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับดี นักเรียนมีความสนใจต่อการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการเรียนการสอน ทฤษฎีและการปฏิบัติ เช่น ทำแปลงผัก ทำให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตของนักเรียนได้อย่างแท้จริง ขณะเดียวกันนักเรียนมีความรู้พื้นเกี่ยวกับการทำการเกษตรอยู่บ้าง เนื่องจากผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก จึงทำให้ในการจัดการเรียนการสอนในแผนนี้นักเรียนให้ความสนใจและมีความรู้สึกรู้สึกันที่ได้อ่านเป็นอย่งมากเพราะผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ กิจกรรมที่ประทับใจ คือ กิจกรรมลงปฏิบัติจริงใน

การแปลงผักสวนครัว ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และได้ประสบการณ์จริง ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเตรียมดิน การปรับสภาพดิน การบำรุงดิน การปลูกพืชผัก การดูแล รักษาการเก็บเกี่ยวผลผลิต พืชผักชนิดต่าง ๆ ได้แปลงปลูกผักสวนครัว และได้ฝึกทักษะในการทำการเกษตร ใช้อุปกรณ์สำหรับการทำการเกษตรแต่ละประเภท การไถดูแลรักษาผัก ได้รับความรู้และทักษะการทำการเกษตร ทำให้นักเรียนสามารถนำทักษะนี้กลับไปใช้ที่บ้านของตนเอง เช่นการเตรียมดิน การปรับสภาพดิน การบำรุงดิน การปลูกพืชผัก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต พืชผักชนิดต่าง ๆ และการเลือกใช้อุปกรณ์ในการทำการเกษตร ซึ่งทักษะเหล่านี้นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง

๔.๕ รูปกิจกรรมการลงพื้นที่เก็บข้อมูลประกอบการวิจัยภาคสนาม

[Home](#)
[การเมือง](#)
[อาชญากรรม](#)
[เศรษฐกิจ](#)
[ยานยนต์](#)
[บันเทิง](#)
[กีฬา](#)
[การศึกษา](#)
[กทม-สาธารณสุข](#)
[ภูมิภาค](#)
[สังคม-สตรี](#)
[โปรโมชั่น](#)

[หน้าแรก](#) > [การศึกษา](#)

การศึกษา

"พระอาจารย์ มจร" ปลีกโควิดทำวิจัย "โคกหนองนา" เป็นฐานจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา

วันจันทร์ ที่ 04 กรกฎาคม พ.ศ. 2565, 17.59 น.

Top 5 ข่าวการศึกษา [more](#)

- งานบวงสรวงพญาคีรีรัตนาราช ประจําปี 2566 7 ก.ค. 2566

พระปิน"โคกหนองนา"เป็นฐานจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา

"พระอาจารย์ครุศาสตร์ มจร" ใช้โครงการ "โคกหนองนา แห่งน้ำใจและความหวัง" สร้างศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุขภาพทางทางการศึกษาแบบพุทธบูรณาการ ผ่านโครงการวิจัยเรื่อง "โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา"

วันจันทร์ที่ 4 กรกฎาคม 2565 ที่โคก หนอง นา แห่งน้ำใจและความหวัง "วัชรป่าณีตริวิชัย" อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ พระปลัดสรวิชัย อภิบาลบุญ,ศ.ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรและอาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(มจร) เปิดเผยว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ช่วงที่ผ่านมาทำให้เกิดผลกระทบด้านการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก เด็กนักเรียน ไม่สามารถไปเรียนที่สถานศึกษาได้ ขาดกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและครู ทำให้เกิดช่องว่างของการพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและสติปัญญาของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ จึงพยายามค้นหาริธีการช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ขณะเดียวกันผู้ปกครองสามารถจัดการศึกษาเพื่อลูกหลานของตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงวัย

พระปลัดสรวิชัย กล่าวด้วยว่า โครงการ "โคก หนอง นา แห่งน้ำใจและความหวัง" "วัชรป่าณีตริวิชัย" อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ จึงเป็นอีกโครงการหนึ่งที่สามารถใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เพราะบริบทสภาพแวดล้อมของโครงการสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการเข้าได้กับทุกรายวิชา จึงได้เตรียมข้อมูลด้านกายภาพเพื่อรองรับหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง "โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา" โดยได้เตรียมการมาได้ 8 เดือนแล้ว

"ขณะนี้ได้ออกแบบพื้นที่ให้เื่อต่อการใช้ประโยชน์ บนเนื้อที่ 5 ไร่ 3 งาน ๓๖ ตารางวา ตามลคือ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ โดยได้ปลูกไม้ให้ร่มเงา เช่น ต้นยางนา ต้นประดู่ ต้นสัก ต้นพยอม เป็นต้น โดยได้รับข้อมูลที่เ็นประโยชน์จากภาคีเครือข่ายกสิกรรมเกษตร และโครงการโคกหนองนาทั่วประเทศเ็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลประกอบการดำเนินโครงการนี้" พระปลัดสรวิชัย กล่าว

บ้านเพ็ญ

เช็คอิน ครบเครื่อง เรือข่า

Airpaz

Various Flight Ticket Choic

Get the best Fares with Airpaz. Book

Home การเมือง อาชญากรรม เศรษฐกิจ ▼ ยานยนต์ บ้านเท้ง กีฬา การศึกษา กทม-สาธารณสุข

การศึกษา

นักวิจัย "ม.สงขล มจร" ร่วมกับ สถานศึกษาออกแบบการเรียนรู้ผ่านวิถีชีวิต
ชุมชน "โคก หนอง นา โมเดล" พุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School

วันพุธ ที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2566, 13.06 น.

WhatsApp แชร์ Twitter แชร์ Facebook

ติดตามข่าวด่วน กระแสข่าวบน Facebook คลิ๊กที่นี่

Like 156K people like this. Sign Up to see what your friends like.

เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖ พระปลัดสรวิชัย อภิบาลบุญ, ผศ.ดร. (ดวงชัย) อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร) เปิดเผยว่า ได้ร่วมประชุมกับผู้บริหารและครู โรงเรียนบ้านหอย ตำบลหัวช้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพิจารณาขบวนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดยได้นำตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านวังอ้อ (ยอดสังขาริทยา) อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 18 ฐานการเรียนรู้ เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาแผนการเรียนรู้ โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ครูแต่ละระดับชั้นได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 12 แผน ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และบริบทความพร้อมของสถานศึกษา และกำหนดประชุมเพื่อพิจารณาสาระสำคัญร่วมกัน ในวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖ (ออนไลน์) เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ต่อไป

การศึกษา

ทีมวิจัยม.สงขล"มจร" พบวิถีเกษตรวิถีธรรม ส่วนจำเอนวิถีไทยสู่ทั่วโลก

วันเสาร์ ที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2566, 20.09 น.

แชร์

ติดตามข่าวด่วน กระแสข่าวบน Facebook คลิกที่นี่

Follow

163K people are following this. Be the first of your friends to follow this.

วันที่ 25 มีนาคม 2566 พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา,ผศ.ดร. อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ และหัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง โดก หนองนา :การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(มจร) พร้อมคณะ ลงพื้นที่วิจัย ณ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ที่สวนจำเอน อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พร้อมเปิดเผยว่า "สวนจำเอนโฮมสเตย์ เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่น่าสนใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่ทางการเกษตรแบบครบวงจร เกษตรกรสามารถนำไปเป็นต้นแบบได้ เนื่องจาก เริ่มต้นด้วยฉันทะความพึงพอใจที่จะนำวิถีชีวิตสู่วิถีการทำเกษตร เมื่อนำไปปฏิบัติจะเข้าใจวิถีธรรมการอยู่ร่วมกันสิ่งมีชีวิต นิเวศวิทยา ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน เป็นวิถีไทยที่คนส่วนใหญ่ของประเทศได้ใช้ต้นทุนทางการเกษตร ทำให้นานาประเทศได้รู้จักความอุดมสมบูรณ์และความมั่นคงทางอาหารของโลก"

THE Buddh

HOME	VIPTALK	HOTNEWS	ข่าวเด่นพระสงฆ์	ชุมชนชาวโคกหนองนา โมเดล	เที่ยววัดทั่วไทย	แวดวงพระเครื่อง-พระเกจิ	ไลฟ์สไตล์	ทัศนาทางชีวิต	ศิลปวัฒนธรรม
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	กินเที่ยวทั่วไทย	คอลัมน์สด	วีดีโอ	ศูนย์ข่าวพระเผยแผ่	ศูนย์ข่าวพุทธชายแดนใต้	ศูนย์ข่าวพุทธไทยต่างประเทศ	ฝากข่าวประชาสัมพันธ์	CONTACT US	

“พระอาจารย์ มจร” ทิ้ง! ร.ร.บ้านวังอ้ออุบลฯ ทำหลักสูตรการเรียนการสอนบูรณาการโคกหนองนา มั่นใจแก้ไขปัญหาช่องว่างทางการศึกษาในอนาคตได้

เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2566 พระปลัดสรวิชัย อภิปัญโญ, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย และ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร) เปิดแนวทาง ปีการศึกษา 2566 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้สนับสนุนให้ดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา (KOK NONG NHA MODEL : HOMESCHOOLING FOR ELEMENTARY EDUCATION) โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างชุดนวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงการโคกหนองนาเป็นฐานการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาเพื่อป้องกันช่องว่างทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัส COVID 19 และโรคภัยที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

บ้านเหมือง

เข้มข้น ครบเครื่อง เรื่องข่าว

Home การเมือง อาชญากรรม เศรษฐกิจ ▼ ยานยนต์ บ้านเท่ง กีฬา การศึกษา ททท-สาธารณสุข

การศึกษา

นักวิจัย ม.สงขลบุรี" และ HomeSchool การศึกษาทางรอดเพื่อรับมือกับ
สถานการณ์ฉุกเฉินของโลก

วันศุกร์ ที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2566, 20.47 น.

ติดตามข่าวด่วน กระแสข่าวบน Facebook คลิ๊กที่นี่

Follow

163K people are following this. Be the first of your friends to follow this.

โครงการวิจัย "โลกพหุองศาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเพื่อเตรียมรับมือกับ
KOK HONG HIA MODEL : HOMESCHOOLING FOR ELEMENTARY EDUCATION

พระปณิธาน 50 ปี สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

นักวิจัย ม.สงขลบุรีแนะ HomeSchool การศึกษาทางรอดเพื่อรับมือกับสถานการณ์ ฉุกเฉินทางภัยธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการระบาดของไวรัสสายพันธุ์ ใหม่!

เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566 พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา,ผศ.ดร. อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(มจร) เปิดเผยว่า สืบเนื่องจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกว) และ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้อนุมัติสนับสนุนให้ทำวิจัยเรื่อง "โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา" จึงได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลต้นแบบ Homeschool : การจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการสร้างรูปแบบการจัดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ใช้แนวคิดโคกหนองนาโมเดลเป็นฐานการเรียนรู้

จึงได้เข้าสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจาก นายสิทธิชัย ภูมิพิทักษ์ (หนู่ย) และ นางกุลยา ภูมิพิทักษ์ บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1 ตำบลจารพัด อำเภอดิษิธิภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นบ้านเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 สำหรับครอบครัวนี้ เป็นครอบครัวนักศึกษานักที่ผันตัวเองมาปลูกป่า ทำเกษตรผสมผสาน ใช้ชีวิตแบบพอเพียง ตามศาสตร์พระราชา นำความรู้และประสบการณ์เปิดโรงเรียนสอนทักษะชีวิตให้กับลูกในช่วงวิกฤตการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(Covid19) และเพื่อรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินทางภัยธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการระบาดของไวรัสสายพันธุ์ใหม่ในอนาคต! " พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา กล่าว

ขณะที่ นางกุลยา ภูมิพิทักษ์ (หนู่ย) กล่าวว่า จุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาแบบ Homeschool เกิดจากภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (CoVid 19) เด็กไม่สามารถเดินทางไปเรียนหนังสือได้ ประกอบกับได้ทราบว่าการทวงคืนสิทธิการได้เปิดโอกาสให้ครอบครัวสามารถจัดการศึกษาเองได้ จึงได้ศึกษากระบวนการ ขั้นตอนและวิธีการจัดการศึกษาโดยอาศัยเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 เกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลและจัดทำเอกสารต่างๆ เช่น บัตรประจำตัวผู้เรียน ทะเบียนผู้เรียน ระเบียนแสดงผลการเรียนรู้ และเอกสารหลักฐานทางการศึกษา อื่นๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ให้การสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ทั้งในด้านสื่อการเรียนการสอนและการจัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ จัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุน ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ในการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน เช่น ช่วยกิจกรรมทางวัด ชุมชนและการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของเยาวชนด้วยกัน เป็นต้น

นายสิทธิชัย ภูมิพิทักษ์ (หนู่ย) กล่าวต่อว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละจังหวัดมีส่วนช่วยให้การจัดการศึกษาแบบ Homeschool มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการจัดทำหลักสูตร ที่สอดคล้องมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 เพื่อรองรับการวัดผลประเมินผลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สังกัด สำหรับการจัดการเรียนการสอนให้กับ ด.ญ.ณัฏฐญา ภูมิพิทักษ์ ได้มุ่งเน้นที่ความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น เขามีความสนใจพิเศษในทางทักษะอาชีพ คือ การเป็นเชฟหรือแม่ครัว โดยมีการเพิ่มสัดส่วนวิชาการทำขนมและอาหารเพิ่มเติมเข้ามา เป็นการเรียนรู้ผ่านอินเตอร์เน็ต และการลงมือปรุงอาหารเอง แม้บางครั้งจะไม่สำเร็จ ก็พยายามพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ไม่ย่อท้อ และสรรหาวิธีการใหม่ๆมาทดลอง โดยการสังเกต จดจำ และรับคำติชมได้ ซึ่งเป็นพื้นฐานของเชฟที่ดี เป็นต้น. นายสิทธิชัย ภูมิพิทักษ์ กล่าว

" การศึกษาแบบโฮมสคูล (Homeschool) เป็นการเรียนหนังสืออยู่ที่บ้าน โดยส่วนใหญ่จะมีพ่อแม่เป็นคนออกแบบจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตและความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ตามมาตรา 12 ได้เปิดโอกาสให้สถาบันครอบครัวสามารถจัดการศึกษาเองได้ ถือว่าเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่เป็นทางรอดสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมไทยเพื่อรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการระบาดของไวรัสสายพันธุ์ใหม่ โดยการจัดการประสบการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียนตามความสนใจ (ฉันทะ= พอใจใฝ่เรียนรู้) มีความมุ่งมั่นพยายาม (วิริยะ = เพียรสู้ไม่ถอย) มีจิตจดจ่อกับสิ่งที่ทำ (จิตตะ = ใส่ใจไม่เลือนล่อย) ทบทวนหาวิธีการใหม่ๆมาทดลองทำ (วิมังสา = เผาถนอทบทวนไม่หลงลืม) อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาแบบ Homeschool จะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละจังหวัดให้การสนับสนุนข้อมูลด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านทรัพยากรการศึกษา ด้านการดำเนินการ โดยเฉพาะการเตรียมการจัดการศึกษา เช่น การเตรียมความพร้อมเพื่อขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียน การยื่นแบบแสดงความประสงค์ การวางแผนการจัดการศึกษา การดำเนินการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และการปรับปรุงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน " พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา กล่าว

เข้มนั่น ครบเครื่อง เรื่องข่าว

Airpaz

Enjoy AirAsia Limited Dea

Get AirAsia flight Tickets. Best price

Home

การเมือง

อาชญากรรม

เศรษฐกิจ

ยานยนต์

บันเทิง

กีฬา

การศึกษา

กฎหมาย-สาธารณสุข

การศึกษา

"อาจารย์ครุศาสตร์ มจร" พุดไอเดียก่อเจดีย์ข้าวเปลือก บายศรีสู่ขวัญแม่โพสพ
ต่อยอดโครงวิจัย"โคกหนองนาโมเดล"

วันพุธ ที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566, 13.49 น.

ติดตามข่าวด่วน กระแสข่าวบน Facebook คลิกที่นี่

Like

156K people like this. Sign Up to see what your friends like.

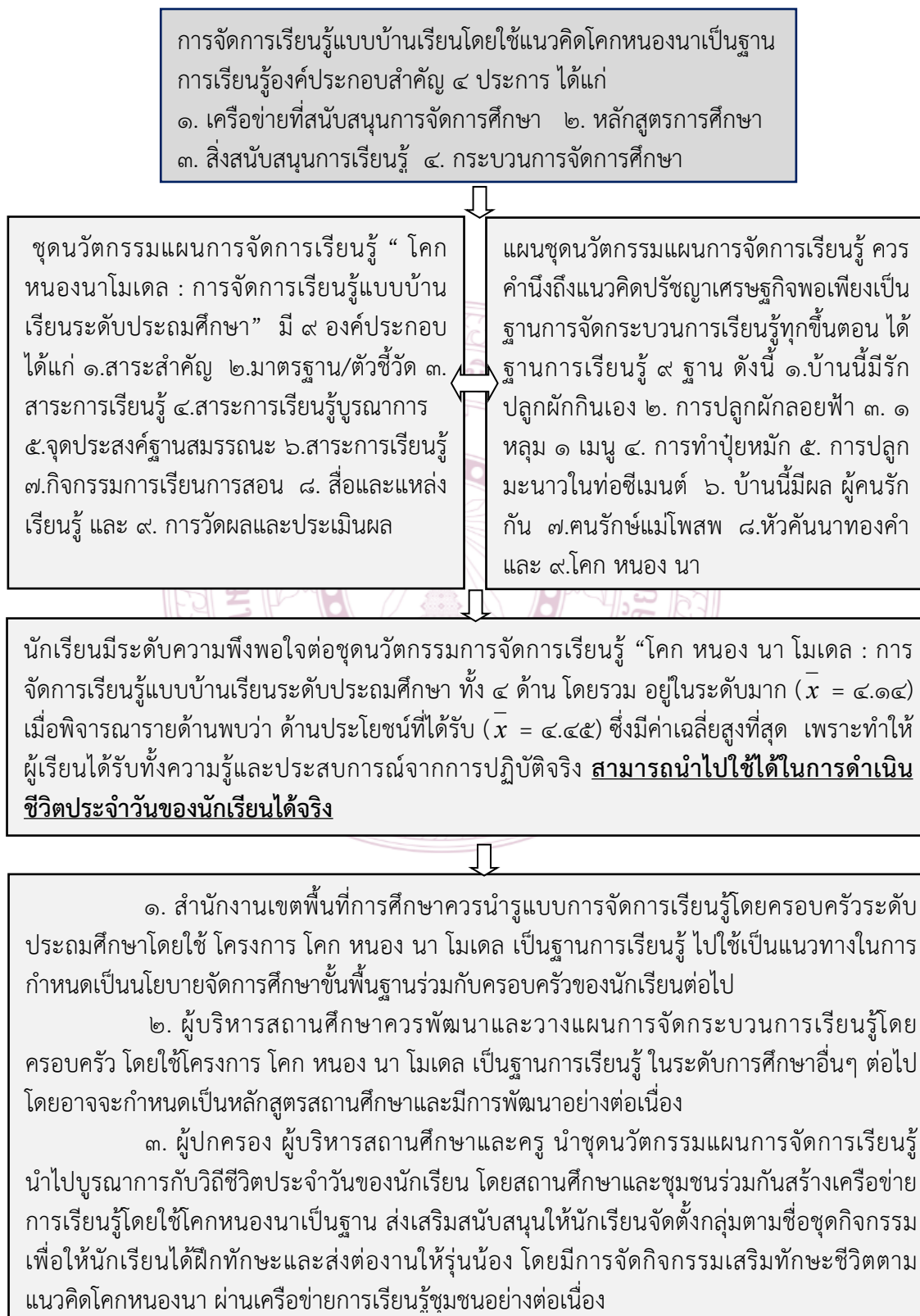

วันนี้ 22 พฤศจิกายน 2566 เฟซบุ๊กP hrapalad Soravit aphipanyo พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา,พศ.ดร. อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(มจร) ได้โพสต์ข้อความว่า สืบเนื่องจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง โคกหนองนาโมเดล :การจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา นั้น คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยได้รับหลักสูตรสถานศึกษาด้านแบบจากโรงเรียนวังอ้อ เขื่องใน อุบลราชธานี มาบูรณาการการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ บัดนี้ ผู้วิจัยและคณะครูโรงเรียนบ้านหอย ตำบลหัวช้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ได้ช่วยกันจัดทำหลักสูตรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พร้อมทั้งจะจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเป็นเวลา 1 สัปดาห์ หลังจากนั้นจะทำการถอดบทเรียนผลการดำเนินการในวันที่ 7-8 ธันวาคม 2566 นี้

พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา,พศ.ดร. กล่าวต่อว่า สำหรับการจัดกรรมในเดือนธันวาคมนี้ ได้ประชุมกับคณะครูและมีความเห็นว่า ควร เชิญชวนผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมก่อเจดีย์ข้าวเปลือก บายศรีสู่ขวัญแม่โพสพ สมทบทุนพัฒนาการศึกษา ครบรอบ 83 ปีการก่อตั้ง โรงเรียนบ้านหอยด้วย จะได้รื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคลภายหลังเสร็จสิ้นฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชพันธุ์การเกษตร อีกทั้งเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อข้าว(พระแม่โพสพ) ซึ่งเป็นความเชื่อตามท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนเกิดความสามัคคีหาความดีร่วมกัน โดยเฉพาะเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสมทบทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาเนื่องในโอกาสครบรอบ 83 ปี การก่อตั้งโรงเรียนบ้านหอย อันจะเป็นประโยชน์ต่อของลูกหลาน เยาวชนของชาติต่อไป

พระปลัดสรวิชัย กล่าวด้วยว่า ขอเชิญศรัทธา สาธุ มาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการ จัดการศึกษา รักษา ต่อยอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้แก่ลูกหลานคนไทย โดยการนำข้าวเปลือกมารวมก่อเป็นพระเจดีย์ ถวายเงินพืชมงคลพืชมงคลเสกสมโภช

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑. ศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ๒. เพื่อสร้างชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา ๓. เพื่อเสนอชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Action Research) กลุ่มเป้าหมายพื้นที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บ้านเรียนที่มีการจดทะเบียนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา จำนวน ๒ แห่ง และ เครือข่ายการเรียนรู้โคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๓ แห่ง รวมเป็น ๕ แห่ง กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับการบริหาร การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว และมีประสบการณ์ด้านการบูรณาการแนวคิด โคก หนอง นา โมเดล หรือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๑๕ รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และนักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน...๔๖ .คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนจัดการเรียนการสอน แบบสัมภาษณ์ และกิจกรรมถอดบทเรียน ใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลและสรุปเนื้อหา ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

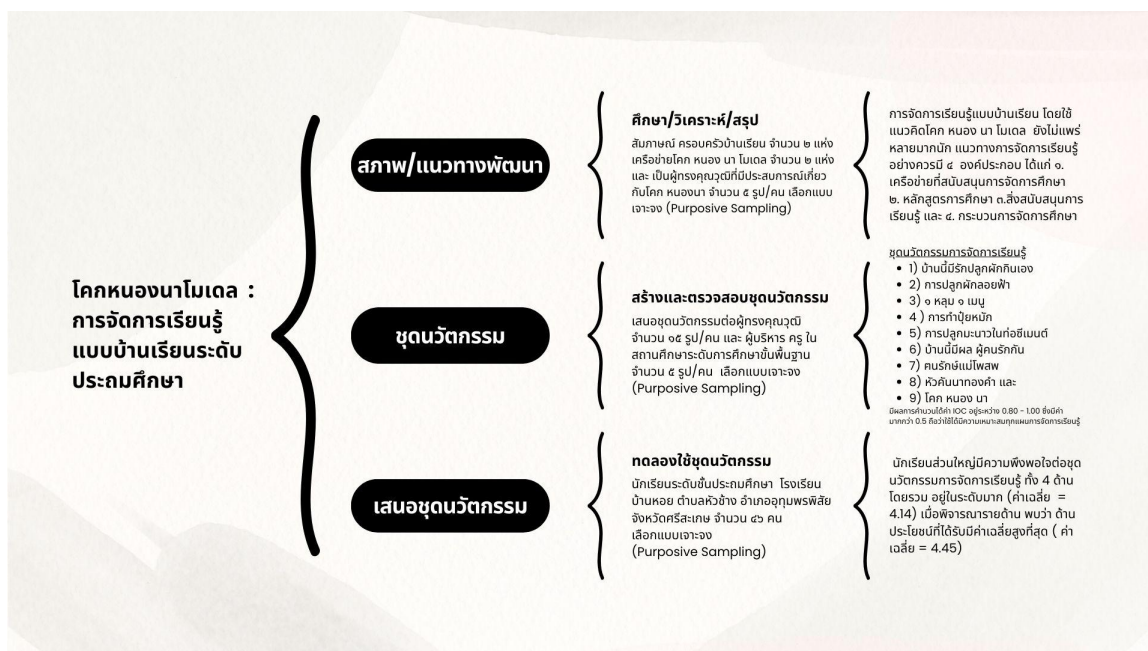
๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๑. สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของครอบครัวและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน อย่างน้อยต้อง มีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. เครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ๒. หลักสูตรการศึกษา ๓. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และ ๔. กระบวนการจัดการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐาน

๒. ชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มี ๙ องค์ประกอบได้แก่ ๑.สาระสำคัญ ๒.มาตรฐาน/ตัวชี้วัด ๓. สาระการเรียนรู้ ๔.สาระการเรียนรู้บูรณาการ ๕.จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ ๖.สาระการเรียนรู้ ๗.กิจกรรมการเรียนการสอน ๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ ๙. การวัดผลและประเมินผล มีผลการคำนวณได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ - ๑.๐๐ ซึ่งมีค่ามากกว่า ๐.๕ ถือว่าใช้ได้มีความเหมาะสมทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมล็ด ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในพ้อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักชมแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา

๓. นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ทั้ง ๔ ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๔$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = ๔.๔๕$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๔.๓๘$) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๓.๙๒$) และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ($\bar{x} = ๓.๘๓$)

สามารถเขียนสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

แผนภูมิรูปภาพ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ สภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ สามารถอภิปรายผลตามผลการวิจัยได้ ดังนี้

จากผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของครอบครัวที่จัดการศึกษา ซึ่ง สุธธลักษณ์ กันธิพันธ์^{๕๒} ได้กล่าวไว้ว่า

^{๕๒} สุธธลักษณ์ กันธิพันธ์ รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่๒๑วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตุลาคม ๒๕๖๔

การศึกษาทางเลือกมีรูปแบบที่หลากหลายทั้งด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ สามารถจำแบ่งออกเป็น ๗ ฐานการเรียนรู้ ดังนี้

๑. การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัว กลุ่ม และเครือข่ายครอบครัว เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พ่อแม่ ผู้ปกครองจัดขึ้นสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกในครอบครัว มีทั้งแบบที่นำเด็กออกจากโรงเรียนมาจัดการศึกษาเอง หรือมีข้อตกลงร่วมกับครอบครัวอื่น ๆ หรือจัดร่วมกับโรงเรียนบางแห่งโดยจัดเป็นชั้นเรียนร่วมเฉพาะบางวิชา เป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระความรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตราที่ ๒๓ และมาตราที่ ๒๔ โดยออกแบบการศึกษาให้สอดคล้องกับปรัชญา ความเชื่อหรือจุดมุ่งหมายของครอบครัว, ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดหรือธรรมชาติของผู้เรียนและบริบทของครอบครัว บางครอบครัวคำนึงถึงความสามารถทางวิชาการของผู้เรียนแต่ไม่ยึดตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ แต่บางครอบครัวก็ยึดทุกมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด แผนการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัวจึงมีความหลากหลายทั้งด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ ส่วนการประเมินผลใช้วิธีที่หลากหลายตามสภาพจริงอย่างต่อเนื่อง อาทิ การสังเกตของพ่อแม่ แบบบันทึกพัฒนาการ บันทึกการเรียนรู้ของลูก ชิ้นงาน แฟ้มสะสมผลงาน ทดสอบสาระความรู้บางเรื่อง สอบถามจากบุคคลใกล้ชิด เด็กปฐมวัยใช้แบบประเมินพัฒนาการของบ้านเรียนโดยปรับให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัว และครอบครัวร่วมประเมินกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การเลื่อนระดับการศึกษาสอดคล้องกับแนวทางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

๒. การศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบรัฐ เป็นการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระบบที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยปรัชญาและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพตามความแตกต่างของผู้เรียนเน้นความรู้เชิงประสบการณ์และการปฏิบัตินอกตำราเรียน ส่วนใหญ่ไม่จัดการศึกษาโดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ แต่ปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับปรัชญาในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนทางเลือกมีแนวทางในการจัดการศึกษา ดังนี้ ด้านปรัชญาและจุดมุ่งหมาย โรงเรียนทางเลือกให้คุณค่าต่อความเป็นมนุษย์และความหลากหลาย เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีอิสระทางปัญญา มีความสุขและความสร้างสรรค์ สามารถประสบความสำเร็จได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนด้านหลักสูตร โรงเรียนทางเลือกออกแบบ / ปรับหลักสูตรให้มีความสมดุล ผสมผสานครอบคลุมองค์รวมทั้งหมดของชีวิต ทั้งวิชาการและวิถีชีวิต ความรู้และคุณธรรม ภูมิปัญญาตะวันตกและตะวันออก ความเป็นสากลและความเป็นไทย บางโรงเรียนพัฒนาหลักสูตรตามแนวปรัชญาการศึกษาใหม่ เช่น วอลดอร์ฟ นีโอ-ฮิวแมนนิสต์ (Neo-Humanist) แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่ (Constructivism) พุทธธรรมประยุกต์ เรจจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia) คริสตียาไฮบาบา ด้านการจัดการเรียนรู้ เน้นวิธีการเรียนรู้มากกว่าความรู้ ให้ผู้เรียนสามารถเลือกใช้และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของความรู้ ผู้เรียนสร้างทางเลือกและวิธีการเรียนรู้ของตนเองได้ เน้นการเรียนรู้จากความเป็นจริง นำไปใช้ในชีวิตจริงได้ มีความสุขในการเรียนจนเกิดความรักที่จะเรียนรู้ทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ เกิดความสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ด้านการวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง ให้เห็นพัฒนาการตามสภาพจริง

ผลของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนอย่างตระหนักในความแตกต่างของทักษะ ปัญญา ความถนัด ความสามารถ ความสนใจตามธรรมชาติของผู้เรียน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล/กลุ่ม สร้างโอกาสให้ทุกคนสามารถประสบ ความสำเร็จทางการศึกษาได้ตามศักยภาพของแต่ละคน

๓. การศึกษาทางเลือกสายครูภูมิปัญญา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยมีพ่อครูแม่ครู ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยอาจเป็นทั้งผู้จัด และผู้ถ่ายทอดความรู้ หรือเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ ความรู้ที่ครู ภูมิปัญญาถ่ายทอดมีเนื้อหาที่หลากหลาย มีทั้งที่จัดทำเป็นหลักสูตร เช่น หลักสูตรวิทยากรกระบวนการผู้นำ การเปลี่ยนแปลงสู่การพึ่งพาตนเองและการพึ่งพากันเอง หลักสูตรการจัดทำแผนแม่บทชุมชน หลักสูตรการ พัฒนาอาชีพหลักและสร้างอาชีพเสริม หลักสูตรการจัดศูนย์เรียนรู้ชุมชน หลักสูตรการพัฒนาองค์กรหลักสูตร วิธีชีวิตชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรการทำการเกษตรและการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง หลักสูตรการ ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีอาชีพ หลักสูตรเส้นทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ความรู้ที่ถ่ายทอด เฉพาะเรื่อง เช่น ศิลปะการต่อสู้ของล้านนาโบราณ ฟ้อนเจิง ฟ้อนดาบ ตีกลองสะบัดชัย เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องเงิน ลงรัก เขียนชาด ขุดลาย ของเล่นล้านนา ศิลปกรรม สลาล้านนาตามฮีตโดยฮอย โคมล้านนา ซอ พี่เมือง ลาดดี่ หนังสือตุง ทอผ้า ทำกริช การแกะสลัก การทำเกษตรอินทรีย์ การแพทย์พื้นบ้าน การใช้ สมุนไพรรักษาโรค การอ่านเขียนอักษรโบราณ การเลี้ยงวัว แพะ แกะครบวงจรโดยไม่กินหญ้า การเลี้ยงเป็ด และไก่คอล่อน การทำไข่เค็มสมุนไพร การทำเตาแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ การเลี้ยงปลาบ่อสามด้าน การ ทำอาหารปลา การทำปลาเค็มอบดิน การทำจุลินทรีย์หน่อกล้วย การเลี้ยงจุลินทรีย์ การทำปุ๋ยหมัก การเพาะ เห็ดอบโอ่ง การทำฮอริโมนเห็ด การทำน้ำมันใบโอดีเซล การทำน้ำส้มควันไม้ การทำน้ำยาล้างจาน เป็นต้น การจัดการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ บอกเล่าและการสาธิตหรือเป็นการจัดการ เรียนรู้แบบ “ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เป็นตัวอย่าง”

๔. การศึกษาทางเลือกสายศาสนธรรม เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนักบวชในศาสนา หรือผู้ปฏิบัติ ธรรม ให้แก่นักบวชหรือฆราวาสในสำนัก-นิกายนั้น ๆ หรือประชาชนที่สนใจทั่วไป โดยยึดหลักทางพุทธธรรม และการพัฒนาคุณลักษณะภายในเพื่อไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เนื้อหาสาระการเรียนรู้มีความแตกต่าง ไปตามจุดเน้นของแต่ละสำนัก-นิกาย มีทั้งที่เคร่งครัดทางศีลและฝึกตนผ่านกิจการงานในวิถีชีวิต ได้แก่ สันติ โสภณ เน้นปรัชญาพุทธและกระบวนการทางปัญญา ได้แก่ สวณโมกขพลาราม ประสมประสานทั้งทางปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธแก่นักบวชหญิง ได้แก่ สาวิกาสิกขาลัย

๕. การศึกษาทางเลือกที่เป็นสถาบันนอกระบบรัฐ เป็นการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มการศึกษาที่จัดตั้ง เป็นสถาบัน มีโครงสร้างการบริหาร คณะกรรมการ ระบบการจัดการ มีการพัฒนาองค์ความรู้และยกระดับ เป็นหลักสูตร กลุ่มเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้มีทั้งบุคคลกลุ่มและชุมชน ส่วนใหญ่ดำเนินการหรือได้รับการ สนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน และบางสถาบันดำเนินการโดย นักวิชาการอิสระหรือครูภูมิปัญญา เนื้อหา และการจัดการเรียนรู้มีความหลากหลาย บางสถาบันพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม บางสถาบันเป็นผู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปการฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนดูงาน การถ่ายทอด ทักษะและประสบการณ์ เช่น สถาบันผ้าทอมือหริ ภุมชัย เป็นสถาบันที่รวบรวมพ่อครูแม่ครูที่มีความรู้

เกี่ยวกับการทอผ้า เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าด้วยมือแก่เยาวชนและผู้สนใจ รวมทั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการออกแบบลวดลายผ้าทอโบราณและการพัฒนาการทอผ้าลวดลายใหม่ ส่วนสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นสถาบันที่จัดกระบวนการเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนและระบบตลาดที่เป็นธรรมโดยการฝึกอบรมที่ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน และสนับสนุนให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมรวมกลุ่มและปฏิบัติจริงในครอบครัว ไร่นา และชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน เสริมศักยภาพเป็นสถาบันที่จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีจิตวิญญาณแบบองค์รวม เน้นเนื้อหาการกลับมาหาความสุขและความมั่นคงภายในแห่งชีวิตและสนับสนุนผู้เรียนให้ฝึกฝนตนเองในทุกด้านของชีวิต หลักสูตรการเรียนรู้ประกอบด้วย ๖ หมวดวิชาคือ ชุมชนวิชาการเข้าใจและเปลี่ยนแปลงตัวเอง สร้างสรรค์สัมพันธ์ภาพ เข้าใจธรรมชาติ เข้าใจสังคม เข้าถึงความงาม และวิธีการแสวงหาความรู้

๖. การศึกษาทางเลือกกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เป็นการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามบริบทของชุมชน การจัดกิจกรรมมีความต่อเนื่องและมีการรวบรวมองค์ความรู้และยกระดับความรู้เพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อมา ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมด้านการงานอาชีพ เช่น กลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมด้านการเกษตร การเพิ่มผลผลิต การแปรรูป การเลี้ยงสัตว์ เล้าพื้นบ้าน กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารข้าว กลุ่มฅำนกิจสงเคราะห์ กิจกรรมการฟื้นฟู สืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เช่น การรักษาด้วยสมุนไพร หมอเมือง กิจกรรมการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น กลุ่มป่าชุมชน กลุ่มเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมกระบวนการเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ เพื่อแก้ไขปัญหา ผ่านการปฏิบัติ การสาธิต การทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกอบรม กลุ่มกิจกรรมการเรียนรู้เหล่านี้บางกลุ่มมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือข้ามกลุ่มข้ามชุมชน เช่น เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ เครือข่ายหมอเมือง-สมุนไพร เครือข่าย เล้าพื้นบ้าน

๗. การศึกษาทางเลือกผ่านสื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้ ทั้งที่ผ่านสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่อชุมชน อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สถานที่ท่องเที่ยว หรือแหล่งเรียนรู้ เช่น นิติยสารสารคดี ซึ่งเป็นนิตยสารที่นำเสนอสาระที่มีความหลากหลายครอบคลุมทั้งเรื่องธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่ริเริ่มและดำเนินการโดยบุคคล ชุมชนหรือมูลนิธิ เช่น พิพิธภัณฑ์ชาวบ้านชุมชนวัดเกต จ. เชียงใหม่ พิพิธภัณฑ์ พื้นบ้านจำทวี จ. พิชณุโลก พิพิธภัณฑ์ยี่สาร จ. สมุทรสาคร วัดสุประสงค์หรือเป้าหมายของการศึกษาทางเลือก ๑. เพื่อให้การเรียนรู้ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้าน ๒. เพื่อแก้ปัญหาของระบบการศึกษาในปัจจุบัน เป็นทางเลือกให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสม และเป็นเครื่องมือพัฒนามนุษย์ในระดับปัจเจกบุคคล และ๓. เพื่อกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังประชาชน ให้มีสิทธิและเสรีภาพในการจัดการศึกษาด้วยตนเอง

สรุปความได้ว่า การจัดการศึกษาทางเลือกในสังคมไทย มีรูปแบบที่หลากหลายทั้งด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งจากการจำแนกการศึกษาทางเลือกออกเป็น ๗ ฐานการเรียนรู้ ได้ ๗ ประเภท ได้แก่ ๑. การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัว กลุ่ม และเครือข่ายครอบครัว เป็นการจัดการศึกษา

ขั้นพื้นฐานที่พ่อแม่ ผู้ปกครองจัดขึ้นสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกในครอบครัว มีทั้งแบบที่นำเด็กออกจากโรงเรียน มาจัดการศึกษาเอง หรือมีข้อตกลงร่วมกับครอบครัวอื่น ๆ ๒. การศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบรัฐ เป็นการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระบบที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยปรัชญาและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพตามความแตกต่างของผู้เรียนเน้นความรู้เชิงประสบการณ์และการปฏิบัตินอกตำราเรียน ๓. การศึกษาทางเลือกสายครูภูมิปัญญา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยมีพ่อครูแม่ครู ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยอาจเป็นทั้งผู้จัด และผู้ถ่ายทอดความรู้ หรือเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ ความรู้ที่ครูภูมิปัญญาถ่ายทอดมีเนื้อหาที่หลากหลาย ๔. การศึกษาทางเลือกสายศาสนธรรม เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนักบวชในศาสนา หรือผู้ปฏิบัติธรรม ให้แก่นักบวชหรือฆราวาสในสำนัก-นิกายนั้น ๆ ได้ว่า ๕. การศึกษาทางเลือกที่เป็นสถาบันนอกระบบรัฐ เป็นการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มการศึกษาที่จัดตั้งเป็นสถาบัน ๖. การศึกษาทางเลือกกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เป็นการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามบริบทของชุมชน ๗. การศึกษาทางเลือกผ่านสื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้ สำหรับการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัวระดับประถมศึกษา โดยใช้โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ๆ เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาแบบที่ ๒. กล่าว คือ เป็นการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่อิงกับระบบรัฐ เป็นการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระบบที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยปรัชญาและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพตามความแตกต่างของผู้เรียนเน้นความรู้เชิงประสบการณ์และการปฏิบัตินอกตำราเรียนโดยใช้โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ สอดคล้องกับ **รุจน์ เสงี่ยม และคณะ^{๕๓} (๒๕๕๘)** ได้ศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว จาก ๔ กรณีศึกษาในภาคใต้ของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่ครอบครัวเลือกใช้แบ่งได้เป็น ๒ แบบ คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และหลักสูตรโฮมสคูลของต่างประเทศ เป็นการปรับใช้แบบบูรณาการให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงแนวคิดและวิถีชีวิตของครอบครัว ส่วนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสามารถแบ่งออกได้ ๒ แบบ ได้แก่ การจัดการศึกษาตามกลุ่มสาระร่วมกับแบบกลุ่มประสบการณ์ และการจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์ ทุก ครอบครัวมีการจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์ร่วมด้วย ต่างกันที่เทคนิคและสัดส่วนในการจัดการศึกษาของ แต่ละครอบครัว รวมถึงการที่ครอบครัวต้องเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนอยู่เสมอ และแต่ละขั้นตอนสามารถปรับ เปลี่ยนได้อย่างยืดหยุ่น นอกจากนี้ ครอบครัวใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกบ้านอย่างคุ้มค่า เหมาะ กับวัยและความต้องการของผู้เรียน โดยพ่อแม่และแม่ถือเป็นสื่อที่สำคัญที่สุดในทุกครอบครัว ส่วนการประเมินผลการ เรียนรู้ ครอบครัวเน้นการประเมินตามสภาพจริงบนพื้นฐานความเข้าใจที่ตรงกันของครอบครัวและผู้มีส่วน เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ฉะนั้นผู้ปกครอง จำเป็นจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการจัดการศึกษาแบบนี้อย่างชัดเจน ซึ่ง **บุญศิริ มีสำราญ^{๕๔}**

^{๕๓} รุจน์ เสงี่ยม (๒๕๕๘) การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโฮมสคูล: กรณีศึกษาครอบครัวในภาคใต้. ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

^{๕๔} บุญศิริ มีสำราญ (๒๕๕๔) รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่ใช้ระบบการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล. ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

(๒๕๔๔) ได้ศึกษารูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่ใช้ระบบการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวเป็นแบบประนีประนอม คือผู้เป็นพ่อแม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามขนบประเพณี และแบบแผนอันดีงามของสังคมแต่ในขณะเดียวกันก็มีความยืดหยุ่นและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการทางความคิดของเด็กเพื่อให้กล้าพูด กล้าแสดงออกด้วยการใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระ การเรียนการสอนจะเน้นความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยมีความเชื่อมั่นต่อศักยภาพในการพัฒนาของเด็กที่จะบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งที่ได้รับจากสื่อบุคคลและธรรมชาติ แหล่งสำคัญที่ให้ข้อมูลข่าวสารแก่พ่อแม่โฮมสคูลเพื่อนำมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน คือ กลุ่มบุคคล ทั้งที่เป็นครอบครัวโฮมสคูลอื่น ๆ และกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านที่เป็นเหมือนครูผู้สอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก ปัจจุบัน สิ่งที่พ่อแม่โฮมสคูลต้องการได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ คือการประกาศใช้กฎกระทรวงที่จะออกมามีบทบาทในการสนับสนุนและพัฒนารูปแบบหลักสูตรและวิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในตัวเด็ก เพื่อให้คนในสังคมเกิดการยอมรับว่าการเรียนการสอนแบบโฮมสคูลเป็นการศึกษาอีกทางเลือกหนึ่งของสังคมไทย ขณะที่ Courtney Gann and Dan Carpenter^{๕๕} (๒๐๑๘) ได้ทำการวิจัย เรื่องกลยุทธ์การเรียนการสอนแบบ STEM ของผู้ปกครองระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับนักเรียนโฮมสคูล มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากลยุทธ์การสอนและการเรียนรู้ที่แบบโฮมสคูล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ปกครองที่จัดการศึกษาแบบโฮมสคูล จำนวน ๒๙ คน และ ๑๐ คนจิตอาสาเข้าร่วมในกระบวนการติดตามผล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และการรวบรวมเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองใช้กลยุทธ์การสอนและการเรียนรู้ที่หลากหลาย การสอนเป็นรายบุคคล การเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกันกับเพื่อน ตลอดจนการเรียนรู้แบบประยุกต์ใช้และการเชื่อมโยงข้อมูล

ซึ่งแนวทางสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนโดยใช้แนวคิดโคกหนองนาเป็นฐานและกระบวนการเรียนรู้ นั้น ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ดังนี้

๑. เครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ได้แก่ มีการศึกษากฎหมาย พรบ.การศึกษา กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ มีการหาข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการหรือขั้นตอนในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว มีการศึกษา การจัดทำหลักสูตร ทั้งในประเทศ หรือ ต่างประเทศ สำนวจความสนใจของผู้เรียนในแต่ละปีกว่า ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้อะไร รวมไปถึงการศึกษาหลักสูตรการเรียนรู้ใหม่ ๆ มีการสำรวจความพร้อมของผู้เรียน เข้าใจพัฒนาการตามวัยของผู้เรียนระดับพัฒนาการของผู้เรียน และค้นหาความสนใจพิเศษ มีการจัดเตรียมสถานที่ จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านและนอกบ้าน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อรับการประเมินการจดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

๒. หลักสูตรการศึกษา ได้แก่ มีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะทางที่สอดคล้องมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ มีการจัดทำหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นสูงและโยงเข้ากับมาตรฐานการ

^{๕๕} Courtney and Carpenter, Dan, "STEM Teaching and Learning Strategies of High School Parents With Homeschool Students" (๒๐๑๘). CUP Faculty Research. ๒๖. https://digitalcommons.csp.edu/cup_commons_faculty/ ๒๖

เรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ เพื่อรองรับการวัดผลประเมินผลจากหน่วยงานต้นสังกัด มีการปรับใช้หลักสูตรตามความสนใจของผู้เรียนในแต่ละชั้นปี มีการนำหลักสูตรของบ้านเรียนอื่นๆ มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน มีการใช้หลักสูตรของต่างประเทศร่วมกับหลักสูตรของสาระแกนกลางการเรียนรู้ของไทย มีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติตามเป้าหมายกำหนดไว้และมีการกำหนดการประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้ทราบผลสัมฤทธิ์ของแผนการพัฒนาหลักสูตรอันจำเป็นต่อการพัฒนาในครั้งต่อไป โดยเฉพาะการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะที่จำเป็นสำหรับทศวรรษที่ ๒๑ ซึ่งน้ำผึ้ง มีศิล (๒๕๕๙) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑^{๕๖} ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองในครอบครัวต้นแบบ ให้นิยามความหมายทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ ว่ามี ๖ ประการคือ พึ่งตนเองได้ ปรับตัวง่าย แก้ไขปัญหาเป็น เข้ากับคนอื่นได้ดี คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรับผิดชอบ ผู้ปกครองมีกระบวนการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ ประกอบด้วย ๖ ขั้นตอน คือ ๑) ศึกษาสภาพของผู้เรียนและความพร้อมของครอบครัว ๒) วางแผนการจัดการศึกษา ๓) ค้นหาข้อมูล ๔) ดำเนินการจัดการเรียนรู้ ๕) ประเมินผล และ ๖) ปรับปรุงการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ คือ ผู้เรียนเกิดทักษะตามที่ครอบครัวมุ่งหวังและเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะที่แตกต่างกันในผู้เรียนแต่ละคน อีกทั้งครอบครัวเกิดการตระหนักรู้และเรียนรู้ไปพร้อมกับบุตร และยังพบการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของแต่ละครอบครัวที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานของบุตรอีกด้วย สอดคล้องกับ น้ำผึ้ง มีศิล (๒๕๖๐) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองต้นแบบมีวิธีการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ สามารถจำแนกได้เป็น ๖ ขั้นตอน คือ ๑.) ศึกษาสภาพของผู้เรียนและความพร้อมของครอบครัว ประกอบด้วย การสังเกตผู้เรียนและการสร้างข้อตกลงร่วมกันในครอบครัว ๒.) การวางแผนการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การวางแผนการจัดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและการวางแผนทางการจัดการศึกษา ๓.) การค้นคว้าหาข้อมูล ประกอบด้วย การค้นหาจากสื่อและการค้นหาจากผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญ ๔.) การดำเนินการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๕.) การประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินภายในและการประเมินภายนอกและ ๖.) การปรับปรุงการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสร้างข้อตกลงร่วมและการเชื่อมโยงต่อยอดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานมีความซับซ้อนในองค์ประกอบและเงื่อนไขที่แตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว ชุมชนและบริบททางสังคม วัฒนธรรมที่รายล้อมอยู่รอบครอบครัว ผู้ปกครองจึงต้องเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนความซับซ้อนให้กลายมาเป็นปัจจัยผลักดันให้สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ให้แก่ผู้เรียนได้ ขณะเดียวกันหลักสูตรการจัด

^{๕๖}น้ำผึ้ง มีศิล, การจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑, ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๙), หน้า บทคัดย่อ.

การศึกษาายังต้องพัฒนาปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาตามศักยภาพและทรัพยากรที่ใช้ในการศึกษาสำหรับแบบบ้านเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่ง พิมพ์มณี แก้วมawangศ์^{๕๗} (๒๕๕๘) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ผลการวิจัย พบว่า ๑. สภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษปัจจุบัน มีสาเหตุจากผู้เรียนมีปัญหาทางร่างกายที่ไม่สามารถสนองต่อการเรียนการสอนได้ในโรงเรียนปกติ ความสามารถทางสติปัญญาที่ไม่เท่าทันกับผู้เรียนปกติ สภาพอารมณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้และผู้เรียนมีปัญหาด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของผู้เรียนทั้ง ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย และด้านความผิดปกติทางสมองที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษที่ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษา คือ ๑) ผู้จัดการศึกษา ขาดความรู้ความสามารถในการออกแบบหลักสูตรและการประเมิน ๒) หลักสูตรยังขาดตัวชี้วัดและระเบียบการวัดและการประเมินผลที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละด้าน ๓) บุคลากรภาครัฐ ขาดความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะด้าน ความต้องการเนื้อหาสาระในการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ครอบครัววิชาการ ๘ กลุ่มสาระวิชาโดยเน้นกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และการส่งเสริมอาชีพ ๒. รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสนับสนุนการจัดการประกอบด้วย ๑) การดำเนินการ ๒) เครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา ๓) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จได้แก่หน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องมีระบบการดำเนินการชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ๔) ตัวชี้วัดความสำเร็จ ประกอบด้วย (๑) แผนการจัดการศึกษาของครอบครัวควรมีลักษณะเป็นแผนการศึกษาเฉพาะตัวผู้เรียนเป็นรายบุคคลในแต่ละช่วงที่ครอบครัวกำหนด (๒) แผนการให้บริการการเปลี่ยนผ่านเพื่อรับบริการใหม่การจัดการที่เรียนใหม่การเข้าสู่การประกอบอาชีพ ๓. ตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นรูปแบบที่มีคุณภาพ ได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่ม

๓.สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้หรือทรัพยากรการศึกษา ได้แก่ มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจและระดับของผู้เรียน มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรของบ้านเรียน มีเทคนิควิธีการที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน เนื้อหา จุดประสงค์ และหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมาย มีเทคนิควิธีการเรียนตามเอกัตภาพเน้นกิจกรรมเพื่อสร้างสถานการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ มีการใช้บทเรียนสำเร็จรูป โปรแกรมช่วยสอน แอปพลิเคชัน ต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้ มีการใช้ออปพลิเคชันช่วยสอนเพื่อเป็นการฝึกทักษะด้านต่างๆ โดยผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง จัดให้ผู้เรียนได้เรียนคอร์สออนไลน์ เฉพาะทางที่ผู้เรียนสนใจการศึกษาต่างๆ มีครูพิเศษ มาช่วยสอนในวิชาหลักหรือวิชาเสริมอื่นๆ ประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่น ชุมชน ให้ความรู้เฉพาะทาง ที่ผู้เรียนสนใจ มีการสร้างสื่อจำลอง หรือสื่อของจริง

^{๕๗} พิมพ์มณี แก้วมawangศ์. (๒๕๕๘). รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ วารสารสุทธิปริทัศน์ , ๒๙(๙๒), ๒๓๖-๒๕๓.

ในการนำมาจัดประสบการณ์เรียนรู้ มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว เมืองประวัติศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์เรียนรู้ในแก่ผู้เรียน มีการสอดแทรกประสบการณ์การเรียนรู้เป็นธรรมชาติ ในวิธีประจำวันมากที่สุด มีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา แม่น้ำ ทะเล น้ำพุร้อน ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฝนตก แดดออก น้ำท่วม ความแห้งแล้ง และมีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง พ่อแม่ พระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพแขนง สอดคล้องกับ ดุษฎี รังสีชัชวาล^{๕๔} (๒๕๖๑) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบของการจัดการศึกษาก่อนเรียนและการมีส่วนร่วม ของหน่วยงานภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผลการวิจัย พบว่า ผู้จัดการศึกษาแบบบ้านเรียนเป็นมารามากกว่าบิดา ส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ วุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ผู้จัดการศึกษามีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่ มีอายุ ๑๑-๑๕ ปี และมีความสนใจด้านศิลปะมากที่สุด เหตุผลของครอบครัวที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบบ้านเรียน เนื่องจากเชื่อว่าการเรียนการสอนในระบบไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถศึกษาด้านที่ตนเองสนใจได้อย่างเต็มที่ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ส่วนมากจะจัดแบบมีข้อตกลงร่วมกับโรงเรียน หรือหน่วยงานอื่น โดยมีการเข้าไปใช้ทรัพยากรของโรงเรียน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน มีแนวทางในการจัดทำแผนการศึกษาด้วยการจัดการศึกษาเองร่วมกับศึกษาจากคู่มือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองลงมาคือ การศึกษาเองร่วมกับการประยุกต์จากแผนของครอบครัวอื่นที่ได้รับอนุญาตแล้ว บุคคลที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมากที่สุดคือ บุคคลภายในครอบครัว รองลงมาคือ ครูพิเศษที่จัดมาแบบบ้านเรียน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐ ในขั้นตอนแรกมีการมอบคู่มือการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน การจัดหาแผนตัวอย่างในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน และการจัดบุคลากรให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน กระบวนการที่มีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการตรวจสอบและพิจารณาความถูกต้องของแผนการจัดการศึกษา พบว่า ครอบครัวผู้จัดการศึกษา มีการปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาตามข้อเสนอแนะของกรรมการ อีกทั้ง มีการประชุมคณะกรรมการพิจารณาแผนและแต่งตั้งคณะกรรมการจากผู้แทนครอบครัวให้ส่วนร่วมในการตรวจสอบและพิจารณา

๔. การดำเนินการหรือกระบวนการจัดการศึกษา ได้แก่ ขั้นการเตรียมการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ๑. การเตรียมความพร้อมเพื่อขออนุญาตจัด ได้แก่ มีการศึกษากฎหมาย พรบ.การศึกษา กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ มีการศึกษา หาข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการหรือขั้นตอนในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว มีการศึกษา การจัดทำหลักสูตร ทั้งในประเทศ หรือ ต่างประเทศ สำนวจความสนใจของผู้เรียนในแต่ละปีกว่าผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้อะไร รวมไปถึงการศึกษาหลักสูตรการเรียนรู้อื่นๆ มีการสำรวจความพร้อมของผู้เรียน เข้าใจพัฒนาการตามวัยของผู้เรียนระดับพัฒนาการของผู้เรียน และค้นหาความสนใจพิเศษ และมีการจัดเตรียมสถานที่ จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านและนอกบ้าน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อ

^{๕๔} ดุษฎี รังสีชัชวาล. (๒๕๖๑). การศึกษารูปแบบของการจัดการศึกษาก่อนเรียนและการมีส่วนร่วม ของหน่วยงานภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน. (รายงานผลการวิจัย). สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รับการประเมินการจดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ๒. การยื่นแบบแสดงความประสงค์ ได้แก่ ผู้จัดการศึกษาแสดงความประสงค์ตามแบบแจ้งความประสงค์จะขอจัดการศึกษา เสนอต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนาอยู่ ผู้จัดการศึกษารับการประเมินความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษาจากคณะกรรมการประเมินความรู้ เช่น การตรวจสอบร่องรอยหลักฐาน สัมภาษณ์ สังเกต อาจใช้แบบทดสอบ หรือวิธีการอื่นๆ ผู้จัดการศึกษา ยื่นแสดง หลักสูตรการจัดการศึกษา แผนการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการประเมินความรู้และคณะกรรมการประเมินความรู้และผู้จัดการศึกษา ร่วมให้คำปรึกษาแนะนำที่เหมาะสม ในการส่งเสริมคุณภาพ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ขั้นตอนการวางแผนการจัดการศึกษา ประกอบด้วย มีการวิเคราะห์ตัวผู้เรียน ให้มีการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคลและมีความสุขในการเรียน มีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา และจุดประสงค์ เชิงพฤติกรรมของผู้เรียน มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองในด้านต่างๆ เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย มีการสำรวจทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น งบประมาณ อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน สถานที่ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และ มีการจัดทำตารางสอน กำหนดตารางเวลาที่ชัดเจนในแต่ละกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ขึ้นดำเนินการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย มีวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแบบพหุปัญญา จัดการศึกษาเฉพาะทางที่มีจุดเน้นพิเศษ เช่น กีฬา นาฏศิลป์ ปรัชญา ศิลปะ ธรรมชาติ เกษตรทฤษฎี ฯลฯ มีการจัดการเรียนรู้เป็นไปตามแผนการจัดการศึกษา ที่ได้ตั้งไว้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน มีการพาผู้เรียนออกไปทำกิจกรรมที่เอื้อให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้เกิดการสร้างทักษะทางสังคม มีการให้ผู้เรียนได้สร้างผลงาน, ชิ้นงาน ที่ต่อยอดหรือการคิดค้นชิ้นงานใหม่ ๆ โดยการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน มีการให้ผู้เรียนใช้คอมพิวเตอร์อย่างเป็นประโยชน์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้ ตลอดจน การออกแบบและผลิตเชิงนวัตกรรม และ มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นในเวลาและโอกาสที่เหมาะสม ชิ้นวัดผลประเมินผล ประกอบด้วย มีการวัดและประเมินผล โดยใช้การสังเกตผู้เรียนอย่างใกล้ชิด และมีสัมพัทธ์ของความเป็นพ่อแม่ โดยวิธีการที่เป็นธรรมชาติ และบันทึกพัฒนาการ มีการประเมินความรู้ความเข้าใจตามเนื้อหาในบทเรียน โดยการซักถามและสรุปประเด็นต่างๆ มีการสอบแบบอัตนัย โดยการให้ผู้เรียนเขียนอธิบาย สิ่งต่าง ๆ นั้น หรือในกรณีระดับชั้นเล็กรวมไปถึงการเขียนคำจากรูปภาพ เพื่อการวัดการใช้ภาษา ตลอดจนระบบการคิด มีการประเมินผลในรูปโครงงาน หรือการทำสิ่งประดิษฐ์ มีการประเมินผลผู้เรียนโดยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เป็นการบันทึกหลักฐานการสอนและร่องรอยการเรียนรู้ ขั้นปรับปรุงการเรียนรู้ ประกอบด้วย มีการปรับหลักสูตรการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ในทุกชั้นปีมีการนำผลการประเมินที่ครอบครัวประเมินมาวิเคราะห์และออกแบบการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ มีการนำเทคนิคการสอนจากแหล่งต่างๆ ทั้งสื่อสังคมออนไลน์ งานวิจัย หนังสือเทคนิคการสอน ศาสตร์การสอน ฯลฯ มาปรับการจัดการเรียนรู้ และมีการผลิตสื่อ ใบงาน การออกแบบการเรียนรู้ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว วิธีการวัดผลประเมินผลภายใต้เกณฑ์มาตรฐานของ

ระดับการศึกษาที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ ซึ่ง รุจนี เอ่งฉ้วน^{๔๔} (๒๕๕๘) ได้ทำการวิจัยแบบผสมผสานวิธี พหุระยะเรื่อง การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการจัดการศึกษาโดยครอบครัว : กรณีศึกษาภาคใต้ของประเทศไทย ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ๑) ในบริบทของการจัดการศึกษาในครอบครัว ครอบครัวมีความพร้อมในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี สาเหตุสำคัญในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ แนวคิดพื้นฐานของพ่อแม่ที่ต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความสุขในการเรียนรู้ในชีวิต แต่ละครอบครัวมีปรัชญาและแนวคิดแตกต่างกัน แต่แนวคิดร่วมพื้นฐาน คือ แนวการศึกษาแบบองค์รวม และรูปแบบการจัดการศึกษานั้นเป็นไปตามวิถีชีวิตและเป้าหมายการศึกษาของครอบครัวเป็นสำคัญ ๒) การจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับวิถีชีวิตของครอบครัว ครอบครัวปรับใช้ทั้งหลักสูตรในประเทศและต่างประเทศแบบบูรณาการเป็นหลักสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงแนวคิดและวิถีชีวิตของครอบครัว ครอบครัวใช้การทัศนศึกษาเพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้และเน้นหลักศาสนาเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลาตามบริบทของผู้เรียน ครอบครัวใช้ทั้งสื่อภายในครอบครัวและภายนอกครอบครัว และแหล่งเรียนรู้ อย่างให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด และครอบครัวใช้การประเมินผลการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น เป็นการประเมินผลตามสภาพจริงที่ต้องสอดคล้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครอบครัวและเป็นการประเมินเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ๓) ผลการวิจัยจากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในภาคใต้ นั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ในด้านที่อยู่ในระดับมาก มี ๓ ด้าน คือ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ วิธีการเรียนการสอน และ การประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ปรากฏข้างต้น ๔) แนวทางการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้ นั้น พบว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรมีหลักการสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการทำ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวร่วมกันเสียก่อน ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ความเข้าใจเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และการตระหนักถึงการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ภายในครอบครัว ทุกฝ่ายควรมีการวิจัยและพัฒนาาร่วมกันเกี่ยวกับหลักสูตรและควร จะจัดตั้งให้มีหน่วยงานอิสระในการดูแล ให้คำแนะนำและช่วยเหลือครอบครัว ผู้จัดการศึกษา โดยครอบครัว ส่วนวิธีการจัดการเรียนการสอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละจังหวัดควรช่วยส่งเสริมสร้างช่องทางในการเรียนรู้เพิ่มเติมให้กับครอบครัว และมีการนัดหมายเพื่อพบปะเสวนากัน อยู่เรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่องระหว่าง ครอบครัวผู้จัดการศึกษาและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรร่วมกันจัดทำ Mapping เรื่องสื่อและแหล่งเรียนรู้ ควรสนับสนุนให้ครอบครัวสามารถใช้สื่อร่วมกับหน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน โดยอาจสร้างข้อตกลงที่จะร่วมมือระหว่างสองฝ่าย (Memorandum of Understanding: MOU) และการ ประเมินผลการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจมุมมองของครอบครัว มองเห็นความแตกต่างระหว่างหลักคิดของการศึกษาในระบบและการศึกษาทางเลือก ควรช่วยเหลือและปรับการใช้คำศัพท์เฉพาะ

^{๔๔} รุจนี เอ่งฉ้วน. (๒๕๕๘). การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบโฮมสคูล: กรณีศึกษาครอบครัวในภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต) วารสารหาดใหญ่วิชาการ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ , ๑๓(๒), ๑๐๓-๑๑๖.

ทางการศึกษาให้เป็นภาษา ที่เข้าใจได้ง่าย เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ขณะที่ Courtney Gann and Dan Carpenter^{๒๐} (๒๐๑๘) ได้ทำการวิจัย เรื่องกลยุทธ์การเรียนการสอนแบบ STEM ของผู้ปกครองระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับนักเรียนโฮมสคูล ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้ปกครองใช้กลยุทธ์การเรียนการสอนที่หลากหลายรวมถึงการสอนแบบรายบุคคลการเรียนรู้แบบเชี่ยวชาญการศึกษาด้วยตนเองการทำงานร่วมกันกับเพื่อนและผู้ใหญ่การประยุกต์ใช้และการเชื่อมต่อข้อมูล ซึ่งการจัดทำหลักสูตรควรคำนึงถึงแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการจัดกระบวนการเรียนรู้ทุกชั้น ตอนเพื่อการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนโดยอาศัยทรัพยากรทางการศึกษาจากครอบครัวและชุมชนจำเป็นต้องมีความพร้อมและสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาไปด้วยกัน

๒. ชุตนวัตกรรมจัดการการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า ชุตนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” มี ๙ องค์ประกอบได้แก่ ๑.สาระสำคัญ ๒.มาตรฐาน/ตัวชี้วัด ๓.สาระการเรียนรู้ ๔.สาระการเรียนรู้บูรณาการ ๕.จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ ๖.สาระการเรียนรู้ ๗.กิจกรรมการเรียนการสอน ๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ ๙. การวัดผลและประเมินผลมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้ โดยมี ๙ แผนจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แผนจัดการเรียนรู้ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา ที่มีความเหมาะสมตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้พัฒนาแผนการเรียนรู้ พร้อมทั้งจะนำไปใช้ในการทดลองใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป โดยสามารถสรุปอภิปรายผลเรียงลำดับตามระดับการศึกษาได้ ดังนี้

๑. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถยกตัวอย่างพืชผักชนิดต่างๆได้บอกขั้นตอนในการปลูกพืชผักได้ สามารถเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างถูกวิธีสามารถใช้อุปกรณ์ในการทำเกษตร และเครื่องมือในการทำงานอย่างปลอดภัย เห็นความสำคัญของเครื่องมือที่ใช้ในงานเกษตร และมีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาพืชของตนเอง ขณะเดียวกันนักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการเป็นอย่างดี แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป สามารถบอกวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ บอกข้อดีของการปลูกผักลอยฟ้าได้ สามารถเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างถูกวิธีสามารถใช้อุปกรณ์ในการทำเกษตร และเครื่องมือในการทำงานอย่างปลอดภัย (P) มีความกระตือรือร้นในการทำงานและ มีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาพืชของตนเอง แสดงว่าแผนการเรียนรู้ การปลูกผักลอยฟ้ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป สามารถบอกประเภทของผักปลอดสารพิษได้ เลือกพันธุ์พืชผักชนิดต่างๆที่จะปลูกใน ๑ หลุม ๑ เมนูได้ อธิบายการเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแล

^{๒๐} Courtney and Carpenter, Dan, "STEM Teaching and Learning Strategies of High School Parents With Homeschool Students" (๒๐๑๘). CUP Faculty Research. ๒๖. https://digitalcommons.csp.edu/cup_commons_faculty/ ๒๖

รักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ สามารถวาดภาพออกแบบแปลง ๑ หลุม ๑ เมนู ของตนเองได้ และ เห็นประโยชน์ของผักปลอดสารพิษ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป สามารถบอกลักษณะของปุ๋ยหมักได้ อธิบายวัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนและวิธีการทำปุ๋ยหมักได้ สามารถเขียนแผนผังความคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของปุ๋ยหมักได้ สามารถทำปุ๋ยหมักจากก้อนเชื้อเห็ดเก่าได้ และให้ความสนใจในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี แสดงว่าแผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไปสามารถอธิบายวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้และวิธีการปลูกระยะนาได้ สามารถบอกข้อดีของการปลูกระยะนาในท่อนซีเมนต์ได้ สามารถวาดภาพการปลูกระยะนาในท่อนซีเมนต์ได้ตามและมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกระยะนาในท่อนซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป สามารถยกตัวอย่างไม้ผลที่เหมาะกับสภาพแต่ละพื้นที่ได้ มีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชไม้ผลชนิดต่างๆ สามารถใช้อุปกรณ์ในการทำเกษตรได้อย่างปลอดภัย สามารถใส่ปุ๋ยและกำจัดพืช รวมถึงดูแลรักษาต้นไม้ได้อย่างถูกวิธี และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนมีความรู้เรื่องการทำนาข้าวอินทรีย์ สามารถอธิบายกระบวนการเทคนิคในการปลูกข้าว และวิธีการบำรุงดิน ข้าวได้ สามารถสำรวจพื้นที่แปลงนาและวาดภาพประกอบได้ (P)และมีความอดทนต่อการทำงาน แสดงว่าแผนการเรียนรู้คนรักแม่โพสพมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไปและ นักเรียนอธิบายหลักการทำหัตถ์นาคทองคำ สามารถจับคู่คำศัพท์กับภาพได้ถูกต้อง สามารถวาดภาพพืชชนิดต่างๆที่ปลูกในพื้นที่หัตถ์นาคทองคำได้ และ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน แสดงว่าแผนการเรียนรู้แผนการเรียนรู้หัตถ์นาคทองคำ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป รวมถึง นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโคก หนอง นาสามารถวาดภาพโคกหนองนา ของตนเองตามจินตนาการพร้อมทั้งนำเสนอได้ สามารถวาดภาพระบายสีวิสัยทัศน์ที่ใช้ในการทำงานเกษตรได้ และมีความกล้าแสดงออก แสดงว่าแผนการเรียนรู้แผนการเรียนรู้โคก หนอง นามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๒. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถยกตัวอย่างพืชผักชนิดต่างๆได้บอกขั้นตอนในการปลูกพืชผักได้ สามารถเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างถูกวิธีสามารถใช้อุปกรณ์ในการทำเกษตร และเครื่องมือในการทำงานอย่างปลอดภัย เห็นความสำคัญของเครื่องมือที่ใช้ในงานเกษตร และมีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาพืชของตนเอง ขณะเดียวกันนักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการเป็นอย่างดี แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถบอกวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ บอกข้อดีของการปลูกผักลอยฟ้าได้ สามารถเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างถูกวิธี สามารถใช้อุปกรณ์ในการทำเกษตร และเครื่องมือในการทำงานอย่างปลอดภัย (P) มีความกระตือรือร้นในการทำงานและ มีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาพืชของตนเอง แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถ

บอกประเภทของผักปลอดสารพิษได้ เลือกพันธุ์พืชผักชนิดต่างๆที่จะปลูกใน ๑ หลุม ๑ เมล็ดได้ อธิบายการเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ สามารถวาดภาพออกแบบแปลง ๑ หลุม ๑ เมล็ด ของตนเองได้ และ เห็นประโยชน์ของผักปลอดสารพิษ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมล็ด มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถบอกลักษณะของปุ๋ยหมักได้ อธิบายวัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนและวิธีการทำปุ๋ยหมักได้ สามารถเขียนแผนผังความคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของปุ๋ยหมักได้ สามารถทำปุ๋ยหมักจากก้อนเชื้อเห็ดเก่าได้ และให้ความสนใจในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี แสดงว่าแผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไปนักเรียนสามารถอธิบายวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้และวิธีการปลูกระนาดได้ สามารถบอกข้อดีของการปลูกระนาดในท่อนซีเมนต์ได้ สามารถวาดภาพการปลูกระนาดในท่อนซีเมนต์ได้ตามและมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกระนาดในท่อนซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถยกตัวอย่างไม้ผลที่เหมาะกับสภาพแต่ละพื้นที่ได้ มีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชไม้ผลชนิดต่างๆ สามารถใช้อุปกรณ์ในการทำงานเกษตรได้อย่างปลอดภัย สามารถใส่ปุ๋ยและกำจัดพืช รวมถึงดูแลรักษาต้นไม้ได้อย่างถูกวิธี และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แสดงว่า แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนมีความรู้เรื่องการทำนาข้าวอินทรีย์ สามารถอธิบายกระบวนการเทคนิคในการปลูกข้าว และวิธีการบำรุงดิน ข้าวได้ สามารถสำรวจพื้นที่แปลงนาและวาดภาพประกอบได้ (P)และมีความอดทนต่อการทำงาน แสดงว่า แผนการเรียนรู้อนุรักษ์แม่โพสพ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนอธิบายหลักการทำหัวคันนาทองคำ สามารถจับคู่คำศัพท์กับภาพได้ถูกต้อง สามารถวาดภาพพืชชนิดต่างๆที่ปลูกในพื้นที่หัวคันนาทองคำได้ และ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน แสดงว่า แผนการเรียนรู้หัวคันนาทองคำ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไปและ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโคก หนอง นาสามารถวาดภาพโคกหนองนา ของตนเองตามจินตนาการพร้อมทั้งนำเสนอได้ สามารถวาดภาพระบายสีวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเกษตรได้ และมีความกล้าแสดงออก (A) แสดงว่า ผ่านการเรียนรู้โคก หนอง นา มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๓. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเตรียมดินปลูกและเตรียมดินปลูกได้ถูกต้องตามขั้นตอน อธิบายวิธีการปลูกผักสวนครัวและปลูกผักสวนครัวได้ถูกต้องตามขั้นตอนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว และทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักลอยฟ้าและปลูกผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าและดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักลอยฟ้า นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความ

เหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถออกแบบ ๑ หลุม ๑ เมล็ด และปลูกผักตามที่ออกแบบได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถบอกเกี่ยวประเภทและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษและสามารถปลูกผักแบบปลอดสารพิษได้ถูกต้องตามขั้นตอน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักตามเมนูที่ชอบ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมล็ด มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำปุ๋ยหมักและทำปุ๋ยหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถบอกข้อดี และประโยชน์ของปุ๋ยหมักและสามารถกำจัดเศษใบไม้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์และปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน อธิบายวิธีการดูแลรักษาต้นมะนาวและดูแลรักษาต้นมะนาวได้ถูกต้องตามขั้นตอน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกไม้ผลและสามารถปลูกไม้ผลได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาไม้ผลและดูแลรักษาไม้ผลที่ปลูกได้ถูกต้อง นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ไม้ผล ทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของแม่โพสพได้สามารถอธิบายวิธีการทำข้าวอินทรีย์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถทำกระถางต้นไม้จากฟางข้าวได้ นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของข้าวแสดงว่า แผนการเรียนรู้คนรักแม่โพสพมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป . นักเรียนอธิบายหลักการทำหัวคันทาทองคำ สามารถจับคู่คำศัพท์กับภาพได้ถูกต้อง สามารถวาดภาพพืชชนิดต่าง ๆ ที่ปลูกในพื้นที่หัวคันทาทองคำได้ และนักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงานแสดงว่า แผนการเรียนรู้หัวคันทาทองคำมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป และ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโคก หนอง นาสามารถวาดภาพโคกหนองนา ของตนเองตามจินตนาการพร้อมทั้งนำเสนอได้ สามารถวาดภาพพระบารมี สิวาสดี อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเกษตรได้ และมีความกล้าแสดงออก แสดงว่าแผนการเรียนรู้โคก หนอง นามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๔. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเตรียมดินปลูกและเตรียมดินปลูกได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถอธิบายวิธีการปลูกผักสวนครัวและปลูกผักสวนครัวได้ถูกต้องตามขั้นตอน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักลอยฟ้าและ

ปลูกผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าและดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักลอยฟ้า ทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถออกแบบ ๑ หลุม ๑ เมล็ด และปลูกผักตามที่ออกแบบได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกเกี่ยวประเภทและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษและสามารถปลูกผักแบบปลอดสารพิษได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักตามเมนูที่ชอบ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบและซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมล็ด มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำปุ๋ยหมักและทำปุ๋ยหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกข้อดี และประโยชน์ของปุ๋ยหมักและสามารถกำจัดเศษใบไม้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์และปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาด้านมะนาวและดูแลรักษาด้านมะนาวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกไม้ผลและสามารถปลูกไม้ผลได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาไม้ผลและดูแลรักษาไม้ผลที่ปลูกได้ถูกต้อง นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ไม้ผลและนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป ๖ นักเรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของแม่โพสพได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำนาข้าวอินทรีย์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถทำกระถางต้นไม้จากฟางข้าวได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของข้าว(A) แสดงว่าแผนการเรียนรู้คนรักแม่โพสพ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายและแยกเกี่ยวกับ ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่างและการปลูกพืช ๕ ระดับได้ นักเรียนอธิบายหลักการหว่านนาทองคำและสร้างแบบจำลองฝายชะลอน้ำได้ นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีอย่างจำกัด และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้หว่านนาทองคำมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายโคก หนอง นา และเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเกษตรได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถออกแบบ โคก หนอง นา โมเดล ตามแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ และนักเรียนเห็น

คุณค่าและประโยชน์ของโคกหนองนาโมเดล แสดงว่าแผนการเรียนรู้โคก หนอง นามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๕. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเตรียมดินปลูกและเตรียมดินปลูกได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักสวนครัวและปลูกผักสวนครัวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว และ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักลอยฟ้าและปลูกผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าและดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักลอยฟ้า และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถออกแบบ ๑ หลุม ๑ เมนู และปลูกผักตามที่ออกแบบได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกเกี่ยวประเภทและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษและสามารถปลูกผักแบบปลอดสารพิษได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักตามเมนูที่ชอบ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำปุ๋ยหมักและทำปุ๋ยหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกข้อดีและประโยชน์ของปุ๋ยหมักและสามารถกำจัดเศษใบไม้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ และ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์และปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาต้นมะนาวและดูแลรักษาต้นมะนาวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกไม้ผลและสามารถปลูกไม้ผลได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาไม้ผลและดูแลรักษาไม้ผลที่ปลูกได้ถูกต้อง นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ไม้ผล และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป ๖ นักเรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของแมโพสฟได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำนาข้าวอินทรีย์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถทำกระถางต้นไม้จากฟางข้าวได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของข้าว(A) แสดงว่า

แผนการเรียนรู้คนรักแม่โพสพมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายและแยกเกี่ยวกับ ปลุกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่างและการปลูกพืช ๕ ระดับได้ นักเรียนอธิบายหลักการหว่านนาทองคำและสร้างแบบจำลองฝายชะลอน้ำได้ นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีอย่างจำกัดและนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อุตุน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้หว่านนาทองคำมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป และ นักเรียนสามารถอธิบายโคก หนอง นา และเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเกษตรได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถออกแบบ โคก หนอง นา โมเดล ตามแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของโคกหนองนาโมเดล แสดงว่า แผนการเรียนรู้โคก หนอง นามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๖. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเตรียมดินปลูกและเตรียมดินปลูกได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักสวนครัวและปลูกผักสวนครัวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อุตุน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักลอยฟ้าและปลูกผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าและดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักลอยฟ้า และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อุตุน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถออกแบบ ๑ หลุม ๑ เมนู และปลูกผักตามที่ออกแบบได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกเกี่ยวประเภทและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษและสามารถปลูกผักแบบปลอดสารพิษได้ถูกต้องตามขั้นตอนนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักตามเมนูที่ชอบ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อุตุน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำปุ๋ยหมักและทำปุ๋ยหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกข้อดี และประโยชน์ของปุ๋ยหมักและสามารถกำจัดเศษใบไม้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อุตุน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์และปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาต้นมะนาวและดูแลรักษาต้นมะนาวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อุตุน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูก

มะนาวในท่อซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกไม้ผลและสามารถปลูกไม้ผลได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาไม้ผลและดูแลรักษาไม้ผลที่ปลูกได้ถูกต้อง นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ไม้ผล และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของแม่โพสพได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำข้าวอินทรีย์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถทำกระถางต้นไม้จากฟางข้าวได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของข้าว แสดงว่าแผนการเรียนรู้คนรักแม่โพสพ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายและแยกเกี่ยวกับ ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง และการปลูกพืช ๕ ระดับได้ นักเรียนอธิบายหลักการหว่านนาทองคำและสร้างแบบจำลองฝายชะลอน้ำได้ นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีอย่างจำกัด และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้หว่านนาทองคำ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป และ นักเรียนสามารถอธิบายโคก หนอง นา และเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเกษตรได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถออกแบบ โคก หนอง นา โมเดล ตามแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของโคกหนองนาโมเดล แสดงว่า แผนการเรียนรู้โคก หนอง นา มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

ซึ่งชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้จะเป็นความรู้พื้นฐานสำคัญสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคตของนักเรียนด้วย ซึ่ง ศศิธร จารุสมบัติ^{๒๑} (๒๕๕๗) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวพบว่าบิดามารดา ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ จัดการศึกษาเพื่ออาชีพไม่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียนมีความต้องการแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้นแบบ และคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ใช้ได้จริง และ ๒) แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวประกอบด้วย แผนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้การจัดทำสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการประเมินผลในขั้นการสร้างความรู้ความตระหนักในอาชีพขั้นการสำรวจตนเองและอาชีพและขั้นการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดฝึกอบรม ให้ความรู้เรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ดูแลการศึกษา และควรนำคู่มือต้นแบบนี้ไปขยายผลเพื่อจัดทำแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับผู้เรียนในช่วงวัยต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยะนันท์

^{๒๑} ศศิธร จารุสมบัติ. (๒๕๕๗). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ . (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุฎกบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์/กรุงเทพฯ.

หิรัญย์ชโลทรและสิทธิกร สุมาลี^{๒๒} ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ๑) นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตัวอย่างกิจกรรมและการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ๒) ผลที่เกิดขึ้นกับครู พบว่า ครูกลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านความรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุม มีทักษะการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นต่อนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับมาก เช่นกันสำหรับผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดสูงกว่ากลุ่มควบคุม และส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมากในทุกด้าน ดังนั้น ชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ” ทั้ง ๙ แผนจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา จึงเป็นการส่งเสริมยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้สูงขึ้น เช่น พัฒนาให้นักเรียนมีทักษะในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ เป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดในแต่ละระดับชั้น ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดจำแนก แยกแยะ ใคร่ครวญไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบโดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีความสามารถในการรวบรวมความรู้ได้ทั้งด้วยตนเองและการทำงานเป็นทีม เชื่อมโยงองค์ความรู้ และประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงานอย่างสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม มีค่านิยมและจิตสำนึกตามที่สถานศึกษามีความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยรวมทั้งภูมิปัญญาไทยและมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต อารมณ์ และสังคม แสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย เป็นต้น

๔. ความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูและนักเรียน

จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ทั้ง ๔ ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๔$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = ๔.๔๕$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๔.๓๘$) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๓.๙๒$) และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ($\bar{x} = ๓.๘๓$) ขณะเดียวกันจากการสัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ครูและนักเรียนมีความพึงพอใจของต่อแผนจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับดี นักเรียนมีความสนใจต่อการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากการเป็นนักเรียนที่หลากหลาย มีการเรียนการสอนทฤษฎีและมีการปฏิบัติ เช่น ทำแปลงผัก ทำให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตของนักเรียนได้อย่างแท้จริง ขณะเดียวกันนักเรียนมีความรู้พื้นเกี่ยวกับการทำการเกษตรอยู่บ้าง เนื่องจากผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ของ

^{๒๒} ปิยะนันท์ หิรัญย์ชโลทรและสิทธิกร สุมาลี, การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา, วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๔๔.

โรงเรียนประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงทำให้ในการจัดการเรียนการสอนในแผนนี้นักเรียนให้ความสนใจและมีความรู้สึกตื่นเต้นที่ได้เรียนเป็นอย่างมากเพราะผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ กิจกรรมที่ประทับใจ คือ กิจกรรมลงปฏิบัติจริงในการทำแปลงผักสวนครัว ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และได้ประสบการณ์จริง ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเตรียมดิน การปรับสภาพดิน การบำรุงดิน การปลูกพืชผัก การดูแล รักษาการเก็บเกี่ยวผลผลิต พืชผักชนิดต่าง ๆ ได้ทำแปลงปลูกผักสวนครัว และได้ฝึกทักษะในการทำ การเกษตร ใช้อุปกรณ์สำหรับการทำการเกษตรแต่ละประเภท การได้ดูแลรักษาผัก ได้รับความรู้และทักษะ การทำการเกษตร สามารถนำไปใช้ที่บ้านของตนเองได้ สอดคล้องกับ ภควดี แสนหาญชัย^{๖๓} (๒๕๖๓) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารการศึกษาทางเลือกและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบองค์รวมฐานวิชา ฐานบ้าน ๆ โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง :กรณีศึกษาโฮมสคูล วัดพระบรมธาตุดอย ฝาสาม จังหวัดเชียงใหม่ ผลของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต ๕ ด้าน ของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ จากการสังเกตและการประเมินเพื่อการพัฒนา ผลจากการบริหาร และการพัฒนาหลักสูตรฯ ยังทำให้ผู้เรียน มีบทบาทในการช่วยเหลืองานชุมชน โดยได้รับผลตอบแทนตอบรับที่ดีจากชุมชน และชุมชนร้องขอให้เปิดระดับประถมศึกษาด้วย อย่างไรก็ตามสำหรับการจัดการศึกษาแบบบ้าน เรียนยังพบปัญหาอุปสรรคอยู่มาก เช่น นุรณี สือรี^{๖๔} (๒๕๕๗) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการ ศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า นอกเหนือจากปัจจัยเสริมจากปัญหาและ ความไม่ปลอดภัยในโรงเรียน ครอบครัวมุสลิมที่เลือกจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน มีความเคร่งครัดและยึดมั่น ในหลักศรัทธา มีความต้องการให้บุตรหลานได้อยู่ในบรรยากาศที่สามารถขัดเกลาปลูกฝังบุตรหลานในเรื่อง คุณธรรมจริยธรรมอิสลาม มีแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการบูรณาการกับปรัชญาอิสลาม และมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมอิสลามในทุกกระบวนการเรียนรู้ มีรูปแบบการจัดการศึกษาแบบครอบครัว เดียวและแบบรวมศูนย์ และมีทั้งการดำเนินการขออนุญาตจดทะเบียนจัดการศึกษากับเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรงและสมัครเรียนกับการศึกษานอกโรงเรียน ปัญหาหลักที่พบ คือความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่าง ครอบครัวมุสลิมกับหน่วยงานของรัฐในเรื่องการดำเนินการจัดการศึกษาทั้งกระบวนการ ทำให้เกิดความล่าช้า แนวทางในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากรและจัดตั้งหน่วยงานดูแลบ้านเรียนของภาครัฐ การจัดตั้งศูนย์ประสานงานบ้านเรียนมุสลิมส่วนกลางและการรวมกลุ่มบ้านเรียนมุสลิมในพื้นที่ต่างๆ การ จัดทำคู่มือบ้านเรียนมุสลิมและการประเมินผลการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในภาพรวมร่วมกันของ ภาครัฐและครอบครัวบ้านเรียนมุสลิม ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นการพัฒนาชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยฉบับนี้

^{๖๓} ภควดี แสนหาญชัย (๒๕๖๒). การศึกษาการบริหารการศึกษาทางเลือกและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบ องค์รวม ฐานวิชาฐานบ้านๆ โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : โฮมสคูลวัดพระบรมธาตุ ดอยฝาสาม จ.เชียงใหม่บทความวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Vol. ๑๖ No. ๗๕ (๒๐๑๙): ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒

^{๖๔} นุรณี สือรี (๒๕๖๐) รายงานการวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอบ้านดง จังหวัด แม่ฮ่องสอน รายงานการวิจัย ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๖๐ หน้า บทคัดย่อ.

จำเป็นต้องมีการศึกษา พัฒนา และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้องค์ความรู้และแนวทางการจัดการเรียน การสอนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาที่สนับสนุนให้นักเรียนทุกคนจัดทำโครงการคุณธรรม และร่วมกิจกรรมจิตอาสา นักเรียนทุกคน จัดทำโครงการ เป็นผลงานของนักเรียน จากโครงการที่โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นให้มีการ สอนงานอาชีพให้นักเรียน ทำให้นักเรียนผลงาน/ผลิตภัณฑ์ของตนเองนักเรียนทุกคน ไม่มีอัตราความเสี่ยงการ ติดสิ่งเสพติด มีโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเข้มแข็งไม่มีการทะเลาะวิวาทในโรงเรียน มีระบบ เทคโนโลยีและสารสนเทศที่พร้อมใช้งาน และมีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการ สอนทุกห้องเรียนมีครูครบชั้น ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงาน เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์นักเรียน และจัดกิจกรรม Active learning เพื่อส่งเสริมการคิดและปฏิบัติจริงทุกชั้นเรียน ครูได้รับการพัฒนาตาม โครงการคู่มือ และนำความรู้มาจัดทำแผนการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน และเครื่องมือวัดและประเมินผล ผู้เรียน และผู้บริหารมีสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน และมีการแสวงหาความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรจากชุมชน มีโครงการระดมทรัพยากรมาช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด อย่างไรก็ตามสำหรับสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายมีเป้าหมายด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึง ประสงค์ โครงการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร โครงการระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา โครงการพัฒนาอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การนำชุดนวัตกรรมแผนการ จัดการเรียนรู้นี้ไปใช้จัดการเรียนการสอนจึงเป็นการสนับสนุนให้เป้าหมายทางการศึกษาของสถานศึกษา บรรลุได้ตามที่กำหนดไว้ได้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. จากผลการวิจัยพบว่า ชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ มี ๙ องค์ประกอบได้แก่ ๑.สาระสำคัญ ๒.มาตรฐาน/ตัวชี้วัด ๓.สาระการเรียนรู้ ๔.สาระการเรียนรู้บูรณาการ ๕.จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ ๖.สาระ การเรียนรู้ ๗.กิจกรรมการเรียนการสอน ๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ ๙. การวัดผลและประเมินผล มีผลการ คำนวนได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ - ๑.๐๐ ซึ่งมีค่ามากกว่า ๐.๕ ถือว่าใช้ได้มีความเหมาะสม สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยครอบคลุมระดับประถมศึกษาโดยใช้ โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป็นนโยบายจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกับครอบครัวของนักเรียนต่อไป

๒. จากผลการวิจัย พบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของครอบครัว ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาและวางแผนการจัด กระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว โดยใช้โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ในระดับ การศึกษาอื่นๆ ต่อไป โดยอาจจะกำหนดเป็นหลักสูตรสถานศึกษาและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๓. จากผลการวิจัย พบว่า ทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูก

ผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา มีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้จัดการเรียนรู้ ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษาและครู นำชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ไปบูรณาการกับวิถีชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยสถานศึกษาและชุมชนร่วมกันสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้โคกหนองนาเป็นฐาน ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนจัดตั้งกลุ่มตามชื่อชุดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและส่งต่องานให้รุ่นน้อง โดยมีการจัดกิจกรรมเสริมทักษะชีวิตตามแนวคิดโคกหนองนา ผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๔. จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ทั้ง ๔ ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๔$) โดยเฉพาะด้าน ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = ๔.๔๕$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติและเห็นประโยชน์จากการเรียนรู้ว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิต

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. การสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมโคกหนองนาเพื่อเสริมสร้างความสุขของชุมชน
๒. ผลการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดโคกหนองนากับทักษะชีวิตของนักเรียน
๓. โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา/การศึกษา อื่นๆ
๔. การมีส่วนร่วมของครอบครัวกับการจัดการเรียนการสอนผ่านโคกหนองนาโมเดล
๕. ผลการใช้ชุดกิจกรรมโคกหนองนาโมเดลกับคุณภาพชีวิตของนักเรียน
๖. การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ชุมชนโดยใช้โคกหนองนาโมเดลเป็นฐาน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ กำหนดเป็น หลักฐานการเรียนรู้โดยมีการพิจารณาจุดประสงค์การเรียนรู้ตามเงื่อนไขที่กำหนด เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน วัตถุประสงค์เสริมกับทฤษฎีความรู้เดิมที่ได้ออกแบบ มาจนครบทั้งการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้และสำหรับการวิจัยครั้งที่ต่อไป ควรศึกษา เกี่ยวกับ “การสำรวจและพัฒนาจุดการเรียนรู้ในครอบครัวในเขตพื้นที่แหล่ง เรียนรู้และเสริมสร้างความรู้ของชุมชนกับโรงเรียน” เพื่อให้อิทธิพลความรู้และ แหล่งเรียนรู้สู่สถานศึกษาโดยง่ายกับคนวงในและชุมชนในการจัดการเรียน การสอนในการจัดการศึกษาว่าผ่านตามาการศึกษาและประสบการณ์

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒
- กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช ๒๕๕๑
- กิตติศักดิ์ เกตุบุตร (๒๕๕๗) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ B-R-A-I-N เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดวิจารณ์ของเด็กรุ่นวัย.ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดุสิต รังสีชัชวาล. (๒๕๖๑). การศึกษารูปแบบของการจัดการศึกษาบ้านเรียนและการมีส่วนร่วม ของหน่วยงานภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน. (รายงานผลการวิจัย). สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- น้ำผึ้ง มีศิลป์. (๒๕๖๐). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นุรณี สือรี (๒๕๖๐) รายงานการวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน รายงานการวิจัย ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๖๐ หน้า บทคัดย่อ.
- บุญศิริ มีสำราญ. (๒๕๔๔). รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ใช้ระบบการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุสิตบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรเมธ ศรีภิญโญ (๒๕๖๓) หลักสูตรศึกษาการสอนในโรงเรียนวิถีพุทธ. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑. มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒.
- ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ตามหนังสือที่ รล.๐๐๐๓/๑๘๘๘๘ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ สำนักราชเลขาธิการพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร.
- ปิยะนันท์ หิรัญย์โลทรและสิทธิกร สุมาลี, การพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา, วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๔๔.
- พิมพ์มณี แก้วมawangค์. (๒๕๕๘). รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ วารสารสิทธิปริทัศน์ , ๒๙(๙๒), ๒๓๖-๒๕๓.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. (๒๕๔๘). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แบนเนจเม้นท์.
- ภควดี แสนหาญชัย (๒๕๖๒). การศึกษาการบริหารการศึกษาทางเลือกและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบองค์รวม ฐานวิชาหมอบ้านๆ โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา :

โหมสกุลวัดพระบรมธาตุคุดอยผาส้ม จ.เชียงใหม่บทความวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Vol. ๑๖ No. ๗๕ (๒๐๑๙): ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒

ยุทธชัย เฉลิมชัย และอุทัยวรรณ เฉลิมชัย. (๒๕๕๓). รูปแบบและพัฒนาการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

ยุทธชัย เฉลิมชัย และอุทัยวรรณ เฉลิมชัยและคนอื่นๆ. (๒๕๕๓ก). รายงานการวิจัยรูปแบบและพัฒนาการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย. กรุงเทพฯ ฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

รุจน์ เอ็งฉ้วน. (๒๕๕๔). การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโหมสกุล: กรณีศึกษาครอบครัวในภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต) วารสารหาดใหญ่วิชาการ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ , ๑๓(๒), ๑๐๓-๑๑๖.

วิจารณ์ พานิช. วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๕.

วิชิต สงวนไกรพงษ์ (๒๕๕๗) การวิเคราะห์หลักไตรสิกขาในฐานะนวัตกรรมการศึกษา. ปรินญาพุทธศาสตร์คุชฎบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิทยา อธิปอนันต์. ไร่นาสวนผสมตามแนวทฤษฎีใหม่ : ในงานส่งเสริมการเกษตร. หน้า ๑- ๑๓ กรมส่งเสริมการเกษตร. (๒๕๕๒:๑-๕) (อัดสำเนา)

วิลาพัฒน์ อรุณกุลวาลชาติ. การพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมตามแนวไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

ศศิธร จารุสมบัติ. (๒๕๕๗). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ . (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์/กรุงเทพฯ.

สมคิด อิสระวัฒน์. ๒๕๓๘. รายงานการวิจัยเรื่อง ลักษณะการเรียนรู้ด้วย ตัวเองของคนไทย. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมจิตร ยิงยงดำรงฤทธิ์. (๒๕๕๑). การจัดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุชฎบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษายุใหญ่). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมพร พึ่งอุดม. (๒๕๕๓). ทำไมต้อง Home School . กรุงเทพฯ. บริษัทแปลน พับลิชชิ่ง จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ๒๕๕๑. กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๙): ฉบับสรุป.กรุงเทพฯ: สกศ.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (๒๕๔๒). สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นเมื่อ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๓ จาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒: https://www.bic.moe.go.th/images/stories/๕Porobor._๒๕๔๒

สำนักพระราชวัง ที่ รล ๐๐๐๓/๑๘๘๘๘ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ สำนักพระราชเลขาธิการพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ(๒๕๖๐). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ(๒๕๕๗). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๕๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สุเมธ ตันติเวชกุล. การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน วันเสาร์ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๑.

อมรวิทย์ นาครทรรพ. (๒๕๕๓). การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ประสบการณ์ของนานาชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

อมรวิทย์ นาครทรรพ. (๒๕๕๕). การสอนแบบเน้นวิจัยโดยใช้ สัญญาแห่งการเรียนรู้. ใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (บรรณาธิการ). การเรียนการสอนที่มีวิจัยเป็นฐาน : ประมวลบทความ. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุไร จิรมงคลการ. (๒๕๖๐). อยู่อย่างเพียงพอด้วยเศรษฐกิจพอเพียง: Garden and farm vol. ๑๒. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

เอกสาร รายงานประเมินตนเอง (SAR) โรงเรียนบ้านหอย ตำบลหัวช้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ๒๕๖๕

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี ๒๕๕๒ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง.วันที่ ๑๘-๑๙ ธันวาคม

Brookfield, S.D. ๑๙๘๔. "Self-Directed Adult Learning: A Critical Paradigm". Adult Education Quarterly. ๓๕(๒) : ๕๙-๗๑.

Courtney and Carpenter, Dan, "STEM Teaching and Learning Strategies of High School Parents With Homeschool Students" (๒๐๑๘). CUP Faculty Research. ๒๖ . https://digitalcommons.csp.edu/cup_commons_faculty

Knowles, M.S. ๑๙๗๕. Self- Directed Learning: A Guide for Learner and Teacher.

Griffin, C. ๑๙๘๓. Curriculum Theory in Adult Lifelong Education. London: Crom Helm.

<http://www.chaipat.or.th/journal/aug๙๙/thai/self.html> ๒๑ พ.ค. ๒๕๖๗ ๐๐:๕๒:๐๗

<https://becommon.co/world/hybrid-homeschooling/> สืบค้นเมื่อ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
QR Code คู่มือ ชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

(แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัยสำหรับครอบครัวที่จัดการศึกษา)
เรื่อง : โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา

ชื่อ-สกุล ผู้สัมภาษณ์ พระปลัดสรวิทย์ อภิปัญโญ,ผศ.ดร. วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์: _____

เวลา: _____ สถานที่: _____

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ _____

สถานะของผู้ให้สัมภาษณ์: _____ เพศ: _____ อายุ: _____ ระดับการศึกษา: _____

ประเด็นในการสัมภาษณ์ : สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา (โคก หนอง นา

๑. สภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนโดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้เป็นอย่างไร?

.....

๒. รูปแบบการจัดการศึกษาจะต้องมีความพร้อมในด้านต่อไปนี้อย่างไร?

๒.๑ ด้านเครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา

.....

๒.๒ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการศึกษา

.....

๒.๓ ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้หรือทรัพยากรการศึกษา

.....

๒.๔ ด้านการดำเนินการหรือกระบวนการจัดการศึกษา

.....

๓. ชุดการเรียนรู้โดยใช้โคกหนองนาโมเดลเป็นฐานระดับประถมศึกษา ควรประกอบด้วยอะไรบ้าง

.....

๔. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

**แบบสัมภาษณ์ แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัวระดับประถมศึกษา
(สำหรับผู้บริหารและครูในสถานศึกษา)**

งานวิจัยเรื่อง : โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา

ชื่อ-สกุล ผู้สัมภาษณ์ พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา,ผศ.ดร. วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์: _____

เวลา: _____ สถานที่: _____

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ _____

สถานะของผู้ให้สัมภาษณ์: _____ เพศ: _____ อายุ: _____ ระดับการศึกษา: _____

ประเด็นในการสัมภาษณ์ : แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัวระดับประถมศึกษา

๑) ระบบสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัว ระดับประถมศึกษา ควรมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

๒. ควรมีหน่วยงาน/ฝ่ายไหนบ้าง ที่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัว ระดับประถมศึกษา

.....

.....

.....

๓. ทรัพยากรการศึกษาและแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้จากที่ใดบ้าง ที่ท่านคิดว่าที่สำคัญต่อบ้านเรียน

.....

.....

.....

๔.การจัดการเรียนรู้โดยครอบครัว ระดับประถมศึกษา ควรมีขั้นตอนอย่างไร

.....

.....

.....

๕.ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัว ระดับประถมศึกษา ควรมีแนวทางอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

**แบบบันทึกสาระสำคัญร่างชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้
(สำหรับผู้ช่วยวิจัย/ครูประจำชั้น)**

งานวิจัยเรื่อง : โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา

ชื่อ-สกุล ผู้บันทึก พระปลัดสรวิชัย อภิบาลโย,ผศ.ดร. วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์: ๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เวลา: ๐๙.๐๐ – ๑๔.๐๐ น. สถานที่: โรงเรียนบ้านหอย ต. หัวช้าง อ. อุทุมพรพิสัย จ. ศรีสะเกษ

สรุปสาระสำคัญและข้อเสนอแนะแผนการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๑-๖

1. สาระสำคัญ.....
2. มาตรฐาน/ตัวชี้วัด.....
3. สาระการเรียนรู้หลัก.....
4. สาระการเรียนรู้บูรณาการ.....
5. จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ.....
6. สาระการเรียนรู้.....
7. กิจกรรมการเรียนรู้.....
8. สื่อและแหล่งเรียนรู้.....
9. แหล่งเรียนรู้.....
10. การวัดและประเมินผล.....

**แบบตรวจสอบความเหมาะสมชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้
(สำหรับผู้ช่วยวิจัย/ครูประจำชั้นระดับประถมศึกษา)**

งานวิจัยเรื่อง : โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา

ชื่อ-สกุล ผู้ตรวจสอบ วัน/เดือน/ปี ที่ตรวจสอบ

เวลา: สถานที่:

สถานะของผู้ให้สัมภาษณ์: เพศ: อายุ: ระดับการศึกษา:

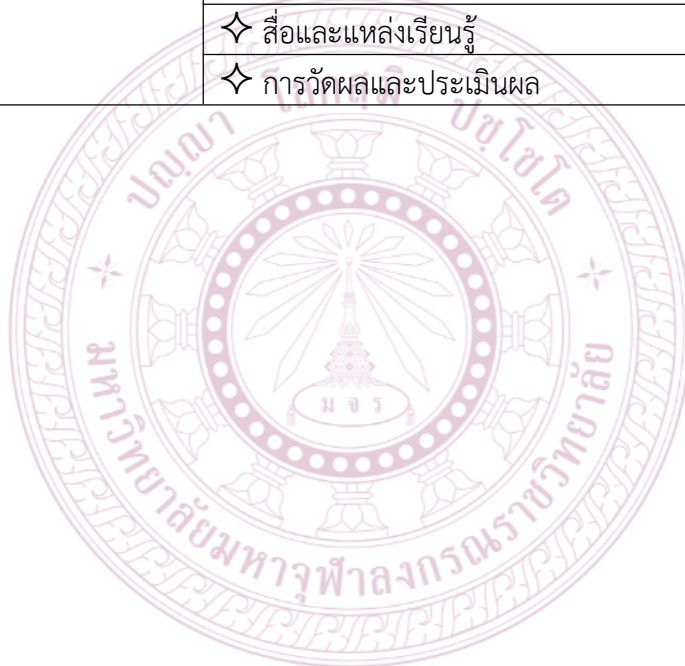
คำชี้แจง : ขอให้ท่านตรวจสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพของชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มีทั้งหมด ๙ แผนจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมล็ด ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา โดยให้ใส่เครื่องหมาย ☒ ลงในช่องความเหมาะสมตามความเห็นของท่าน โดยให้พิจารณาจากชุดกิจกรรมประกอบ

ที่	ชื่อแผนการเรียนรู้	สาระสำคัญของแผน	ความเหมาะสม	
			ใช้ได้	ไม่ได้
๑	บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง	✧ สาระสำคัญ		
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ		
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน		
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้		
		✧ การวัดผลและประเมินผล		
๒	การปลูกผักลอยฟ้า	✧ สาระสำคัญ		
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ		
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน		
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้		
		✧ การวัดผลและประเมินผล		

ที่	ชื่อแผนการเรียนรู้	สาระสำคัญของแผน	ความเหมาะสม	
			ใช้ได้	ไม่ได้
๓	๑ หลุม ๑ เมนู	✧ สาระสำคัญ		
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ		
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน		
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้		
		✧ การวัดผลและประเมินผล		
๔	การทำปุ๋ยหมัก	✧ สาระสำคัญ		
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ		
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน		
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้		
		✧ การวัดผลและประเมินผล		
๕	การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์	✧ สาระสำคัญ		
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ		
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน		
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้		
		✧ การวัดผลและประเมินผล		

ที่	ชื่อแผนการเรียนรู้	สาระสำคัญของแผน	ความเหมาะสม	
			ใช้ได้	ไม่ได้
๖	บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน	✧ สาระสำคัญ		
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ		
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน		
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้		
		✧ การวัดผลและประเมินผล		
๗	คนรักแม่โพสพ	✧ สาระสำคัญ		
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ		
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน		
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้		
		✧ การวัดผลและประเมินผล		
๘	หัวคันนาทองคำ	✧ สาระสำคัญ		
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ		
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน		
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้		
		✧ การวัดผลและประเมินผล		

ที่	ชื่อแผนการเรียนรู้	สาระสำคัญของแผน	ความเหมาะสม	
			ใช้ได้	ไม่ได้
๙	โคก หนอง นา	✧ สาระสำคัญ		
		✧ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ สาระการเรียนรู้บูรณาการ		
		✧ จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ		
		✧ สาระการเรียนรู้		
		✧ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน		
		✧ สื่อและแหล่งเรียนรู้		
		✧ การวัดผลและประเมินผล		

แบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้
โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา
(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน)

คำชี้แจง : แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับผู้เชี่ยวชาญฉบับนี้ ใช้ประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ให้ประเมิน ๖ เรื่อง คือ สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และประเมินผล

โปรดพิจารณาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละด้านว่ามีความสอดคล้องกันมาน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ... ลงในช่อง “ระดับความคิดเห็น” ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เกณฑ์การประเมิน ดังนี้

ให้ +๑ หมายถึง ตรงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 ให้ ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจ
 ให้ -๑ หมายถึง ไม่ตรงหรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ที่	รายการที่ประเมิน	ระดับความสอดคล้อง			
		+๑	๐	-๑	หมายเหตุ
๑.	สารสำคัญ				
	๑.๑ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้สารสำคัญ				
	๑.๒ มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน				
	๑.๓ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน				
	๑.๔ มีความชัดเจนเข้าใจง่าย				
๒.	จุดประสงค์การเรียนรู้				
	๒.๑ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้				
	๒.๒ ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย				
	๒.๓ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน				
	๒.๔ ระบุพฤติกรรมที่สามารถวัดและประเมินได้				
๓.	สารการเรียนรู้				
	๓.๑ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้				
	๓.๒ มีความชัดเจนเข้าใจง่าย				
	๓.๓ มีความยากง่ายเหมาะสมกับชั้นเรียน				
	๓.๔ น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน				
๔.	การจัดกระบวนการเรียนรู้				
	๔.๑ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้				
	๔.๒ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้				

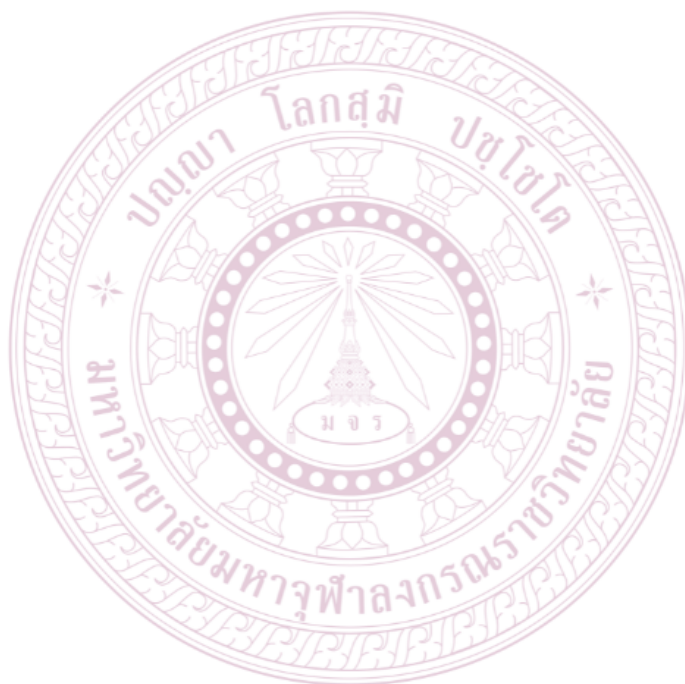
แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
โคกหนองนา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา
 (สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา : จำนวน ๔๖ คน)

ระดับชั้นเรียน ✓ ป.๑ ✓ ป.๒ ✓ ป.๓ ✓ ป.๔ ✓ ป.๕ ✓ ป.๖

คำชี้แจง จงใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยมตามความคิดเห็นของท่าน

ที่	รายการที่สอบถาม	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้					
	๑.๑ นักเรียนมีอิสระทางความคิดและจินตนาการ					
	๑.๒ ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้					
	๑.๓ นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม					
	๑.๔ นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน					
	๑.๕ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง					
๒.	ด้านบรรยากาศการเรียนรู้					
	๒.๑ แผนจัดการเรียนรู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ดี					
	๒.๒ นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข					
	๒.๓ นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่อยากจะเรียน					
	๒.๔ ครูคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือนักเรียน					
	๒.๕ นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ					
๓.	ด้านสื่อการเรียนรู้					
	๓.๑ นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกใช้สื่อเรียนรู้					
	๓.๒ นักเรียนออกแบบสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง					
	๓.๓ ครูแนะนำการใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้					
	๓.๔ นักเรียนมีอิสระในการใช้สื่อการเรียนรู้					
	๓.๕ ครูแนะนำแหล่งเรียนรู้อื่นๆที่เกี่ยวข้อง					
๔.	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ					
	๔.๑ ได้ความรู้ แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ใหม่ ๆ					
	๔.๒ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้ในชีวิตจริง					
	๔.๓ สิ่งที่ได้รับตรงตามความคาดหวังของนักเรียน					
	๔.๔ เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถ					
	๔.๕ ภาพรวมประโยชน์ที่ท่านได้รับจากกิจกรรม					

๒. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ภาคผนวก ค
บทความวิจัย

โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา “Khok Nong Na Model : Homeschooling for Elementary Education

โดย

พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา,ผศ.ดร. (ดวงชัย)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๖๖

ABSTRACT

The purposes of this research were: ๑) to study the conditions and guidelines for organizing Home School learning at the primary level. Using the concept of the Khok Nong Na Model as a learning base, ๒) to develop Innovations Home School learning activity by using Khok Nong Na Model - Based learning for primary students and ๓) to present Innovations Home School learning activity. It is a mixed methods research. A qualitative and participatory action research method. A sample was selected from ๒ Home School registered to provide basic education with the Primary Education Service Area Office and ๓ Khok Nong Na Model Networks, A expert with knowledge and experience of Khok Nong Na Model, ๑๕ people, and ๔๖ students. Obtained by purposive random sampling. The research tools were interviews, Teaching and learning plan and questionnaires. Data were analyzed using descriptive statistics and content summary analysis.

The results of the study were as follows:

1) Status of home-school learning management Using the concept of the Khok Nong Na Model as a learning base. It's not very widespread yet. Most will arrange education according to the family's readiness. Community Wisdom and Family Social Capital For the guidelines for organizing home-school learning. At least must There are ๔ important elements: ๑. A network that supports education ๒. An educational curriculum. ๓. Things to support learning and ๔. Educational management processes.

2) The learning management innovation set has ๙ elements: ๑. Important points ๒. Standards/indicators. ๓. Learning content ๔. Integrated learning content ๕. Competency-based objectives ๖. Learning content ๗. Teaching and learning activities ๘. Media and learning resources and ๙. Measurement and evaluation The results of the calculation have an IOC value between ๐.๘๐ - ๑.๐๐, which is greater than ๐.๕ and is considered usable and appropriate for every learning management plan. Consisting of ๑) This house loves to grow its vegetables. ๒) Growing vegetables in the sky. ๓) ๑ hole, ๑ menu. ๔) Making compost. ๕) Growing lemons in cement pipes. ๖) This house is fruitful., We love each other. ๗) love Mae Phosop ๘) Hua Kanna Thongkham and ๙) Khok Nong Na.

3) Most students have an overall level of satisfaction with the learning management innovation package in all ๔ areas at a high level ($\bar{x} = ๔.๑๔$). When considering each aspect, it was found that Benefits received ($\bar{x} = ๔.๔๕$), which had the highest mean, followed by learning atmosphere ($\bar{x} = ๔.๓๘$), learning media ($\bar{x} = ๓.๙๒$), and learning management processes. which has the lowest mean value ($\bar{x} = ๓.๘๓$) respectively

Keywords: Khok Nong Na Model, Homeschooling, Learning Management

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ๒) เพื่อสร้างชุด นวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School ๓) เพื่อเสนอชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ Home School เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ บ้านเรียนที่จดทะเบียนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน ๒ แห่ง และ เครือข่ายโคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๓ แห่ง, กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริหาร การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดทำโคกหนองนา จำนวน ๑๕ รูป/คน และนักเรียน จำนวน ๔๖ คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แผนจัดการเรียนการสอน และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย และวิเคราะห์สรุปเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

๑. สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของครอบครัว สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนนั้น อย่างน้อยต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. เครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ๒. หลักสูตรการศึกษา ๓. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และ ๔. กระบวนการจัดการศึกษา

๒. ชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มี ๙ องค์ประกอบได้แก่ ๑.สาระสำคัญ ๒.มาตรฐาน/ตัวชี้วัด ๓. สาระการเรียนรู้ ๔.สาระการเรียนรู้บูรณาการ ๕.จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ ๖.สาระการเรียนรู้ ๗. กิจกรรมการเรียนการสอน ๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ ๙. การวัดผลและประเมินผล มีผลการคำนวณได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ - ๑.๐๐ ซึ่งมีค่ามากกว่า ๐.๕ ถือว่าใช้ได้มีความเหมาะสมทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา

๓. นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ทั้ง ๔ ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๔$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = ๔.๔๕$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๔.๓๘$) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๓.๙๒$) และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ($\bar{x} = ๓.๘๓$) ตามลำดับ

คำสำคัญ:โคกหนองนาโมเดล,การจัดการเรียนรู้,แบบบ้านเรียน

บทนำ

ผู้เรียนที่มีอายุระหว่าง ๖-๑๒ ถือว่าเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต นับว่าเป็นช่วงที่เด็กเกิดการอยากรู้อยากเห็นชอบแสวงหาความรู้มีพัฒนาการทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นวัยที่ต้องปรับตัวเข้าการเรียนรู้ กฎระเบียบ กติกาและศีลธรรมของชุมชน หากเด็กสามารถปรับตัวได้ดีก็จะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการตามวัยได้อย่างรวดเร็ว สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและสบายใจ แต่หากพัฒนาการของเด็กในวัยนี้ถูก บั่นทอนศักยภาพหรือมีปัญหาไม่ได้รับการช่วยเหลือก็จะส่งผลต่อการเข้าสู่ระยะวัยรุ่น จะกลายเป็นปัญหาสะสมเรื้อรังต่อไปในอนาคต การจัดการเรียนแบบ Home School จึงเป็นการจัดการศึกษาทางเลือกหนึ่ง กึ่งบ้านกึ่งสถานศึกษา เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ซึ่งจากสถานการณ์นี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ครอบครัว ชุมชน และครอบคลุมไปถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจและความยั่งยืนของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะผลกระทบทางการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช ๒๕๕๑^{๒๕} จึงมีวิสัยทัศน์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้และคุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมถึงเจตคติที่ดีจำเป็นต่อการศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ โดยแบ่งระบบการศึกษาออกเป็น ๓ ระบบ คือ การศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์ได้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข

สำหรับระบบการศึกษาแบบโฮมสคูล (Homeschool) เป็นการเรียนหนังสืออยู่ที่บ้าน โดยส่วนใหญ่จะมีพ่อแม่เป็นคนออกแบบจัดการเรียนการสอน โดยเน้นที่ความสนใจของตัวเด็กเป็นสำคัญ สำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล (Homeschool) ในประเทศไทย ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ได้เปิดโอกาสให้สถาบันครอบครัวสามารถจัดการศึกษาเองได้ เรียกว่า "การจัดการศึกษาโดยครอบครัวหรือโฮมสคูล (Home School)" ตามมาตรา ๑๒ ที่ระบุไว้ว่า "...นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง" ขณะที่กฎกระทรวงว่าด้วย "สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. ๒๕๔๗" ได้กำหนดให้ครอบครัวที่ประสงค์จะจัดการศึกษาในรูปแบบนี้ สามารถยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ โดยมีข้อตกลงร่วมกันกับทางโรงเรียน ในด้านการบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน เป็นบทบาทของครอบครัว ส่วนการวัดประเมินผลเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว โดยทางโรงเรียนจะออกไปรับรองให้กับผู้เรียน พร้อมทั้งอนุญาตให้ใช้สถานที่ ห้องปฏิบัติการ อุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดทำกิจกรรมเสริม

^{๒๕} กระทรวงศึกษาธิการ,หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช ๒๕๕๑

หลักสูตร ตลอดจนใช้สถานที่ในการพบปะสังสรรค์ มีกิจกรรมสังคมร่วมกับคณะครูและนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งการจัดการศึกษาแบบนี้ครอบครัวและโรงเรียนได้มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การจัดการเรียนรู้ระดับระดับประถมศึกษา โรงเรียนหรือสถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาวิชา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเอง และพัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เนื้อหาทั้ง ๘ กลุ่มสาระ ตามที่โรงเรียนกำหนด เพื่อตรวจสอบความสนใจและความถนัดของตนเอง ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ผู้เรียนจะได้เลือกเรียนวิชาที่ตนเองถนัดและสนใจเป็นพิเศษ เพิ่มเติมจากเนื้อหาที่โรงเรียนกำหนดให้เพื่อเติมเต็มศักยภาพของตนเอง นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักเหตุ รู้จักผล สามารถคิดแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ตามหลักและกระบวนการคิดทางวิทยาศาสตร์ และมีทักษะความสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์ ผู้เรียนระดับประถมศึกษา คือ เด็กอายุ ๓-๕ ปี พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนปฐมวัย ถือว่าเป็นส่วนเริ่มต้นที่สำคัญเพราะการวางรากฐานที่มั่นคงย่อมจะส่งผลให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันข้างหน้า การปรับปรุงและเพิ่มเติมหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยเน้นจัดการเรียนการสอนให้ตรงตามตัวชี้วัดและเนื้อหาที่กำหนด มีการปรับโครงสร้างเวลาเรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของแต่ละระดับ

ในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๔) สถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ได้ส่งผลกระทบต่อประชากรโลกเป็นวงกว้าง โดยมีจำนวนผู้ป่วยติดเชื้อและผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในระยะเวลาอันรวดเร็ว โควิด ๑๙ มีผลกระทบทางการศึกษากับการศึกษาอย่างมาก เพราะเด็กนักเรียน เมื่ออยู่รวมกันในห้องเรียน จะเป็นแหล่งระบาดของไวรัสได้เป็นอย่างดี เพราะเด็กจะมีอาการน้อยหรือบางคนไม่มีอาการ แต่สามารถนำเชื้อกระจายมาที่บ้าน ให้บุคคลในบ้าน คุณพ่อ คุณแม่ ปู่ย่า ตา ยาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ จึงมีความเสี่ยงสูง ในช่วงการระบาดโควิด เด็กนักเรียนนักศึกษาทั่วโลก มากกว่า ๑,๕๐๐ ล้านคน ต้องหยุดการเรียนการสอนในห้องเรียน และมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นการสอนทางไกล เรียนที่บ้าน ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย หลายคนจะต้องปรับตัวกับระบบการเรียนการสอน

สำหรับเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาที่อยู่ในวัยประถมวัย การเรียนการสอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้ปกครองพ่อแม่ที่อยู่ที่บ้าน ช่วยเรื่องการเรียนการสอนในระยะนี้ และจะเกิดขึ้นอีกหลายเดือนสำหรับในประเทศไทย ในช่วงการระบาดช่วงแรก เป็นช่วงปิดเทอม ซึ่งนับว่าโชคดี แต่ก็มีการเลื่อนเปิดเทอมออกไปได้ระยะเวลาหนึ่ง ช่วงแรกจึงเป็นช่วงปรับเปลี่ยนวิธีการ ช่วงเวลาที่ทุกคนอยู่บ้าน ผู้ปกครองทุกคน ก็จะมีหน้าที่เป็นครูสำหรับเด็กด้วยในเวลาเดียวกัน เพื่อให้การเรียนการสอนของเด็ก ไม่ติดขัด เพื่อให้ไม่ทำให้การศึกษาของเด็กไทย ต้องหยุดหรือขาดตอนไป มีการใช้ระบบการศึกษาทางไกลต่าง ๆ เข้ามาช่วย เช่น ระบบ DLTV การเรียนการสอนผ่านทีวี ใช้ระบบออนไลน์ ผ่าน internet เปลี่ยนการเรียนการสอนแบบการผสมตามความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน โดยมีการเตรียมการ และทดลอง เพื่อให้เกิดการปรับตัวก่อนเปิดภาคเรียน

แม้ว่าบางโรงเรียนหรือสถานศึกษาจะสามารถเตรียมตัวรับมือกับการเรียนการสอนออนไลน์ได้ดี แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ เป็นการบังคับให้การศึกษาต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยและเทคโนโลยีในช่วงเวลาสั้น ๆ แต่หากการศึกษาต้องปรับตัวในระบบออนไลน์ ซึ่งอาจทำการเปลี่ยนภาพรวมของระบบการศึกษา การศึกษาที่มีรูปแบบเป็นแพลตฟอร์ม (Education platform) คือนักเรียนจะเป็นฝ่ายเลือกสิ่งที่เรียนตามความสนใจ เช่น ระบบ MOOC : Massive Open Online Courses หมายถึงการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ที่รองรับผู้จำนวนมาก ไม่จำกัดเพศ วัย การศึกษา โดยให้บริการฟรีและเป็นการเรียนรู้แบบเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลาเวลา ผ่านสมาร์ตโฟน คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โดยเรียนผ่านวิดีโอ บรรยายโดยอาจารย์เจ้าของวิชา มีแบบฝึกหัดหลังบทเรียน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความชอบและสิ่งที่ตัวเองเรียน นักเรียนอยากเรียนในวิชาที่เหมาะสมกับตัวเองมากที่สุด ซึ่งแน่นอนว่าจะเกิดความเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ซึ่งแม้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ จะคลี่คลายลงแล้ว แต่ก็ยากที่ระบบการศึกษาจะเปลี่ยนกลับสู่รูปแบบเดิม นิว نرمอล (New normal) คือรูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิถีสื่อสาร วิถีปฏิบัติและการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะดำรงรักษาวิถีดั้งเดิมหรือหวนหาถึงอดีต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในสังกัดได้นำเสนอการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ สอดคล้องกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อให้เกิดผลตามแนวทางการปฏิรูปประเทศและนโยบายของรัฐบาล คือ ปรับรูปแบบการเรียนรู้และการสอน เพื่อพัฒนาทักษะและอาชีพของคนทุกช่วงวัย โดยปรับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาให้ทันสมัย มีการนำเทคโนโลยีและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังได้จัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด สพฐ. ให้สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับบริบทของโลกในปัจจุบันต่อไป

นอกจากผลกระทบทางด้านการศึกษาแล้ว วิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนก็ปรับเปลี่ยนไปมาก การระมัดระวังตนเอง การใส่หน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่าง การล้างมือ การดำเนินชีวิตที่ดูแลตนเองมากขึ้น วิถีชีวิตแบบใหม่นี้ (New normal) น่าจะปรับเปลี่ยนอยู่ต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีคำถามครั้งนี้ว่า สภาพการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา เป็นอย่างไร นวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร และมีอะไรบ้าง และแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ภายใต้แนวคิด “โคก หนอง นา โมเดล” จึงกำหนดเป็นวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้

๒. เพื่อสร้างชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้

๓. เพื่อเสนอชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยโคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา มุ่งศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Home School และแนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ และการสร้างชุดกิจกรรมจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการแนวคิดโคก หนอง นา โมเดล และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

เป็นบ้านเรียนที่มีการจดทะเบียนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาจำนวน ๒ แห่ง และ เครือข่ายการเรียนรู้โคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๓ แห่ง ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว และบูรณาการแนวคิด โคก หนอง นา โมเดล หรือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนรู้ จำนวน ๕ รูป/คน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนในโรงเรียนบ้านหอย ตำบลหัวช้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารและครู ๖ คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน ๔๖ คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนบ้านหอย ตำบลหัวช้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่ทดลองใช้ชุดนวัตกรรมโคก หนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ๔ ขั้นตอน โดยการสัมภาษณ์บ้านเรียนที่มีการจดทะเบียนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา จำนวน ๒ แห่ง และ เครือข่ายการเรียนรู้โคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๓ แห่ง สร้างชุดนวัตกรรมและประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิและนำชุดนวัตกรรมไปทดลองใช้กับสถานศึกษาพร้อมการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๕ จนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๖ เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น ๑ ปี

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญของการวิจัย โดยละเอียด ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก (Alternative Education)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒^{๖๖} ได้เปิดโอกาสให้ทางเลือกสำหรับครอบครัวที่ไม่ต้องการส่งลูกเข้าเรียนในระบบโรงเรียน แต่ต้องการจัดการศึกษาให้กับลูก เรียกว่า "การจัดการศึกษาโดยครอบครัวหรือโฮมสคูล (Home School)" ตามมาตรา ๑๒ ที่ระบุไว้ว่า สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง" พ.ศ.๒๕๔๗ กำหนดให้ครอบครัวซึ่งประสงค์จะจัดการศึกษายื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนา ต้องระบุชื่อ-ชื่อสกุล สำเนาทะเบียนบ้านของครอบครัวและผู้เรียน ที่ตั้ง และแผนผังสถานที่ซึ่งใช้จัดการศึกษา หลักฐานวุฒิการศึกษาของผู้จัดการศึกษาต้องไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าแล้ว แต่ผู้จัดการศึกษาผ่านการประเมินว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ระดับและประเภทการจัดการศึกษารวมทั้งแผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัวและสำนักงานร่วมกันกำหนดตามความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ครอบครัวจะต้องดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำรายงานการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดการเรียนการสอน และสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามที่สำนักงานกำหนดอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ให้สำนักงานจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง กรณีที่ผู้เรียนผ่านการวัดและประเมิน ผลก็จะออกหนังสือรับรองหรือหลักฐานการจบการศึกษาแก่ผู้เรียน แต่กรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านก็ให้ครอบครัวจัดให้มีการเรียนซ่อมเสริมและให้มีการวัดผลใหม่ภายในระยะเวลาที่กำหนด

การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่ไม่ประสงค์จะเรียนในระบบการศึกษาตามปกติ ซึ่งมีเหตุผลมาจากพื้นฐานของบุคคลตามปรัชญาความเชื่อทางการศึกษาและการเรียนรู้ หรือตามปรัชญาความเชื่อทางการเมือง ปรัชญาความเชื่อทางศาสนาและความศรัทธา หรือเป็นการสนองความต้องการส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะมิใช่การศึกษาที่จัดให้กับบุคคลทั่วไป หรือแม้กระทั่งการสนองตอบของบุคคลที่จะปฏิเสธระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในการศึกษาระบบปกติ จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ตัวอย่างการจัดการศึกษาทางเลือกในปัจจุบันสามารถเห็นได้จากรูปแบบของโรงเรียนวิถีธรรม โรงเรียนวิถีธรรมชาติการสอนแบบ Home-based learning หรือ Home-school เป็นต้น ซึ่งมีจุดเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาหลักสูตร การจัดบรรยากาศให้เข้ากับวิถีของชุมชน และความเชื่อเป็นหลัก

การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) จึงเป็นการจัดการศึกษาที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากการศึกษาตามแนวกระแสหลักในระบบทั่วไป การศึกษาทางเลือกจัดขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าธรรมชาติของมนุษย์มีความแตกต่างหลากหลาย การศึกษาทางเลือกจึงมีหลายรูปแบบแต่ทั้งหมดมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญา และจิตใจ

^{๖๖}กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒

แนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home schooling)

ครอบครัวถือเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุดและต้องทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกใหม่ เมื่อสังคมก่อเกิดสถาบันการศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ในการ จัดการศึกษาให้แก่เด็กซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัว จึงทำให้การทำหน้าที่ของครอบครัวในบาง ประการต้องขาดหายไป แต่ยังคงมีผู้ปกครองบางส่วนที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนโดยไม่ส่งเด็กเข้าสู่ระบบการศึกษาเหมือนเช่นที่คนส่วนใหญ่ประพฤติปฏิบัติตามกันมา

จากปรากฏการณ์ทางสังคมดังกล่าว นักวิชาการและผู้สนใจได้ให้ความหมายของการจัด สอนโดยครอบครัวไว้อย่างหลากหลาย ทั้งในเชิงกฎหมายและเชิงวิชาการ นิยามว่า เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้ถูกวางแผนขึ้นอย่างตั้งใจสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกของครอบครัว โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบ้าน หรือสภาพการณ์แบบครอบครัว ที่มีผู้ปกครองทำหน้าที่ครูหรือผู้กำกับดูแลกิจกรรมเหล่านั้น สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒^{๖๗} ให้ความหมายของการศึกษาโดย ครอบครัว คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ครอบครัวจัดขึ้นตามสิทธิคุ้มครองของกฎหมายโดยมีรูปแบบ การจัดการศึกษาแบบใดแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อย่างมีการเทียบโอนผลการศึกษาได้ สอดคล้องกับ ยุทธชัย เณิมชัย^{๖๘} (๒๕๔๓: ๒๘) ที่ให้ความหมายการจัดการศึกษาโดยครอบครัวว่า เป็นการศึกษาที่พ่อแม่หรือผู้ปกครอง เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง แทนการส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน อาจเป็นการจัดการศึกษาเองทั้งหมด หรือโดยข้อตกลงร่วมกันระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน พ่อแม่อาจเป็นผู้สอนเองหรืออำนวยการให้ เกิดการเรียนการสอนขึ้นและอมรวิทย์ นาคทรพ^{๖๙} (๒๕๔๓. ๑๗) ได้ ให้ความหมายของการจัด การศึกษาโดยครอบครัวว่า เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้ถูกวางแผนขึ้นอย่างตั้งใจสำหรับเด็ก ที่เป็นสมาชิกของครอบครัว โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบ้านหรือสภาพการณ์แบบครอบครัว ที่มี ผู้ปกครองทำหน้าที่ครูหรือผู้กำกับดูแลกิจกรรมเหล่านั้นซึ่ง สมจิตร ยิ่งยงดำรงฤทธิ์^{๗๐} (๒๕๕๑. ๕๒) ได้ สรุปถึงนิยามความหมายของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวว่า เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองจัดขึ้นตามสิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย เป็นการจัดการศึกษาที่ได้วางแผนอย่างมีจุดมุ่งหมายให้แก่เด็กที่เป็นสมาชิกของครอบครัวโดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบ้าน ซึ่งพ่อแม่ ผู้ปกครองทำหน้าที่เป็นผู้สอนด้วยตนเองหรือเป็นผู้อำนวยการจัดการเรียนรู้ และน้ำผึ้ง มีศีล^{๗๑} (๒๕๕๙ .๓๕) ได้ให้

^{๖๗} กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๖๘} ยุทธชัย เณิมชัย และอุทัยวรรณ เณิมชัย. (๒๕๔๓). รูปแบบและพัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

^{๖๙} อมรวิทย์ นาคทรพ. (๒๕๔๓). การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ประสบการณ์ของนานาประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

^{๗๐} สมจิตร ยิ่งยงดำรงฤทธิ์. (๒๕๕๑). การจัดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

^{๗๑} น้ำผึ้ง มีศีล. (๒๕๖๐). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ความหมายของ จัดการศึกษาโดยครอบครัว หมายถึง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการวางแผน กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ และทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือผู้อำนวยการ จัดการเรียนรู้ให้แก่บุตรหลานของตน โดยได้รับสิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาโดยครอบครัว หมายถึง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองโดยอยู่ภายใต้ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ ซึ่งครอบครัวจะเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการวางแผน กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ และทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือผู้อำนวยการ อย่างเป็นระบบ ตรงตามศักยภาพความถนัดของผู้เรียนผ่านประสบการณ์ที่ครอบครัวจัดให้ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และความต้องการ โดยได้รับสิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย โดยมีการออกแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ออกแบบการเรียนรู้ที่ตรงกับความสามารถ ความสนใจ ข้อจำกัดต่าง ๆ ของลูก เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สำหรับการวิจัยครั้งนี้หมายถึงการจัดการศึกษาที่บูรณาการแนวคิดโคกหนองนาโมเดลและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานของการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีพัฒนาการของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยเริ่มจาก ครอบครัวเดี่ยวสู่การเป็นกลุ่มครอบครัวและเป็นเครือข่ายโดยครอบครัว สามารถสรุปได้ ดังนี้

๑.ระยะเริ่มแรกมีรูปแบบของความเป็นครอบครัวเดี่ยว" การดำเนินการมีสถานะของความเป็นปัจเจกเฉพาะในครอบครัวของตน สร้างสรรค์หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพ ครอบครัว ทัศนคติความเชื่อความถนัด ความสนใจของลูก ซึ่งยังคงเป็นรูปแบบหลักของการจัด การศึกษาโดยครอบครัว ในประเทศไทย สามารถจำแนกตามลักษณะของการจดทะเบียนได้ดังนี้

๑.๑ การจดทะเบียนจัดการศึกษากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมี ภูมิลำเนา ภายหลังการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ที่กำหนด สาระการเรียนรู้หลัก หลักเกณฑ์และตัวชี้วัดการเรียนรู้ ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งใช้เป็นกรอบแนวทางให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบจัดการศึกษาโดย ครอบครัวใช้เป็นแนวทางหลักในการประเมินผลการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ประกอบกับความก้าวหน้าของ เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงทำให้ผู้ปกครองหันแสวงหาทางออกของการจัดการศึกษาที่สามารถ ตอบสนองแนวคิด ปรัชญา วิถีชีวิตตลอดจนเป้าหมายในการพัฒนาบุตรหลาน โดยการพัฒนา รูปแบบของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีความหลากหลาย ดังนี้

๑.๒ การจดทะเบียนไว้กับโรงเรียนที่มีปรัชญาการศึกษาตรงกับครอบครัว เช่น โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียนรุ่งอรุณ แล้วจัดการเรียนการสอนเองโดยครอบครัว

๑.๓ การจดทะเบียนไว้กับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) แล้วจัดการศึกษาใน แบบที่ครอบครัว ต้องการควบคู่ไปด้วย

๑.๔ การจดทะเบียนไว้กับการศึกษาทางไกลแล้วจัดการศึกษาในแบบที่ครอบครัว ต้องการควบคู่ไปด้วย

๑.๕ การจดทะเบียนไว้กับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศแล้วเรียนทางออนไลน์

๒. การมีจำนวนครอบครัวที่จัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้นทำให้มีการรวมตัวในลักษณะ “กลุ่ม ครอบครัว” ทั้งนี้การรวมกลุ่มนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ การเป็นกำลังใจแก่ กันและการเพิ่มทักษะชีวิตและการทำงานให้แก่ผู้เรียน โดยมีรูปแบบของการรวมกลุ่มเป็น ๓ ลักษณะ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ๒๕๕๒) คือ

๒.๑ กลุ่มครอบครัวที่รวมกันเฉพาะกิจ มีการรวมตัวเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมกันเป็นครั้งคราว โดยมีครอบครัวที่เป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรมแล้วชักชวนครอบครัวอื่น มาร่วมด้วยตามสถานที่ที่นัดหมายกันเป็นครั้งคราว โดยที่แต่ละครอบครัวยังจัดการศึกษาให้กับบุตรของตนเองเป็นหลัก

๒.๒ กลุ่มครอบครัวลักษณะข่ายประสานงาน สมาชิกของกลุ่มมีการจัดการศึกษาของ แต่ละครอบครัวประสานไปกับการจัดกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มตามเวลาที่นัดหมาย โดยมี ข้อตกลงหรือหลักการที่ยึดถือร่วมกัน มีความต่อเนื่อง สม่ำเสมอในการดำเนินงาน

๒.๓ ลักษณะรวมศูนย์การจัดการ มีการดำเนินการคล้ายเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่ จัดการศึกษาให้กับบุตรหลานร่วมกันในสถานที่ตั้งแห่งใหม่ ดำเนินงานโดยคณะผู้บริหารและคณะครูที่มีค่าตอบแทน มักมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่การเป็น โรงเรียนทางเลือก ศูนย์การเรียนรู้โดยองค์กร เอกชนหรือองค์กรชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับโคก หนอง นา โมเดล หรือ เศรษฐกิจพอเพียง

โคกหนองนา โมเดล ” เป็นการออกแบบพื้นที่ทำเกษตรตามศาสตร์พระราชา ซึ่งสามารถสร้างประโยชน์จากแนวคิดได้อย่างเห็นผล ซึ่ง อูไร จิรมงคลการ^{๗๒} ได้อธิบายหลักของแนวคิดนี้ไว้ในหนังสือ Garden & Farm Vol.๑๒ อยู่อย่างเพียงพอด้วยเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับให้คนที่อยากเริ่ม ทำเกษตรได้ศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนที่จะตัดสินใจทำโคกหนองนา อาจารย์ยักษ์ -วิวัฒน์ ศัลยกำธร กล่าวไว้ว่า ต้องศึกษาหลักการให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อน ต้องเตรียมความพร้อมทั้งความรู้ซึ่งไม่ใช่แค่อ่านจากตำรา ต้องค่อย ๆ ฝึกปฏิบัติจนชำนาญ รวมถึงการฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง ขยัน อดทน และมีความเพียรเพื่อไม่ให้เราก้าวพลาดจะทำให้เสียเวลาและงบประมาณ ที่สำคัญคือ ความตั้งใจ โดยเริ่มต้นจากหลักการต่อไปนี้

๑. บริหารจัดการพื้นที่

การบริหารพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดที่รู้จักกันในชื่อว่า “ โคก หนอง นาโมเดล ” ซึ่งเป็นการออกแบบพื้นที่ตามศาสตร์พระราชา ที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ทั้งพื้นที่เล็กหรือใหญ่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงศึกษาข้อมูลและทรงพบว่า เกษตรกรไทยส่วนใหญ่ครอบครองพื้นที่โดยเฉลี่ยครอบครัวละ ๑๐ – ๑๕ ไร่ จึงทรงแนะนำให้จัดสรรโดยมีเป้าหมายว่า ต้องทำให้เรามีข้าวปลาอาหารพอกินตลอดปี เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและมีรายได้เหลือพอสำหรับจับจ่ายใช้สอยในเรื่องจำเป็น โดยใช้ อัตราส่วน ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ เป็นเกณฑ์ปรับใช้ ตัวอย่างเช่นพื้นที่ส่วนแรก ๓๐ เพอร์เซ็นต์ใช้สำหรับขุดสระน้ำ เพื่อเลี้ยงปลา ปลุกพืชน้ำที่กินหรือใช้ประโยชน์อื่น ๆ ได้ รอบ ๆ ขอบสระปลูกไม้ต้นที่ไม่ใช้น้ำมาก และสร้างเล้าไก่บนสระ พื้นที่ส่วนที่สอง ๓๐ เพอร์เซ็นต์ใช้สำหรับทำนา พื้นที่ส่วนที่สาม ๓๐ เพอร์เซ็นต์ใช้

^{๗๒} อูไร จิรมงคลการ. (๒๕๖๐). อยู่อย่างเพียงพอด้วยเศรษฐกิจพอเพียง: Garden and farm vol.

ตกลงในแต่ละพื้นที่ ถ้าเป็นบริเวณที่ฝนตกน้อยพื้นที่ค่อนข้างแล้ง น้ำฝนชั้นต่ามีปริมาณปีละ ๘๐๐ มิลลิเมตร หมายถึง เมื่อฝนตกลงมาถ้าไม่ซึมและระเหยสู่อากาศ ปริมาณน้ำจะสูงจากพื้นดินประมาณ ๘๐ เซนติเมตร ส่วนพื้นที่ที่มีฝนตกชุก ถ้าไม่ซึมและระเหยก็จะมีปริมาณน้ำฝน ๑,๘๐๐ – ๒,๐๐๐ มิลลิเมตรต่อปี หรือสูงจากพื้นดิน ๑.๘๐ – ๒ เมตร

ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ มีพระราชดำริเป็นแนวทางว่า ในพื้นที่ ๑๕ ไร่ เพาะปลูก ๑ ไร่ ต้องมีน้ำสำหรับใช้ในการเกษตรไม่ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ดังนั้น เมื่อทำนา ๕ ไร่ ปลูกพืชไร่หรือไม้ผลอีก ๕ ไร่ รวมเป็น ๑๐ ไร่ ต้องมีน้ำใช้ไม่ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ในแต่ละปี อาจารย์ยักษ์บอกวิธีขุดสระเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้

โดยสรุปว่า หากขุดสระลึก ๔ เมตรบนเนื้อที่ ๓ ไร่ สามารถเก็บน้ำได้เต็มสระ ๑๙,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ถ้าน้ำไม่ระเหยจะพอใช้ทั้งปี หากขุดสระลึก ๔ เมตรบนเนื้อที่ ๓ ไร่ สามารถเก็บน้ำได้เต็มสระ ๑๙,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ถ้าน้ำระเหยวันละ ๑ ชั่วโมง แต่ละปีฝนไม่ตก ๓๐๐ วัน น้ำลดลงไป ๓๐๐ เซนติเมตร เท่ากับ ๓ เมตร เหลือปริมาณ ๑/๔ ของบ่อ หรือเก็บน้ำได้ ๔,๗๕๐ ลูกบาศก์เมตร พอใช้แค่ทำนา ๔.๗๕ ไร่

อย่างไรก็ตาม ขนาดบ่อเก็บน้ำจะเล็กหรือใหญ่ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม คือ ถ้าเป็นพื้นที่การเกษตรที่อาศัยน้ำฝน บ่อต้องลึกเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำระเหยได้มากเกินไป ถ้าพื้นที่การเกษตรอยู่ในเขตชลประทาน ควรขุดบ่อน้ำให้ลึกอย่างน้อย ๓ เมตร ส่วนความกว้างยาวขึ้นกับความเหมาะสมของพื้นที่และการใช้น้ำ เกษตรกรควรทำนาในหน้าฝน และเมื่อถึงฤดูแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ให้เกษตรกรใช้น้ำที่เก็บนั้นให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตรอย่างสูงสุด โดยพิจารณาปลูกพืชให้เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อให้มีผลผลิตอื่นไว้บริโภคและสามารถนำไปขายได้ตลอดปีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงเรียกการขุดบ่อเก็บน้ำเพื่อให้มีน้ำใช้ในพื้นที่ตลอดปีว่า “regulator” ซึ่งหมายถึง การควบคุมให้มีน้ำหมุนเวียนไว้ใช้ทำการเกษตรตลอดเวลา โดยเฉพาะในหน้าแล้งและตอนฝนทิ้งช่วง แต่ไม่ได้หมายความว่าเกษตรกรจะสามารถปลูกข้าวนาปรังได้หากน้ำในสระเก็บน้ำมีเพียงพอ

๓. ปลูกข้าวในนาและพืชผักสมุนไพรบนคันนา

ข้าวเป็นอาหารหลักที่คนไทยบริโภค ถ้าแต่ละครอบครัวทำนา ๕ ไร่ก็จะมีข้าวพอกินตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง และพึ่งตนเองได้อย่างมีอิสระภาพ อาจารย์ยักษ์เล่าถึงเทคนิคการปลูกข้าวอินทรีย์สำหรับเลี้ยงครอบครัวว่า “เราควรยกคันนาให้สูงและกว้าง บางคนไม่เข้าใจว่ายกคันนาสูงแล้วจะปลูกข้าวพันธุ์อะไรในน้ำลึกมากขนาดนั้น แต่เมื่อเราทดลองทำก็รู้ว่า ข้าวทุกพันธุ์สามารถปลูกในน่าน้ำลึกได้ ขอเพียงเรารู้จักพันธุ์ข้าวให้จริง ข้าวที่ปลูกในดินที่ป่มีไถอย่างดีจะมีรากยาวพอที่จะหาอาหารเลี้ยงตัวและทะลิ่งต้นขึ้นสูงหนีน้ำได้ “นอกจากได้ข้าว เรายังได้ผลผลิตอื่นจากนาข้าวก็คือ ปู ปลา กุ้ง กบ เขียด ทำเป็นอาหารที่หลากหลาย ส่วนบนคันนาก็ปลูกพืช ผัก กล้วย อ้อย พริก สร้างรายได้อีกทางหนึ่ง”

๔. ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง บันไดสู่ ๔ พ

การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง คือ การปลูกพืชที่นำมาใช้เป็นอาหาร เป็นที่อยู่อาศัย ทำเครื่องใช้ไม้สอยและเป็นร่มเงา ประกอบด้วยพรรณไม้หลากหลายชนิดสามารถจำแนกตามความสูงเป็น ๕

ระดับ คือ ไม้สูง เป็นไม้เรือนยอดสูงและมีอายุยืน เช่น ตะเคียน ยางนา เต็ง รัง ฯลฯ ไม้กลาง เป็นไม้ต้นที่สูงไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นไม้ผลที่เก็บกินได้ เช่น มะม่วง ขนุน มังคุด กระท้อน ฝรั่ง สะตอ ฯลฯ ไม้เตี้ย เป็นไม้พุ่มเตี้ยที่อยู่ใต้ไม้สูงและไม้กลาง เช่น พริก มะเขือ กะเพรา ผักหวานบ้าน ตำลึง เหียง ฯลฯ ไม้เรี่ยดิน เป็นไม้เลื้อยชนิดต่าง ๆ เช่น พริกไทย รางจืด ฯลฯ ไม้หัวใต้ดิน เช่น ขิง ข่า มันมือเสือ บุก กวาวเครือ ฯลฯ

วิธีปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

นำไม้เบิกนำที่โตเร็ว เช่น สะเดา มะรุ้ม แค ไม้ผล กล้วย อ้อย และพืชผักอายุสั้นมาปลูกก่อน เพื่อสร้างแหล่งอาหารให้ครอบครัวหลังจากนั้น ๑ – ๒ ปี เริ่มปลูกไม้ที่ช้าก่อสร้างที่อยู่อาศัย เมื่อเติบโตจนให้ร่มเงากับพื้นที่จึงเริ่มปลูกพืชสมุนไพร สำหรับพื้นที่ทำนา ควรมีขนาดเหมาะสมและปลูกข้าวได้เพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือนโดยไม่ต้องซื้อชุดบ่อน้ำและร่องน้ำเล็กให้เชื่อมต่อกับบ่อขนาดใหญ่ เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นกับพื้นดินและต้นไม้ ทั้งยังใช้เลี้ยงปลาไว้เป็นอาหาร ปลูกต้นไม้ให้หลากหลายที่ใช้ประโยชน์ได้ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว

หลังจากปลูกป่า ๓ อย่างสำเร็จแล้ว ก็จะสามารถนำพืชเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ ๔ ประการ คือ หนึ่งใช้เป็นอาหารเครื่องดื่ม สมุนไพร และเป็นขนม สอง ใช้ทำที่อยู่อาศัยใช้ทำพื้นบ้าน ฝาบ้าน เสาเรือน สาม ปลูกไว้ใช้สอยอื่นๆ เช่น ทำฟืน เผาถ่าน ทำปุ๋ย สารไล่แมลง ทำเครื่องมือเครื่องใช้หัตถกรรม ใช้ทำสีย้อม และน้ำยาซักล้าง และสุดท้ายคือให้ร่มเงาและความร่มเย็นแก่บ้านและสภาพแวดล้อมประโยชน์ทั้งสี่ประการนี้จะนำพาเรามาสู่ “๔ พ” เป็นพื้นฐาน นั่นคือ พอกิน พออยู่ พอใช้ พอร่มเย็น (ศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมได้ที่หนังสือ Garden & Farm Vol.๑๒ อยู่อย่างเพียงพอด้วยเศรษฐกิจพอเพียง)

อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคน หนอง นา

กล่าวโดยสรุป โคน หนอง นา โมเดล จึงเป็นการทำเกษตรที่เน้นการพึ่งพาตนเอง เป็นการสร้างและพัฒนาพื้นที่ เกษตรกรรมของตนให้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งผลิตอาหารและเตรียมพร้อมที่จะรับมือการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอก ไม่ว่าจะเป็นภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ถึงแม้จะไม่มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต แต่เกษตรกรก็ยังมีอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภค หรือจะเป็นภาวะความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล เกษตรกรก็ยังคงมีแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้ป่าไม้มีอยู่ยังช่วยสร้างความอุดมสมบูรณ์กลับคืนให้แก่ธรรมชาติ เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ชนิดต่าง ๆ สร้างความสมดุลให้แก่ธรรมชาติและมนุษย์ ให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างเกื้อกูล (Sisakaew, ๒๐๒๐, p. ๓๙) ซึ่งสำหรับการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของครอบครัวที่จัดการศึกษา ซึ่งแนวทางสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนโดยใช้แนวคิดโคก หนองนาเป็นฐานและกระบวนการเรียนรู้นั้น ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ดังนี้ ๑. เครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ๒. หลักสูตรการศึกษา ๓. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้หรือทรัพยากรการศึกษา ๔. การดำเนินการหรือกระบวนการจัดการศึกษา และการจัดทำหลักสูตรควรคำนึงถึงแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการจัดการกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ผลจากการศึกษาทบทวนเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ โคนหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับ

ประถมศึกษา” ทำให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นฐานการเรียนรู้ทั้งหมด ๙ แผนจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมล็ด ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคนทอง นา ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการยกกว้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาเพื่อทดลองใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑. ศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ๒. เพื่อสร้างชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา ๓. เพื่อเสนอชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน ระดับประถมศึกษา โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นครอบครัวบ้านเรียนที่มีการจดทะเบียนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน ๒ แห่ง และ เครือข่ายโคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๒ แห่ง รวมเป็น ๔ แห่ง และ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับโคก หนองนา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๕ รูป/คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึกและสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประมวล และสรุปเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างและตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๑๕ รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึกและสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประมวล และสรุปเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินผลชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครู จำนวน ๕ คน (IOC) ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ และ แบบสอบถามความเหมาะสมของชุดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประมวล สรุปเนื้อหาและและสถิติเชิงบรรยายพรรณา

ขั้นตอนที่ ๔ การนำชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ ไปใช้ในกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียน จำนวน ๔๖ คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้และแบบสอบถามความพึงพอใจวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประมวล และสรุปเนื้อหาและสถิติเชิงบรรยายพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

๑. สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของครอบครัวและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน อย่างน้อยต้อง มีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. เครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ๒. หลักสูตรการศึกษา ๓. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และ ๔. กระบวนการจัดการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐาน

๒. ชุมนวัตถกรรมการจัดการเรียนรู้ มี ๙ องค์ประกอบได้แก่ ๑.สาระสำคัญ ๒.มาตรฐาน/ตัวชี้วัด ๓. สาระการเรียนรู้ ๔.สาระการเรียนรู้บูรณาการ ๕.จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ ๖.สาระการเรียนรู้ ๗.กิจกรรมการเรียนการสอน ๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ ๙. การวัดผลและประเมินผล มีผลการคำนวณได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ - ๑.๐๐ ซึ่งมีค่ามากกว่า ๐.๕ ถือว่าใช้ได้มีความเหมาะสมทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา

๓. นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุนวัตถกรรมการจัดการเรียนรู้ ทั้ง ๔ ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๔$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = ๔.๔๕$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๔.๓๘$) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๓.๙๒$) และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ($\bar{x} = ๓.๘๓$) รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๑ ดังนี้

ตารางที่ ๑ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความพึงพอใจต่อชุนวัตถกรรมการจัดการเรียนรู้อย่างไรก็ตาม “โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ระดับความพึงพอใจต่อชุนวัตถกรรมการจัดการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
5. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้	๓.๘๓	.๓๔๕	มาก
6. ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	๔.๓๘	.๒๕๙	มาก
7. ด้านสื่อการเรียนรู้	๓.๙๒	.๔๐๐	มาก
8. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	๔.๔๕	.๒๔๐	มาก
รวม	๔.๑๔	.๓๑๑	มาก

จากตารางที่ ๑ พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อชุนวัตถกรรมการจัดการเรียนรู้ “โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ทั้ง ๔ ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๔$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุนวัตถกรรมการ

จัดการเรียนรู้ “โคก หนอง นา โมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.45$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.38$) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.92$) และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ($\bar{x} = 3.83$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของครอบครัวที่จัดการศึกษา ซึ่ง สุธิตลักษณ์ กันธิพันธ์^{๗๓} ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาทางเลือกมีรูปแบบที่หลากหลายทั้งด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ สามารถจำแนกออกเป็น ๗ ฐานการเรียนรู้ ดังนี้

๑. การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัว กลุ่ม และเครือข่ายครอบครัว เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พ่อแม่ ผู้ปกครองจัดขึ้นสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกในครอบครัว มีทั้งแบบที่นำเด็กออกจากโรงเรียนมาจัดการศึกษาเอง หรือมีข้อตกลงร่วมกับครอบครัวอื่น ๆ หรือจัดร่วมกับโรงเรียนบางแห่งโดยจัดเป็นชั้นเรียนร่วมเฉพาะบางวิชา เป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระความรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตราที่ ๒๓ และมาตราที่ ๒๔ โดยออกแบบการศึกษาให้สอดคล้องกับปรัชญา ความเชื่อหรืออุดมการณ์ของครอบครัว, ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดหรือธรรมชาติของผู้เรียนและบริบทของครอบครัว บางครอบครัวคำนึงถึงความสามารถทางวิชาการของผู้เรียนแต่ไม่ยึดตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ แต่บางครอบครัวก็ยึดทุกมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด แผนการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัวจึงมีความหลากหลายทั้งด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ ส่วนการประเมินผลใช้วิธีที่หลากหลายตามสภาพจริงอย่างต่อเนื่อง อาทิ การสังเกตของพ่อแม่ แบบบันทึกพัฒนาการ บันทึกการเรียนรู้ของลูก ชิ้นงาน แฟ้มสะสมผลงาน ทดสอบสาระความรู้บางเรื่อง สอบถามจากบุคคลใกล้ชิด เด็กปฐมวัยใช้แบบประเมินพัฒนาการของบ้านเรียนโดยปรับให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัว และครอบครัวร่วมประเมินกับสื่อนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การเลื่อนระดับการศึกษาสอดคล้องกับแนวทางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

๒. การศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบรัฐ เป็นการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระบบที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยปรัชญาและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพตามความแตกต่างของผู้เรียนเน้นความรู้เชิงประสบการณ์และการปฏิบัตินอกตำราเรียน ส่วนใหญ่ไม่จัดการศึกษาโดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ แต่ปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับปรัชญาในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนทางเลือกมีแนวทางในการจัดการศึกษา ดังนี้ ด้านปรัชญาและอุดมการณ์ โรงเรียน

^{๗๓} สุธิตลักษณ์ กันธิพันธ์ รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ ๒๑ วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตุลาคม ๒๕๖๔

ทางเลือกให้คุณค่าต่อความเป็นมนุษย์และความหลากหลาย เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีอิสระทางปัญญา มีความสุขและความสร้างสรรค์ สามารถประสบความสำเร็จได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนด้านหลักสูตร โรงเรียนทางเลือกออกแบบ / ปรับหลักสูตรให้มีความสมดุล ผสมผสานครอบคลุมองค์รวมทั้งหมดของชีวิต ทั้งวิชาการและวิถีชีวิต ความรู้และคุณธรรม ภูมิปัญญาตะวันตกและตะวันออก ความเป็นสากลและความเป็นไทย บางโรงเรียนพัฒนาหลักสูตรตามแนวปรัชญาการศึกษาใหม่ เช่น วอลดอร์ฟ นีโอ-ฮิวแมนนิสต์ (Neo-Humanist) แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่ (Constructivism) พุทธธรรมประยุกต์ เรจจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia) ศรีสัตยาไสบาบา ด้านการจัดการเรียนรู้ เน้นวิธีการเรียนรู้มากกว่าความรู้ ให้ผู้เรียนสามารถเลือกใช้และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของความรู้ ผู้เรียนสร้างทางเลือกและวิธีการเรียนรู้ของตนเองได้ เน้นการเรียนรู้จากความเป็นจริง นำไปใช้ในชีวิตจริงได้ มีความสุขในการเรียนจนเกิดความรักที่จะเรียนรู้ทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ เกิดความสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ด้านการวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง ให้เห็นพัฒนาการตามสภาพจริง ผลของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนอย่างตระหนักในความแตกต่างของทักษะ ปัญหา ความถนัด ความสามารถ ความสนใจตามธรรมชาติของผู้เรียน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล/กลุ่ม สร้างโอกาสให้ทุกคนสามารถประสบความสำเร็จทางการศึกษาได้ตามศักยภาพของแต่ละคน

๓. การศึกษาทางเลือกสายครุภูมิปัญญา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยมีพ่อครูแม่ครู ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยอาจเป็นทั้งผู้จัด และผู้ถ่ายทอดความรู้ หรือเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ ความรู้ที่ครูภูมิปัญญาถ่ายทอดมีเนื้อหาที่หลากหลาย มีทั้งที่จัดทำเป็นหลักสูตร เช่น หลักสูตรวิทยากรกระบวนการผู้นำ การเปลี่ยนแปลงสู่การพึ่งพาตนเองและการพึ่งพากันเอง หลักสูตรการจัดทำแผนแม่บทชุมชน หลักสูตรการพัฒนาอาชีพหลักและสร้างอาชีพเสริม หลักสูตรการจัดศูนย์เรียนรู้ชุมชน หลักสูตรการพัฒนาองค์กรหลักสูตรวิถีชีวิตชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรการทำเกษตรและการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง หลักสูตรการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีอาชีพ หลักสูตรเส้นทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ความรู้ที่ถ่ายทอดเฉพาะเรื่อง เช่น ศิลปะการต่อสู้ของล้านนาโบราณ ฟ้อนเจิง ฟ้อนดาบ ดึงล่องสะบัดชัย เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องเงิน ลงรัก เขียนชาด ขุดลาย ของเล่นล้านนา ศิลปกรรม สลาล้านนาตามฮีตสิบสอง คมล้านนา ขอพื้นเมือง ลาดดต หนังตะลุง ทอผ้า ทำกริช การแกะสลัก การทำเกษตรอินทรีย์ การแพทย์พื้นบ้าน การใช้สมุนไพรรักษาโรค การอ่านเขียนอักษรโบราณ การเลี้ยงวัว แพะ แกะครบวงจรโดยไม่กินหญ้า การเลี้ยงเป็ดและไก่ค้อล่อน การทำไข่เค็มสมุนไพร การทำเตาแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ การเลี้ยงปลาบ่อสามด้าน การทำอาหารปลา การทำปลาเค็มอบดิน การทำจุลินทรีย์หน่อกล้วย การเลี้ยงจุลินทรีย์ การทำปุ๋ยหมัก การเพาะเห็ดอบโอ่ง การทำฮอร์โมนเห็ด การทำน้ำมันไบโอดีเซล การทำน้ำส้มควันไม้ การทำน้ำยาล้างจาน เป็นต้น การจัดการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ บอกเล่าและการสาธิตหรือเป็นการจัดการเรียนรู้แบบ “ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เป็นตัวอย่าง”

๔. การศึกษาทางเลือกสายศาสนธรรม เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนักบวชในศาสนา หรือผู้ปฏิบัติธรรม ให้แก่นักบวชหรือฆราวาสในสำนัก-นิกายนั้น ๆ หรือประชาชนที่สนใจทั่วไป โดยยึดหลักทางพุทธธรรม

และการพัฒนาคุณลักษณะภายในเพื่อไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เนื้อหาสาระการเรียนรู้มีความแตกต่างไปตามจุดเน้นของแต่ละสำนัก-นิกาย มีทั้งที่เคร่งครัดทางศีลและฝึกตนผ่านกิจการงานในวิถีชีวิต ได้แก่ สันติอโศก เน้นปรัชญาพุทธและกระบวนการทางปัญญา ได้แก่ สวณโมกขพลาราม ประสมประสานทั้งทางปริยัติปฏิบัติและปฏิเวธแก่นักบวชหญิง ได้แก่ สาวิกาสิกขาลัย

๕. การศึกษาทางเลือกที่เป็นสถาบันนอกระบบรัฐ เป็นการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มการศึกษาที่จัดตั้งเป็นสถาบัน มีโครงสร้างการบริหาร คณะกรรมการ ระบบการจัดการ มีการพัฒนาองค์ความรู้และยกระดับเป็นหลักสูตร กลุ่มเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้มีทั้งบุคคลกลุ่มและชุมชน ส่วนใหญ่ดำเนินการหรือได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน และบางสถาบันดำเนินการโดย นักวิชาการอิสระหรือครูภูมิปัญญา เนื้อหาและการจัดการเรียนรู้มีความหลากหลาย บางสถาบันพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนรู้เอง บางสถาบันเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปการฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนดูงาน การถ่ายทอดทักษะและประสบการณ์ เช่น สถาบันผ้าทอมือหริ ภุญชัย เป็นสถาบันที่รวบรวมพ่อครูแม่ครูที่มีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้า เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าด้วยมือแก่เยาวชนและผู้สนใจ รวมทั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการออกแบบลวดลายผ้าทอโบราณและการพัฒนาการทอผ้าลวดลายใหม่ ส่วนสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นสถาบันที่จัดกระบวนการเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนและระบบตลาดที่เป็นธรรมโดยการฝึกอบรมที่ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน และสนับสนุนให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมรวมกลุ่มและปฏิบัติจริงในครอบครัว ไร่นา และชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน เสนอศึกษาเป็นสถาบันที่จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีจิตวิญญาณแบบองค์รวม เน้นเนื้อหาการกลับมาหาความสุขและความมั่นคงภายในแห่งชีวิตและสนับสนุนผู้เรียนให้ฝึกฝนตนเองในทุกด้านของชีวิต หลักสูตรการเรียนรู้ประกอบด้วย ๖ หมวดวิชาคือ ชุมชนวิชาการเข้าใจและเปลี่ยนแปลงตัวเอง สร้างสรรค์สัมพันธ์ภาพ เข้าใจธรรมชาติ เข้าใจสังคม เข้าใจความงาม และวิธีการแสวงหาความรู้

๖. การศึกษาทางเลือกกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เป็นการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามบริบทของชุมชน การจัดกิจกรรมมีความต่อเนื่องและมีการรวบรวมองค์ความรู้และยกระดับความรู้เพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อมา ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมด้านการงานอาชีพ เช่น กลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมด้านการเกษตร การเพิ่มผลผลิต การแปรรูป การเลี้ยงสัตว์ เหล้าพื้นบ้าน กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารข้าว กลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ กิจกรรมการฟื้นฟู สืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เช่น การรักษาด้วยสมุนไพร หมอเมือง กิจกรรมการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น กลุ่มป่าชุมชน กลุ่มเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมกระบวนการเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ เพื่อแก้ไขปัญา ผ่านการปฏิบัติ การสาธิต การทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกอบรม กลุ่มกิจกรรมการเรียนรู้เหล่านี้บางกลุ่มมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือข้ามกลุ่มข้ามชุมชน เช่น เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ เครือข่ายหมอเมือง-สมุนไพร เครือข่าย เหล้าพื้นบ้าน

๗. การศึกษาทางเลือกผ่านสื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้ ทั้งที่ผ่านสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ วิทยู โททัศน์ สื่อชุมชน อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สถานที่ท่องเที่ยว หรือแหล่งเรียนรู้ เช่น นิติยสารสาร

คดี ซึ่งเป็นนิตยสารที่นำเสนอสาระที่มีความหลากหลายครอบคลุมทั้งเรื่องธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ชีวิต ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่ริเริ่มและดำเนินการโดยบุคคล ชุมชนหรือ มูลนิธิ เช่น พิพิธภัณฑ์ชาวบ้านชุมชนวัดเกต จ. เชียงใหม่ พิพิธภัณฑ์ พื้นบ้านจำทวี จ. พิชญ์โลก พิพิธภัณฑ์ยี่สาร จ. สมุทรสาคร วัดอุปสมงค์หรือเป้าหมายของการศึกษาทางเลือก ๑. เพื่อให้การเรียนรู้ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้าน ๒. เพื่อแก้ปัญหาของระบบการศึกษาในปัจจุบัน เป็นทางเลือกให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสม และเป็นเครื่องมือพัฒนามนุษย์ในระดับปัจเจกบุคคล และ๓. เพื่อกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังประชาชน ให้มีสิทธิและเสรีภาพในการจัดการศึกษาด้วยตนเอง

สรุปความได้ว่า การจัดการศึกษาทางเลือกในสังคมไทย มีรูปแบบที่หลากหลายทั้งด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งจากการจำแนกการศึกษาทางเลือกออกเป็น ๗ ฐานการเรียนรู้ ได้ ๗ ประเภท ได้แก่ ๑. การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัว กลุ่ม และเครือข่ายครอบครัว เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พ่อแม่ ผู้ปกครองจัดขึ้นสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกในครอบครัว มีทั้งแบบที่นำเด็กออกจากโรงเรียนมาจัดการศึกษาเอง หรือมีข้อตกลงร่วมกับครอบครัวอื่น ๆ ๒. การศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบรัฐ เป็นการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระบบที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยปรัชญาและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพตามความแตกต่างของผู้เรียนเน้นความรู้เชิงประสบการณ์และการปฏิบัตินอกตำราเรียน ๓. การศึกษาทางเลือกสายครูภูมิปัญญา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยมีพ่อครูแม่ครู ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยอาจเป็นทั้งผู้จัด และผู้ถ่ายทอดความรู้ หรือเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ ความรู้ที่ครูภูมิปัญญาถ่ายทอดมีเนื้อหาที่หลากหลาย ๔. การศึกษาทางเลือกสายศาสนธรรม เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนักบวชในศาสนา หรือผู้ปฏิบัติธรรม ให้แก่นักบวชหรือฆราวาสในสำนัก-นิกายนั้น ๆ ได้ว่า ๕. การศึกษาทางเลือกที่เป็นสถาบันนอกระบบรัฐ เป็นการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มการศึกษาที่จัดตั้งเป็นสถาบัน ๖. การศึกษาทางเลือกกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เป็นการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมที่มีความหลากหลายตามบริบทของชุมชน ๗. การศึกษาทางเลือกผ่านสื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้ สำหรับการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัวระดับประถมศึกษา โดยใช้โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ๗ เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาแบบที่ ๒. กล่าว คือ เป็นการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่อิงกับระบบรัฐ เป็นการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระบบที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยปรัชญาและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพตามความแตกต่างของผู้เรียนเน้นความรู้เชิงประสบการณ์และการปฏิบัตินอกตำราเรียนโดยใช้โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ สอดคล้องกับ รุจน์ เอ็งฉ้วน และคณะ^{๗๔} (๒๕๕๘) ได้ศึกษาการจัดกระบวนกรเรียนรู้ของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว จาก ๔ กรณีศึกษาในภาคใต้ของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่ครอบครัวเลือกใช้แบ่งได้เป็น ๒ แบบ คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และหลักสูตรโฮมสคูลของต่างประเทศ เป็นการปรับใช้แบบบูรณาการให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงแนวคิดและวิถีชีวิตของครอบครัว ส่วนรูปแบบการจัดการเรียน

^{๗๔} รุจน์ เอ็งฉ้วน (๒๕๕๘) การจัดกระบวนกรเรียนรู้แบบโฮมสคูล: กรณีศึกษาครอบครัวในภาคใต้. ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

การสอนสามารถแบ่งออกได้ ๒ แบบ ได้แก่ การจัดการศึกษาตามกลุ่มสาระร่วมกับแบบกลุ่มประสบการณ์ และการจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์ ทุก ครอบครัวมีการจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์ร่วมด้วย ต่างกันที่เทคนิคและสัดส่วนในการจัดการศึกษาของ แต่ละครอบครัว รวมถึงการที่ครอบครัวต้องเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนอยู่เสมอ และแต่ละขั้นตอนสามารถปรับ เปลี่ยนได้อย่างยืดหยุ่น นอกจากนี้ ครอบครัวใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกบ้านอย่างคุ้มค่า เหมาะ กับวัยและความต้องการของผู้เรียน โดย พ่อและแม่ถือเป็นสื่อที่สำคัญที่สุดในทุกครอบครัว ส่วนการประเมินผลการ เรียนรู้ ครอบครัวเน้นการประเมินตามสภาพจริงบนพื้นฐานความเข้าใจที่ตรงกันของครอบครัวและผู้มีส่วน เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ฉะนั้นผู้ปกครอง จำเป็นจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการจัดการศึกษาแบบนี้อย่างชัดเจน ซึ่ง บุญศิริ มีสำราญ^{๗๕} (๒๕๕๔) ได้ศึกษารูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่ใช้ระบบการเรียนรู้การสอนแบบโฮมสคูล ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวเป็นแบบประนีประนอม คือผู้เป็นพ่อ แม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนตามขนบประเพณี และแบบแผนอันดีงามของสังคมแต่ในขณะเดียวกันก็มีความยืดหยุ่นและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการทางความคิดของเด็กเพื่อให้กล้าพูด กล้าแสดงออกด้วยการใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระ การเรียนการสอนจะเน้นความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยมีความเชื่อมั่นต่อศักยภาพในการพัฒนาของเด็กที่จะบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งที่ได้รับจากสื่อบุคคลและธรรมชาติ แหล่งสำคัญที่ให้ข้อมูลข่าวสารแก่พ่อแม่โฮมสคูลเพื่อนำมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน คือ กลุ่มบุคคล ทั้งที่เป็น ครอบครัวโฮมสคูลอื่น ๆ และกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านที่เป็นเหมือนครูผู้สอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก ปัจจุบัน สิ่งที่พ่อแม่โฮมสคูลต้องการได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ คือการประกาศใช้กฎกระทรวงที่จะออกมามีบทบาทในการสนับสนุนและพัฒนารูปแบบหลักสูตรและวิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในตัวเด็ก เพื่อให้คนในสังคมเกิดการยอมรับว่าการเรียนการสอนแบบโฮมสคูลเป็นการศึกษาอีกทางเลือกหนึ่งของสังคมไทย ขณะที่ Courtney Gann and Dan Carpenter^{๗๖} (๒๐๑๘) ได้ทำการวิจัย เรื่องกลยุทธ์การเรียนการสอนแบบ STEM ของผู้ปกครองระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับนักเรียนโฮมสคูล มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากลยุทธ์การสอนและการเรียนรู้ที่แบบโฮมสคูล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ปกครองที่จัดการศึกษาแบบโฮมสคูล จำนวน ๒๙ คน และ ๑๐ คนจิตอาสาเข้าร่วมในกระบวนการติดตามผล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และการรวบรวมเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองใช้กลยุทธ์การสอนและการเรียนรู้ที่หลากหลาย การสอนเป็นรายบุคคล การเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกันกับเพื่อน ตลอดจนการเรียนรู้แบบประยุกต์ใช้และการเชื่อมโยงข้อมูล

^{๗๕} บุญศิริ มีสำราญ (๒๕๕๔) รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่ใช้ระบบการเรียนรู้การสอนแบบโฮมสคูล. ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

^{๗๖} Courtney and Carpenter, Dan, "STEM Teaching and Learning Strategies of High School Parents With Homeschool Students" (๒๐๑๘). CUP Faculty Research. ๒๖. https://digitalcommons.csp.edu/cup_commons_faculty/ ๒๖

ซึ่งแนวทางสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนโดยใช้แนวคิดโคกหนองนาเป็นฐานและกระบวนการเรียนรู้ นั้น ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ดังนี้

๑. เครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ได้แก่ มีการศึกษากฎหมาย พรบ.การศึกษา กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ มีการหาข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการหรือขั้นตอนในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว มีการศึกษา การจัดทำหลักสูตร ทั้งในประเทศ หรือ ต่างประเทศ สำนวความสนใจของผู้เรียนในแต่ละปีว่า ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้อะไร รวมไปถึงการศึกษาหลักสูตรการเรียนรู้ใหม่ ๆ มีการสำรวจความพร้อมของผู้เรียน เข้าใจพัฒนาการตามวัยของผู้เรียนระดับพัฒนาการของผู้เรียน และค้นหาความสนใจพิเศษ มีการจัดเตรียมสถานที่ จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านและนอกบ้าน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อรับการ ประเมินการจดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

๒. หลักสูตรการศึกษา ได้แก่ มีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะทางที่สอดคล้องมาตรฐานตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ มีการจัดทำหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นสูงและโยงเข้ากับมาตรฐานการ เรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ เพื่อรองรับการวัดผลประเมินผลจากหน่วยงานต้น สังกัด มีการปรับใช้หลักสูตรตามความสนใจของผู้เรียนในแต่ละชั้นปี มีการนำหลักสูตรของบ้านเรียนอื่นๆ มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน มีการใช้หลักสูตรของต่างประเทศร่วมกับหลักสูตรของสาระแกนกลางการ เรียนรู้ของไทย มีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติตามเป้าหมายกำหนดไว้และมีการกำหนดการประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้ทราบผลสัมฤทธิ์ของ แผนการพัฒนาหลักสูตรอันจำเป็นต่อการพัฒนาในครั้งต่อไป โดยเฉพาะการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะที่ จำเป็นสำหรับทศวรรษที่ ๒๑ ซึ่งน้ำผึ้ง มีศิลป์ (๒๕๕๙) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้าง ทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑^{๗๗} ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองในครอบครัวต้นแบบ ให้ นิยามความหมายทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ ว่ามี ๖ ประการคือ ฟังตนเองได้ ปรับตัวง่าย แก้ไขปัญหาเป็น เข้ากับคนอื่นได้ดี คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรับผิดชอบ ผู้ปกครองมีกระบวนการในการจัด การศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ ประกอบด้วย ๖ ขั้นตอน คือ ๑) ศึกษาสภาพของผู้เรียนและความพร้อมของครอบครัว ๒) วางแผนการจัดการศึกษา ๓) ค้นหาข้อมูล ๔) ดำเนินการจัดการเรียนรู้ ๕) ประเมินผล และ ๖) ปรับปรุงการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัด การศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ คือ ผู้เรียนเกิดทักษะ ตามที่ครอบครัวมุ่งหวังและเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะที่แตกต่างกันในผู้เรียนแต่ละคน อีกทั้งครอบครัวเกิดการ ตระหนักรู้และเรียนรู้ไปพร้อมกับบุตร และยังพบการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของแต่ละครอบครัวที่สอดคล้องกับ การเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานของบุตรอีกด้วย สอดคล้องกับ น้ำผึ้ง มีศิลป์ (๒๕๖๐) ได้ทำการ วิจัยเรื่อง กระบวนการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษ

^{๗๗} น้ำผึ้ง มีศิลป์, การจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑, ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๙), หน้า บทคัดย่อ.

ที่ ๒๑ ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองต้นแบบมีวิธีการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ สามารถจำแนกได้เป็น ๖ ขั้นตอน คือ ๑.) ศึกษาสภาพของผู้เรียนและความพร้อมของครอบครัว ประกอบด้วย การสังเกตผู้เรียนและการสร้างข้อตกลงร่วมกันในครอบครัว ๒.) การวางแผนการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การวางแผนการจดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและการวางแผนทางการจัดการศึกษา ๓.) การค้นคว้าหาข้อมูล ประกอบด้วย การค้นหาจากสื่อและการค้นหาจากผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญ ๔.) การดำเนินการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๕.) การประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินภายในและการประเมินภายนอกและ ๖.) การปรับปรุงการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสร้างข้อตกลงร่วมและการเชื่อมโยงต่อยอดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานมีความซับซ้อนในองค์ประกอบและเงื่อนไขที่แตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว ชุมชนและบริบททางสังคม วัฒนธรรมที่รายล้อมอยู่รอบครอบครัว ผู้ปกครองจึงต้องเรียนรู้ที่จะแปรเปลี่ยนความซับซ้อนให้กลายมาเป็นปัจจัยผลักดันให้สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ให้แก่ผู้เรียนได้ ขณะเดียวกันหลักสูตรการจัดการศึกษายังต้องพัฒนาปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาตามศักยภาพและทรัพยากรที่ใช้ในการศึกษาสำหรับแบบบ้านเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่ง พิมพ์มณี แก้วมawangศ์^{๗๘} (๒๕๕๘) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ผลการวิจัย พบว่า ๑. สภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษปัจจุบัน มีสาเหตุจากผู้เรียนมีปัญหาทางร่างกายที่ไม่สามารถสนองต่อการเรียนการสอนได้ในโรงเรียนปกติ ความสามารถทางสติปัญญาที่ไม่เท่าทันกับผู้เรียนปกติ สภาพอารมณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้และผู้เรียนมีปัญหาด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของผู้เรียนทั้ง ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย และด้านความผิดปกติทางสมองที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษที่ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษา คือ ๑) ผู้จัดการศึกษา ขาดความรู้ความสามารถในการออกแบบหลักสูตรและการประเมิน ๒) หลักสูตรยังขาดตัวชี้วัดและระเบียบการวัดและการประเมินผลที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละด้าน ๓) บุคลากรภาครัฐ ขาดความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะด้าน ความต้องการเนื้อหาสาระในการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ครอบครัววิชาการ ๘ กลุ่มสาระวิชาโดยเน้นกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และการส่งเสริมอาชีพ ๒. รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสนับสนุนการจัดการประกอบด้วย ๑) การดำเนินการ ๒) เครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา ๓) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จให้แก่หน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องมีระบบการดำเนินการชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ๔) ตัวชี้วัดความสำเร็จ ประกอบด้วย (๑) แผนการจัดการศึกษาของ

^{๗๘} พิมพ์มณี แก้วมawangศ์. (๒๕๕๘). รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ วารสารสุทธิปริทัศน์ , ๒๙(๙๒), ๒๓๖-๒๕๓.

ครอบครัวควรมีลักษณะเป็นแผนการศึกษาเฉพาะตัวผู้เรียนเป็นรายบุคคลในแต่ละช่วงที่ครอบครัวกำหนด (๒) แผนการให้บริการการเปลี่ยนผ่านเพื่อรับบริการใหม่การจัดหาที่เรียนใหม่การเข้าสู่การประกอบอาชีพ ๓. ตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นรูปแบบที่มีคุณภาพ ได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่ม

๓.สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้หรือทรัพยากรการศึกษา ได้แก่ มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจและระดับของผู้เรียน มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรของบ้านเรียน มีเทคนิควิธีการที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน เนื้อหา จุดประสงค์ และหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมาย มีเทคนิควิธีการเรียนตามเอกัตภาพเน้นกิจกรรมเพื่อสร้างสถานการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ มีการใช้บทเรียนสำเร็จรูป โปรแกรมช่วยสอน แอปพลิเคชัน ต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้ มีการใช้อุปกรณ์ช่วยสอนเพื่อเป็นการฝึกทักษะด้านต่างๆ โดยผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง จัดให้ผู้เรียนได้เรียนคอร์สออนไลน์ เฉพาะทางที่ผู้เรียนสนใจการศึกษาต่างๆ มีครูพิเศษ มาช่วยสอนในวิชาหลักหรือวิชาเสริมอื่นๆ ประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่น ชุมชน ให้ความรู้เฉพาะทาง ที่ผู้เรียนสนใจ มีการสร้างสื่อจำลอง หรือสื่อของจริง ในการนำมาจัดประสบการณ์เรียนรู้ มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว เมืองประวัติศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน มีการสอดแทรกประสบการณ์การเรียนรู้เป็นธรรมชาติ ในวิถีประจำวันมากที่สุด มีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา แม่น้ำ ทะเล น้ำพุร้อน ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฝนตก แดดออก น้ำท่วม ความแห้งแล้ง และมีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง พ่อแม่ พระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพแขนง สอดคล้องกับ ดุษฎี รังสีชัชวาล^{๗๔} (๒๕๖๑) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบของการจัดการศึกษาบ้านเรียนและการมีส่วนร่วม ของหน่วยงานภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผลการวิจัย พบว่า ผู้จัดการศึกษาแบบบ้านเรียนเป็นมารดามากกว่าบิดา ส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ วุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ผู้จัดการศึกษามีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่ มีอายุ ๑๑-๑๕ ปี และมีความสนใจด้านศิลปะมากที่สุด เหตุผลของครอบครัวที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบบ้านเรียน เนื่องจากเชื่อว่าการเรียนการสอนในระบบไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถศึกษาด้านที่ตนเองสนใจได้อย่างเต็มที่ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ส่วนมากจะจัดแบบมีข้อตกลงร่วมกับโรงเรียน หรือหน่วยงานอื่น โดยมีการเข้าไปใช้ทรัพยากรของโรงเรียน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน มีแนวทางในการจัดทำแผนการศึกษาด้วยการจัดการศึกษาเองร่วมกับศึกษาจากคู่มือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองลงมาคือ การศึกษาเองร่วมกับการประยุกต์จากแผนของครอบครัวอื่นที่ได้รับอนุญาตแล้ว บุคคลที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมากที่สุดคือ บุคคลภายในครอบครัว รองลงมาคือ ครูพิเศษที่จัดมาแบบบ้านเรียน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐ ในขั้นตอนแรกมีการมอบคู่มือการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน การจัดหาแผนตัวอย่างในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน และการจัดบุคลากรให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบ

^{๗๔} ดุษฎี รังสีชัชวาล. (๒๕๖๑). การศึกษารูปแบบของการจัดการศึกษาบ้านเรียนและการมีส่วนร่วม ของหน่วยงานภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน. (รายงานผลการวิจัย). สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บ้านเรียน กระบวนการที่มีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการตรวจสอบและพิจารณาความถูกต้องของแผนการจัดการศึกษา พบว่า ครอบครัวผู้จัดการศึกษา มีการปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาตามข้อเสนอแนะของกรรมการ อีกทั้ง มีการประชุมคณะกรรมการพิจารณาแผนและแต่งตั้งคณะกรรมการจากผู้แทนครอบครัวให้ส่วนร่วมในการตรวจสอบและพิจารณา

๔. การดำเนินการหรือกระบวนการจัดการศึกษา ได้แก่ ขั้นการเตรียมการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ๑. การเตรียมความพร้อมเพื่อขออนุญาตจัด ได้แก่ มีการศึกษากฎหมาย พรบ.การศึกษา กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ มีการศึกษา หาข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการหรือขั้นตอนในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว มีการศึกษา การจัดทำหลักสูตร ทั้งในประเทศ หรือ ต่างประเทศ สำนวความสนใจของผู้เรียนในแต่ละปีว่าผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้อะไร รวมไปถึงการศึกษาหลักสูตรการเรียนรู้อื่นๆ มีการสำรวจความพร้อมของผู้เรียน เข้าใจพัฒนาการตามวัยของผู้เรียนระดับพัฒนาการของผู้เรียน และค้นหาความสนใจพิเศษ และมีการจัดเตรียมสถานที่ จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านและนอกบ้าน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อรับการประเมินการจดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ๒. การยื่นแบบแสดงความประสงค์ ได้แก่ ผู้จัดการศึกษาแสดงความประสงค์ตามแบบแจ้งความประสงค์จะขอจัดการศึกษา เสนอต่อสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนาอยู่ ผู้จัดการศึกษารับการประเมินความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษาจากคณะกรรมการประเมินความรู้ เช่น การตรวจสอบร่องรอยหลักฐาน สัมภาษณ์ สังเกต อาจใช้แบบทดสอบ หรือวิธีการอื่นๆ ผู้จัดการศึกษา ยื่นแสดง หลักสูตรการจัดการศึกษา แผนการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการประเมินความรู้และคณะกรรมการประเมินความรู้และผู้จัดการศึกษา ร่วมให้ คำปรึกษาแนะนำที่เหมาะสม ในการส่งเสริมคุณภาพ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ขั้น การวางแผนการจัดการศึกษา ประกอบด้วย มีการวิเคราะห์ตัวผู้เรียน ให้มีการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมเต็ม ศักยภาพของแต่ละบุคคลและมีความสุขในการเรียน มีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา และจุดประสงค์ เชิงพฤติกรรมของผู้เรียน มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่าง บุคคลและพัฒนาการทางสมองในด้านต่างๆ เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย มีการสำรวจทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น งบประมาณ อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน สถานที่ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของ ผู้เรียน และ มีการจัดทำตารางสอน กำหนดตารางเวลาที่ชัดเจนในแต่ละกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ขึ้นดำเนิน จัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย มีวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแบบพหุปัญญา จัดการศึกษาเฉพาะทางที่มี จุดเน้นพิเศษ เช่น กีฬา นาฏศิลป์ ปรัชญาธรรม ศิลปะ ธรรมชาติ เกษตรทฤษฎี ฯลฯ มีการจัดการเรียนรู้เป็น ตามไปแผนการจัดการศึกษา ที่ได้ตั้งไว้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน มีการพาผู้เรียนออกไปทำกิจกรรมที่เอื้อให้ ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้เกิดการสร้างทักษะทางสังคม มีการให้ผู้เรียนได้สร้างผลงาน, ชิ้นงาน ที่ต่อยอดหรือการคิดค้นชิ้นงานใหม่ๆ โดยการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน มีการให้ผู้เรียนใช้ คอมพิวเตอร์อย่างเป็นประโยชน์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้ ตลอดจน การออกแบบและผลิต เชิงนวัตกรรม และ มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นในเวลาและโอกาสที่ เหมาะสม ขึ้นวัดผลประเมินผล ประกอบด้วย มีการวัดและประเมินผล โดยใช้การสังเกตผู้เรียนอย่างใกล้ชิด

และมีสัมผัสของความเป็นพ่อแม่ โดยวิธีการที่เป็นธรรมชาติ และบันทึกพัฒนาการ มีการประเมินความรู้ความเข้าใจตามเนื้อหาในบทเรียน โดยการซักถามและสรุปประเด็นต่างๆ มีการสอบแบบอัตนัย โดยการให้ผู้เรียนเขียนอธิบาย สิ่งต่าง ๆ นั้น หรือในกรณีระดับชั้นเล็กรวมไปถึงการเขียนคำจากรูปภาพ เพื่อการวัดการใช้ภาษา ตลอดจนระบบการคิด มีการประเมินผลในรูปแบบโครงงาน หรือการทำสิ่งประดิษฐ์ มีการประเมินผลผู้เรียนโดยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เป็นการบันทึกหลักฐานการสอนและร่องรอยการเรียนรู้ ชั้นปรับปรุงการเรียนรู้ ประกอบด้วย มีการปรับหลักสูตรการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ในทุกชั้นปีมีการนำผลการประเมินที่ครอบคลุมประเมินมาวิเคราะห์และออกแบบการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ มีการนำเทคนิคการสอนจากแหล่งต่างๆ ทั้งสื่อสังคมออนไลน์ งานวิจัย หนังสือเทคนิคการสอน ศาสตร์การสอน ฯลฯ มาปรับการจัดการเรียนรู้ และมีการผลิตสื่อ ใบงาน การออกแบบการเรียนรู้ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว วิธีการวัดผลประเมินผลภายใต้เกณฑ์มาตรฐานของระดับการศึกษาที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ ซึ่ง รุจน์ เอ็งฉ้วน^{๔๐} (๒๕๕๘) ได้ทำการวิจัยแบบผสมผสานวิธี พหุระยะเรื่อง การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการจัดการศึกษาโดยครอบครัว : กรณีศึกษาภาคใต้ของประเทศไทย ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ๑) ในบริบทของการจัดการศึกษาในครอบครัว ครอบครัวมีความพร้อมในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี สาเหตุสำคัญในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ แนวคิดพื้นฐานของพ่อแม่ที่ต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความสุขในการเรียนรู้ในชีวิต แต่ละครอบครัวมีปรัชญาและแนวคิดแตกต่างกัน แต่แนวคิดร่วมพื้นฐาน คือ แนวการศึกษาแบบองค์รวม และรูปแบบการจัดการศึกษานั้นเป็นไปตามวิถีชีวิตและเป้าหมายการศึกษาของครอบครัวเป็นสำคัญ ๒) การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับวิถีชีวิตของครอบครัว ครอบครัวปรับใช้ทั้งหลักสูตรในประเทศและต่างประเทศแบบบูรณาการเป็นหลักสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงแนวคิดและวิถีชีวิตของครอบครัว ครอบครัวใช้การทัศนศึกษาเพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้และเน้นหลักศาสนาเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลาตามบริบทของผู้เรียน ครอบครัวใช้ทั้งสื่อภายในครอบครัวและภายนอกครอบครัว และแหล่งเรียนรู้ อย่างให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด และครอบครัวใช้การประเมินผลการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น เป็นการประเมินผลตามสภาพจริงที่ต้องสอดคล้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครอบครัวและเป็นการประเมินเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ๓) ผลการวิจัยจากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในภาคใต้ นั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ในด้านที่อยู่ในระดับมาก มี ๓ ด้าน คือ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ วิธีการเรียนการสอน และ การประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ปรากฏข้างต้น ๔) แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้ นั้น พบว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรมีหลักการสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการทำ ความเข้าใจในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวร่วมกันเสียก่อน ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมของทุก

^{๔๐} รุจน์ เอ็งฉ้วน. (๒๕๕๘). การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโฮมสคูล: กรณีศึกษาครอบครัวในภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต) วารสารหาดใหญ่วิชาการ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ , ๑๓(๒), ๑๐๓-๑๑๖.

ฝ่าย ความเข้าใจเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และการตระหนักถึงการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ภายในครอบครัว ทุกฝ่ายควรมีการวิจัยและพัฒนาาร่วมกันเกี่ยวกับหลักสูตรและควรจัดตั้งให้มีหน่วยงานอิสระในการดูแล ให้คำแนะนำและช่วยเหลือครอบครัว ผู้จัดการศึกษา โดยครอบครัว ส่วนวิธีการจัดการเรียนการสอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละจังหวัดควรช่วยส่งเสริมสร้างช่องทางการเรียนรู้เพิ่มเติมให้กับครอบครัว และมีการนัดหมายเพื่อพบปะเสวนากัน อยู่เรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่องระหว่างครอบครัวผู้จัดการศึกษาและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรร่วมกันจัดทำ Mapping เรื่องสื่อและแหล่งเรียนรู้ ควรสนับสนุนให้ครอบครัวสามารถใช้สื่อร่วมกับหน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน โดยอาจสร้างข้อตกลงที่จะร่วมมือระหว่างสองฝ่าย (Memorandum of Understanding: MOU) และการประเมินผลการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจมุมมองของครอบครัว มองเห็นความแตกต่างระหว่างหลักคิดของการศึกษาในระบบและการศึกษาทางเลือก ควรช่วยเหลือและปรับการใช้คำศัพท์เฉพาะทางการศึกษาให้เป็นภาษา ที่เข้าใจได้ง่าย เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ขณะที่ Courtney Gann and Dan Carpenter^{๔๑} (๒๐๑๘) ได้ทำการวิจัย เรื่องกลยุทธ์การเรียนการสอนแบบ STEM ของผู้ปกครองระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับนักเรียนโฮมสคูล ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้ปกครองใช้กลยุทธ์การเรียนการสอนที่หลากหลายรวมถึงการสอนแบบรายบุคคลการเรียนรู้แบบเชี่ยวชาญการศึกษาด้วยตนเองการทำงานร่วมกันกับเพื่อนและผู้ใหญ่การประยุกต์ใช้และการเชื่อมต่อข้อมูล ซึ่งการจัดทำหลักสูตรควรคำนึงถึงแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการจัดกระบวนการเรียนรู้ทุกชั้น ตอนเพื่อการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนโดยอาศัยทรัพยากรทางการศึกษาจากครอบครัวและชุมชนจำเป็นต้องมีความพร้อมและสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาไปด้วยกัน

๒. ชุตนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ Home School ระดับประถมศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า ชุตนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ “ โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ” มี ๙ องค์ประกอบได้แก่ ๑.สาระสำคัญ ๒.มาตรฐาน/ตัวชี้วัด ๓.สาระการเรียนรู้ ๔.สาระการเรียนรู้บูรณาการ ๕.จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ ๖.สาระการเรียนรู้ ๗.กิจกรรมการเรียนการสอน ๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ ๙. การวัดผลและประเมินผลมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้ โดยมี ๙ แผนจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แผนจัดการเรียนรู้ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา ที่มีความเหมาะสมตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้พัฒนาแผนการเรียนรู้ พร้อมที่จะนำไปใช้ในการทดลองใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป โดยสามารถสรุปอภิปรายผลเรียงลำดับตามระดับการศึกษาได้ ดังนี้

๑. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

^{๔๑} Courtney and Carpenter, Dan, "STEM Teaching and Learning Strategies of High School Parents With Homeschool Students" (๒๐๑๘). CUP Faculty Research. ๒๖. https://digitalcommons.csp.edu/cup_commons_faculty/ ๒๖

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถยกตัวอย่างพืชผักชนิดต่างๆได้บอกขั้นตอนในการปลูกพืชผักได้ สามารถเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างถูกวิธีสามารถใช้อุปกรณ์ในการทำเกษตร และเครื่องมือในการทำงานอย่างปลอดภัย เห็นความสำคัญของเครื่องมือที่ใช้ในงานเกษตร และมีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาพืชของตนเอง ขณะเดียวกันนักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างดี แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป สามารถบอกวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ บอกข้อดีของการปลูกผักลอยฟ้าได้ สามารถเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างถูกวิธีสามารถใช้อุปกรณ์ในการทำเกษตร และเครื่องมือในการทำงานอย่างปลอดภัย (P) มีความกระตือรือร้นในการทำงานและ มีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาพืชของตนเอง แสดงว่าแผนการเรียนรู้ การปลูกผักลอยฟ้ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป สามารถบอกประเภทของผักปลอดสารพิษได้ เลือกพันธุ์พืชผักชนิดต่างๆที่จะปลูกใน ๑ หลุม ๑ เมนูได้ อธิบายการเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ สามารถวาดภาพออกแบบแปลง ๑ หลุม ๑เมนู ของตนเองได้ และ เห็นประโยชน์ของผักปลอดสารพิษ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป สามารถบอกลักษณะของปุ๋ยหมักได้ อธิบายวัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนและวิธีการทำปุ๋ยหมักได้ สามารถเขียนแผนผังความคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของปุ๋ยหมักได้ สามารถทำปุ๋ยหมักจากก้อนเชื้อเห็ดเก่าได้ และให้ความสนใจในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี แสดงว่าแผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไปสามารถอธิบายวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้และวิธีการปลูกมะนาวได้ สามารถบอกข้อดีของการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ สามารถวาดภาพการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ตามและมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป สามารถยกตัวอย่างไม้ผลที่เหมาะสมกับสภาพแต่ละพื้นที่ได้ มีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชไม้ผลชนิดต่างๆ สามารถใช้อุปกรณ์ในการทำเกษตรได้อย่างปลอดภัย สามารถใส่ปุ๋ยและกำจัดพืช รวมถึงดูแลรักษาต้นไม้ได้อย่างถูกวิธี และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนมีความรู้เรื่องการทำนาข้าวอินทรีย์สามารถอธิบายกระบวนการเทคนิคในการปลูกข้าว และวิธีการบำรุงดิน ข้าวได้ สามารถสำรวจพื้นที่แปลงนาและวาดภาพประกอบได้ (P)และมีความอดทนต่อการทำงาน แสดงว่าแผนการเรียนรู้คนรักแม่โพสพมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไปและ นักเรียนอธิบายหลักการทำหัวคันนาทองคำ สามารถจับคู่คำศัพท์กับภาพได้ถูกต้อง สามารถวาดภาพพืชชนิดต่างๆที่ปลูกในพื้นที่หัวคันนาทองคำได้ และ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน แสดงว่าแผนการเรียนรู้แผนการเรียนรู้หัวคันนาทองคำ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป รวมถึง นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโคก หนอง นาสามารถวาดภาพโคกหนองนา ของตนเองตามจินตนาการพร้อมทั้งนำเสนอได้ สามารถวาดภาพระบายสีวิถีชีวิต อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเกษตรได้ และมีความกล้าแสดงออก แสดงว่าแผนการเรียนรู้แผนการเรียนรู้หัวโคก หนอง นามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๒. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถยกตัวอย่างพืชผักชนิดต่างๆได้บอกขั้นตอนในการปลูกพืชผักได้ สามารถเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างถูกวิธีสามารถใช้อุปกรณ์ในการทำเกษตร และเครื่องมือในการทำงานอย่างปลอดภัย เห็นความสำคัญของเครื่องมือที่ใช้ในงานเกษตร และมีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาพืชของตนเอง ขณะเดียวกันนักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างดี แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถบอกวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ บอกข้อดีของการปลูกผักลอยฟ้าได้ สามารถเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างถูกวิธี สามารถใช้อุปกรณ์ในการทำเกษตร และเครื่องมือในการทำงานอย่างปลอดภัย (P) มีความกระตือรือร้นในการทำงานและ มีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาพืชของตนเอง แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถบอกประเภทของผักปลอดสารพิษได้ เลือกพันธุ์พืชผักชนิดต่างๆที่จะปลูกใน ๑ หลุม ๑ เมนูได้ อธิบายการเตรียมดิน ปลูกผัก และดูแลรักษาพืช และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ สามารถวาดภาพออกแบบแปลง ๑ หลุม ๑ เมนู ของตนเองได้ และ เห็นประโยชน์ของผักปลอดสารพิษ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถบอกลักษณะของปุ๋ยหมักได้ อธิบายวัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนและวิธีการทำปุ๋ยหมักได้ สามารถเขียนแผนผังความคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของปุ๋ยหมักได้ สามารถทำปุ๋ยหมักจากก้อนเชื้อเห็ดเก่าได้ และให้ความสนใจในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี แสดงว่าแผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไปนักเรียนสามารถอธิบายวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้และวิธีการปลูกมะนาวได้ สามารถบอกข้อดีของการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ สามารถวาดภาพการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ตามและมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถยกตัวอย่างไม้ผลที่เหมาะสมกับสภาพแต่ละพื้นที่ได้ มีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชไม้ผลชนิดต่างๆ สามารถใช้อุปกรณ์ในการ ทำงานเกษตรได้อย่างปลอดภัย สามารถใส่ปุ๋ยและกำจัดพืช รวมถึงดูแลรักษาต้นไม้ได้อย่างถูกวิธี และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แสดงว่า แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนมีความรู้เรื่องการทำนาข้าวอินทรีย์ สามารถอธิบายกระบวนการเทคนิคในการปลูกข้าว และวิธีการบำรุงดิน ข้าวได้ สามารถสำรวจพื้นที่แปลงนาและวาดภาพประกอบได้ (P)และมีความอดทนต่อการทำงาน แสดงว่า แผนการเรียนรู้คนรักขมิ้นโพสพ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนอธิบายหลักการทำหัวคันทาทองคำ สามารถจับคู่คำศัพท์กับภาพได้ถูกต้อง สามารถวาดภาพพืชชนิดต่างๆที่ปลูกในพื้นที่หัวคันทาทองคำได้ และ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน แสดงว่า แผนการเรียนรู้หัวคันทาทองคำ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอน

ต่อไปและ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโคก หนอง นาสามารถวาดภาพโคกหนองนา ของตนเองตามจินตนาการพร้อมทั้งนำเสนอได้ สามารถวาดภาพพระบารมีสี่ทิศ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเกษตรได้ และมีความกล้าแสดงออก (A) แสดงว่า ผ่านการเรียนรู้โคก หนอง นา มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๓. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเตรียมดินปลูกและเตรียมดินปลูกได้ถูกต้องตามขั้นตอน อธิบายวิธีการปลูกผักสวนครัวและปลูกผักสวนครัวได้ถูกต้องตามขั้นตอนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว และทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักลอยฟ้าและปลูกผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าและดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักลอยฟ้า นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถออกแบบ ๑ หลุม ๑ เมล็ด และปลูกผักตามท่อนอกแบบได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถบอกเกี่ยวประเภทและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษและสามารถปลูกผักแบบปลอดสารพิษได้ถูกต้องตามขั้นตอน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักตามเมนูที่ชอบ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมล็ด มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำปุ๋ยหมักและทำปุ๋ยหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถบอกข้อดี และประโยชน์ของปุ๋ยหมักและสามารถกำจัดเศษใบไม้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์และปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน อธิบายวิธีการดูแลรักษาต้นมะนาวและดูแลรักษาต้นมะนาวได้ถูกต้องตามขั้นตอน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกไม้ผลและสามารถปลูกไม้ผลได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาไม้ผลและดูแลรักษาไม้ผลที่ปลูกได้ถูกต้อง นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ไม้ผล ทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของแม่โพสพได้สามารถอธิบายวิธีการทำนาข้าวอินทรีย์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถทำกระถางต้นไม้จากฟางข้าวได้ นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของข้าวแสดงว่า แผนการเรียนรู้คนรักผักแม่โพสพมีความ

เหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป . นักเรียนอธิบายหลักการทำหัวคั่นนาทองคำ สามารถจับคู่คำศัพท์กับภาพได้ถูกต้อง สามารถวาดภาพพืชชนิดต่าง ๆ ที่ปลูกในพื้นที่หัวคั่นนาทองคำได้ และนักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงานแสดงว่า แผนการเรียนรู้หัวคั่นนาทองคำมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป และ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโคก หนองนาสามารถวาดภาพโคกหนองนา ของตนเองตามจินตนาการพร้อมทั้งนำเสนอได้ สามารถวาดภาพระบายสีวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเกษตรได้ และมีความกล้าแสดงออก แสดงว่าแผนการเรียนรู้โคก หนอง นามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๔. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเตรียมดินปลูกและเตรียมดินปลูกได้ถูกต้องตามขั้นตอน สามารถอธิบายวิธีการปลูกผักสวนครัวและปลูกผักสวนครัวได้ถูกต้องตามขั้นตอน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักลอยฟ้าและปลูกผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าและดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักลอยฟ้า ทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถออกแบบ ๑ หลุม ๑ เมนู และปลูกผักตามทีออกแบบได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกเกี่ยวประเภทและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษและสามารถปลูกผักแบบปลอดสารพิษได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักตามเมนูที่ชอบ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบและซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำปุ๋ยหมักและทำปุ๋ยหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกข้อดี และประโยชน์ของปุ๋ยหมักและสามารถกำจัดเศษใบไม้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์และปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาดันมะนาวและดูแลรักษาดันมะนาวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกไม้ผลและสามารถปลูกไม้ผลได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาไม้ผลและดูแลรักษาไม้ผลที่ปลูกได้ถูกต้อง นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ไม้ผลและนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วาง

ไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป ๖ นักเรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของแม่โพสพได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำนาข้าวอินทรีย์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถทำกระถางต้นไม้จากฟางข้าวได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของข้าว(A) แสดงว่าแผนการเรียนรู้คนรักแม่โพสพ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายและแยกเกี่ยวกับ ปลุกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่างและการปลูกพืช ๕ ระดับได้ นักเรียนอธิบายหลักการหว่านนาทองคำและสร้างแบบจำลองฝายชะลอน้ำได้ นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีอย่างจำกัด และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้หว่านนาทองคำมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายโคก หนอง นา และเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเกษตรได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถออกแบบ โคก หนอง นา โมเดล ตามแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของโคกหนองนาโมเดล แสดงว่าแผนการเรียนรู้โคก หนอง นามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๕. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเตรียมดินปลูกและเตรียมดินปลูกได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักสวนครัวและปลูกผักสวนครัวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว และ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักลอยฟ้าและปลูกผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าและดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักลอยฟ้า และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถออกแบบ ๑ หลุม ๑ เมนู และปลูกผักตามที่ออกแบบได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกเกี่ยวประเภทและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษและสามารถปลูกผักแบบปลอดสารพิษได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักตามเมนูที่ชอบ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำปุ๋ยหมักและทำปุ๋ยหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกข้อดีและประโยชน์ของปุ๋ยหมักและสามารถกำจัดเศษใบไม้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ และ นักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก แสดงว่า แผนการเรียนรู้

การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์และปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาต้นมะนาวและดูแลรักษาต้นมะนาวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกไม้ผล และสามารถปลูกไม้ผลได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาไม้ผลและดูแลรักษาไม้ผลที่ปลูกได้ถูกต้อง นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ไม้ผล และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป ๖ นักเรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของแม่โพสพได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำนาข้าวอินทรีย์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถทำกระถางต้นไม้จากฟางข้าวได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของข้าว(A) แสดงว่า แผนการเรียนรู้คนรักแม่โพสพมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายและแยกเกี่ยวกับ ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่างและการปลูกพืช ๕ ระดับได้ นักเรียนอธิบายหลักการหว่านนาทองคำและสร้างแบบจำลองฝายชะลอน้ำได้ นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีอย่างจำกัดและนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้หว่านนาทองคำมีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป และ นักเรียนสามารถอธิบายโคก หนอง นา และเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเกษตรได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถออกแบบ โคก หนอง นา โมเดล ตามแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของโคกหนองนาโมเดล แสดงว่า แผนการเรียนรู้โคก หนอง นามีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

๖. การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเตรียมดินปลูกและเตรียมดินปลูกได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักสวนครัวและปลูกผักสวนครัวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัว และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกผักลอยฟ้าและปลูกผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าและดูแลรักษาสวนผักลอยฟ้าได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักลอยฟ้า และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกผักลอยฟ้า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถออกแบบ ๑ หลุม ๑ เมนู และปลูกผักตามที่ออกแบบได้ถูกต้องตามขั้นตอน

นักเรียนสามารถบอกเกี่ยวประเภทและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษและสามารถปลูกผักแบบปลอดสารพิษได้ถูกต้องตามขั้นตอนนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกผักตามเมนูที่ชอบ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่าแผนการเรียนรู้ ๑ หลุม ๑ เมนู มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำปุ๋ยหมักและทำปุ๋ยหมักได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถบอกข้อดี และประโยชน์ของปุ๋ยหมักและสามารถกำจัดเศษใบไม้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์และปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาต้นมะนาวและดูแลรักษาต้นมะนาวได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์แสดงว่าแผนการเรียนรู้การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการปลูกไม้ผลและสามารถปลูกไม้ผลได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการดูแลรักษาไม้ผลและดูแลรักษาไม้ผลที่ปลูกได้ถูกต้อง นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ไม้ผล และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของแม่โพสพได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการทำนาข้าวอินทรีย์ได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถทำกระถางต้นไม้จากฟางข้าวได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของข้าว แสดงว่าแผนการเรียนรู้คนรักแม่โพสพ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป นักเรียนสามารถอธิบายและแยกเกี่ยวกับ ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง และการปลูกพืช ๕ ระดับได้ นักเรียนอธิบายหลักการหว่านนาทองคำและสร้างแบบจำลองฝายชะลอน้ำได้ นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีอย่างจำกัด และนักเรียนทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ แสดงว่า แผนการเรียนรู้หว่านนาทองคำ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป และ นักเรียนสามารถอธิบายโคก หนอง นา และเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเกษตรได้ถูกต้องตามขั้นตอน นักเรียนสามารถออกแบบ โคก หนอง นา โมเดล ตามแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ และนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของโคกหนองนาโมเดล แสดงว่า แผนการเรียนรู้โคก หนอง นา มีความเหมาะสมและสามารถนำไปพิจารณาจัดการเรียนการสอนต่อไป

ซึ่งชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้นี้จะเป็นความรู้พื้นฐานสำคัญสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคตของนักเรียนด้วย ซึ่ง ศศิธร จารุสมบัติ^{๒๒} (๒๕๕๗) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาโดย

^{๒๒} ศศิธร จารุสมบัติ. (๒๕๕๗). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ . (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์/กรุงเทพฯ.

ครอบครัวยุคใหม่ตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวพบว่าบิดามารดา ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ จัดการศึกษาเพื่ออาชีพไม่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียนมีความต้องการแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้นแบบ และคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ใช้ได้จริง และ ๒) แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวประกอบด้วย แผนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนรู้การจัดทำสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการประเมินผลในขั้นการสร้างความรู้ความตระหนักในอาชีพขั้นการสำรวจตนเองและอาชีพและขั้นการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดฝึกอบรม ให้ความรู้เรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ดูแลการศึกษา และควรนำคู่มือต้นแบบนี้ไปขยายผลเพื่อจัดทำแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับผู้เรียนในช่วงวัยต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลธรและสิทธิกร สุมาลี^{๔๓} ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ๑) นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตัวอย่างกิจกรรมและการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ๒) ผลที่เกิดขึ้นกับครู พบว่า ครูกลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านความรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุม มีทักษะการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นต่อนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับมากเช่นกันสำหรับผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดสูงกว่ากลุ่มควบคุม และส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากในทุกด้าน ดังนั้น ชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ “โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียนระดับประถมศึกษา” ทั้ง ๙ แผนจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา จึงเป็นการส่งเสริมยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้สูงขึ้น เช่น พัฒนาให้นักเรียนมีทักษะในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณเป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดในแต่ละระดับชั้น ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดจำแนก แยกแยะใคร่ครวญไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบโดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีความสามารถในการรวบรวมความรู้ได้ทั้งด้วยตนเองและการทำงานเป็นทีม เชื่อมโยงองค์ความรู้ และประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงานอย่างสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม มีค่านิยมและจิตสำนึกตามที่สถานศึกษามีความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่า

^{๔๓} ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลธรและสิทธิกร สุมาลี, การพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา, วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๔๔.

ของความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยรวมทั้งภูมิปัญญาไทยและมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต อารมณ์ และสังคม แสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย เป็นต้น

๔. ความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ของครูและนักเรียน

จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ทั้ง ๔ ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๔$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = ๔.๔๕$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๔.๓๘$) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = ๓.๙๒$) และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ($\bar{x} = ๓.๘๓$) ขณะเดียวกันจากการสัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ครูและนักเรียนมีความพึงพอใจของต่อแผนจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับดี นักเรียนมีความสนใจต่อการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากการเป็น การเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการเรียนการสอนทฤษฎีและมีการปฏิบัติ เช่น ทำแปลงผัก ทำให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ และประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตของนักเรียนได้อย่างแท้จริง ขณะเดียวกันนักเรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำการเกษตรอยู่บ้าง เนื่องจากผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ของ โรงเรียนประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก จึงทำให้ในการจัดการเรียนการสอนในแผนนี้นักเรียนให้ความสนใจและมีความรู้สึกลึกซึ้งที่ได้อ่านเป็นอย่างมากเพราะผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ กิจกรรมที่ประทับใจ คือ กิจกรรมลงปฏิบัติจริงในการทำแปลงผักสวนครัว ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และ ได้ประสบการณ์จริง ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเตรียมดิน การปรับสภาพดิน การบำรุงดิน การปลูกพืชผัก การดูแล รักษาการเก็บเกี่ยวผลผลิต พืชผักชนิดต่าง ๆ ได้ทำแปลงปลูกผักสวนครัว และได้ฝึกทักษะในการทำการเกษตร ใช้อุปกรณ์สำหรับการทำการเกษตรแต่ละประเภท การได้ดูแลรักษาผัก ได้มีความรู้และทักษะ การทำการเกษตร สามารถนำไปใช้ที่บ้านของตนเองได้ สอดคล้องกับ ภควดี แสนหาญชัย^{๔๔} (๒๕๖๓) ได้ทำ การวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารการศึกษาทางเลือกและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบองค์รวมฐานวิชา หนองบ้าน ๆ โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง :กรณีศึกษาโฮมสคูล วัดพระบรมธาตุดอย ฆาสม จังหวัดเชียงใหม่ ผลของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต ๕ ด้าน ของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ จากการสังเกตและการประเมินเพื่อการพัฒนา ผลจากการบริหาร และการพัฒนาหลักสูตรฯ ยังทำให้ผู้เรียน มีบทบาทในการช่วยเหลืองานชุมชน โดยได้รับผลสะท้อนตอบรับที่ ดีจากชุมชน และชุมชนร้องขอให้เปิดระดับประถมศึกษาด้วย อย่างไรก็ตามสำหรับการจัดการศึกษาแบบบ้าน เรียนยังพบปัญหาอุปสรรคอยู่มาก เช่น นุรณี สือรี^{๔๕} (๒๕๕๗) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัด การศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า นอกเหนือจากปัจจัยเสริมจากปัญหาและ

^{๔๔} ภควดี แสนหาญชัย (๒๕๖๒). การศึกษาการบริหารการศึกษาทางเลือกและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบ องค์รวม ฐานวิชาหนองบ้าน ๆ โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : โฮมสคูลวัดพระบรมธาตุ ดอยฆาสม จ.เชียงใหม่บทความวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Vol. ๑๖ No. ๗๕ (๒๐๑๙): ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒

^{๔๕} นุรณี สือรี (๒๕๖๐) รายงานการวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอบ้านดง จังหวัด แม่ฮ่องสอน รายงานการวิจัย ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๖๐ หน้า บทคัดย่อ.

ความไม่ปลอดภัยในโรงเรียน ครอบครัวมุสลิมที่เลือกจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน มีความเคร่งครัดและยึดมั่นในหลักศรัทธา มีความต้องการให้บุตรหลานได้อยู่ในบรรยากาศที่สามารถขัดเกลาปลูกฝังบุตรหลานในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม มีแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการบูรณาการกับปรัชญาอิสลาม และมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมอิสลามในทุกกระบวนการเรียนรู้ มีรูปแบบการจัดการศึกษาแบบครอบครัวเดี่ยวและแบบรวมศูนย์ และมีทั้งการดำเนินการขออนุญาตจดทะเบียนจัดการศึกษากับเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงและสมัครเรียนกับการศึกษานอกโรงเรียน ปัญหาหลักที่พบ คือความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างครอบครัวมุสลิมกับหน่วยงานของรัฐในเรื่องการดำเนินการจัดการศึกษาทั้งกระบวนการ ทำให้เกิดความล่าช้า แนวทางในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากรและจัดตั้งหน่วยงานดูแลบ้านเรียนของภาครัฐ การจัดตั้งศูนย์ประสานงานบ้านเรียนมุสลิมส่วนกลางและการรวมกลุ่มบ้านเรียนมุสลิมในพื้นที่ต่างๆ การจัดทำคู่มือบ้านเรียนมุสลิมและการประเมินผลการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในภาพรวมร่วมกันของภาครัฐและครอบครัวบ้านเรียนมุสลิม ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ฉะนั้นการพัฒนาชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยฉบับนี้ จำเป็นต้องมีการศึกษา พัฒนา และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้องค์ความรู้และแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สนับสนุนให้นักเรียนทุกคนจัดทำโครงการคุณธรรม และร่วมกิจกรรมจิตอาสา นักเรียนทุกคนจัดทำโครงการ เป็นผลงานของนักเรียน จากโครงการที่โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นให้มีการสอนงานอาชีพให้นักเรียน ทำให้นักเรียนผลงาน/ผลิตภัณฑ์ของตนเองนักเรียนทุกคน ไม่มีอัตราความเสี่ยงการติดสิ่งเสพติด มีโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเข้มแข็งไม่มีการทะเลาะวิวาทในโรงเรียน มีระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศที่พร้อมใช้งาน และมีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนทุกห้องเรียนมีครูครบชั้น ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์นักเรียน และจัดกิจกรรม Active learning เพื่อส่งเสริมการคิดและปฏิบัติจริงทุกชั้นเรียน ครูได้รับการพัฒนาตามโครงการคูปอง และนำความรู้มาจัดทำแผนการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน และเครื่องมือวัดและประเมินผล ผู้เรียน และผู้บริหารมีสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน และมีการแสวงหาความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรจากชุมชน มีโครงการระดมทรัพยากรมาช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด อย่างไรก็ตามสำหรับสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายมีเป้าหมายด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ โครงการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร โครงการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โครงการพัฒนาอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การนำชุดนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับนี้ไปใช้จัดการเรียนการสอนจึงเป็นการสนับสนุนให้เป้าหมายทางการศึกษาของสถานศึกษาบรรลุได้ตามที่กำหนดไว้ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. จากผลการวิจัยพบว่า ชุตนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มี ๙ องค์ประกอบได้แก่ ๑.สาระสำคัญ ๒.มาตรฐาน/ตัวชี้วัด ๓.สาระการเรียนรู้ ๔.สาระการเรียนรู้บูรณาการ ๕.จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ ๖.สาระการเรียนรู้ ๗.กิจกรรมการเรียนรู้การสอน ๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ ๙. การวัดผลและประเมินผล มีผลการคำนวณได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ - ๑.๐๐ ซึ่งมีค่ามากกว่า ๐.๕ ถือว่าใช้ได้มีความเหมาะสม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัวระดับประถมศึกษาโดยใช้ โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป็นนโยบายจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับครอบครัวของนักเรียนต่อไป

๒. จากผลการวิจัย พบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของครอบครัว ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาและวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว โดยใช้โครงการ โคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ในระดับการศึกษาอื่นๆ ต่อไป โดยอาจจะกำหนดเป็นหลักสูตรสถานศึกษาและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๓. จากผลการวิจัย พบว่า ทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมล็ด ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันทาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา มีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้จัดการเรียนรู้ ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษาและครู นำชุตนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้นำไปบูรณาการกับวิถีชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยสถานศึกษาและชุมชนร่วมกันสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้โคกหนองนาเป็นฐาน ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนจัดตั้งกลุ่มตามชื่อชุดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและส่งต่องานให้รุ่นน้อง โดยมีการจัดกิจกรรมเสริมทักษะชีวิตตามแนวคิดโคกหนองนา ผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

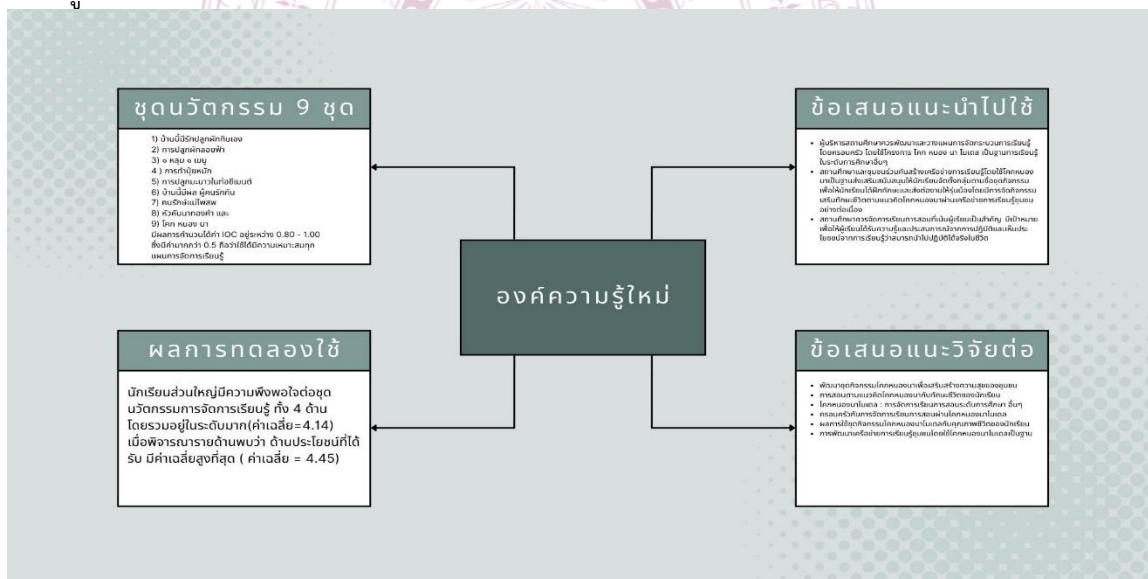
๔. จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุตนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ทั้ง ๔ ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๔$) โดยเฉพาะด้าน ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = ๔.๔๕$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติและเห็นประโยชน์จากการเรียนรู้ว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิต

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. การสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมโคกหนองนาเพื่อเสริมสร้างความสุขของชุมชน
๒. ผลการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดโคกหนองนากับทักษะชีวิตของนักเรียน
๓. โคกหนองนาโมเดล : การจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา/การศึกษา อื่นๆ
๔. การมีส่วนร่วมของครอบครัวกับการจัดการเรียนการสอนผ่านโคกหนองนาโมเดล
๕. ผลการใช้ชุดกิจกรรมโคกหนองนาโมเดลกับคุณภาพชีวิตของนักเรียน

๖. การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ชุมชนโดยใช้โคกหนองนาโมเดลเป็นฐาน องค์ความรู้ใหม่

สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบ้านเรียน โดยใช้แนวคิดโคก หนอง นา โมเดล เป็นฐานการเรียนรู้ ยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่จะจัดการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของครอบครัว โดยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. เครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ๒. หลักสูตรการศึกษา ๓. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และ ๔. กระบวนการจัดการศึกษา ขณะเดียวกันชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย ๙ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑. สารสำคัญ ๒. มาตรฐาน/ตัวชี้วัด ๓. สารการเรียนรู้ ๔. สารการเรียนรู้บูรณาการ ๕. จุดประสงค์ฐานสมรรถนะ ๖. สารการเรียนรู้ ๗. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน ๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ ๙. การวัดผลและประเมินผล มีผลการคำนวณได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ - ๑.๐๐ ซึ่งมีความมากกว่า ๐.๕ ถือว่าใช้ได้มีความเหมาะสมทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๑) บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ๒) การปลูกผักลอยฟ้า ๓) ๑ หลุม ๑ เมนู ๔) การทำปุ๋ยหมัก ๕) การปลูกมะนาวในท่อซีเมนต์ ๖) บ้านนี้มีผล ผู้คนรักกัน ๗) คนรักแม่โพสพ ๘) หัวคันนาทองคำ และ ๙) โคก หนอง นา และยังพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อชุดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ทั้ง ๔ ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$) ดังภาพที่ ๑ แสดงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

References

- กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒
- กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปุุทธศักราช ๒๕๕๑
- กิตติศักดิ์ เกตุบุตร (๒๕๕๗) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ B-R-A-I-N เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดวิจารณ์ของเด็กรุ่นใหม่.ปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คุชฎี รัชสีชวัล. (๒๕๖๑). การศึกษารูปแบบของการจัดการศึกษาบ้านเรียนและการมีส่วนร่วม ของหน่วยงานภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน. (รายงานผลการวิจัย). สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

น้ำผึ้ง มีศิลป์. (๒๕๖๐). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมทักษะชีวิตและการทำงานใน ศตวรรษที่ ๒๑. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นุรณี สือรี (๒๕๖๐) รายงานการวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน รายงานการวิจัย ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๖๐ หน้า บทคัดย่อ.

บุญศิริ มีสำราญ. (๒๕๔๔). รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ใช้ระบบการเรียนการสอนแบบโฮมส คูล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรเมธ ศรีภิญโญ (๒๕๖๓) หลักไตรสิกขากับการสอนในโรงเรียนวิถีพุทธ. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑. มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒.

พระมวและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ตามหนังสือที่ รล.๐๐๐๓/๑๘๘๘๘ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ สำนักราชเลขาธิการ พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร.

ปิยะนันท์ หิรัณย์โลทรและสิทธิกร สุมาลี, การพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะ การคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา, วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม- มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๔๔.

พิมพ์ฉนิ แก้วมawangค์. (๒๕๕๘). รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความ ต้องการพิเศษ วารสารสุทธิปริทัศน์ , ๒๙(๙๒), ๒๓๖-๒๕๓.

พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. (๒๕๔๘). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : เดอะ มาสเตอร์กรุ๊ป แบนเนจเม้นท์.

ภควดี แสนหาญชัย (๒๕๖๒). การศึกษาการบริหารการศึกษาทางเลือกและการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นแบบองค์รวม ฐานวิชาหมอบ้านๆ โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : โฮมสคูลวัดพระบรมธาตุตอดยผาสัม จ.เชียงใหม่บทความวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Vol. ๑๖ No. ๗๕ (๒๐๑๙): ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒

ยุทธชัย เถลิ้มชัย และอุทัยวรรณ เถลิ้มชัย. (๒๕๔๓). รูปแบบและพัฒนาการการจัดการศึกษาโดย ครอบครัวในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

ยุทธชัย เถลิ้มชัย และอุทัยวรรณ เถลิ้มชัยและคนอื่นๆ. (๒๕๔๓ก). รายงานการวิจัยรูปแบบและ พัฒนาการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย. กรุงเทพฯ ฯ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ.

รุจณี เอ็งฉ้วน. (๒๕๕๘). การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบโฮมสคูล: กรณีศึกษาครอบครัวในภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต) วารสารหาดใหญ่วิชาการ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ , ๑๓(๒), ๑๐๓-๑๑๖.

วิจารณ์ พานิช. วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๕.

วิชิต สงวนไกรพงษ์ (๒๕๔๗) การวิเคราะห์หลักไตรสิกขาในฐานะนวัตกรรมการศึกษา. ปรินญาพุทธศาสตร์ศึกษาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิทยา อธิปอนันต์. ไร่นาสวนผสมตามแนวทฤษฎีใหม่ : ในงานส่งเสริมการเกษตร. หน้า ๑- ๑๓ กรมส่งเสริมการเกษตร. (๒๕๔๒:๑-๕) (อัดสำเนา)

วิลาพัฒน์ อรุณกุลชาติ. การพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมตามแนวไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

ศศิธร จารุสมบัติ. (๒๕๕๗). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ . (วิทยานิพนธ์ปรินญาดุขบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์/กรุงเทพฯ.

สมคิด อิศระวัฒน์. ๒๕๓๘. รายงานการวิจัยเรื่อง ลักษณะการเรียนรู้ด้วย ตัวเองของคนไทย. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมจิตร ยิงยงดำรงฤทธิ์. (๒๕๕๑). การจัดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (วิทยานิพนธ์ปรินญาการศึกษาดุขบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมพร พึ่งอุดม. (๒๕๔๓). ทำไมต้อง Home School . กรุงเทพฯ. บริษัทแปลน พับลิชชิ่ง จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ๒๕๕๑. กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๙): ฉบับสรุป.กรุงเทพฯ: สกศ.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (๒๕๔๒). สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นเมื่อ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๓ จาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒: https://www.bic.moe.go.th/images/stories/๕Porobor_๒๕๔๒

สำนักพระราชวัง ที่ รล ๐๐๐๓/๑๘๘๘๘ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ สำนักพระราชเลขาธิการพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ(๒๕๖๐). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ(๒๕๔๗). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สุเมธ ตันติเวชกุล. การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน วันเสาร์ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๑.

อมรวิรัช นาคทรพ. (๒๕๔๓). การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ประสบการณ์ของนานาชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

อมรวิรัช นาคทรพ. (๒๕๔๕). การสอนแบบเน้นวิจัยโดยใช้ สัญญาแห่งการเรียนรู้. ใน ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (บรรณาธิการ). การเรียนการสอนที่มีวิจัยเป็นฐาน : ประมวลบทความ. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุไร จิรมงคลการ. (๒๕๖๐). อยู่อย่างเพียงพอด้วยเศรษฐกิจพอเพียง: Garden and farm vol. ๑๒. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

เอกสาร รายงานประเมินตนเอง (SAR) โรงเรียนบ้านหอย ตำบลหัวช้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ๒๕๖๕

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี ๒๕๔๒ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง.วันที่ ๑๘-๑๙ ธันวาคม

Brookfield, S.D. ๑๙๘๔. "Self-Directed Adult Learning: A Critical Paradigm". Adult Education Quarterly. ๓๕(๒) : ๕๙-๗๑.

Courtney and Carpenter, Dan, "STEM Teaching and Learning Strategies of High School Parents With Homeschool Students" (๒๐๑๘). *CUP Faculty Research*. ๒๖ . https://digitalcommons.csp.edu/cup_commons_faculty

Knowles, M.S. ๑๙๗๕. Self- Directed Learning: A Guide for Learner and Teacher.

Griffin, C. ๑๙๘๓. Curriculum Theory in Adult Lifelong Education. London: Crom Helm.

<http://www.chaipat.or.th/journal/aug๙๙/thai/self.html> ๒๑ พ.ค. ๒๕๖๗ ๐๐:๕๒:๐๗

<https://becommon.co/world/hybrid-homeschooling/> สืบค้นเมื่อ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖

ประวัติผู้วิจัย

พระปลัดสรวิชัย อภิพลโณ,ผู้ช่วยศาสตราจารย์,ดร.

อาจารย์ประจำ/ผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ป ร ะ ว ิ ต -พ.ศ.๒๕๔๐ น.ธ.เอก สำนักเรียนศาสนศึกษาวัดเจียงอีศรีมิ่งคลวราราม จ. ศรีสะเกษ
การศึกษา -พ.ศ.๒๕๓๘ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนชุมชนบ้านหนองคู จ.ศรีสะเกษ
 -พ.ศ.๒๕๔๑ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) โรงเรียนศรีเกษตราวิทยา จ.ศรีสะเกษ
 -พ.ศ.๒๕๔๖ พุทธศาสตรบัณฑิต (ครุศาสตร์ วิชาเอก การบริหารการศึกษา มหาจุฬาฯ)
 -พ.ศ.๒๕๕๐ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาชุมชน) มหาวิทยาลัยศิลปากร
 -พ.ศ.๒๕๕๔ ประกาศนียบัตรบัณฑิต (การวิจัยสังคม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 -พ.ศ.๒๕๕๘ Ph.D in Psychology, Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, India

งานวิจัย

พระปลัดสรวิชัย อภิพลโณ,ดร.”การบำบัดพฤติกรรมทางความคิดและการสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดการดื่มเหล้า สุบบุรีของประชาชนในจังหวัดปราจีนบุรี”สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

พระสรวิชัย อภิพลโณ,ดร.,“การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ของโรงเรียนวัดสุคันธาราม (สุคันธวิทยาการ) ตำบลบ่อตาโล่ อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

พระสรวิชัย อภิพลโณและคณะ. “การวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อปัญหาการสูบบุหรี่ตามหลักศีล ๕”, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) , ๒๕๖๐.

พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร.,สายชล ปัญญชิต,ภูเบศ วนิชชานนท์,พงษ์พัฒน์ ใหม่จันทร์ดี,พระครูโสภณพุทธิศาสตร์,ผศ.ดร.,พระปลัดสรวิชัย อภิพลโณ,ดร.,เนชชา ทากุดเรือ และธีรวัฒน์ กำมหวางค์ “การเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ ตามแนวพระพุทธศาสนา.” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) , ๒๕๖๐.

พระสรวิชัย อภิพลโณและพระมหาอดิเรก จิตฺตฺพฺฒิ,ดร., “ผลของการฝึกกรรมฐานแบบอานาปานสติที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโทและพระสรวิชัย อภิปญฺโญ. “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของชุมชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา”, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระสรวิชัย อภิปญฺโญ. “ปัจจัยทางจิตสังคมเชิงพุทธที่มีต่อการลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทำแท้งของวัยรุ่นในสังคมไทย”, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระสรวิชัย อภิปญฺโญและคณะ. “การศึกษาองค์การจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนา”, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระสรวิชัย อภิปญฺโญและพระมหาลี ฤกษ์ณญาโณ. “การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของศูนย์ปฏิบัติธรรมดประจำจังหวัดในประเทศไทย”, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

สมหมาย ดุยอธรรมย์ และพระสรวิชัย อภิปญฺโญ. “แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สนให้เป็นแหล่งฝึกอบรมทางพระพุทธศาสนา”, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระครูโสภณพทธิศาสตร์และพระสรวิชัย อภิปญฺโญ. “ปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาข้อสอบกลาง ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระสรวิชัย อภิปญฺโญ. การสร้างและพัฒนา รูปแบบการลดพฤติกรรม ความรุนแรงของวัยรุ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา. ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๕ แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

พระสรวิชัย อภิปญฺโญ. รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคใต้: การสื่อสารคุณค่าและการพัฒนาเชิงบูรณาการ., ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๕ แหล่งทุน สกว.

พระสรวิชัย อภิปญฺโญ.และคณะ การศึกษาวิถีชีวิตของสามเณรในเขตกรุงเทพมหานคร ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๓ แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

พระสรวิชัย อภิปญฺโญ.และคณะ ความเชื่อในพระพุทธศาสนาของประชาชนไทย ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๔ แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

พระสรวิชัย อภิปญฺโญ.และคณะ แนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๕ แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

พระสรวิชัย อภิปญฺโญ.และคณะ การศึกษาผลกระทบพระราชบัญญัติเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อวัดในเขตกรุงเทพฯ ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๕ แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

Phrapalad Soravit Aphipanyo, The Effects of Anapanassti Meditation on the Emotional Intelligence of Students, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Psychology and Education Journal, scopus q4, 2021

Phrapalad Soravit Ahipanyo, Integration of Buddhist Doctrines to Promote and Develop Core Values of Third Grade Primary School Students of Wat Sukantharam School in PhraNakhon Si Ayutthaya province, Thailand **Psychology and Education Journal**, scopus q4,2021

Phrapalad Soravit Ahipanyo, **The development of Buddhism-Based Models of Youth Violence Behavioral Modification**. Journal, India. และ www.mcu.ac.th เข้าถึงเมื่อ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๔

Phrapalad Soravit Ahipanyo, **Model and Process of Buddhist-based Tourism Management in Southern Thailand: Value-oriented Communication and Integrated Development**. Management Science Journal, India. และ www.mcu.ac.th เข้าถึงเมื่อ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๔

Phrapalad Soravit Ahipanyo, **Strategic Management Disseminating Buddhism of Thai Buddhist Missionary Monks**, Journal, India. Management Science Journal, India. และ www.mcu.ac.th เข้าถึงเมื่อ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๔

พระสรวิชัย อภิปัญญา. **การวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อปัญหาการสูบบุหรี่ตามหลักศีล ๕**, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), ๒๕๕๙. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ สถาบันรัชต์ภาคย์ (มิถุนายน ๒๕๖๐) : นำเสนอแบบโปสเตอร์

พระสรวิชัย อภิปัญญา. **การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของศูนย์ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในประเทศไทย**, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ สถาบันรัชต์ภาคย์ (มิถุนายน ๒๕๖๐) : นำเสนอแบบโปสเตอร์

พระสรวิชัย อภิปัญญา. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาข้อสอบกลางของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ สถาบันรัชต์ภาคย์ (มิถุนายน ๒๕๖๐) : นำเสนอแบบโปสเตอร์

Phrapalad Soravit Ahipanyo, **Mental Health Awareness in Buddhism**. Journal, India. และ www.mcu.ac.th เข้าถึงเมื่อ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๔

พระสรวิชัย อภิปัญญา. **แนวทางการแก้ปัญหาวิกฤติทางศีลธรรมของวัยรุ่น**, แหล่งตีพิมพ์ วารสารการประชุมวันวิสาขบูชาโลก ปี ๒๕๕๙ และ www.mcu.ac.th เข้าถึงเมื่อ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๔

พระสรวิชัย อภิปัญญา. **จิตวิทยาการแนะแนวเชิงพุทธ : แนวคิด หลักการและแนวปฏิบัติ** แหล่งตีพิมพ์, www.mcu.ac.th เข้าถึงเมื่อ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

พระสรวิชัย อภิปัญญา. **จิตสังคมเชิงพุทธมีผลต่อการลดการทำแท้งของวัยรุ่นไทย** แหล่งตีพิมพ์ www.mcu.ac.th และเว็บไซต์หนังสือพิมพ์คมชัดลึก เข้าถึงเมื่อ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๔

